

**YARGI KARARLARI IŞIĞINDA TÜRKiYE'DE E-DEVLET'İN
HUKUKİ ALTYAPISI**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Doktora Tezi**

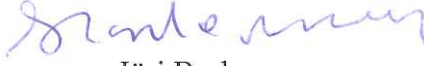
Ünsal KUDU

Dr. Mehmet Emin ÖZGÜL

**Mayıs, 2019
DENİZLİ**

DOKTORA TEZİ ONAY FORMU

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bilim Dalı doktora programı öğrencisi Ünsal KUDU tarafından Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin ÖZGÜL yönetiminde hazırlanan “Yargı Kararları Işığında Türkiye’de e-Devletin Hukuki Altyapısı” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 16.05.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Prof. Dr. Selçuk Burak HAŞILOĞLU

Jüri-Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin ÖZGÜL

Jüri
Doç. Dr. Naci KARKIN

Jüri
Dr. Öğr. Üyesi Elvan CENİKLİ

Jüri
Doç. Dr. Fulya AKYILDIZ

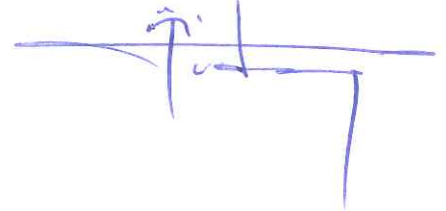
26/06/2019 tarih ve 25/01.... sayılı kararıyla onaylanmıştır.
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun

Prof. Dr. Ahmet BARDAKCI

Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza
Ünsal KUDU

ÖNSÖZ

E-devlet, hayatımıza yeni giren bir kavram olmakla birlikte etkilerini günlük hayatımızda fazlasıyla hissettirmektedir. Kullanımının artması, teknik altyapı sorunlarının çözümünün hızlandırılmasını gerektirmiştir. Bunun yanında bireylerin, toplumun ve devletin her faaliyetinin odağı olan ve birçok idari işlemin rahatlıkla devlet kurumlarına gitmeye gerek kalmadan masa başında halledilmesini sağlayan e-devlet sistemi, veri güvenliği sorununu da beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda, teknik olarak siber saldırılara karşı gerekli önlemlerin alınması ve caydırıcılığın sağlanması yanında e-devlet ve BİT (Bilgi İletişim Teknolojileri)'in ilgili olduğu birincil ve ikincil mevzuatında yeniden düzenlenmesi, mevzuatımızın çağımızın hızla değişen şartlarına uyum sağlayabilecek bir konuma getirilmesi, e-devlet ve BİT aracılığıyla yapılan işlemlerin güvenliği bakımından büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada, e-devlet ve BİT araçlarına dair tüm mevzuatımızda, bugüne kadar yapılmış olan değişiklikler vurgulanmakla, e-devlet ve BİT araçlarının özellikle idari kurumların veri sistemlerinde kullanımı, yararları ve yine yargılama faaliyetine olan etkileri, eksik yanlarının tespiti halinde, buna dair alınabilecek tedbirler, e-devlet mevzuatı anlamında, mevzuat değişikliğinde izlenebilecek usul ve esaslara odaklanmaktadır. Bilişim alanına yönelmemde e-devlet ve BİT alanında bilinçlenmeme katkısı büyük olan, doktora çalışmama dair düzeltmeleriyle, değerli bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren Doç. Dr.Naci KARKIN ve ülkemizde alanın hukuki alt yapısının incelenmesinde e-devlet ve BİT'e dair mevzuat incelemesi süreçlerinde beni yönlendiren, çalışmamda bana katkılarda bulunan danışman hocam Dr.Mehmet Emin ÖZGÜL'e teşekkür ederim.

Ayrıca, bu güne kadar benden maddi ve manevi desteğini eksik etmeyen ve her koşulda yanımda olduklarını bildiğim aileme, burada isimlerini yazamadığım arkadaşlarıma ve dostlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Ünsal KUDU

Mayıs, 2019

ÖZET

YARGI KARARLARI IŞIĞINDA TÜRKİYE’DE E-DEVLET’İN HUKUKİ ALTYAPISI

Ünsal KUDU

Doktora Tezi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD

Tez Yöneticisi: Dr. Mehmet Emin ÖZGÜL

Mayıs, 2019, ix+231 Sayfa

E-devlet ve BİT kavramları, hayatımıza yeni giren kavramlar olmakla birlikte bu kavramlar; hayatımızın her alanını etkilemekte, sağladıkları kolaylıklarkısa sürede benimsenmelerini sağlamaktadır. E-devlet ve BİT’in yoğun kullanımı, beraberindebu kavramların çeşitli suç tiplerinde araç olarak kullanımını, veri güvenliğine ilişkiinteknik altyapı eksikliklerinin gündeme getirmiştir. Bu kapsamda, e-devlet ve BİT’in kötüye kullanılması sonucu oluşan yeni suç tiplerine ve veri güvenliğine dair alanı kapsayan birincil ve ikincil mevzuatın yeniden düzenlenmesi, mevzuatımızın teknolojik gelişmelerle uyum sağlayabilecek düzeye getirilmesi, e-devlet ve BİT aracılığıyla yapılan işlemlerin güvenliği bakımından önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile e-devlet ve BİT’in tanımları, etkileri, bu kavramalara dair mevzuatımızda, bugüne kadar yapılmış olan değişiklikler vurgulanmaktadır. E-devlet ve BİT’lerin özellikle, idari sistemde ve yargılama faaliyetinde kullanımında, etkileri, eksik yanları varsa buna dair alınabilecek tedbirler, e-devlet mevzuatı anlamında mevzuat değişikliğinde izlenebilecek usul ve esaslara odaklanılmaktadır.

Araştırma sonunda, elde edilen bilgilere göre, e-devlet ve BİT alanına ilişkin mevzuat değişikliklerinin birincil mevzuat anlamında, ilgili kanunlarda, alanla ilgili maddelerle sınırlı olarak ikincil mevzuat anlamında ise yapım aşaması daha kolay olan yönetmelik ve yönergelerle alana dair boşluklarının doldurulmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Henüz, alana dair üst ve genel tanımların yer aldığı çerçeve bir kanuna atıf yapma olanağı bulunmamakta; bu kapsamda, bir e-devlet kanununihtiyaç olduğu görülmektedir.

Yargılama makamlarının yargılamaya konu, e-devlet ve BİT ile ilgili eylemleri değerlendirilirken işlemlere dair uygulayacakları ilgili kanunun yorumu da önem arz etmektedir. Bu noktada, yargı makamlarının alana hâkimiyetleri, somut olaya uygulayacakları kanunun tespitinde, yargılamanın daha hızlı ve doğru bir şekilde yapılmasını sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: E-devlet, Bilgi İletişim Teknolojileri, Kanun, Karar

ABSTRACT**JUDICIAL DECISIONS LEGAL LIGHT OF E-GOVERNMENT
INFRASTRUCTURE IN TURKEY****Ünsal KUDU****PhD. Dissertation****Political Science and Public Administration Program****Adviser of Thesis: Dr. Mehmet Emin ÖZGÜL****May, 2019, ix+231 Pages**

Although the concepts of e-government and ICT are the concepts that are new to our lives, these concepts affect all areas of our lives, and they provide convenience in a short time. The intensive use of e-government and ICT has brought along the use of these concepts as tools in various types of crime and the lack of technical infrastructure for data security. In this context, it is important to reorganize the primary and secondary legislation covering the new types of crime and data security as a result of abuse of e-government and ICT, to bring our legislation to the level that can be compatible with technological developments, and to ensure the safety of the transactions made through e-government and ICTsupply.

This study emphasizes the e-government and ICT definitions, effects, and the amendments made so far in our legislation on these concepts. In particular, the use of e-government and ICTs in the administrative system and the judiciary, their effects, their disadvantages, the measures that can be taken, the e-government legislation in terms of legislative changes in terms of the principles and principles that can be followed.

At the end of the research, according to the information obtained, the legislative changes related to the e-government and ICT field, in the sense of primary legislation, in the relevant laws, are limited to the items related to the field; In the sense of secondary legislation, it has been determined that the gaps in the field are tried to be filled by the regulations and directives, which are easier to do in the construction phase. Yet, there is a need for an e-government law in this context, since there is no possibility to refer to a framework law in which there are top and general definitions of the field.

When evaluating the actions of the judicial authorities related to the judiciary, e-government and ICT, the interpretation of the relevant law to be applied on the transactions is also important. At this point, judicial authorities, the dominance of the field, in the determination of the law to be applied to the concrete event, the judiciary will be made more quickly and accurately.

Keywords: E-Government, Information and Communication Technologies, Law, Decision.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMA KONUSU VE YÖNTEMİ

1.1. Araştırma Konusu	3
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
1.3. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları	5

İKİNCİ BÖLÜM BİT ve E-DEVLET

2.1. BİT, E-Devlet Tanımları ve Aşamaları.....	7
2.1.1. BİT ve E-Devlet Tanımları	8
2.1.2. BİT ve E-Devlet Aşamaları	13
2.2. BİT, E-Devlet İlişkisi	15
2.3. BİT ve E-Devlet'in Etkileri.....	17
2.3.1. BİT ve E-Devlet'in Sosyal Hayata Etkileri	18
2.3.2. BİT ve E-Devlet'in İş Hayatına Etkileri.....	19
2.3.3. BİT ve E-Devlet'in Kamu İdaresine Etkileri.....	22
2.4. BİT, E-Devlet ve Bilgi Toplumu	25
2.5. BİT ve E-Devlet'e Dair Dünya Uygulamaları.....	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BİT VE E-DEVLETİN TEKNİK ALTYAPISI VE BİLGİ GÜVENLİĞİ

3.1. BİT, E-Devlet ve Elektronik İmza	38
3.1.1. E-İmza Tanımı ve Kapsamı	39
3.1.2. E-İmza ve Özellikleri	41
3.1.3. E-İmza Uygulamasında Kullanılan Belgeler.....	44
3.1.3.1. Sözleşmeler.....	45
3.1.3.2. Sertifikalar	46
3.1.4. E-İmzanın Anayasal Sistem ve Hukuk Sistemine Etkileri.....	47
3.2. BİT ve E-Devlet, Altyapı ve Bilgi Güvenliği.....	49
3.2.1. BİT ve E-Devlet Sisteminde Bilgi Güvenliği.....	50
3.2.2. BİT ve E-Devlet Sisteminde Bilgi Güvenliği Alt Yapısı.....	51
3.2.2.1. İletişim Altyapısı.....	53
3.2.2.2. Sayısal Kimlik Kartı.....	53
3.2.2.3. Onay Kurumu.....	53
3.2.2.4. Mevzuat.....	54

3.2.2.5. Yasal Düzenlemeler.....	54
3.3. E-Devlet Mevzuatını Geliştirmeye Yönelik Çalışmalar.....	54
3.3.1. E-Devlet Mevzuatının Tanımlanması	55
3.3.2. E-Devlet Uygulaması	59
3.3.3.E-Devlet ve Veri Mahremiyeti.....	62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HUKUK VE İDARE MAHKEMELERİ KARARLARI VE BİT VE E-DEVLET' E İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER VE E-DEVLET UYGULAMALARI

4.1. 2709 sayılı 1982 Anayasası ve Uygulaması.....	65
4.2. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu.....	71
4.3. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu.	75
4.4. 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu ve Uygulaması.....	77
4.5. 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, İlgili Yönetmelikler.....	83
4.6. E-Devlet Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.....	90
4.7. 1512 sayılı Noterlik Kanunu ve İlgili Yönetmelikler.....	92
4.8. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu	97
4.9. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu ve Uygulaması	102
4.10. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu	105
4.11. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında E-Ticaret.....	112
4.12. 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve Uygulaması	114
4.13. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu.....	116
4.14. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ve Uygulaması	118
4.15. 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun	124
4.16. 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununda Elektronik Kamu Alımlarına İlişkin Düzenleme.....	126
4.17. 5846 sayılı Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu	126
4.18. 5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanunu.....	129
4.19. 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu	131
4.20. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve Uygulaması	132

BEŞİNCİ BÖLÜM

CEZA MAHKEMELERİ KARARLARI VE BİT VE E-DEVLET' E İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER VE E-DEVLET UYGULAMALARI

5.1. Siber Suçlar Sözleşmesi	140
5.2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu	142
5.2.1. Tanımlar ve Hürriyete Karşı Suçlar.....	142
5.2.2. Şerefeye Karşı Suçlar ve Uygulaması.....	144
5.2.3. Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar ve Uygulaması	146
5.2.4. Malvarlığına Karşı Suçlar ve Uygulaması	157
5.2.5. Kamu Barışına Karşı Suçlar	164
5.2.6. Genel Ahlak Karşı Suçlar	164
5.2.7. Bilişim Alanında Suçlar ve Uygulaması	165
5.2.8. Adliyeye Karşı Suçlar.....	170

5.2.9. Kamu İdaresinin Güvenirliğine ve İşleyişine, Millî Savunmaya ve Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Uygulaması...	171
5.3. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu	173
5.3.1. Elektronik İşlemler	173
5.3.2. Tanıkların Çağrılması	174
5.3.3. Bilgisayarlarda, Bilgisayar Programlarında ve Kütüklerinde Arama, Kopyalama ve Elkoyma	174
5.3.4. İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması	176
5.3.5. Adli Makamların Kararların Yerine Getirilmesi, İletişim İçeriklerinin Yok Edilmesi	185
5.3.6. Tesadüfen Elde Edilen Deliller, Uygulaması	186
5.3.7. Ses Ve Görüntü Alıcı Aletlerin Kullanılması Yasağı ve Uygulaması	187
5.4. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ve Uygulamalar	189
5.4.1. İçerik Sağlayıcının Cezai Sorumluluğu	190
5.4.2. Erişim Sağlayıcının Cezai Sorumluluğu ve Uygulaması	191
5.4.3. Yer Sağlayıcının Cezai Sorumluluğu ve Uygulaması	193
5.4.4. Toplu Kullanım Sağlayıcıların ve Kullanıcıların Cezai Sorumluluğu	195
5.4.5. İçerik Sağlayıcılarının İdari Sorumluluğu	196
5.4.6. Erişim Sağlayıcılarının İdari Sorumluluğu	197
5.4.7. Yer Sağlayıcılarının İdari Sorumluluğu	200
5.4.8. Toplu Kullanım Sağlayıcıların İdari Sorumluluğu	202
5.4.9. İnternet Erişiminin Engellenmesi	204
5.5. Türk Ceza Hukukunda, BİT Araçlarının Kullanımında, Uygulama ve Mevzuatarasındaki Uyumsuzluklar	207
SONUÇ VE ÖNERİLER	211
KAYNAKLAR	219
EKLER	227
ÖZGEÇMİŞ	231

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1: E-Devletin Kamu Yönetimine Etkileri.....	52
---	----

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AR-GE	Araştırma ve Geliştirme
ATM	Otomatik para çekme makinesi
BAM	Bölge Adliye Mahkemesi
BİM	Bölge İdare Mahkemeleri
BM	Birleşmiş Milletler
BİT	Bilgi İletişim Teknolojileri
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CMK	Ceza Muhakemeleri Kanunu
DVD	Dijital Video Disk
EKAP	Elektronik Kamu Alımları Platformu
HDD	Hard Disk (Sabit Disk veya Disk Sürücü)
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HTS	Historical Traffic Search(Telefon Görüşme ve Sinyal Kayıtlarının Geçmişi)
KOBİ	Küçük ve Orta Boy İşletmeleri
KPS	Kimlik Paylaşım Sistemi
MERNİS	Merkezi Nüfus İdare Sistemi
MERSİS	Merkezi Sicil Kayıt Sistemi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
PIN	Kişisel Kimlik Numarası
PTT	Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü
SEGBİS	Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu

STO	Sivil Toplum Örgütü
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TTO	Teknoloji Transfer Ofisi
TODAİE	Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WTO	Dünya Ticaret Örgütü
WCO	Dünya Gümrük Örgütü
WIPO	Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı
UNCITRAL	Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu
URL	Uniform Resource Locator (Standart Kaynak Bulucu)
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

GİRİŞ

Dünya, küresel anlamda BİT (Bilgi İletişim Teknolojileri) ve e-devlet alanında hızlı bir gelişim içinde bulunmaktadır. Bu gelişimin etkileri; eğitim, kültür, ekonomi teknoloji gibi hayatımızın her alanını ilgilendiren birçok alanda, yoğun bir şekilde görülmektedir. BİT ve e-devlet'in hayatımızı etkilediği alanları da, düzenleme yapma ihtiyacı, öncelikle alana dair mevzuat düzenlemelerini zorunlu kılmaktadır. Bu gelişmeler paralelinde, BİT ve e-devlet alanındaki gelişmeler, ülkenin bu alandaki kamu politikasını etkilemekte; kurum ve kuruluşların sisteminde değişiklikleri de gündeme getirmektedir. Alandaki gelişim, BİT ve e-devlet üzerinden yapılan işlemlerin güvenliğinin teknolojik alt yapısı kadar belki daha öncelikli olarak alana dair yasal düzenlemelerin yapılmasını gerektirmektedir. Bu yasal düzenlemeler, birincil mevzuat olarak adlandırılan kanunlar şeklinde olabileceği gibi, ikincil mevzuat olarak adlandırılan kanunlarla ilgili olarak yayınlanan yönetmelik şeklinde yapılabilmektedir.

Mevzuat düzenlemesi, kanun şeklinde yapılması söz konusu olduğunda, içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), başbakanlık, bakanlıklar'ın olduğu ilgili kurum ve kuruluşlarla bilgi alışverişi ve müzakerelerin yer aldığı uzun bir yapım süreci kastedilmektedir. Yasal düzenlemelerin yapım sürecinin uzun zaman alan bir süreç olması, sürekli bir gelişim halinde bulunan BİT ve e-devlet'e dair mevzuat düzenlemelerinde izlenecek usul ve esasların irdelenmesini gerektirmektedir. BİT ve e-devlet gibi hızla gelişen bir alanda düzenleyici ve emredici, tanımlayıcı, tamamlayıcı ve yorumlayıcı hukuk kuralları koymak, sürekli gelişen bir alanda ileride oluşabilecek meseleleri önceden öngörebilmeyi de gerektirmektedir. Alana dair düzenlemeler, mevcut sorunlara ilişkin olduğu kadar, ileride bu alandaki gelişmeler paralelinde oluşabilecek yeni olgu ve olayları da karşılayacak nitelikte olmalıdır.

E-devlet ve BİT alanında yapılacak mevzuat düzenlemelerinin derecesi de önem arz etmektedir. E-devlet ve BİT alanının birincil mevzuat yoluyla düzenlenmesi seçeneğinde, konunun tek bir çerçeve kanun metninde düzenlenmesi veya çeşitli kanun metinlerinde, kanunda madde madde belirtilerek ilgili maddelerin düzenlenmesi seçenekleri, ayrı bir inceleme konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. E-devlet ve BİT'lere dair düzenlemelerin ikincil mevzuat olarak tanımlanan yönetmelikler yoluyla düzenlenmesi seçeneği de bulunmakla birlikte, bu şekilde bir düzenleme kanun gücünde olmamakla birlikte, kanun düzenlemesine göre daha kolay yapılabilmesi de başka bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer yandan, ülkeler arasında; siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel alanda etkileşim, sürekli gelişim halindeki BİT ve e-devletin de sağladığı imkânlarla küreselleşme yolunda yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Bu alanda, ülkemizin dünya ülkeleriyle entegrasyonu kapsamında, e-devlet ve BİT işlemlerinin tanımlanması ve işlem güvenliği kapsamında mevzuat alt yapısının hazırlanması zaruret arz etmektedir. Özellikle, e-devlet ve BİT'ler alanında, dünya çapında, bu alanda öncü olmuş ve halen bu alanda lider konumda bulunan ülkelerin, mevzuat düzenlemeleri, alana ilişkin henüz mevzuat düzenlemeleri bulunmayan ülkeler için emsal teşkil etmektedir. Alanda öncü konumundaki ülkelerde, e-devlet ve BİT alanına dair mevzuat düzenlemelerinde izledikleri usul, söz konusu düzenlemelerin bu alandaki gelişimi olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Hukuki alt yapının etkileri dikkate alındığında, e-devlet ve BİT alanında hukuki alt yapı aşamasındaki ülkeler için, e-devlet ve BİT'in tanımlanması, gelişimi ve işlem güvenliğinin hukuki alt yapı ile desteklenmesini gerektirmektedir.

Bu çalışmamızda, ülkemizin her alanında kullanılmaya başlanılan e-devlet ve BİT'in tanımı, kamu idaresi, sosyo-ekonomik ve kültürel alanda etkileri, özellikle bu kapsamda, hukuk ve ceza mahkemelerinin görevleri, mevzuat düzenlemeleri ve bu düzenlemeler paralelinde, ilgili yargı kararları ele alınmıştır. Ayrıca, alana dair yasal düzenlemeler ve yargılama faaliyetinde karşılaşılabilecek sorunlara dair değerlendirmeler, inceleme konusu yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA KONUSU VE YÖNTEMİ

1.1. Araştırmanın Konusu

BİT ve e-devlet'in tanımı, aşamaları ve etkileri araştırması giriş bölümünü oluşturmakla birlikte, araştırmanın asıl konusu yargı kararları ışığında BİT ve e-devlet'in hukuki alt yapısını ortaya koymaktır.

BİT ve e-devlet'in hayatımızın her alanını etkilemesi ve hayatımızı kolaylaştırması sebebiyle, kullanımları giderek yaygınlaşmaktadır. Kullanımın giderek yaygınlaşması, BİT ve e-devlet kullanımında güvenlik sorununu gündeme getirmiştir. Ayrıca, bazı suç tiplerinin BİT ve e-devlet kullanılarak gerçekleştirilmesinin giderek yaygınlaşan bir durum olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızın araştırma konusu BİT ve e-devletin hukuki alt yapısının mevcut bir tespitinin yapılmasıdır. Ancak, bunun öncesinde çalışmamızda, BİT ve e-devlet kapsamında kişisel veri güvenliğinin sağlanması noktasında, e-imza gibi teknik ve kanuni düzenlemeler gibi hukuki alt yapı çalışmaları da çalışmanın inceleme konusunu oluşturmuştur. Alana dair oluşan yeni suç tipleri de ceza hukuku anlamında çalışmada yer almıştır.

BİT ve e-devlet tanımı incelenirken alana dair kapsamlı, ilk ve temel mevzuat olması bakımından e-imza mevzuatı ve bu kapsamda e-imza tanımı, teknik alt yapısı, sertifika ve sözleşme kavramı ve e-imzanın kullanıldığı alanlar, alana dair mevzuat incelemesi diğer bir inceleme konusu olmuştur.

Alana dair mevzuat incelemesinde, BİT ve e-devlet'e ilişkin hukuk ve idare mahkeme kararları ve hukuki düzenlemeler ayrı bir başlık altında, BİT ve e-devlet'e ilişkin ceza mahkemeleri kararları ve hukuki düzenlemeler ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Bu kapsamda, BİT ve e-devlet uygulamaları ile ülkemiz mevzuatı arasındaki uyumsuzluklarda bu kapsamda inceleme konusunu oluşturmuştur.

Ülkemizdeki mevcut BİT ve e-devlet alanındaki mevzuat düzenlemelerine dair, anayasa, kanun ve yönetmelik hükümlerine normaler hiyerarşi dikkate alınarak çalışmada yer verilmiştir. Bu kapsamda, alana dair tespit edilen mevzuat hükümleri, tek tek incelenerek önemli bulunanlar çalışmaya eklenmiştir. Ayrıca, mevzuat hükümlerine

dair araştırma kapsamında tespit edilen yüksek yargı makamlarının alana dair emsâl teşkil ettiği değerlendirilen içtihatları da çalışmada verilmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Tezin genel anlamda amacı, e-devlet ve BİT'e dair açıklamalar yapılarak BİT ve e-devlet'in etkileri ortaya konulup BİT ve e-devlet alanındaki hukuksal mevzuat durumuna dair bir fotoğraf çekmek, bu anlamda genel durumu tespit etmektir. Alana dair hukuksal mevzuatı tespit ederken emsal yüksek yargı kararları ortaya konulmakla, alana dair mevzuat değişikliklerinin uyumsuzluklara çözüm noktasında, katkıları ve eksiklikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Toplumu, birçok alanda etkileyen BİT ve e-devlet kavramlarının bilgi toplumu ile karşılıklı etkileşimleri, bilgi toplumu ile BİT ve e-devlet'in gelişiminde önemli katkılar sağlamıştır. Bu gelişimin olumlu bir süreç halini alması, BİT ve e-devlet alanına dair hukuki alt yapının da teknolojik gelişmeler paralelinde düzenlenmesini gerektirmektedir. Bu noktada, BİT ve e-devlet alanına dair mevcut mevzuat değişikliklerin incelenmesi çalışmanın amaçları arasındadır. Özellikle, BİT ve e-devlet alanına dair teknolojik gelişmelerin sağlıklı bir şekilde devamı kadar teknik anlamdaki gelişmeleri sekteye uğratmadan alana dair teknolojik gelişmelerin önünü açan mevzuat değişikliklerinin uygulamadaki etkilerini tartışmak, mevzuat incelemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, yargı kararları ışığında BİT ve e-devlet'e ilişkin mevzuat düzenlemelerinin incelenmesi; mevzuat uygulamalarının topluma etkileri ve yine alana dair toplumu yakından yargılama faaliyetine yönelik yaklaşımlar sunmayı amaçlamaktadır.

BİT ve e-devlet alanında, çağın getirdiği hız olgusu kapsamında ortaya çıkan olumsuzluklara karşı, alana dair teknik alt yapının yanında, mevzuat alt yapısının da geliştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, çalışmada BİT ve e-devlet alanında mevcut mevzuat düzenlemeleri incelenirken alana dair dünya uygulamaları da verilerek ülkemiz özelinde, mevzuat ve yargılama faaliyetinde yapılması gerekenler noktasında, Türkiye'nin geleceğine yönelik tartışmaya da katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Alana dair hukuki alt yapının incelenmesinde, öncelikle mevzuat düzenlemelerinin hedeflediği ilkeleri hayata geçirmek ve örnek alınan başarılı bir model olmak için alana dair dünya uygulamalarının da irdelenmesi önemlidir. Ülkemizde alana ilişkin yapılan mevzuat düzenlemelerini dünya ülkelerinin ve ülkemiz'in mevzuat

düzenlemesinde hedeflenen ilke ve kriterler üzerinden incelemek; Türkiye’de alana dair ileride oluşabilecek problemlerin de önüne geçilmesinde katkı sağlayacaktır.

Çalışma; BİT ve e-devlet alanında, mevcut ve ileride olması muhtemel sorunlarına, mevzuat ve yargılama anlamında çözüm arayan Türkiye’deki alana dair uygulama ve mevzuat anlamında ne tür tasarruf ve düzenlemelerde bulunabileceğine de ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Ayrıca çalışma; BİT ve e-devlet alanında mevcut mevzuat düzenlemeleri ve yargı kararlarına yer vermekle, BİT ve e-devlet alanındaki hukuki düzenlemeler ve yapılması gerekenler üzerinden, güncel tartışma ve araştırma yapmak isteyenlere bu alanda ortaya koyduğu karşılaştırma ve incelemelerle katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi ve Teknikleri

Çalışma kapsamında, BİT ve e-devlet uygulamalarının çağın getirdiği hız kavramıyla birlikte, uygulama ve mevzuat anlamında birtakım değişiklikleri gündeme getirdiği varsayılmıştır.

Araştırmada, içerik (ve söylem) analizinden faydalanılmış. Öncelikle araştırmanın amacı ve konusu çerçevesinde, araştırma sorusu (hipotezler) belirlendikten sonra, aşamalar takip edilerek bulgulara ulaşılmış ve çözümlenmiştir.

Çalışmada, içerik analizi kapsamında, alana dair mevzuatın tespiti bakımından tarama araştırması yapılmıştır. Tarama araştırmasında, betimsel yöntem kullanılarak mevzuatın mevcut durumu olduğu gibi gösterilmek istenmiştir. Alana dair mevzuatların incelenmesinde, mevzuatlar ve buna bağlı olarak makale ve belgelerden faydalanma, bilgileri sınıflandırma, kavrama ve mantıksal çözümlenmeler üretme gibi tekniklerden faydalanılmıştır. Ayrıca anlama, açıklama ve kıyaslama kullanılan yöntemler dâhilindedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Çalışmada ortaya konan hipotezler şunlardır:

Varsayım 1: Türkiye'deki BİT ve e-devlet kavramı, toplumu birçok yönden etkilemiştir.

Varsayım 2: Türkiye'deki BİT ve e-devlet kavramı, Bilgi Toplumu kavramıyla karşılıklı etkileşim hindedir.

Varsayım 3: Türkiye'deki BİT ve e-devlet'e dair mevzuat düzenlemeleri, belirli bir plan çerçevesinden ziyade, uygulamada ortaya çıkan problemler ölçüsünde, çözüm getirmek için yapılan düzenlemeler olmuştur.

Varsayım 4: Türkiye'deki BİT ve e-devlet alanındaki hukuki alt yapının sağlanmasında, mevzuatta yer alan boşlukları giderme noktasında, yargı kararları önemli katkılar sağlamıştır.

Varsayım 5: Türkiye'deki BİT ve e-devlet alanında, anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere ilişkin haklara dokunmamak kaydıyla, içinde genel ilkelerin yer aldığı çerçeve bir e-devlet kanunu düzenlenmelidir.

İKİNCİ BÖLÜM

BİT ve E-DEVLET

BİT'lerin günümüzde sürekli bir gelişim içinde oluşu ve hayatın her alanında kullanımının yaygınlaşmasının bir sonucu olarak kamu idaresinde yönetim ve işlemlerin her türlü aşamasında, bilgi teknolojilerinin kullanımını bir anlamda zorunlu kılmış ve e-devlet uygulamasının alt yapısını oluşturmuştur.

BİT araçlarının kullanımının yaygınlığı; bilgi çağındaki teknolojinin hızlı gelişiminin ve vatandaşların bilgi teknolojileri alanında bilinçlenmesinin bir sonucudur. Günümüzde, hayatının her alanında kullanılan ve yaşamı kolaylaştıran bilgi teknoloji araçları; bireylerin idare odaklı işlemlerde, kamu hizmetinin sunumu ve yerine getirilmesinde bu yöntemi tercihinde belirleyici olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak kamu idaresinin, bilgi teknolojisinin türevlerinden biri olan ve vatandaşların rahatlıkla işlem yapabileceği, üzerinde tüm devlet birimlerinin işlem portallarını barından e-devlet uygulaması uygulamaya geçmiş ve e-devlet bilgi teknolojileri alanında, kamu alanına dair olağan bir süreç olarak günlük hayatımıza dâhil olmuştur.

2.1. BİT ve E-Devlet Tanımları ve Aşamaları

BİT kullanımının yaygınlaşmasının, kamusal faaliyetlerdeki görünümü olan e-devlet, kamusal faaliyetleri gerçekleştiren idarenin işlem ve faaliyetlerinde, bireysel anlamda, şirketler ve örgütler anlamında hizmetlerin sağlanmasına yönelik olarak, bilgi teknolojilerinden faydalanılması olarak özetlenebilir. Bireylerin istekleri ve geleceğe dair niyetleri ile orantılı olarak süratli, nitelikli, dinamik ve randımanlı idari hizmet sağlayabilmesi için BİT'lerden faydalanılması zaruri hale gelmiştir. Bilgi teknolojileri alanında, toplumun bu kapsamda bilinçlendirilmesi ve idari hizmetlerin yerine getirilmesinde, idarenin faaliyet alanlarının genişlemesi paralelinde, çağdaş bir vizyon belirlenmesi gerekmektedir. İdarenin, bilgi teknolojileri doğrultusunda, e-devlet örneğinde olduğu gibi faaliyetleri, bireylerin bu faaliyetlerden sağladıkları fayda, idare ile bireylerin karşılıklı ve birbirlerinin etkileme süreçleri, yönetim açısından, yeni olguların ortaya çıkmasını sağlar niteliktedir (Çetinkaya,2010: 70).

BİT araçlarının yaygın kullanımının idari faaliyetlerdeki bir yansıması olan e-devlet, vatandaş idare ilişkisinde hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Bu başlık altında, e-devlet'in BİT ile birlikte kavramsal olarak tanımlanarak yapılarak e-devlet'e geçiş sürecindeki aşamalar ve yapılması gerekenler incelenmiştir.

2.1.1. BİT ve E-Devlet Tanımları

BİT kavram olarak bilgilerin kaydı, saklanması, bilgilerin işlenmesi, yeni bilgilerin üretilmesi, üretilen yeni verilere ulaşılması, saklanması ve iletilmesine dair uygulamaların etkili bir şekilde kullanılmasını sağlayan teknolojiler olarak tanımlanabilir (Bensghir,1996:39). BİT bilinen manada, veriyi işlemeyi, saklamayı ve iletilmesini olanaklı kılan teknolojilerdir. BİT bu anlamda, sadece bilgisayarları değil yazılımları, bilgi sistemlerini, bilgisayar ağ yapılarını ve interneti de kapsamaktadır. Bilgi teknolojilerinin anılan enstrümanları, kullanıcıya veriyi kısa sürede işleme, saklama ve iletilmesi olanağıyla, bu alandaki faaliyetlerin maliyetini azaltma, kullanıldığı faaliyetlerdeki eylemleri daha iyi yönetme ve daha kaliteli sonuç alma açısından büyük yararlar sağlamaktadır (Sancak ve Güleç, 2014: 166).

BİT araçları, bilgi sağlamaya özgülenmiş, süratle gelişmekte olan bilgisayar, veri depolama araçları, ağ ve iletişim araçları, bilgi işlem, yardım işlemleri ve uygulama yazılımı geliştirme, veri depolama ve sunumuna özgülenmiş uygulamalar ve servislerin tümünü kapsamaktadır.

“Bilgi teknolojileri beş şekilde ayrıma tabi tutulabilir (Yahyagil, 2001: 26):

a-) İletişim sistemleri

b- Ticari işlemler sistemi

c-) Karar destekleme sistemleri

d-)Yönetişel bilgi teknoloji sistemleri

e-) İdari destek sistemleri” (Tahirov, 2009: 130)

Tanımlamalardan anlaşıldığı üzere, bilgi teknolojileri tek bir uygulamayı, tek bir donanımı veya yazılımı değil söz konusu bu enstrümanların aralarında belli bir uyumu sağlayarak etkili iş görme avantajı sağlayan, bütünsel bir yapıyı kapsamaktadır (Tahirov, 2009: 130).

BİT, teknik olarak derinlemesine bir bakışı anlatır ve otomasyon teknolojileri, bilgisayar ve telekomünikasyonu da içinde barındırır. BİT, bir servis sağlama veya bir veri elde etmek için fiziksel yöntemlere göre, söz konusu verilerin akışı ve süreci kolaylaştırmada da avantajlı bir sistemdir. Örnek vermek gerekirse, en basit manada, otomatik para çekme makineleri (ATM), bilgi sistemleri ve bilgi teknolojileri sayesinde oluşturulmuştur (Ene, 2002: 5).

BİT, bir kuruluştta 4 şekilde uygulanmaya konulmaktadır (Tahirov, 2009: 130).

Şöyle ki:

a-) Yardımcı eylem olarak.

b-) Faaliyetlerin problemsiz çalışmasını temin eden çıktı eylemi olarak.

c-) Yenilikçi faaliyetlerin ortaya çıktığı zaman, dönüşüm eylemi olarak.

e-) İşe dair, ileri derecede önemli olan, ileriye dönük uygulamaya dair planlamalarda, eylem olarak teknolojik dönüşüm; rekabette, önemli bir etkidir (Dönmez, 2007: 7-8).

BİT'in bir sonucu olarak, vatandaş idare ilişkisinde hayatımızın bir parçası haline gelen e-devlet, yasalar gereği, idarenin görev kapsamında bulunan, bireylere sağlamış olduğu hizmetler ile bireylerin idareye karşı olan vazife ve sorumluluklarının birbirleriyle etkileşimli olarak elektronik ortamda güvenilir ve sürekli bir şekilde sağlanmasıdır. Diğer bir tanımda, “*e-devlet, idarede BİT'lerin etkin kullanımı ile çağdaş bilgi toplumunun gereksinimlerine, yanıt verebilecek, birey ile özel kurumlar ve kamu kurumları ile elektronik ortamda etkileşimde bulunarak verimliliği, saydamlığı ve ilerlemeyi temin edecek bir revizyon örneğidir*” şeklinde tanımlanmaktadır (Dönmez, 2007: 7-8).

E-devlet, idarenin faaliyetlerinde, bireysel, özel kurumlar ve kamu kuruluşları kapsamında, hizmetlerin sağlanması gayesiyle, bilgi teknolojilerine dair araç ve gereçlerin uygulanmasıdır. E-devlet, idarenin rutin faaliyetlerini gerçekleştirirken idari işlemlerin süreçlerinin basitleştirilmesinde, bilgi teknolojilerinin kullanılmasıdır. E-devlet, idari kamu kuruluşlarında bilgi teknolojileri kullanılarak bireyler, örgütler, şirketler ve diğer idari kuruluşlar arasındaki ilişkilerin sağlanmasıdır. Bu başlık altında; e-devlet, kamuya verilen hizmetleri iyileştirmek, demokrasiyi güçlendirmek ve kamu politikalarını desteklemek amacıyla, örgütsel değişimler ve yeni personel yetkinlikleriyle birleşik olarak kamu yönetiminde bilgi ve haberleşme teknolojilerinin kullanımı şeklinde tanımlanmaktadır.

Yukarıda belirtilen tanımların aşağıdaki şekilde geliştirilmesi önerilmektedir.

Tanım-1: E-devlet, “kamu yönetiminde, bireysel anlamda ve kurumsal anlamda hizmetlerin sağlanması gayesiyle, elektronik ticaret araç ve gereçlerinin uygulanması”na dayalı devlet yapısıdır.

Tanım-2: E-devlet, kamu yönetiminde rutin idari faaliyetlerin basitleştirilmesinde iletişim ve enformasyon teknolojilerinin kullanılmasına dayalı devlet yapısıdır.

Tanım-3: E-devlet, kamu idari kuruluşlarının bilgi teknolojileri (örneğin geniş alan ağları, internet, mobil iletişim vb.) yoluyla bireyler, kuruluşlar ve diğer kamu kuruluşları arasındaki etkileşimin yenileştirilmesi ve geliştirilmesi yoluyla şekillenen devlet yapısıdır (Erdal, 2002: 165-180)

Tanım-4: E-devlet, kamuya verilen hizmetleri iyileştirmek, demokrasiyi güçlendirmek ve kamu politikalarını desteklemek amacıyla, örgütsel değişimler ve yeni personel yetkinlikleriyle birleşik olarak kamu yönetiminde bilgi ve haberleşme teknolojilerinin kullanımına dayalı devlet yapısıdır (Sancaktutar, 2013: 23-25).

E-devlet, verimliliği artırmak gayesiyle ve çağdaş toplum olmanın bir şartı olarak, ortaya çıkmıştır. Bu anlamda, yönetenlerle yönetilenler arasındaki her türlü ödev ve yükümlülüklerin karşılıklı olarak “dijital ortamda” sürekli ve güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır.

E-devlet kavramı çeşitli eserlerde de farklı özellikleri vurgulanarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda, yapılan bir tanıma göre; e-devlet, çağdaş toplumlarda, devlet ve birey ilişkilerinde, devletin vatandaşa karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve hizmetler ile bireylerin devlet ile olan yükümlülükler ve talepleri noktasındaki ilişkilerinin karşılıklı olarak elektronik iletişim ve işlem ortamlarında kesintisiz ve güvenli bir şekilde yürütülmesi şeklinde tanımlanabilir (Arifoğlu, Körnes, Yazıcı, Akgül ve Ayvalı, 2002: 12).

Benzer bir yaklaşımla, “e-devlet” kavramı, geleneksel devlet modeline göre daha ileri, temelde güçlü bir bilgi teknolojileri altyapısına ve uygulamalarına dayanan “daha iyi bir devlet yapısını” ifade etmektedir (OECD, 2003a).

Bir diğerde tanımda ise e-devlet; kamu kuruluşları, vatandaşlar ve ticari kurumlar arasındaki bilgi, hizmet ve mal alışverişlerinde bilgi teknolojilerinin kullanılarak performans ve verimlilik artışını amaçlayan devlet şekli olarak tanımlanmaktadır (Arifoğlu, Körnes, Yazıcı, Akgül ve Ayvalı, 2002: 22).

E-devlet projeleri dört ana konunun etrafında tasarlanmaktadır. Bunlar, vatandaşların devlet tarafından tutulan kendisi hakkındaki bilgilere ulaşabilmesi, genel

devlet hizmetlerinde BİT araçlarının kullanılması, e-demokrasi ve elektronik hizmetlerin sunumudur (Arı, 2009: 30).

E-devlet, BİT araçlarında ortaya çıkan gelişmelerle uyumlu olarak BİT araçlarının etkin bir şekilde kullanıldığı e-devlet, vatandaşların karar alma sürecine katılımını artıran, bireylerin idareye karşı talepleri, taleplerin neticesi, idarenin taleplere dair işlemlerinin denetlenebilirliğinin sağlanabildiği, yeni bir devlet anlayışıdır. Çağımızda, idarenin sorumluluğundaki görevleri noksansız bir şekilde yapabilmesi için idari hizmetlerine dair her çeşit verinin kayıtlanabilmesi ve bu verilere ulaşımın olanaklı olması gerekmektedir. E-devletin, idarenin karar alma aşamalarının kolaylaştırılması ve sadeleştirilmesi, idari yönetimin yerine getirdiği hizmetin, değişen şartlara adapte olabilmesinde bireylerin hizmet öncesi, hizmet sunum aşamalarında etkili ve süreci etkileyici bir rol oynaması ve bununla uyumlu olarak hizmetin etkinliğinin artması gibi unsurların uygulamaya geçmesinde, e-devlet uygulamalarının katkısı olduğu, kabul edilmektedir. Bununla birlikte, e-devlet uygulamaları ile idari kurum ve kuruluşları arasındaki koordineli çalışmanın oluşabilmesi, görev-yetki ve sorumlulukların net bir şekilde meydana çıkması ve bireylerin bu konularda, daha fazla bilgiye sahip olabilmeleri mümkündür (Balcı ve Kırılmaz, 2009: 49-50).

E-devlet kavramı, bireyle idare arasında, ticari kuruluşlarla idare arasında, çalışanlarla idare arasında ve idarenin kendi kuruluşları arasındaki işlerin elektronik ortamda yerine getirilebilmesi gayretidir. Böylece daha süratli, etkili, verimi arttırılmış ve güven veren bir hizmet sağlama hedefi amaçlanır. E-devlet, özetle elektronik devletin bir kısaltması olarak kullanılmaktadır. İbarenin başındaki “e” şeklindeki kısaltma, idarenin tüm kurumlarında kullanılmaya başlanmıştır. Çağımızda, bu uygulama, kamu kurumlarındaki olduğu gibi özel kurum ve kuruluşlarda da uygulanmaktadır. Günlük yaşamımıza giren “e” kavramına şirketlerin ve belediyelerin verdiği hizmetlerden örnek verecek olursak; “e-Belediye: İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin ihale ilanları (yapılan ve yapılacak ihaleler), e-Bilgi: Evrak numarası ve kayıt tarihi verilerek evrak sorgulama ve aşama takibi, e-Ulaşım: Gerçek trafik görüntüleri, kritik yol ve kavşakların trafik yoğunluğunun gözlemi, e-Rehber: Kent rehberi” gibi sunulan hizmetleri çoğaltmak mümkündür. Söz konusu, tüm bu gelişmelerin sonucunda klasik toplum düzeninin ötesinde yeni bir toplum düzeni meydana gelmektedir. İşletme yerini e-işletme, ekonomi yerini e-ekonomi, devlet yerini e-devlet kavramları alır hale gelmektedir” (Çevikbaş, 2009: 77).

E-devlet, yalnız idare hizmetlerinin elektronik ortama iletilmesi olarak da tanımlanamaz. E-devlet, kamu yönetiminde çağdaş anlamda bir değişimi de içermektedir. E-devlet, yazılı ortamda yazışma ve bireylerden belge talep etme kültüründen, kamuda istihdam politikalarına; kurumsal örgütlenmelerden, iş akış süreçlerine; bürokratik zorunlulukların bertaraf edilmesinden, bireylerin yönetime katılmasına kadar idarenin bütün departman ve faaliyet alanlarında, çağdaş anlamda, ilerlemeyi içeren bir kavramdır. Bu kavramın, hukuksal yeniden revizyonu, zorunlu kılacağı aşikârdır. E-devletin, hukuksal revizyonunu, bilgi toplumunun hukuksal revizyonundan ayırmak gerekecektir. Bilgi toplumu olma alanında gerçekleşen ilerleme, hukuksal çerçevenin daha kapsamlı ve geniş bir alanı etkileyeceğini göstermektedir.

Bilgi toplumunun hukuksal dönüşümünden kasıt, e-ticaret'e ilişkin, tüketicinin korunması, internetin düzenlenmesi ve kontrolü, e-imza, bilişim suçlarına ilişkin düzenlemeler, internet üzerinde fikri ve sınai hakların korunması gibi konular genel olarak bilgi toplumunun hukuksal dönüşümünü kapsamaktadır. E-devletin hukuksal dönüşümü ise e-devlet uygulamasına dair hukuksal düzenlemeleri kapsamaktadır (Söyler, 2009: 151-152).

Devletin, bilgi teknolojilerini yoğun olarak kullanmasının devletin yapısına olan etkilerine vurgu yapan Fountain, bu yönetim modelini, bilginin ve iletişimin dijitalleşmesi ile ilişkilendirerek, bu modeli uygulayan devletleri, "sanal devlet"ler olarak tanımlamaktadır (Fountain, 2005: 2)

E-Devlet projesi, en geniş manada, daha iyi bir devlet yapısının meydana getirilmesini amaçlar. Bu kapsamda, e-devlet, "e"den çok, "devlet"e odaklanmaktadır. E-devleti oluşturan ana unsurlar, e-şirket, e-kurum ve e-vatandaştır. Her biri kendi içerisinde, "e" olgusunu gerçekleştirmeye çalışacak ve birbirinden etkilenecek güçlenip gelişecek ve giderek e-devlet meydana gelecektir. E-devlet'in sunacağı temel hizmetlerin yönü, üç grupta toplanmaktadır. Bu gruplar, devletten devlete, devletten vatandaşa, devletten iş yaşamına şeklinde sıralanmaktadır (Erkul, 2005:1).

Fountain'ın da belirttiği gibi, internet teknolojisinin yönetim üzerine etkilerinin önemi ve derinliği yalnız sağladığı hızdan değil koordinasyon, iletişim ve kontrol mekanizmalarını etkileme potansiyelinden de kaynaklanmaktadır. Bu da örgütlerin doğasının köklü biçimde değişmesi anlamına gelmektedir (Fountain, 2005: 3).

Küreselleşmenin sürekli ilerlediği ve iktisadi anlamda, artık sınırların bulunmadığı bir dünyada, BİT alanındaki hızlı gelişmeler, Türkiye ile diğer gelişmiş ülkeler arasında, söz konusu alanlardaki gelişmişlik farkını, Türkiye aleyhine artırmaktadır. Türkiye'nin bu gelişmişlik farkını kapatabilmesi ve Bilgi Toplumuna ulaşabilmesi için devletin gelişmiş teknolojiyi kullanması ve yeni bir yapılanmaya gitmesi bir ihtiyaç halini almıştır. Bu yapılanma modeli, e-devlet olarak tanımlanmaktadır.

Söz konusu, e-devlet alanında, yapılması zaruri olan hukuksal düzenlemeler, hukuk devletinin bir gereğidir. Çağımızda, hızla gelişen teknoloji ve bunun toplumun her alanında getirdiği yenilikler, günümüzden 40 yıl hatta 20 yıl öncesi yapılmış kanunların doğal olarak ihtiyaca cevap veremez hale gelmesine sebep olmaktadır. Özellikle, e-devleti esas alacak olursak, bu alandaki hukuksal alt yapının eksikliği, devlet alanında kurumlar arası işbirliği ve güvenin tesisi noktasında birtakım sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Devlet kurumlarında, ortak bir payda altında, dijital platformdaki hizmetlerinin yürütülmesi, teknolojinin yanında, söz konusu dijital işlemlerin hukuki alt yapısını oluşturan, devlet görevlilerinin bilinçli bir şekilde ve yasal düzlemde güvenle hizmet vermesini sağlayan, vatandaşa da hukuki koruma sağlayan hukuki düzenlemelerle mümkün olacaktır. Tez çalışmamızın hedefi de bu hususta, ülkemizde mevcut durum, bu alanda yapılan ve yapılması gerekli çalışmalar konusunda bir tespit yapabilme gayretidir.

2.1.2. BİT ve E-Devlet'in Aşamaları

BİT, teknik olarak derinlemesine bir bakışı anlatır ve otomasyon teknolojileri, bilgisayar ve telekomünikasyonu da içinde barındırır. BİT, bir servis sağlama veya bir veri elde etmek için fiziksel yöntemde söz konusu verilerin akışı ve süreci kolaylaştırmada da avantajlı bir sistemdir. Örnek vermek gerekirse en basit manada, otomatik para çekme makineleri (ATM), bilgi sistemleri ve bilgi teknolojileri sayesinde oluşturulmuştur (Ene, 2002: 5).

BİT uygulamaları günlük hayatta, yardımcı eylem olarak faaliyetlerin problemsiz çalışmasını sağlamaktadır. BİT araçları gerek çıktı faaliyeti olarak, gerekse yenilikçi faaliyetlerle uyumu sağlamaya yönelik dönüşümde sağladığı kolaylıklarla iş hayatında hedeflenen vizyona dair planlamalarda sağladığı kolaylıklarla, iş hayatında teknolojik dönüşüm rekabetinde, önemli bir unsurdur (Dönmez, 2007: 7-8).

BİT araçlarının yoğun bir şekilde kullanıldığı e-devlet'e geçiş sürecinde, ilk aşamada yapılması gerekenleri bu kapsamda özetlemek gerekirse;

Hukuksal Altyapı: İlgili mevzuat düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Teknolojik Altyapı: Teknolojik alt yapı tasarımları yapılmalı ve uygulamaya süratle geçilmelidir.

E-Devletin Finansmanı: E-devlet ve BİT araçlarından daha etkin bir şekilde yararlanılabilmesi bağlamında, finansman için klasik bütçe hazırlama yöntemlerinin dışında, yeni yöntemler oluşturulmalıdır.

İnsan: Toplumun tasarlanan ve planlanan sistemlere uyumu ve sistemi kullanması için gerekli eğitim sağlanmalı, değişim yönetimi gerçekleştirilmelidir.

Hizmet Altyapısını Sağlamak: Kullanıcıların en verimli ve etkin bir şekilde hizmet alabileceği teknolojiler belirlenmeli ve ihtiyaç duyulan alt yapı sağlanmalıdır.

Hizmet Mekanizmasını Sağlamak: Servis mekanizmasını kurmak, sistem unsurlarının bir arada çalışma esaslarını belirlemeyi gerektirir. Veriye erişim, saklama, paylaşma esasları servis mekanizması tarafından belirlenir. E-devlette, sistem dâhilindeki tüm birimler arasında, etkin bir bilgi paylaşım sistemi sağlanmalı ve içerik oluşturulmalıdır.

Güvenlik ve Gizlilik: E-devlet hizmetleri, kullanıcılarının bilgilerini güvenli bir ortamda saklamalı ve kullanıcılar mahremiyet ilkelerinin uygulandığı konusunda, tereddütüne mahal verilmemelidir

Kritik Başarı Faktörlerinin Tespit Edilmesi: E-devlet'e geçiş sürecinde, performans değerlendirmesi yapılabilmesi için kritik başarı faktörlerinin tespiti gerekmektedir.

Bir Koordinasyon Merkezinin Kurulması: En Önemli önceliklerden biridir. Tüm kamu kurumlarının tek bir koordinasyon merkezinden idaresi ve tek bir devlet portalının kurulması gerekmektedir. Bunların yanında, bir diğer öncelik de sivil toplum örgütleridir (STÖ). E-devlet mekanizmasını yönetim sistemlerinde kuran ve etkin bir şekilde kullanan devletlerin, STÖ'ler tarafından desteklenmeleri, e-devletin yaygın kullanımında ana etmenlerden biri olmuştur. Bilgi teknolojilerine dayalı olarak organize olmuş sivil toplum örgütlerinin devlet organizasyonlarına katkıları oldukça yüksek olacaktır. Özellikle, devletin bu hizmetleri kullanacak bireyler ile ilgili kararların

(mevzuat, kanun, yönetmelik vb.) alınması sürecinde STÖ'lerin desteğini alması, hem kararların etkililiğini artıracak hem de devlet ve vatandaşlar arasında güven duygusunun gelişmesini sağlayacaktır (Erkul, 2005: 1).

2.2. BİT ve E-Devlet İlişkisi

E-devlet uygulaması, BİT'in alanında gelişmelerin kamu idaresindeki görünümü olarak tanımlanabilir. Kamuya ilişkin işlemlerin e-devlet sistemi üzerinden elektronik ortama iletiminde BİT'ler, e-devlet uygulaması üzerinden, işlemlerin tesisinde kullanılan ve işlemlerin sürecinin hızlandırılmasını sağlayan araçlardır. E-devletin, BİT'lerden yararlanılmasındaki asıl amaç çok sayıda işlemi değerlendirebilme kapasitesi olan, hızlı karar alabilen ve bu kararlarını yine aynı süratle uygulamaya koyabilen bir idari mekanizmanın sağlanmasıdır.

Bilgi teknolojileri kapsamında, idarenin; BİT'lerin ve e-devlet'in günlük hayatta daha etkin kullanımında, bireylerin bilinçlendirilmesinde görev ve sorumluluğu söz konusudur. BİT ve e-devletin kamu yönetiminde kullanımında, hedeflenen amaca ulaşılabilmesi için ilk olarak kamu yönetiminde, BİT alanında sağlanan gelişmelerle uyumlu bir dönüşümün gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu dönüşümün gerçekleştirilmesi için idarede görevli yetkililerin yeni idari yönetim yapısında sorumluluk alabilecek düzeye getirilebilmesi gerekmektedir. Bunun için kamu personelinin BİT ve e-devlet alanında eğitimi ve bilinçlendirilmesi önem arz etmektedir. Bunun sonucu olarak idari kurumlarda, bireylere yönelik işlemlerde işlem yapanların memnuniyeti en üst seviyeye çıkartılmalıdır. Ayrıca, e-devlet'in kullanıcısı konumundaki bireylerin, BİT'lere ilişkin dönüşümde, okur-yazarlık seferberliği benzerinde uygulamaya konulacak e-devlet ve BİT araçlarının kullanımına dair eğitim programları yararlı olacaktır. BİT ve e-devlet'e dair bilgilendirme ve kullanımının arttırılması, bilgi toplumuna dönüşümde önemli bir katkı sağlayacaktır (Balcı ve Kırılmaz, 2009: 47-48).

Bilgi teknolojilerinin e-devlet uygulaması, süreklilik arz eden bir gelişim içindedir (Söyler, 2009: 160). E-devlet kavramını, toplumun BİT konusunda bilgilenmesi, bilinçlenmesi ve kullanımının yaygınlaştırılmasının sağlanması yönünden değerlendirildiğinde, e-devletin idare ve sosyo-ekonomik hayata etkilerinin analizi daha sağlıklı olacaktır. BİT ve e-devlet'in söz konusu etkilerini, hukuk devletinden ayrı olarak değerlendirilmesi de hukuk devleti ilkeleri açısından mümkün bulunmamaktadır (Söyler, 2009: 152).

E-devlet'in kamu idaresi alanında ve sosyal yaşamda sağladığı faydalar, başlıklar halinde incelenecek olursa bunlar, özetle aşağıda maddeler halinde sıralanmaya çalışılmıştır.

a-) E-devlet, idari hizmetlerin şeklini değiştirir.

b-) E-devlet, kamu yönetiminde revizyona yol açar.

c-) E-devlet, performans artırımına ek olarak daha aktif iş görülmesini sağlar.

d-) Ülke vatandaşlarının, ülkelerindeki siyasi partilerine açık oy verebilmesine izin ve olanak sağlayan, kısaca dijital demokrasi veya e-demokrasi (<https://tr.wikipedia.org>) olarak adlandırılan düşüncenin, toplum nezdinde daha etkin uygulamasını sağlar.

e-) E-devlet'te, ortak çalışma faaliyetleri ve sistem maliyetleri en alt seviyede kalacaktır.

f-) Veriye erişim, daha basit ve kolay bir şekilde sağlanacaktır.

g-) Saydam bir yönetim anlayışı hâkim olacaktır.

BİT ve e-devlet kullanılarak bir kısım kamu faaliyetlerinin internet üzerinden gerçekleştirilmesi, birçok yönden, verimliliği artırmaktadır. Söz konusu verimliliğe örnek vermek gerekirse BİT'lerin kullanımının yaygınlaşması, daha önceden mevzuat ile belirlenmiş yetki ve sorumluluk kapsamında, yasaya uygun işlem yapmayı mecburi hale getirmektedir. BİT kullanımının kamu faaliyetlerinde kullanımının yaygınlaşması ve uygulamanın belli ölçüleri zorunlu kılması ve işlem muhataplarının, BİT üzerinden gerçekleşen işlemin her aşamasına vakıf olması; yolsuzluk, ayrımcılık ve kayırmacılığın önlenmesinde etkili olmuştur. Ayrıca, tüm kamu idaresinin iş ve hizmetler kapsamında, bilgi teknolojileri ve internetin kullanımıyla işlem-maliyet verimliliği sağlanmış olacaktır. Bunun yanında, BİT kullanımının kamu idari teşkilatında kullanımının yaygınlaşmasıyla, idarede görevli personelin görev tanımı daha kolay ve basit olarak tanımlanabilmektedir.

E-devlet uygulamalarının, kısa vadedeki, belki de en önemli yararı, kamunun faaliyetlerinin daha kısa zamanda ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesinin sağlanmasıdır. E-devlet uygulaması, kamu çalışanlarının işlerini yerine getirmesinde, sürekli masa başında bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırmakta, kişinin mesai saatleri içinde, daha fazla işi, daha kısa sürede görebilme imkânı sağlamakta; mesai

kavramında yapılan iş ve iş sürecinin kısılması ile sonuç ön plana çıkmakta ve dolayısıyla verimlilik ön plana çıkmaktadır. Böylece, şekilcilik yerini, kamu personel sisteminde ulaşılmak istenen nihai hedef olan, vatandaş ve idare ilişkisinde, sonuç odaklı iş çıktısı, önem kazanmaktadır (Çetinkaya, 2010: 26-27).

E-devlet uygulamalarının hem vatandaşa hem de devlete sağladığı faydaların sürekliliği ve vatandaşların uygulamaya olan güvenleri, bu alanda yapılacak işlem tanımı ve güvenliği kapsamında yapılması zorunlu yasal düzenlemelerle sağlanabilecektir. Hukuksal eksiklikler giderilmeden e-devlet uygulamalarının çeşitlenerek devam etmesi, ileri de birtakım yasal sorunların devlet ile vatandaş arasında açılacak birçok davanın sebebi olması muhtemeldir. E-devlet, konusunda geniş çaplı ve uzun vadeli olarak düşünülmüş esnek yapıda ortak bir yasal çerçeve planı ileride e-devlet ve BİT uygulamasından kaynaklanması muhtemel birtakım sorunların önüne geçebilecektir. Örnek olarak: kişisel verilerin korunması konusunda parça parça kanunlar yerine tek bir e-devlet kanunuyla düzenlemiş bir yasal çerçeve, uygulamanın yasallığı ve mevzuata ulaşılabilirlik bakımından büyük yarar sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Açıklamaya çalışıldığı üzere idari hizmetlerin sağlanmasında, BİT araçlarının yoğun bir şekilde kullanıldığı e-devlet uygulamasının maliyetleri azaltmada, iş görmede hız ve verimlilik artırma, basitlik ve saydamlığı sağlama, kamu yönetiminde denetimi kolaylaştırma, verilerin muhafazası ve erişimini basitleştirme gibi birçok faydaları olduğu aşikârdır. BİT ve e-devlet'in sağladığı faydalar dikkate alındığında, veri ve iletişim teknolojisi ile ilgili başlıkları yalnız teknik bir konu olarak düşünüp iletişim teknolojilerinin ekonomik, kültürel ve sosyal yönlerine özen gösterilmezse beklenen neticeler bir yana, yeni birtakım problemlerin oluşması muhtemeldir (Çetinkaya, 2010: 75).

2.3. BİT ve E-Devlet'in Etkileri

BİT araçlarının kullanımının kamu idari faaliyetlerdeki bir yansıması olan e-devlet, vatandaş idare ilişkisinde yeni bir kavam olarak yerini almakla hayatın birçok alanına etkileri olmuştur. Bu başlık altında, BİT ve e-devlet'in toplumsal hayatımıza, özel sektör ve kamu yönetimi alanına etkileri, sağladığı faydalar incelenmiştir. Ayrıca, alana dair eksikliklerin belirlenmesi, faydaları noktasında, bu faydaların nasıl artırılabilirliği konusunda yeni fikirler gündeme getirilmiştir.

2.3.1. BİT ve E-Devlet'in Sosyal Hayata Etkileri

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) gerçekleştirmiş olduğu ulusal düzeyde BİT'in en önemli unsuru olan internet kullanım verilerine dair Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Anketi, bir anlamda BİT'in toplumsal dönüşüme yansımalarını ortaya koymaktadır.

Bu veriler ışığında, ülkemizde internet'in daha çok 16-24 yaş arası bireylerde, yaygın olarak kullanıldığı (%62,9) bu duruma paralel olarak kullanıcıların %89,5'inin öğrencilerden meydana geldiği %89,6'sının yüksek okul, fakülte ve üzeri bir öğrenim düzeyine sahip olduğu görülmektedir (bys.trakya.edu.tr, 16.09.2014).

İnternet kullanıma dair yapılan alan araştırmasında da görüleceği üzere BİT kullanımının yaş ve eğitim düzeyiyle doğrudan bağlantılı olduğu görülmektedir. Söz konusu veriler değerlendirildiğinde bilişim teknolojilerinin bireyin özel hayatını ve içinde yaşadığı sosyal hayatı geniş kapsamlı olarak etkilediğini söylemek, hayatın olağan akışına uygun düşen bir tanımlama olmaktadır. Yine, bu kapsamda, bilgi toplumlarının BİT ve e-devlet uygulamalarını, günlük yaşamlarında daha fazla kullanacakları ve bu kapsamda daha fazla etkilenecekleri değerlendirilmektedir. Bu etkileri sınıflandırmak gerekirse: olumlu-olumsuz etkiler ve doğrudan dolaylı etkiler olarak sınıflandırılabilir. BİT'lerin olumlu etkileri izlenebilmelerinin kolay olması, günlük hayatta, iş hayatında ve iktisadi alanda sağlamış olduğu faydaların hesaplanabilirliği, böylelikle daha kolay tasnife tabi tutulabilirliği iken olumsuz etkilerin kapsamı ve derecesi konusunda bu denli net bir tasnife girişmek, yukarıda belirtilen alanların dışında, hukuki ve cezai sorumluluklar düşünülecek olursa daha zorlu bir süreç gerektirmektedir.

BİT'lerin olumlu ve olumsuz etkilerinin sınıflandırılmasındaki bu zorluğun esas sebebi, olumsuz etkilerin daha çok sosyal ve kültürel hayata ilişkin olması ve etkilerinin de daha ziyade dolaylı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple, olumsuz etkiler konusunda öznel değerlendirmeler daha çok yapılmakta, objektif ölçütlerin belirlenmesi daha uzun bir süreç almaktadır. Örnek vermek gerekirse; birçok kişi tarafından kullanılan, internet ara yüzü olan ve insanların eski arkadaşlarını bulmalarını sağlamak amacıyla hizmete sunulan popüler bir uygulama olan "facebook" uygulaması hizmete girmesinden bu yana, popülerliğinin yanında, birçok şikâyetin de kaynağı olmuştur. Bu kapsamda, dijital medya uygulamalarının kötü niyetli kişiler tarafından iyi niyetli

insanların suiistimal edilmesi, kanunlarda tanımlanan suçların bir aracı durumuna gelmesi tehlikesi söz konusudur (Çelik, 2016).

Bilgi teknolojilerinin hayatımızın her alanını etkilediği günümüz gerçeğidir. Her yeniliğin toplumun her alanına olduğu gibi sosyal alana da katkısını sağlamak ve yeni teknolojilerinin olası zararlarından sakınmak, yalnızca teknik olarak çözülebilecek bir durum değildir. BİT'lerden azami oranda faydalanmanın bunun yanında sosyal yönden zararlarından korunmanın yolu elbette eğitimden, öğrenmeden, bilgi toplumu olma yolunda ilerlemeden ve bunun yanında, alana dair hukuki ve cezai sorumlulukları belirleyen mevzuat altyapısından geçmektedir.

2.3.2. BİT ve E-Devlet'in İş Hayatına Etkileri

BİT ve e-devlet'in geniş kullanım alanı iş hayatında, üretimden tüketime kadar olan tüm süreçlerde, etkisinin irdelenmesini zorunlu kılmaktadır. Maliyetlerin düşmesini sağlama, iletişim ve bilginin muhafazasını kolaylaştırma, iletişimi kolaylaştırma ve bu alanda niteliğe katkı sağlama gibi ilk etapta sayabileceğimiz etkileri olmuştur. Bilgi teknolojileri; işgücü, hammadde, enerji ve sermayenin yerinde ve israfa sebebiyet vermeden kullanımını sağlamaktadır. Bilgi teknolojilerinin, çağın sürekli değişen şartlarıyla birlikte oluşan müşteri taleplerine uyum sağlamakta ve bu taleplerin karşılanmasında önemli katkıları olmaktadır. Zaruri iş makinelerinin seri olarak değiştirilmesine ve küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) sektörlerinde ilerlemelerine katkıda bulunmaktadır. Bilgi iletişim alanındaki gelişmeler, kullanıldıkları sektörlerin, idari yapılarında da esaslı değişikliklerin yapılmasını, zorunlu hale getirmektedir.

Bilgi teknolojilerinde globalleşmenin getirdiği yenilikler, endüstri işletmelerin üretim alanının bu alandaki gelişmeler doğrultusunda yeniden düzenlenmesini, zorunlu kılmaktadır. 21. yy'la girilirken, gelişmiş ülkelerin, BİT'e önemli ölçüde yatırım yaptıkları görülmeye başlanmıştır. Böylece, 21. yüzyılda ülkelerin başarıları, rekabet gücü yüksek ve nihayetinde her alanda başarı sağlayabilmesi, bilgi teknolojilerinin etkin kullanımına ve bilgi sistemlerinin sürekli gelişimine ve çeşitlendirilmesine bağlı olduğu kabul edilmektedir. BİT'lerin, e-devlet sistemi ile kamu idaresinde ve özel sektör tarafından kendi alanlarında kullandıkları bilgi sistemleriyle, faaliyet alanlarında yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanması, BİT'in kullanıldığı faaliyet alanlarının yaygınlaştırılması ve uygulanagelenlerin geliştirilmesi, söz konusu kurum ve kuruluşların idari yönetim sistemlerini de temelden etkilemekte, hatta kimi idari

yönetim ilkelerinde değişime sebep olmaktadır. Özel sektörde faaliyet gösteren kurumlarda, ticari işletmelerin her bölümünde bilgi teknolojilerinden azami ölçüde faydalanılmakta; bu şekilde daha nitelikli imalat ve ciddi artırım sağlanmaktadır. 21.yüzyılda, bilgi teknolojileri ileri düzeye sahip ülkeler, bu alanda yapmış oldukları yatırımın bir sonucu olarak, bilgi iletişim teknolojilerinin kullanıldığı faaliyet alanlarında, küresel manada, etkin konuma yükselmişlerdir (Tahirov, 2009: 130-131).

Bilgi teknolojileri, günümüz toplumunu bilgi toplumu seviyesine yükselten en etkin araç olarak kabul edilmektedir. Bilgi teknolojileri sayesinde bilginin işlenmesi, saklanması ve aktarımı kolaylaştırılmakla, insanlığın sahip olduğu temel düşünce sisteminin gelişiminde ilerleme sağlanmıştır. Mevcut bilgilerin aktarımında sağlanan kolaylıkla küreselleşmeyi de çabuklaştıran BİT, toplum yapısını endüstrinin, hızlı üretimin ve makineleşmenin esas alındığı toplumdan, bilgi toplumuna geçişi hızlandırmıştır. Oluşan yeni toplum şeklinde, birey esas unsur kabul edilmiştir; öz güveni, mevcut bilgi düzeyi ve güzellik kavrayışı artan birey, yaşadığı toplumu ve mevcut kuruluşları değiştirmek için karar verme sürecine katılmış ve demokratikleşme sürecine ivme kazandırmıştır. Ekonomi alanında da, BİT ve e-devlet uygulamaları sayesinde endüstri toplumunu takiben iktisadi alanda, endüstri toplumuna göre değişimler, baş göstermeye başlamıştır.

Küreselleşme ve bilgi teknolojilerinin sağladığı üstünlükle iktisadi etkinlikler, ülkeler açısından, sınır ötesi bir durum arzeder hale gelmiştir. Küreselleşme süreci, kuruluşların ayakta kalabilmelerini, rekabet sahasında, BİT araçlarını etkin olarak kullanabilme ve sürekli bu alandaki gelişmeleri takip etme şartına bağlı hale getirmiştir.

Verilerin artan önemi, iktisadi alanda “Bilgi Sektörü”nü doğurmuş, “Bilgi İşçileri” ismiyle yeni bir sınıf ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bilgi teknolojileri sektörünün ihtiyaçlarıyla paralel olarak, bu sektörde çalışanlara yeni iş ve kariyer meslek sahibi olma imkânı sağlamıştır (Sancak ve Güleç, 2014: 166).

Günümüzde, idari hizmet ve sosyo-ekonomik anlamda başarıyı yakalamış ülkelerin bilgi sistemlerinde, BİT araçlarından azami ölçüde yararlandıkları ve bu araçları, sürekli geliştirdikleri görülmektedir (Tahirov, 2009: 130). BİT’lerin, ekonomiye olan etkilerini inceleyecek olursak, ekonomilerin küreselleşmesi, bu alanda faaliyet gösteren işletmeler ve şirketler için bilginin önemini artırmakta, yeni fırsatların doğmasını sağlamaktadır. Günümüzde bilgi iletişim sistemleri, şirketler ve işletmelerin ticari piyasada idare ve işletmelerini global manada denetimini sağlayan analitik

bakabilme yeteneğini ve bilgi alışverişini sağlamaktadır. Çağımızda işletmeler, küresel manada, dağıtıcı ve ilgi alanındaki hizmet ağına ulaşabilmekte; alışveriş halindeki dağıtıcılarıyla ve satıcılarıyla değişik ülkelerden işletmelerle günün her saati iletişim kurmakta, iş sağlamakta ve devletler arası idare raporlarında da gösterilen mahalli görevlerin yerine getirilmesini sağlamaktadır. Özetle, ticari işletmelerin dünya çapında, mevcut sistemdeki örgütsel manada denetimini sağlamak önemli bir problem olup ve bu sorunun çözümü de bilgi teknolojilerinin sağladığı kolaylıkla sağlanmaktadır (Tahirov, 2009: 130).

BİT'ler sayesinde, iş hayatında sektörde faaliyet gösteren kuruluşların ilgili bölümleri arasında, daha hızlı bilgi paylaşımı sağlanmaktadır. Bu alandaki, baş döndürücü hızdaki gelişmeler, BİT alanında, işgücü sahaları ve kariyer meslek fırsatları sağlamaktadır. Diğer yandan, BİT'lerin getirdiği kolaylıklarla birlikte, iş yaşamında ve iş hukukunda klasik anlamda iş, işyeri, mesai gibi tanımlarda önemli değişiklikler olacağı, söz konusu tanımların bilgi teknolojileri ile uyumlu hale geleceği öngörülmektedir. Bilgi teknolojilerinin sağladığı kolaylıkla, ağ işçileri adı altında yeni bir tanım oluşmaktadır. Bu tanımda, klasik anlamda, işçi-işveren ilişkisi değişmekte; işverene bağlı çekirdek işçi kavramı yerini bilgi iletişim yeniliklerinin sağladığı olanakla, belli bir mekana veya işletmeye bağlı olmaksızın, ağ şirketlerde çok işverenli ilişki içinde, a-tipik işçilerin oluşumu sağlanmaktadır. Buna örnek vermek gerekirse; yarım zamanlı, evde çalışmak, eser başı iş karşılığı çalışmak vb. örnek verilebilir. Yeni çalışma koşulları ve ortaya çıkan yeni işçi tanımı olan ağ işçileri kavramı, belirli bir yerde ve zamanda çalışma şartının ortadan kalkması, çalışanların mesai mevhumunu ve diğer şekli şartları düşünmeksizin işi ile sürekli hemhal olması ve bunun sonucu olarak verimi ve bu alandaki üretimini artırıcı bir faktör olacaktır (mebk12.meb.gov.tr/meb).

BİT'lerin iş yaşamında sayısız olumlu etkisi söz konusudur. Bu olumlu etkinin yanı sıra işgücü anlamında, teknolojinin gelişmesi kas gücü yerine bilgi emek yoğun çalışmanın ön plana geçmiş olması, nitelikli iş gücünün önem kazanması beyaz yakalı çalışanların önemini ve daha kaliteli olmasını gerektirmiştir. Bu kapsamda, mavi yakalı işçilerin teknolojik gelişmeler paralelinde, mevcut işten çıkarılma ve işsizlik sorunu gündeme gelmiştir. Bu sorunların aşılmasında devlet kademesinin üzerine düşen görevler çok önemlidir.

BİT'lerin gelişim hızına paralel olarak, yönetim vizyonu belirlenirken devlet tarafından, kamu alanında gerekse özel sektörü ilgilendiren konularda kapsamlı ve

yüzeysel olmayan planlar, daha da ileri aşamada düşünülecek olursa reformlar yapılmalıdır. Özellikle, nitelikli işgücünün önem kazandığı iş yaşamında; insanları, kısa sürede, iş hayatına hazırlayan çağdaş bir meslek eğitimi programı, öncelikle mevcut işgücü açığının azalmasını sağlayacaktır. Planlamanın daha ileri aşamaları, kalifiye eleman ihtiyacını karşılamaya yönelik eğitim ve öğrenimin verilmesine yönelik bir eğitim vizyonudur. Hedef, temelde aile ve okul işbirliğiyle küçük yaşta insanların yeteneklerine göre, faydalı olabilecekleri ve sonuçta mutlu olabilecekleri bir işte çalışmalarını sağlamak olacaktır. Böylece birkaç üniversite bitirmiş olduğu halde, verimsiz ve sonuçta mutsuz bir işsiz kesiminin oluşmasının önüne geçilecektir. BİT'lerin amacı insan hayatını her anlamda kolaylaştırmak, insanı mutlu etmektir. Bunu sağlamanın yolu da bilgi toplumu olma yolunda ileri aşamada bilgiye, teknolojiye karşı ilgili, okuyan araştıran, deneyen ve üreten bir nesil yetiştirmekten geçmektedir.

Çağımızda, yukarıda özetle belirtildiği üzere kamu alanında, özel sektörde, eğitimde, hemen hemen her alanda etkisini gösteren hayatımızı kolaylaştıran, geliştiren BİT'ler ve BİT'lerin gelişimini öncelikli bir devlet politikası olarak belirleyen ülkeler yeni bin yılın öncü bilgi toplumları olacaktır.

2.3.3. BİT ve E-Devlet'in Kamu İdaresine Etkileri

İdari hizmetlerin etkin bir şekilde kullanılmasında ilerleyen süreçte BİT ve e-devlet uygulaması yeni imkânlar sunmaktadır. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak kamu idaresinin hizmet ve işlemlerinden büyük bir kısmı, internet aracılığıyla sağlanabilmektedir. Günlük hayatımızda, teknoloji alanındaki hızlı gelişimle birlikte BİT ve e-devlet'in sosyo-ekonomik hayattaki etkileri hızla artmaktadır. Hayatın olağan akışının bir gereği olarak, bu etki alanının kamu yönetimini de kapsamı kaçınılmaz bir durum almıştır. BİT ve e-devlet'in kamu idaresine olan etkileri, hukuk devleti ilkesinin de bu kapsamda irdelenmesini gerektirmektedir. Hukuk devletinde, idarenin yetki ve sorumluluk sahası yasal mevzuatla düzenlenmektedir. Hayatımızın neredeyse bütün alanını etkileyen bilgi teknolojilerinin ve bu kapsamda e-devlet alanında gelişmelerin hukuk devletinin bir gereği olarak yasal kapsamda düzenlenmesi, konunun kapsamının genişliği ve birçok yasal mevzuatı etkileme potansiyeli bulunması da dikkate alındığında, büyük önem arz etmektedir (Söyler, 2009: 151)

İdarenin faaliyetlerinin yenileştirilmesinde BİT'ler, dünyada oluşan bu alandaki hızlı gelişmeler paralelinde, Türkiye'de de önemli bir unsur olarak kabul edilmektedir. Devlet Planlama Teşkilatınca hazırlanan Bilgi Toplumu Stratejisinde, e-devlet'e yönelik

çalışmalar teknoloji unsuru yanında, idari yapının yenileştirilmesi ve birey eksenli hizmet gelişiminin sağlanması açısından değerlendirilmesi yapılmaktadır (Balcı ve Kırılmaz, 2009: 48-49).

Bu kapsamda, ülkemizinsanayi devrimi ile geç tanışmış olması, ülkenin başta o dönemin teknolojisi olmak üzere toplumun her alanda çağdaşı olduğu ülkelerin gerisinde kalmasına sebep olmuştur. Bu eksikliği kapatma, gelişmiş ülkelerle aynı seviyeyi yakalama arzusunda olan ülkemiz, bilgi teknolojileri ve bilgi toplumu hedefinde bu alanda öncü ülkeler paralelinde aynı dönemde önemli adımlar atmıştır. Bu adımlardan ilki, KAMU-NET Projesi adı altında, 1998 yılında başlatılmıştır. Türkiye'nin e-avrupa Girişimini kabul etmesiyle birlikte 58. ve 59. Hükûmet'in Acil Eylem Planlarında "e-Dönüşüm Türkiye Projesi"nin bulunması, Türkiye'nin BİT alanında, toplumun bilinçlendirilmesi amacına matuf önemli bir adım atılmıştır. 2005 yılında ise Yüksek Planlama Kurulu kararıyla, "Bilgi Toplumu Stratejisi" ve eki Eylem Planı yürürlüğe konulmuştur. Strateji, bilgi toplumuna dönüşüm amacıyla temel esaslar ve nihai varılmak istenen sonuçları belirlemiştir. 2006-2010 yıllarını kapsayan strateji, stratejik öncelik verilen temel esasları 7 maddede ele almıştır. Söz konusu temel esaslar, toplumsal değişim, BİT'in çalışma hayatına etkisi, birey eksenli hizmet sağlanması, idarede yenileşme, küresel alanda, rekabet düzeyi yüksek BİT sektörü, rekabeti yüksek etki alanı, geniş ve pahalı olmayan iletişim altyapısı ve hizmetleridir. Bilgi toplumu stratejisinde, 7 temel maddede ele alınan stratejik öncelik, birey odaklı hizmet dönüşümü ve idarede yenilik direkt olarak e-devlet ile ilgilidir (Söyler, 2009: 153).

Kamu idari yapısında, BİT'lerden ve e-devlet uygulanmasından yararlanılması, kamu idaresinde birçok idari aşamada özellikle, idari faaliyetlere egemen olan ilkeler bağlamında dönüşümü zorunlu kılmaktadır. Bu dönüşüm, idari faaliyetlerin tümünü ve hemen hemen her aşmasını kapsamaktadır. Özellikle, bilgi teknolojileri ve e-devlet'in sağladığı hızlı veri akışı sayesinde birçok idari sürecin kısa zamanda geçilmesi, gereksiz kırtasiyeciliğin bertaraf edilmesi sağlanmaktadır. İşlemlere dair ilgili sùjelerin kolayca bilgi sahibi olabilme imkânı ve ilgilinin talebine dair çözüm noktasında, idarinin faaliyet kapsamındaki uygulamalarının daha kolay ve hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi sağlanmaktadır. E-devlet ve BİT araçlarının kamu yönetiminde, yoğun bir şekilde kullanımı, idari yapının da dönüşümünü kaçınılmaz kılmaktadır (Sancak ve Güleç, 2014: 166). Kamu idarecilerinin kamu faaliyetlerini icra ederken faaliyetlerin her aşamasında, bilgi teknolojilerinin kullanımı, ilgililerin ve bireylerin işlemlere

ulaşabilme imkânı sağlaması nedeniyle kamu yöneticileri açısından, bireyler tarafından denetlenme ve hesap verilebilirlik imkânını artırmıştır (<http://mebk12.meb.gov.tr/meb>).

Demokrasinin esas alındığı, etkin, gizlilik taşımayan, süratli, sorgulanabilir, ulaşımında bir zorluk bulunmayan, güven telkin eden, adalet ve birey eksenli bir idare anlayışının BİT ve e-devlet'ten yararlanması hayatın olağan akışının bir gereğidir. Bürokrasinin yoğun olduğu ve hantal bir idari düzenin bu kapsamda değişimi ve dönüşümü için idarenin yenileşmesine dair söz konusu yenilikçi düşünceler paralelinde, hukuksal bir dönüşümün de sağlaması gerekmektedir. Bu kapsamda; idari ve yargı teşkilatının mevzuatı ve uygulamalarıyla BİT ve e-devlet alanında, idari yapının dönüşümündelider ve yön verici bir faktör olması gerekmektedir. Bu kapsamda, hukuk devletinin amacı, adalet ön planda olmak üzere toplumun çağdaş gelişimini sağlamak olmalıdır (Söyler, 2009: 156).

BİT uygulamalarının kamu idaresinde kullanımının bir tezahürü olan e-devlet uygulamasının günümüzde hayatımızın her alanındaki etkisini, devletin idari yapısı ve işleyişinde de göstermesi kaçınılmazdır. BİT'lerin ve e-devletin kamu idari yapısında kullanılması; iletişim teknolojilerinin sağladıkları kolaylık, geniş bilgi alış verişini olanaklı kılan hizmet ağı ve hızlı bilgi akışı gibi faydalar idarenin faaliyetlerini daha geniş bir alana çeşitlendirmesine olanak sağlamıştır. E-devlet ve BİT araçları, idari teşkilatın yerel anlamda hizmetlerin gereksinimi ve bunun sağlanması anlamında, yerel ve merkezi örgütün daha hızlı bilgi alışverişinde bulunmasını olanaklı kılmasıyla, yerel anlamda hizmetlerin gereksinime uygun olarak kullanımını ve merkezi yönetimin bu manada faaliyetlerin daha adil ve ekonomik kullanımını, ayrıca yerel örgüt faaliyetlerinde hesap verilebilirliğin artırılmasını sağlamaktadır. Kamu idaresi; sosyal hizmetler, eğitim, sağlık, eğitim ve istihdam ve buna benzer birçok faaliyetini, yerel idari teşkilat yoluyla yerine getirirken bu hizmetleri, BİT'ler sayesinde uygulama imkânına kavuşan e-devlet sayesinde sağlamaktadır. Bu sayede, gereksinimi yerinde tespit eden yerel örgüt, sorunu gidermek ve hizmeti götürmek noktasında, idari işlem aşamalarını bilgi teknolojileri ve e-devlet imkânlarıyla daha hızlı olarak, merkezi yönetimle koordineli bir şekilde daha kolay yerine getirmektedir.

Bu kapsamda, yerel yönetimler içinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin park, kütüphane, dinlenme yerleri, çevre temizliği ve buna benzer faaliyetler için şehir bilgi sistemi, bu faaliyetlere örnek verilebilir. Bürokrasinin alışılacağı, her işlemi merkezi yönetime danışma, bu kapsamda kırtasiyeciliğin yoğun kullanımı, işlemlerin yavaşlığı

ve bunun sonucu idari işlem ve hizmetlerin hantallığı bilinci, yerini bilgi teknolojilerinin ve e-devlet'in bu alanda kullanımının artmasıyla, kamunun örgüt ve faaliyetlerinde daha kolay, hızlı ve şeffaf bir idari yapıya bırakmaktadır. E-devlet uygulaması ve bilgi teknolojilerinin idari yapıda kullanımının artması, idare içinde yeni birimlerin kurulmasını da gerekli kılmıştır. Bu yeni birimler; bürokratik aşamaların azaltılması, vatandaşla idarenin etkileşiminin artması anlamında etkili olmaktadır. Yerel yönetim alanında da e-devlet ve bilgi teknolojilerinin özellikle, yerel bazdaki örgütlerde katılımı kolaylaştırması, hizmetlerin yeknesaklığını sağlaması, hesap verilebilirliği ve denetimi güvenilir kılması nedeniyle adem-i merkeziliğin daha adil uygulanmasını sağlamaktadır (Sancak ve Güleç, 2014: 166).

BİT'lerin ve e-devletin yönetim yapısına olan etkileri, öncelikle yönetim anlayışı olmak üzere devletin hemen hemen her faaliyetini etkilemekte ve devletin faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır. Bu kapsamda, vatandaşların dilek ve şikâyetlerini alma ve buna çözüm bulma noktasında BİT'lerin ve e-devletin önemi çok büyüktür. İnternet ve e-devlet kapsamında bir kısım bilgi ve belgelere vatandaşların erişiminin kolaylaştırılması, BİT'ler ve e-devlet sayesinde mümkün olmuştur. Yönetim anlamında, BİT'lerin ve e-devlet'in devlet-vatandaş iletişimini kolaylaştırması, yönetim anlamında çok büyük katkı sağlamıştır.

2.4. BİT, E-Devlet ve Bilgi Toplumu

Toplumda, e-devlet kullanımının yaygınlaştırılmasında BİT'lerin günümüz teknolojik gelişmeleri takibi yanında, toplum düzeyinde bilgi toplumu kavramının yerleşmesi ve toplumda uygulanması büyük önem arz etmektedir. BİT ve e-devlet'in toplum ile ilişkisi incelenirken özellikle 21. yüzyılda bilgi teknolojileri alanında yaşanan gelişmelerin toplum üzerinde yansımalarının bir sonucu olarak bilgi toplumu kavramı gündeme gelmiştir. Dolayısıyla, BİT ve e-devletin gelişimi, bilgi toplumunun gelişimiyle yakın ilişki içinde olup söz konusu kavramlar, ilişkileri oranında gelişim göstermektedir.

Bilgi toplumu kavramının tanımında değişik görüşler söz konusudur. Bir tanıma göre bilgi toplumu, “Bilgi üretimini ön plana alan toplum” olarak tanımlanmaktadır. Farklı bir tanımda bilgi toplumu, haberleşme kapsamında bilgi alışverişinde en üst nokta olarak kabul edilmektedir. Diğer bir tanımda ise bilgi toplumu, bilgi teknolojileri ve bu alandaki gelişmeler doğrultusunda tanımlanmaktadır. Söz konusu tanımlar, birbirine benzemekle birlikte bu tanımlar, bilgi ile haberleşme ilişkisinde kesin bir

ayrım sunmamaktadır (Kocacık, 2003: 3). Bilgi toplumuna dair daha kapsayıcı bir tanımda, çağımıza damga vuran bilgi arzındaki artışın sonucu olarak bilgi toplumu: Temel üretim unsuru bilgi olan, bilginin işlenmesinde ve saklanmasında da bilgisayar ve iletişim teknolojilerini esas alan bir toplum yapısıdır (<https://tr.wikipedia.org>). Toplumda mevcut bilgi iletişim altyapısının gelişmişliği; bilginin yayılması ve toplumun bilgiyi özümsemesini kolaylaştıran bir faktör olduğundan bilginin yayılması aşamasında iletişim ve bilgi iletişim altyapısı da önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Ümit, Erdem, 2008: 73). Bilgi İletişim ağının gelişmişlik düzeyi, bilgiye erişim büyük ölçüde hızlanmakta ve bilgiye sıkıntısız bir şekilde erişilebilmektedir (Erkan,1998: 97).

Bilgi toplumu hakkında, diğer tanımları inceleyecek olursak bilgi toplumu, “Bilginin üretim, dağıtım, kullanım, entegrasyon ve yönetiminin önemli bir ekonomik, politik ve kültürel aktivite olduğu toplum” şeklinde tanımlanmıştır (Sancaktutar, 2013: 91).Bilgi toplumu olgusuna farklı anlamlar yüklenmiş ve çeşitli tanımları yapılmıştır. Genel anlamda, bilgi çağını yakalayan toplumlar, bilgi toplumları olarak adlandırılmaktadır. Bilgi toplumu, her şeyden önce sadece araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin önem kazandığı bir toplum tipi değildir. Bilgi toplumu sadece bilişim sektörünün önem kazandığı bir toplum da değildir. Bilgi toplumu, bir anlayışı ifade etmektedir. Bilgi toplumu, yeni bir toplumsal yaşam biçimini ifade etmektedir. Ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi anlamda bir toplumsal aşamayı ifade etmektedir (Dönmez, 2007: 16). Bilgi toplumu, öncelikle bilgiyi ön planda tutan, bu bilgiyi, yaşamda kullanabilen ve bilgiyi etkili kullanan toplum yapısıdır. Bu toplum, BİT’lerden geniş şekilde faydalanabilen, etkin olan ve pasiflikten arınmış toplum olarak tanımlanabilir. Özellikle, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bilgi, güçlü olmanın en önemli parametresi olarak anlamını bulmaktadır (Dönmez, 2007: 7).

Bilgi toplumu, bilgiye önem veren, bilgiyi meydana getiren, bu bilgiyi kullanan, bilgi iletişim teknolojilerinden geniş bir alanda faydalanabilen ve bu şekilde küreselleşme kapsamında, diğer ülke toplumlarıyla rekabet edebilir seviyeye erişmiş, bir toplumu tanımlamaktadır. Ülkemiz, hükümet programı ve strateji belgelerinde bilgi toplumuna dönüşüm, önemli bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu belgelerde, bilgi toplumu vizyonu: “*Bilim ve teknoloji üretiminde odak noktası haline gelmiş, bilgi ve teknolojiyi etkin bir araç olarak kullanan, bilgiye dayalı karar alma süreçleriyle daha fazla değer üreten, küresel rekabette başarılı ve refah düzeyi yüksek bir ülke olmak*”

biçimde tanımlanmaktadır. Bilgi toplumunun tek enstrümanı bilgidir. Bilgi toplumunda, verinin kullanımında en önde gelen unsur insan kaynakları enstrümanıdır. İnsan kaynaklarına duyulan gereksinim, idari ve özel sektör alanlarındaki hudutların ve münasebetlerin yeniden yapılandırmasını zorunlu kılmıştır. Sanayi devrimi sonrası “ulusal pazar” kavramı, yerini “global pazar” kavramına bırakmıştır (Söyler, 2009: 152).

Avrupa Birliği; bilgi toplumu terimini, 1994 yılından itibaren bu çalışma alanındaki siyasetin genel sınırlarını belirlemek için kullanılmaktadır. Ülkemizde de bilgi toplumu yada bilgi çağı gibi kavramların daha yaygın olduğu görülmektedir. Günümüzde bilgi toplumu adına hangi isim kullanılırsa kullanılsın, bu döneme özelliğini veren bilginin hiç olmadığı kadar öneminin artması ve bilginin üretimi, sağlanması ve dağıtımı gibi konularda kullanılacak teknolojinin üretiliyor olmasıdır (Demirhan, 2011: 51).

Bilgi toplumu ile genellikle bilginin hızlı devinim içinde olduğu, yaygınlaştığı, bir anlamda herkese açıldığı, maddi anlamda zenginleşmede bilginin esas unsur olarak kabul edildiği ve itibar edildiği, maddi sermayenin yerini zihinsel sermayenin aldığı, bilgi üretiminin ve vasıflı insan unsurunun belirleyici unsur olduğu, devamlılığı olan eğitim faaliyetlerinin ön plana çıktığı bir toplum, ifade edilmektedir. Diğer yandan, bilgi toplumu; bilgi otoyolları, elektronik ticaret, BİT ve e-devlet gibi çağdaş gelişim ile toplumu iktisadi, sosyo-kültürel ve politik açılardan endüstri toplumundan daha ileri bir seviyeye gelişim evresi olarak açıklanmaktadır. Genel çerçeveyi belirleyen yukarıdaki açıklamalar bağlamında, bilgi toplumu: “Sosyo-ekonomik işleyişin, gün geçtikçe birbirini etkileyen sayısal iletişim ağlarının birleşmesiyle veya bu iletişim ağlarının sıkça kullanımıyla yapılması ve ek olarak sosyo-ekonomik gelişimi gerçekleştirmek için faydalanılan bütün teknolojinin ve uygulamanın imali” şeklinde tanımlanabilir (Demirhan, 2011: 51).

Bilgi toplumu kavramı ile vatandaşların idareden beklentileri de artmış, bireylere, idari işlem ve faaliyetlerde bilgilerin sunulması yeterli görülmemektedir. Vatandaşların bilgilere erişimine ek; sunulan bilgilerin açık, uygulanabilir, güncel, gerçek ve noksansız olması esas unsur olarak kabul edilmiştir. Bu manada, bilgi toplumunun kamu idaresindeki bir uygulaması olarak değerlendirebileceğimiz e-devlet uygulaması da sadece bireylerin veriye ulaşma isteklerini sağlamakla kalmamalı, idari hizmetlerin sanal ortamda erişiminin sağlanması, böylece bireylerin kendilerini

ilgilendiren konularda gerekli gördüğü takdirde, taleplerini problemsiz ve basit şekilde idarenin ilgili bölümüne gönderebilmesini de kapsamalıdır. Özel şirket ve örgütlerin de bilgi teknolojileri ve uygulamalarından ileri düzeyde faydalanabilmeleri için de kamu yönetiminin bunu kolaylaştırıcı, BİT ve e-devlet anlamında altyapıyı hazırlaması, uygulamalara basit bir şekilde erişimi olanaklı kılması büyük önem arz etmektedir (Demirel, 2006: 89).

Bilgi toplumu olma yolunda, gelişmiş toplumların, idari, sosyal ve iş yaşamında e-devlet'i kullanma oranının yüksek olacağı açıktır. Bu durum; öncelikle, devletin ve toplumun yeniden yapılandırılması sorununu ortaya çıkaracaktır. Bilgi toplumu alanında, gelişim gösteren toplumların, her türlü işlemlerini, bilgi teknolojilerinden yararlanarak daha kısa sürede, daha etkin ve de güvenli bir şekilde yapma nihai hedefi, devlete özellikle e-devlet alanında önemli görevler yüklemektedir. Toplumun bilgi düzeyiyle orantılı hatta daha ileri teknolojik alt yapının hazırlanması ve toplumun hizmetine sunulması, yine bireylerin güvenli bir şekilde işlem yapmalarını sağlayacak anayasayla koruma altına alınan kişisel hak ve hürriyetler dair koruyucu tedbirleri almak devletin öncelikli görevleri olacaktır.

BİT uygulamalarında ve e-devlet yapısında bireylerin, idari kurumlarla karşılıklı etkileşimi sağlanmaktadır. Ayrıca, e-devlet sisteminde kamu yönetimine ilişkin veri akışında, bilgi iletişimin sürekliliğini sağlayan sistem üzerinden idari bilgi sistemine erişilmekte ve söz konusu sistemin koordine etmesiyle, talebe konu idari hizmete ulaşılabilir. Bu şekilde, yönetim anlamında bireylerin, idari hizmet işleyişine katılımında aktiflik ve geniş kapsamlı bir veri bankası oluşumu sağlanmaktadır. BİT ve e-devlet'in hayatımıza girmesinden önce maliyetli ve zor ulaşılabilen bilgi edinme işlevi, vatandaşlar bakımından büyük oranda basitleştirilmiş ve maliyeti düşürülmüştür (Demirel, 2006: 89).

E-devlet sistemi ve bu kapsamda BİT uygulamaları, idari kurumlar ile bireyler arasında konumlanmıştır. İdari kurumlar, e-devlet üzerinden BİT araçları kullanılarak sunulacak hizmetleri e-devlet üzerinden sunuma açmadan önce vatandaşların taleplerine göre şekillendirmektedir. E-devlet üzerinden yapılan idari kurumlar arası ilişkilerde BİT araçları sayesinde, haberleşme faaliyetinin miktarı ve kalitesinin artması ve birçok idari kurumda, mevcut idari veri iletişim düzeninde birliktelik sağlanmaktadır. Bu sayede, birçok gereksiz bürokratik aşama, bertaraf edilmekle evrakların tabi olduğu prosedür sayısının azalmasıyla beraber, emek ve ekonomik anlamda tasarruf sağlanmıştır. Birey

için lüzumlu olan verilerin büyük bir bölümü, devletin veri sisteminde güncellenmiş halde bulunmaktadır. Sonuç olarak BİT uygulamalarından elektronik devlet'in idari işleyişte kullanılması, mevcut idari veri iletişim düzeninde birlik halinde, örgütlü ve koordine içinde işleyen bir idari yönetim yapısı sunmaktadır (Demirel, 2006: 89).

Dünyada, BİT ve e-devlet alanındaki dönüşümün etkisiyle örgütsel yeniden yapılanmanın önemi artmaktadır. Örgütsel anlamda, değişim eğilimi ile aynı yönde globelleşme devresiyle birlikte ekonomiden siyasete, yönetimden teknolojiye kadar oldukça geniş bir alanda yeni bir rekabet dönemi başlamıştır. Süregelen aşamada, örgütsel dönüşüm, öncelikle kamu sektörü için çok daha ehemmiyet arz eden bir kavram haline gelmiştir. Sonuç olarak bilgi toplumu altyapısı ile uyumlu, daha etkili ve performans esasına dayalı bir devlet yapısını hedefleyen bir e-devlet uygulamasında en önde gelen unsurların başında, dünyanın neresinde çıkmış olursa olsun, bilgiye süratle erişim kapsamında globelleşme ve bilgi teknolojilerinin yaygınlaşması gelmektedir (Balcı ve Kırılmaz 2009: 47-48).

İdari hizmetlerin arzı ve verimliliğin sağlanmasında, devletin sosyal ve ekonomik hayata olan etkisi değerlendirildiğinde bilgi toplumuna dönüşüm aşamalarında, idari hizmetlerin birey ve özel sektörün gereksinim ve beklentileriyle uyumlu olarak bilgi teknolojilerinin de sağladığı kolaylıkla etkili, süratli, verimli, devamlı, güvenilirliği yüksek ve herkesin ulaşabileceği bir hizmetin sunulması, esas unsur kabul edilmiştir. Bu kapsamda, BİT'in idari işleyişteki görünümü olan e-devlet uygulamasıyla, idari işleyişin yeniden yapılandırılması gündeme gelmektedir. Bu yeniden yapılanma aşamasının bir etkeni olan e-devlet uygulamaları, yalnızca hizmetlerin sanal ortama aktarımı manasının yanında, kaliteli iş akışları, kurumlar arası etkileşim ve ortak ileri görüşü olan veriye dayalı idari yönetim zihniyetini ifade etmektedir (Balcı ve Kırılmaz, 2009: 49-50).

BİT ve e-devlet'e dair bilgilendirme ve kullanımının arttırılması, bilgi toplumuna dönüşümde önemli bir katkı sağlayacaktır. Bilgi teknolojilerinin kullanımına ilişkin güvenin sağlanması, e-devlet ve benzeri özel sektörde kullanılan sistemlerinin kullanımını arttıracaktır. Bu sayede, BİT ve e-devlet'i daha etkin bir şekilde kullanan bireyler, çok yönlü bilgi edinme, işlem yapma, yönetime katılma, idarenin eylem ve işlemlerinin hukuksal denetimi ve hak arama noktalarında, bilgi toplumu olmanın nimetlerinden faydalanabilecektir. Bu şekilde, bilgi toplumu gelişiminin sürdürülebilirliğinde önemli katkı sağlanacaktır. Dolayısıyla, BİT ve e-devlet kullanımının

yaygınlaştırılması ve toplumun tüm katmanlarında bu alanda bir dönüşümün sağlanması zorunludur (Balcı ve Kırılmaz, 2009: 47-48).

Bu kapsamda, 2002 tarihli T.C. Başbakanlıkça hazırlanan “*Bilgi Toplumuna Doğru: Türkiye Bilişim Şurası Taslak Raporu*”nda devlet ile amaçlananları kısaca özetlemek gerekirse (Başbakanlık, 2002: 212)

- a-) Devletin Şeffaflaşması,
- b-) Devletin süratli ve etkili bir şekilde, işleyişinin sağlanması,
- c-) Her aşamada vatandaşın yönetime katılımının sağlanması,
- d-) Kurumlar arası bilgi alışverişinin sağlanarak iş ve veri tekrarının dolayısıyla, emek ve zaman israfının önlenmesi,
- e-) Kamunun hizmet sunduğu vatandaşların yaşamlarının kolaylaştırılması,
- f-) Karar alıcıların bilgiye dayalı karar verme süreçlerinin geliştirilmesi ve hızlandırılması olarak özetlenebilir.

Yine, bu kapsamda 2002 tarihli T.C. Başbakanlıkça hazırlanan “*Bilgi Toplumuna Doğru: Türkiye Bilişim Şurası Taslak Raporu*”nda söz konusu hedeflerin gerçekleşmesi halinde sağlanacak yararlar şunlardır:

- a-) Zamandan kazanç sağlanacaktır,
  - b-) Maliyetler azaltılacak ve verimlilik artacaktır,
  - c-) Memnuniyet seviyesi artacaktır,
  - d-) Ekonomik gelişime katkıda bulunulacaktır,
  - e-) Hayat kalitesi yükselecektir,
  - f-) Bireysel katılım seviyesi yükselecektir,
  - g-) Kağıt bağımlılığı, kullanımı, dolayısıyla kırtasiyecilik azalacaktır,
- (Başbakanlık, 2002: 212).

h-) Bireylerin, devlet ile olan ilişkilerine dair işlemler kapsamında bireylerin istediği verilere, bir noktadan ve doğru şekilde erişilebilecektir. Bu şekilde, insan kullanımından kaynaklı yanlışlar en aza indirgenecektir.

ı-) Bilgi teknolojileri, ilk kurulum maliyeti yüksek olmasına rağmen, zaman boyutundaki toplam sahip olma maliyetinin azalması, verilecek olan hizmetin daha

süratle sunulması, işletme giderlerinin azalması, doğru bilgiye ulaşım vb. olumlu etkiler hizmetin elektronik olarak sunumu için bir sebep olacaktır.

i-) İdare ve vatandaş için karar almada kolaylık ve hız sağlanacaktır.

j-) Bireyin talebinin esas alınması sağlanacaktır.

k-) Birey ile idare arasındaki ilişki gelişecek güven ortamına katkı sağlanacaktır.

l-) Vatandaşın, idare ile işlerinde kısa sürede, doğru veriye ulaşımı bağlamında kamuya güveni artacaktır.

BİT araçları alanındaki ilerlemeleri yakalama ve aynı zamanda çağdaş bir ülke olma hedefinin temelinde, bilgi toplumu vardır. Bilgi toplumu olma hedefi, sanayi devrimini geç gerçekleştirmiş ülkeler için daha da fazla önem arz etmektedir. Bu gibi gelişmekte olan ülkelerin çağdaş ülkelere denk bir konuma gelmeleri, bu süreçte, adım adım gelişmenin ötesinde, büyük bir sıçramayı gerektirmektedir. Bu sıçrama, oldukça güç olmakla birlikte, yapılabilsen dahi bu ülkeler için yaşanması gereken ancak; yaşanmamış bir sürecin getirdiği sorunlarla, toplumların yüzleşmesi sorunudur. Söz konusu sorunun aşılması ve fırsata dönüştürülmesi, bilgi toplumu olma yolunda gelişimini tamamlamış, yeni nesillerini planlı bir şekilde bu yönde inşa eden toplumlar açısından mümkün olacaktır.

Bilgi toplumu olma yolunda, BİT ve e-devlet uygulamalarının bilgiye erişim noktasında sağladığı kolaylıklar, hukuk devleti kapsamında, bireylerin idarenin eylem ve işlemlerinin adalete yönelip yönelmediği noktasında denetimini arttıracaktır. Bu da salt bireysel olmanın ötesinde, vatandaşların içinde yaşadıkları toplumda sorumlulukları olan birey bilincinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

2.5. BİT ve E-Devlet'e Dair Dünya Uygulamaları

E-devlet, en geniş anlamıyla, daha iyi bir yönetim amacına ulaşabilmek için bilgi ve iletişim teknolojilerinin, özellikle de internetin bir araç olarak kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır. Bilgi iletişim teknolojilerinin sürekli olarak gelişmesinde en büyük etken internettir. Günümüzde, birçok resmi işlem e-devlet uygulamalarıyla internet sayesinde gerçekleştirilebilmektedir. Bu sayede, hem zaman yönünden hem de maddi anlamda tasarruf sağlanmaktadır.

Türkiye, e-devlet kapsamında yapılan yatırımlarla ilgili olarak Birleşmiş Milletler'in 169 ülkeye dair yayınlamış olduğu raporda, 43. sırada bulunmaktadır

(Kuran: 2005). Böylelikle; Türkiye, bu sıralamada dünya ortalamasının biraz üzerinde yer alabilmiştir. Ülkemizin, e-devlet alanında ilerlemesinde, alanda öncü ülkelerin geçirdiği aşamaların incelenmesi e-devlet yatırımlarında başarının sağlanmasında önemli katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Hayatımızın neredeyse her alanına girmiş olan e-devletin dünyadaki uygulamaları ve mevzuat alt yapısına dair düzenlemeler, alana dair ülkemiz uygulamasında yol gösterici olacaktır.

Dünyada, e-devlet uygulamalarına ilk örnek; ABD’de bir wap sitesi üzerinden sağlık ve sosyal servis işlemlerine erişime olanak sağlayan “My California” uygulamasıdır. Uygulamanın başarılı kullanımından ilk kullanıldığı Kaliforniya’nın ardından Florida, Kolarado ve New York eyaletlerinde de e-devlet uygulamalarının ilk örnekleri kabul edebileceğimiz uygulamalar yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Söz konusu dönemde, wap üzerinden sağlanan veri erişimi BİT alanındaki gelişmelerin paralelinde, günümüzde “My California” wap uygulaması yerini “www.ca.gov” üzerinden hizmet vermekte olan eyalet web portalına bırakmıştır (Willis, 2001).

ABD’de e-devlet uygulamaları üzerinden vergilerin tahsilinin sağlanmasıyla, ABD’de 1/3 oranında maddi tasarruf sağlanmıştır (Willis, 2001). E-devlet uygulamalarının bu ilk örneklerinde, e-devlet uygulamaları vergilendirme ve lisanslama başlığında hizmet vermeye başlamıştır (www.omerciftci.com).

E-devlet uygulamalarının ilk örneklerinin başarısı, yazılım ve teknoloji şirketlerinin de bu alana dair çalışmalarını artırmıştır. BİT alanında, lider teknoloji şirketleri, e-devlet uygulamasına özel uygulamalar geliştirmeye başlamıştır. ABD’de sadece 2000 yılında e-devlet uygulamaları için harcanan bütçe 90 milyar dolardır (Willis, 2001).

BİT ile 1970’lerde tanışan ABD, BİT ve e-devlet alanında dünya’daki öncü ülkelerden birisidir. Bürokrasi merkezi yerine vatandaş odaklı devlet, sonuç odaklı ve yenilikleri destekleyen pazar odaklı devlet ABD’nin e-devlet stratejilerini kurduğu üç temeldir (Demirel, E-Devlet ve Dünya Örnekleri, Sayıştay Dergisi, Sayı: 61]. ABD’deki e-devlet uygulamalarının gerek federal, gerekse eyaletler uygulamasında, başarılı bir biçimde gerçekleştirildiği söylenebilir. Bunun yanında, 11 Eylül 2001 saldırısı sonrası “2002 Anavatan Güvenlik Yasası”nın sivil hak ve özgürlükleri sınırlandırdığına, kişisel

hayatın mahremiyeti ve kamu yönetiminde saydamlıkla ilgili birçok kazanımın yitirildiğine dair tartışmalar da süre gelmektedir.

E-devlet uygulamasının ilk örneklerin ortaya çıktığı dönemde, Avrupa’da alana dair ilk örneklerin bulunduğu ülke en büyük örnek finans merkezi olması sebebiyle İngiltere’dir. Diğer ülkelerden İsveç ve Hollanda da e-devlet uygulamalarında öncü ülkelerdendir. Ayrıca, Belçika ve İspanya’da da e-devlet uygulamalarının ilk örneklerinin çıktığı bu dönemde, e-devlet uygulamaları yaygınlaşmaya başlamıştır (Willis, 2001).

Avrupa ve ABD’den sonra e-devlet uygulamalarının ilk örneklerinin kullanılmaya başlandığı ülkeler; Kanada, Avustralya, Asya’da ise Singapur e-devlet uygulamalarının toplumca benimsemesi ve hayatın her alanında yaygınlaştırılması amacıyla, e-dönüşüm projesi uygulamaya koymuştur (www.omerciftci.com).

E-devlet alanındaki gelişmelere en güzel örnek Singapur’dur. Singapur, 1980 yılında Ulusal Bilgisayarlaşma Komitesi’ni kurmuş, sistematik ve planlı bir şekilde bilişim teknolojilerini ülke içinde yaygınlaştırmıştır. Söz konusu komite, beş yıllık bir planla, ülkede her alanda BİT araçları kullanımını teşvik etmiş ve vatandaşlarını eğitmiştir. Globalleşme, elektronik ekonominin yaygınlığı ve İnternetin iş yapma şekillerini değiştirmesiyle birlikte, Singapur alana ilişkin “21. Yüzyıl İçin Bilgi Toplumu Programı” adı altındaki yeni programı da 1999 yılında yürürlüğe koymuştur. Programın bu seferki hedefi ise devletin ortaya çıkan hızlı ve kablosuz haberleşme teknolojilerinden faydalandırılması olmuştur. Singapur, başlattığı bilişimleşme programı sayesinde, sanayileşmiş birçok ülkeyi geride bırakarak (İngiltere, Fransa, Almanya gibi), 21. yüzyıl bilgi toplumları arasında öncü ülkeler konumuna gelmiştir. Singapur örneği, başarılı e-devlet uygulamalarının bir ülkede güçlü siyasi iradeye, sağlam insan kaynaklarına, güçlü telekom altyapısına, e- devlet’e öncelik verilmesine ve sağlam bir e-devlet mevzuatına bağlı olduğunu göstermektedir. BİT araçları kullanımının toplumsal yaygınlığı, Singapur’u dünyada BİT alanında teknoloji üreten bir ülke haline getirmiştir.

Klasik hantal bürokratik idari yapıyı, elektronik ortama taşıyan ve devlet ile vatandaş arasında interaktif bir iletişim kuran e-devlet uygulamaları, dünyada birçok ülkelerin kalkınma programlarında yer almıştır.

İspanya'daki BİT ve e-devlet alanındaki gelişmeler ve mevzuat çalışmaları incelenecek olursa bilgi toplumunu geliştirme planı olarak kabul edilen AVANZA planı (2006-2010) uygulanmaktadır. Söz konusu plan, beş temel unsuru içermektedir:

- a-) Katılım,*
- b-) Rekabetçilik ve yenilik,*
- c-) Dijital alanda eğitim,*
- d-) E-hizmet,*
- e-) Yeni dijital içerik.*

Söz konusu planın eylemlerini destekleyen bir takım yasal düzenlemelerin de önceden yapıldığı görülmektedir, bunlar ise;

- a-) E-hizmetlere erişiminde fırsat eşitliğini düzenleyen erişim yasası (2003),*
- b-) E-ticaret yasası (2002),*
- c-) Telekomünikasyon yasası (2003),*
- d-) Dijital imza yasası (2002),*
- e-) Kadın-erkek eşitliğine dönük yasal düzenlemedir (2008).*

E-devlet kullanımında öncü ülkelerden olan İspanya'da devlet, BİT ve e-devlete ilişkin uygulama planını yürürlüğe koymadan önce, alana dair hukuki düzenlemeleri tamamlamış olduğu, ülkenin yasalarını, BİT ve e-devlet ile uyumlu hale getirmiş olduğu görülmektedir. İspanya yasa uyumlaştırma sürecinde, tek bir ana çatı yasa yapmak yerine, BİT ve e-devleti ilgili olduğu yasalarda düzenleme yapma yoluna gitmiştir.

Okullaşma oranı, eğitimin kalitesi, sağlık, İnternet kullanımı yaygınlığı gibi birçok alanda Avrupa ülkeleri arasında lider ülkelerden biri olan Finlandiya'da e-devlet alanında önemli gelişmeler sağlamıştır. İnternet kullanımını “vatandaşlık hakkı” olarak kabul eden ülkelerin sayısı hızla artarken, bu konuda ilk yasayı çıkarıp yürürlüğe sokan ülke Finlandiya olmuştur (Demirel, 2006). 1 Temmuz 2010 tarihinde yürürlüğe giren yasaya göre Finlandiya'daki telekomünikasyon firmaları tüm vatandaşlara en az 1 Mbps hızında genişbant internet bağlantısı sağlamakla yükümlü bulunmaktadır. İnternet erişimini “insan hakkı” olarak tanımlayan kanuna göre vatandaşların internet bağlantısı hiçbir kurum veya kuruluşça kesilemeyecek veya kesilmesine yönelik karar verilemeyecektir. Diğer bir deyişle, ülkede internet; su, elektrik ve temiz hava gibi temel

ve asla kesilemeyecek insani ihtiyaçlardan kabul edilmiştir. Finlandiya’da nüfusunun yüzde 96’sı internet kullanmakta ve ülkede yaşayanlar, interneti tüm gündelik yaşamlarında etkin olarak kullanmaktadır. Finlandiya’da e-devlet uygulamaları, dünyada en sistematik ve düzenli işleyen uygulamalardandır. Finlandiya’da kabul edilen yeni yasa ile halen internet bağlantısı olmayan 4 bin haneye daha ilgili şirketler en kısa zamanda internet bağlantısı sağlamak zorunluluğu getirilmiştir (www.gecce.com.tr). Finlandiya bunun yanında, e-devletin gereği olarak rekabetçi bir toplum yaratma konusunda da başarı sağlamıştır. Söz konusu başarının temelinde gelişmiş bilgi altyapısı, yüksek nitelikli iş gücü, etkin politika uygulamaları yer almaktadır. Bu unsurlar, uzmanlaşmış BİT uygulamalarının kullanılmasına imkân vermektedir. “Tretotupa” gibi bölgesel programlarla internet ve diğer teknolojilere erişim yaygınlaştırılmaktadır (Demirel, 2006). Finlandiya’nın e-devlet adına geliştirip uygulamaya geçirdiği politikalar, bu alanda başlangıç aşamasında olan ülkelere örnek konumundadır.

Diğer bir doğu avrupa ülkesi olan Bulgaristan’da da, e-devlet alanında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bulgaristan, bilgi toplumunun gelişimi için e-Avrupa+ girişimini temel alarak 2001’de Ulusal Program yapmıştır. Söz konusu program; BİT ürünlerine erişim standartlarının meydana getirilmesi, engelli bireylerin sosyal hayata katılımının sağlanması ve onlara istihdam olanakları sunma faaliyetlerini kapsamaktadır. Bulgaristan’da e-devlet faaliyetlerine özel, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Dairesi (SAITC) tahsis edilmiştir. Söz konusu daire, bilgi toplumunun öncüsü olarak bilgi ekonomisini yaygınlaştırmaya yönelik amaçlar tespit edilmiştir. Bunlar;

a-) BİT araçlarını kullanma ve geliştirmeye dair daha iyi bir çevre oluşturma,

b-) Bilgisayar okur-yazarlığını geliştirme,

c-) Uzman işgücü tahsisi,

d-) Vatandaşlara teknoloji kullanımı ve bilgi edinimi alanında eşit fırsatlar sunmak,

e-) BİT araçları dayanan yaşam kalitesi sağlamaktır.

Bulgaristan bu ve benzeri uygulamalarıyla önemli bir yol almış ve e-devlet uygulamalarında öne çıkan ülkeler arasına girmiş olmakla birlikte birçok eksikliği de bulunmaktadır.

BİT araçlarının ve e-devlet uygulamasının uluslararası anlamda katkısına diğer bir örnek ise Rusya'dan bağımsızlıklarını kazandıktan sonra modası geçmiş birkaç sanayi fabrikasından ve kâğıt üretiminden başka bir gelir kaynağı olmayan Estonya 2000 yılından itibaren internete yönelmiş, ülkenin kurtuluşunu "dijital dünyada" bulmuştur.

Estonya'da bilgi teknolojileri kapsamında, yaklaşık 17 yılda gelinen nokta incelendiğinde;

a-) Ülkenin çok büyük bir kısmında, halk için ücretsiz wifi uygulaması bulunmaktadır.

b-) Vergi beyanından seçimlere kadar her şey, online ve elektronik yollardan yürütülmektedir. 2007 yılından bu yana, Estonya seçmenleri, dünyanın hangi köşesinden olursa olsun, online oy kullanılmaktadır.

c-) 2000 yılından bu yana hükümet ve parlamento kâğıt kullanmamaktadır. Bütün faaliyetler, elektronik kayıt sistemi üzerinden yerine getirilmektedir.

d-) Sağlık sisteminde ve reçete yazımında da kâğıt kullanılmamaktadır.

e-) Planlara göre, ülkede 2020 yılında nakit para kalkacağı öngörülmektedir.

f-) Okullarda çocuklar, 7 yaşından itibaren bilgisayar ve programlama dersleri görmektedir.

g-) Anayasasında "internet ücretsiz karşılanması gereken bir vatandaşlık hakkıdır" ibaresinin bulunduğu ülkelerden biri Estonya'dır.

Bu sistemin temelinde, Estonya'da 2002 yılında çıkarılan "her vatandaş için bir chipkart" uygulaması bulunmaktadır. Estonya'daki bilgi teknolojilerinin idarenin işleyişinde bu denli yoğun faydalanılmasında, ülkenin bilgi toplumu olma yolunda geçirdiği aşamalar, şeffaf yönetim anlayışı, yönetenlerin denetimi noktasında, hesap sorulabilirlik ve hesap verilebilirlik anlayışının da toplumda yerleşmiş olmasının katkısı büyüktür. Yönetişim anlayışından yola çıkarak; vatandaşın yönetim aşamalarında etkinliğinin artırılması bilgi toplumu oluşumunu tamamlayan ve sürekli bilgi üreten toplumlarda, idarenin işleyişinde BİT ve e-devlet uygulamalarının kullanımı daha fazla yaygınlaşmakta ve gelişmektedir.

BİT ve e-devlet alanına ilişkin dünyada öncü ülkeler uygulamalarında, ülkelerin alana dair mevzuat düzenlemelerinin bilgi teknolojileri kullanımı ve yaygınlaşmasından

nce bir vizyon çerçevesinde ve planlı bir Şekilde tamamlanmış olduğu görülmektedir. Ayrıca bu ülkelerdeki BİT ve e-devlet'e ilişkin mevzuat düzenlemelerinin, birincil mevzuat anlamında, en üst kademe norm seviyesinde kanunlar Şeklinde düzenleme yoluna gidilmiŐ olması alana verilen önemi göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİT ve E-DEVLET'İN TEKNİK ALTYAPISI VE BİLGİ GÜVENLİĞİ

BİT'ler ve e-devlet kullanılarak yapılan işlemlerde, gerek idari işlemler gerekse elektronik ticaret uygulamalarında, en önemli unsur güvenlidir. Günümüzün gelişen teknolojik koşullarıyla uyumlu olarak elektronik ortamda el yazısı ile imza yerine geçebilecek kadar güvenilir bir mekanizma kullanılmak üzere sistem arayışlarına gidilmiştir. Bu kapsamda, alana dair öncü ülkeler uygulamasında, BİT'ler ve e-devlet kullanılarak gönderilen bilgilerin ve sunulan her alandaki hizmetlerin, verilerin güvenilirliğinin sağlanması, bilgilerin güvenli ve değişikliğe uğramadan, hukuki koruma altında verilerin gönderiminin sağlanması esas kabul edilmiştir. Bu kapsamda, yine alanda öncü ülkelerce, alana dair teknik alt yapı çalışmaları öncelikli olmak üzere, çalışmalara başlanmıştır.

3.1. BİT, E-Devlet ve Elektronik İmza

BİT ve e-devlet uygulamasının en önemli unsurunu oluşturan, elektronik imzanın (e-imza) altyapısı sağlanırken amaç, elektronik yoldan haberleşmeyi, işlem güvenliği sağlanarak kolaylaştırmaktır. E-imza, elektronik belgenin şifrelenmesini, mümkün kılmakta, değiştirilmesini önlemektedir. Ayrıca, e-imza birden çok kişi ile mesajın şifrelendiği anahtar şifreyi öğrenmelerini zaruri kılmamaktadır. Dolayısıyla, e-imza, BİT ve e-devlet üzerinden yapılan idari işlemler ve elektronik ticaret için elektronik ortamda ihtiyaç duyulan güvenli bir ortam ihtiyacını karşılamayı hedeflemektedir.

Küresel anlamda, BİT ve e-devlet uygulamalarının sağladığı olanaklarla, ülkeler arasındaki sınırların kalktığı söylenebilir. Bu kapsamda, kamu alanında e-devlet, özel sektörde de e-ticaret yoluyla idari işleyiş ve ticaretin büyük bir ivme kaydettiğini, bilgi teknolojileri kullanımının yaşamın vazgeçilmez bir parçası olduğunu söylemek mümkündür. Bilgi teknolojileri kullanımının hayatımızın her alanına girmiş olması ve hayatımızı her alanda kolaylaştırmış olması güvenlik endişesini de beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda, e-imza uygulamasının önemi karşımıza çıkmaktadır. E-imza çeşitlerinden sayısal imza, düşük maliyeti nedeniyle dünyada en çok kullanılan e-imza çeşididir. E-imzanın kullanımının yaygınlığı, kamusal alanda ki ve özel sektör alanındaki kullanımında, dijital kimlik ve bilgilerin güvenliğinin sağlanması unsurunu

gündeme getirmektedir. Araştırma raporları, internet korsancılığı olaylarının arttığı günümüzde, korsanların BİT araçları alanındaki zafiyetlerini gözler önüne sermektedir.

E-devlet uygulamasına dair bu zamana kadar, kayda değer bir güvenlik zafiyeti tespit olunmamıştır. Bununla birlikte, alana dair en büyük zafiyetin bankacılık alanında olduğu, birçok kredi kartı bilgileri veya internet bankacılığı verilerinin internet korsanlarının eline geçtiği birçok araştırmacı kurum tarafından raporlanmıştır. Bu durum, BİT araçlarının kullanıldığı e-ticaret ve dijital kimliklere olan saldırıların bu tür verilerin korunmasına özellikle önem verilmesi gerektiğini göstermektedir. BİT'lerin kullanıldığı bu alandaki sorunların temelinde, sitelerin (e-ticaret, internet bankacılığı gibi), bu sitelere güvenerek işlem yapan insanların işlem güvenliğini yeterince sağlayamamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Dünya çapında, dijital imzaların ve bu kapsamda şifrelemenin devreye girmesi, bu sorunları gidermeye yönelik bir uygulama olmuştur.

3.1.1. E-İmza Tanımı ve Kapsamı

Elektronik imzanın ne olduğu konusunda, bilgilendirme amaçlı, BİT ve e-devlet alanındaki bu yeni uygulamayla bireyler arasındaki ilişkiyi artırmaya yönelik çeşitli tanımları yapılmaktadır. Bunlardan bir tanıma göre elektronik imza, matematiksel formüllere veya şifreleme programlarına dayalı, bireyin el yazısı ile attığı imzanın sahip olduğu özellikleri, elektronik ortamda gerçekleştirmeyi sağlayan programa verilen isimdir. Başka bir tanımda ise elektronik imza, bireylerin biyometrik özelliklerine dayalı (ses, göz retina taraması, parmak izi taraması gibi) biyometrik metodlar, kredi kartlarında kullanılan PIN (Kişisel Kimlik Numarası) kodları, elle atılmış imzanın tarayıcıdan geçirilerek elektronik ortama aktarılmış hali, bilgisayar ekranında bu maksatla yapılmış, bir kalemle atılan imza tekniği ve çift anahtarlı kriptografiyle oluşturulan dijital (sayısal) imzayı da kapsayan bir üst kavramdır (e-dergi.marmara.edu.tr).

Diğer bir tanıma göre ise elektronik (dijital) imza, klasik imzada bulunan fonksiyonları da içeren, bir bilgi mesajında bulunan veya ona eklenen ya da mesaj ile mantıksal bağlantısı (<http://e-dergi.marmara.edu.tr>) kurulabilen bireyin kimliğini tanıtan ve bireyin mesajın içeriğini kabul ettiğini gösteren elektronik formattaki imzadır.

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nda yer alan haliyle, elektronik imza; *“başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı*

bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veriyi” tanımlar. Elektronik imza, bir bilginin üçüncü tarafların erişimine kapalı bir ortamda, bütünlüğü bozulmadan (bilgiyi ileten tarafın oluşturduğu orijinal haliyle) ve tarafların kimlikleri doğrulanarak iletildiğini elektronik veya benzeri araçlarla garanti eden harf, karakter veya sembollerden meydana gelir.

Elektronik imza (e-imza) terimi, çok genel bir tanımlama olmakla birlikte, vatandaşların elle attığı imzaların tarayıcıdan geçirilmiş şekli olan sayısal hale dönüştürülmüş imzaları, vatandaşların göz retinası, parmak izi veya ses gibi genetik niteliklerinin kaydedilerek kullanıldığı biyometrik tedbirleri içeren elektronik imzaları veya verinin tamamını kapsayan ve tarafların kimliklerinin doğruluğunu temin eden sayısal imzaları kapsamaktadır.

Elektronik imza, bir verinin, işlemin tarafı olmayan üçüncü tarafların erişiminin mümkün olmadığı bir ortamda, söz konusu verinin bütünlüğü bozulmadan (veriyi ileten tarafın meydana getirdiği orijinal haliyle)ve tarafların kimlikleri doğrulanarak iletildiğini, elektronik veya benzeri araçlarla güvence altına alan harf, karakter veya sembollerden oluşmuş bir düzeni tanımlar. Elektronik imza, çağımız teknolojisinde, farklı çeşitlerde oluşturulabilmektedir. Günümüzde, kullanılan imza dosyaları, biyometri tekniğiyle (kullanan şahsın parmak ya da el izi, göz retinası vb. kişiye ait özellikler) meydana getirilen imzalar ve sayısal imzalar en çok tanınan ve üzerinde değerlendirmeler yapılan e-imza çeşitleridir. E-imza türlerinden olan sayısal (dijital) imza, açık anahtarlı kriptografi denilen bir şifreleme tekniği kullanılmaktadır. Açık anahtarlı kriptografide, her kullanan şahsa, iki farklı anahtar (sayı dizisi) verilir. Söz konusu anahtarlardan biri gizli, diğeri ise herkese açıktır ve iki anahtar arasında özel bir matematiksel ilişki vardır (<http://kontrol.bumko.gov.tr>).

E-imza, imzalanan metine göre farklılık göstermekte ve muhteviyatın matematiksel işlemlerden geçirilerek benzersiz olduğu kabul edilen bir değer bulunmasıyla elde edilir. Bu kapsamda; vatandaşların, elle atılan imzadaki gibi tek imzası bulunmamaktadır. Bunun yerine, her işleme konu, imzalamada kullanılan ayrı ve benzersiz özel anahtarlar, her e-imza uygulamasında, bir kereye mahsus kullanılmaktadır.

Ticaret kapsamında, elektronik ticareti güvenli hale getirebilmek için en önemli gereksinim mesajın yetkili bir kişiden geldiğinden ve yolda herhangi bir değişikliğe uğramadığından emin olunmasıdır. Doğrulama ve bütünlük olarak adlandırılan bu iki

özellik, elektronik imza sayesinde sağlanabilmektedir. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nda yer alan haliyle elektronik imza, diğer bir elektronik bilgiye ilave edilen ya da elektronik bilgiyle, mantıksal ilişkisi bulunan ve kimlik doğrulama gayesiyle kullanılan, elektronik veriyi tanımlamaktadır (<https://eortak.dtm.gov.tr>).

3.1.2. E-İmza ve Özellikleri

Elektronik imza, kullanıcılarına aşağıda belirtilen, özetle üç temel özelliği sağlamaktadır:

-Veri Bütünlüğü: Verinin izinsiz ya da istemeden değiştirilmesini, silinmesini ve veriye ekleme yapılmasını önlemek,

-Kimlik Doğrulama ve Onaylama: Mesajın ve mesaj sahibinin iletiminin geçerliliğini sağlamak,

-İnkâr Edilemezlik: Bireylerin elektronik ortamda gerçekleştirdikleri işlemlerinkârını önlemek.

Elektronik sertifika, elektronik imzanın doğrulanması için lüzumlu olan veriyi ve imza sahibinin kimlik bilgilerini ihtiva eden elektronik kaydı kapsamaktadır. Elektronik sertifikalar, kanuna uygun olarak faaliyette bulunan elektronik sertifika hizmet sağlayıcılardan belirli bir ücret karşılığında temin edilmektedir.

Elektronik sertifika hizmet sağlayıcısının sertifikadaki elektronik imzası, sertifikanın bütünlüğünü ve doğruluğunu garanti edecektir. Elektronik sertifikalar, atılan imzanın doğruluğunun teyit edilebilmesi için gereklidir.

Nitelikli elektronik sertifikalar, Kanununun 9. maddesinde belirtildiği şekilde, “nitelikli sertifika” olduğuna ilişkin bir ibareyi, sertifika hizmet sağlayıcısının kimlik bilgilerini ve kurulduğu ülke adını, imza sahibinin teşhisine olanak sağlayan kimlik bilgilerini, sertifikanın geçerli olduğu süreyi ve sertifikanın seri numarasını kapsayan elektronik sertifikalardır.

E-imza oluşturma araçları, elektronik imza meydana getirmek üzere kullanılan yazılım veya donanımı ifade etmektedir. 5070 sayılı Kanun'da “güvenli” elektronik imza meydana getirme araçlarına değinilmiş ve aşağıdaki özelliklerin sağlanması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Bunlar;

-E-imza ile oluşturulan sayısal verilerin, kendi aralarında bir benzerinin dahi bulunmaması,

-Kayıtlı e-imza ile oluşturulan sayısal verilerin e-imza kullanımına olanak sağlayan araç dışına, hiç bir şekilde çıkarılamaması ve bu kapsamda, e-imza sayısal verilerinin gizliliğini temin etmesi,

-Kayıtlı e-imza sayısal verilerinin ilgilisi dışında, başka kişilerce, bu sayısal verilere ulaşımın imkânsızlığı, bu verilerin yetkisiz kişilerce kullanılamaması ve e-imzanın sahtecilik eylemlerine karşı güvence altına alınması,

-İmzaya konu verinin imza sahibi haricinde değiştirilememesi ve söz konusu verinin imza sahibince, imzanın meydana getirilmesinden önce görülebilmesidir.

Elektronik İmza Kanunu'nda, güvenli elektronik imza, elle atılan imzaya aynı değerde kabul edilmiş ve elektronik imza ile meydana getirilmiş verilerin senet hükmünde olacağı, hüküm altına alınmıştır. Ancak, kanunların resmi şekle bağladığı veya özel bir şekil şartı getirmiş olduğu hukuki işlemler ile teminat sözleşmelerinin güvenli elektronik imza ile yapılamayacağı, hüküm altına alınmıştır. Başka bir anlatımla, kanunların özel bir şekil getirmiş olduğu ya da üçüncü tarafların şahitliğini lüzumlu gördüğü evlenme, emlak alım satımı, veraset ve intikal gibi işlemler elektronik imza ile yapılamamaktadır.

Elektronik imzanın uygulama alanlarını inceleyecek olursak e-imzanın; finans şirketleri ve bankalar, şube ağları bulunan kamu kurum ve kuruluşları, holdingler, sigorta şirketleri ve diğer büyük şirketler, yüksek iletişim ve bilgi güvenliği ihtiyacı olan organizasyonlar, üniversiteler öncelikli olmak üzere orta ve uzun vadede yaygın bir kullanım alanı söz konusudur. Kamusal ve ticari alandaki mevcut ve muhtemel elektronik imza uygulamaları arasında aşağıdakiler sayılabilir.

Kamusal Alandaki Uygulamalar:

-Tüm başvuru işlemleri (Pasaport, YGS, LYS, ALES, vb.)

-Devlet kurumları arası iletişim ve bilgi paylaşımı (Emniyet Müdürlükleri, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Müdürlükleri vb.)

-Sosyal güvenlik işlemlerinde dair uygulamalar

-Sağlık uygulamaları (Sağlık personeli - hastaneler – eczaneler)

-Vergi ödemeleri

-Elektronik oy verme işlemleri

Ticari Alandaki Uygulamalar:

-İnternet bankacılığı

-Sigortacılık işlemleri

-Kağıtsız ofisler

-E-Sözleşmeler

-E-Sipariş

E-imza alt yapısında gerçekleştirilen işlemler:

-Kullanıcı, elektronik sertifika almak amacıyla elektronik sertifika hizmet sağlayıcısına başvurmaktadır.

-Sertifika hizmet sağlayıcısı, kullanıcının kimliğini geçerli ve güvenilir belgelerle onaylamaktadır.

-Sertifika hizmet sağlayıcısı, sertifikanın kaydını bir dizinde düzenlemektedir.

-Kullanıcı, kendi gizli anahtarıyla, mesaj sahibinin kimlik doğrulaması, mesajın bütünlüğünü ve inkâr edilemezliğini sağlayarak mesajı imzalar ve karşı tarafa iletmektedir.

-Karşı taraf mesajı alır. Elektronik imzasını kullanıcının açık anahtarıyla onaylar ve kullanıcının sertifikasının geçerliliğini ve durumunu kontrol yapmak için veri kütüğünde sorgulama yapmaktadır.

-Veri kütüğü, sertifikanın geçerli/iptal bilgilerini, karşı tarafa iletmektedir. (www.elektronicticaretrehberi.com).

Dijital imza, elektronik belgeyi şifreleyerek, onun değiştirilmesini önlemekte, ayrıca birden fazla kişininşifreyi oluşturan anahtarı öğrenmeden, elektronik yoldan haberleşmesini temin etmektedir. Dijital imza, teknik olarak anahtar dediğimiz bu çift şifreden teşekkül etmektedir. Söz konusu, anahtarların birisi elektronik olarak haberleşen taraflardan göndericide diğeri ise alıcıda bulunur. Bu anahtarlardan göndericide bulunan gizli anahtarla, dijital imza meydana getirilir. Açık anahtar, alıcı bakımından, sadece dijital imzanın doğrulanmasında kullanılır. Sistemin güvenilir bir

şekilde işleme, her iki anahtarın uzunluğuna ve gizli anahtarın gönderici tarafından güvenli bir şekilde saklanması şartına bağlıdır (e-dergi.marmara.edu.tr).

3.1.3. E-İmza Uygulamasında Kullanılan Belgeler

Elektronik belge tanımıyla, en yalın haliyle, elektronik ortamda sayısal olarak kodlanmış biçimde yer alan elektronik bilgiler amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, BİT araçları kullanılarak internet aracılığıyla gerçekleştirilen hukuki işlemler, e-mail kullanılarak gönderilen irade açıklamaları, muhtelif bilgi taşıyıcılarına işlenmiş ve irade açıklamasını ihtiva eden elektronik bilgiler aklımıza gelmektedir. Elektronik belge veya elektronik kayıt gibi kavramlar, elektronik ortamda oluşturulan bir veriyi tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Belgenin terimsel anlamı, bir gerçekliğe şahitlik eden yazı, fotoğraf, resim, film vb. doküman vesikadır. Belge kavramı, bugüne kadar, günlük yaşamda, her zaman, kâğıt üzerine yazılı olma temel şartıyla tanımlanmıştır. Bunun nedeni, bu haliyle, kâğıt üzerindeki yazılı hususların arzu edildiği zamanda, sunulabilmesi ve elle tutulabilmesi ve gözle görülebilir, algılanabilir şekilde bulunması, özetle irade beyanını somutlayabilmesidir. Bu durumun sağladığı üstünlük, kâğıt üzerine yazılı olarak oluşturulmuş irade beyanını içeren belgelerin günümüze kadar tercih edilmesini ve yaygın olarak kullanımını sağlamıştır.

Belgelerin, duyu organlarıyla somut olarak görülebilmesi, kolaylıkla algılanabilirliğini göstermektedir. Medeni Usul Kanunu'ndaki senet kavramı, belge kavramının çeşitleri arasında olup belge kavramının daha geniş bir anlamı bulunmaktadır. Her belge, medeni usul hukuku anlamında, senet özelliklerini taşımamaktadır. Ancak, her senet, aynı zamanda bir belgedir. Kavramsal manada, elektronik belgelerle ilgili teknik bir tanım bulunmadığı gibi bir hukuki tanım da henüz bulunmamaktadır. Elektronik belge kavramı, kâğıda dayalı belgelere nazaran bir sınırlamayı ifade eder ve bununla açıklamanın bulunduğu veri taşıyıcısının nitelmesi anlatılır. Sayfa içeriğinde bulunan harfler ve işaretlerden meydana gelen bir yığın oluşturan kâğıt belgeler gibi elektronik belgeler de çoğunlukla, o zamanki işletme sistemi anlamında, bir ya da daha fazla bilgiler biçiminde kodlanmış veya kodlanmamış bilgi yığını içerir. Kâğıt belgelere nazaran elektronik belgelerde en önemli problem, belgenin muhteviyatının sonradan değiştirilip değiştirilmediğinin tespitinin mümkün olmamasıdır. Bu durum, elektronik belgelerin yargılamada, ispat aracı olarak kullanılmasına da engel teşkil edebilmektedir (e-dergi.marmara.edu.tr).

3.1.3.1. Sözleşmeler

Elektronik sözleşmeler, bilgi teknolojilerinden faydalanılarak yapılan sözleşmeler olarak tanımlanmaktadır. BİT aracılığıyla yapılan işlemleri, bu kapsamda elektronik sözleşme olarak kabul etmek gerekmektedir. Elektronik sözleşme kavramının birçok tanımı yapılmıştır.

Bu tanımlardan bazıları, şunlardır:

-İnternet yoluyla ve bilgisayar yardımıyla, telekomünikasyon teknolojilerinden faydalanılarak mal üretilmesi, hizmet sunulması ve satışbedellerinin tahsil edilmesidir.

-Bilgisayar ve iletişim sistemleri ve ağı yoluyla elektronik yoldan girilen hukuki işlemlerdir.

-İnternet yoluyla ve internet araçları kullanılarak yapılan sözleşmelerdir.

-Elektronik araçlarla yapılmış olan veya elektronik araçlarla tamamlanan sözleşmelerdir (e-dergi.marmara.edu.tr).

Elektronik sözleşme kavramı esas olarak geleneksel sözleşme ile aynı hukuki unsurlara haizdir. Sonuç olarak, elektronik sözleşmenin de çok taraflı ve birbirine uygun irade beyanları ile oluşan bir hukuki muamele olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Söz konusu kavramı, geleneksel sözleşmelerden ayıran husus ise söz konusu sözleşmelerin elektronik olarak akdedilmesi olduğundan, tanımı bu noktada, biraz açıklamak gerekmektedir:

Elektronik ticaretin tanımına dair fikir ayrılıklarının bu kavramla sıkı sıkıya ilişkili elektronik sözleşme teriminin “elektronik” kavramının tanımı konusuna da aynen yansımakta olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Esasen, elektronik sözleşmeler her zaman, elektronik ticaretle ilgili değildir. Ticari olmayan herhangi bir sözleşmenin, elektronik şekilde yapılması örneğinde olduğu gibi. Elektronik sözleşmelerin, teorik olarak elektronik ticaretle ilişkisi olmadan da kurulması mümkündür.

Bunun yanında, elektronik sözleşmeler, elektronik ticaretin giderek artan hacmi nedeniyle, hukuk sistemlerinin içine girmeye başladıkları için genellikle elektronik ticaretle birlikte anılmaktadırlar. Gerçekten de bu kavramın hukuk sistemleri içine girmeye başlaması, doğrudan elektronik ticaretin ve en çok da internet üzerinden yapılan ticaretin, günlük hayatımızda daha fazla kullanılması ve önemini arttırması ile

gerçekleşmiştir. Bu sebeple, elektronik sözleşmelerin detaylı tanımının yapılması noktasında elektronik ticaret kavramından hareket etme ihtiyacı doğmaktadır.

Bu gereksinimin doğal neticesi olarak elektronik ticaret kavramının sınırları ile ilgili fikir ayrılıkları, elektronik sözleşme tanımının kapsamına da sirayet etmekte ve elektronik sözleşmeler dar yorumlayanlar tarafından genellikle internet üzerinden yapılan sözleşmeler olarak tanımlanmaktadır (www.igema rg.tr).

Elektronik sözleşme bakımından internet, söz konusu sözleşmelerin akdedilmesi için uygun ortamı sağlayan medyalardan sadece birisidir ve elektronik sözleşmeler internet (ya da daha geniş bir kavram olan bilgisayar ağları) ile ilişkili olmayan çok değişik medyalar üzerinde kurulabilmektedir. Bu nedenle, gerek “elektronik ticaret” kavramındaki gerekse “elektronik sözleşmelerin” tanımındaki “elektronik” sözcüğünü internet ya da bilişim ağlarına özgümeden daha geniş ve konunun tüm boyutlarını içine alacak şekilde yorumlamak daha uygun olacaktır.

Elektronik sözleşmelerde, tarafların birbirleri ile uyumlu irade beyanları, sayısallaşmış metin, grafik, ses vs. veriler şeklinde meydana gelmekte ve bu sayısallaşma, zaman zaman irade beyanının oluşması aşamasında, çoğu kez de beyanın karşı tarafa ulaşması aşamasında mutlaka gerçekleşmektedir. Elektronik sözleşmenin varlığı açısından, irade beyanlarından her ikisinin birden sayısallaşmış olması gerekli olmayıp en az birinin sayısallaşmış olması durumunda, elektronik sözleşmenin varlığı kabul edilmelidir (Öztürk, 2002: 14).

Buna göre elektronik sözleşme, sözleşmenin taraflarının (veya en az birinin) irade beyanlarının yazı, görüntü, ses ve diğer verilerin sayısallaştırılması suretiyle oluşturulduğu ve karşı tarafa ulaştığı sözleşme olarak tanımlanmalıdır (Öztürk, 2002: 14).

3.1.3.2. Sertifikalar

Elektronik Sertifika, elektronik kimlik sahibinin kişisel verilerini ve bu kişisel verilere ait açık anahtar verisini taşıyan, taşıdığı açık anahtar bilgisinin belirtilen kişi veya kuruma ait olduğunu garanti eden belgedir. Sertifika çift (açık) anahtarlı kriptografi teknolojisine dayanır ve kamuya açıktır. Dolayısıyla; sertifikalar, gizli tutulması gereken dosyalar değildir. Elektronik kimlik belgesi, bireylere ait olabildiği gibi kurumların ve web sunucuların da elektronik kimlik belgeleri olabilir. Bir elektronik kimlik belgesinde bulunması gereken veriler, aşağıdaki gibidir:

- Kimlik sahibinin kamuya açık anahtarı.
- Kimlik sahibinin adı, soyadı, çalıştığı kurum gibi kimlik verileri.
- Elektronik kimlik belgesinin geçerlilik süresi.
- Kimlik Belgesinin seri numarası.
- Elektronik kimlik belgesini veren sertifika hizmet sağlayıcı verileri.
- Sertifikanın kullanım alanlarını belirleyen veriler.

Elektronik sertifika, yalnız haliyle, günlük hayatta kullanılan ehliyet, pasaport gibi kimlik kartlarının elektronik ortamdaki karşılığıdır, şeklinde tanımlanabilir. Elektronik sertifikalar, sertifika otoriteleri tarafından hazırlanır ve kullanıma hazır hale getirilir. Elektronik sertifika, kullanıcı adıyla, onun açık anahtarını içeren ve gizli anahtarının kullanıcıya ait olduğunu doğrulayan elektronik belgedir. Diğer bir anlatımla, elektronik sertifika imza sahibinin imza doğrulama verisini ve kimlik bilgilerini birbirine bağlayan elektronik içeriği ifade eder. Elektronik sertifika, bireylerin veya kuruluşların verilerinin elektronik ortamda, güvenli bir şekilde aktarımını sağlamaktadır. Elektronik sertifika, imza sahibinin imza doğrulama verisini, yani açık anahtarını ve kimlik verilerini birbirine bağlayan elektronik kayıt olarak da tanımlanabilir. Bu tanım, Avrupa Birliği (AB) Direktifindeki ve mevzuatlardaki sertifika tanımlarıyla örtüşmektedir. Elektronik sertifikalar, imzalama-doğrulama işlemi sırasında, imzalayanın kimliğinin güvenilir üçüncü kişi (sertifika hizmet sağlayıcısı) tarafından, teyit edilmesi amacıyla kullanırlar (e-dergi.marmara.edu.tr).

3.1.4. E-İmza'nın Anayasal Sistem ve Hukuk Sistemine Etkileri

E-imza, e-devlet'in en önemli unsurunu oluşturması sebebiyle, e-imzanın hukuk sistemine olan etkilerini, e-devlet uygulamasının hukuk sistemine olan etkisiyle birlikte değerlendirmek uygun olacaktır. E-devlet uygulamalarına bireylerin erişimini sağlayacak modellerin oluşturulması, büyük oranda, devletin ve o devletin hukuk sisteminin yapısıyla da ilişkilidir. Bu kapsamda, özellikle gelişmekte olan birçok ülkede, kamu kurumları şekli olarak birlikte görünmesine rağmen, işleyiş olarak birbirinden kopuk birimlere parçalanmış bulunmaktadır. Bu sebeple, idari yapılanmada, kurumsal anlamda, görev ve yetki tanımı ve paylaşımı noktasında, BİT ve e-devlet alanındaki gelişmeler paralelinde, yeniden düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Dolayısıyla, kamu yönetiminde, kurumlar arası eşgüdümlü, BİT ve e-devlet'e dair kamu reformu kapsamında yapılacak düzenlemeler, BİT ve e-devlet kullanımının yaygınlaşmasını

sağlayacaktır. E-devlet uygulmasının tüm kamu kurumlarının bilgi sistemiyle, uyumlu hale getirilmesi, vatandaşların e-devlet portalı üzerinden, kendisini ilgilendiren tüm bilgilere ulaşımını ve gerektiğinde idari işlem tesisini kolaylaştıracaktır. Diğer bir deyişle, e-devlet sistemi için programlanan orjinal modeller, kurumların özelliklerinden etkilendiği kadar, onları da etkileyerek şekil değiştirmelerini ve entegrasyonunu sağlayacaktır (iibf.deu.edu.tr). Günümüzde vatandaşlar, e-devlet üzerinden, kendilerini ilgilendiren birçok bilgiye, e-devlet linkinden, ilgili kurumun sistemine girerek ulaşabilmekte ve işlem tesis edebilmekle birlikte, geleneksel bürokratik anlayışın halen mevcut olan etkileri sebebiyle, bir kısım işlemler ve bilgilere e-devlet üzerinden ulaşamamaktadır.

Kamu kurumlarının hedef ve denetim şeklindeki bu çeşitlilik ve karmaşıklık ile yazılı kurallara bağımlılık, bilgi uygulamalarının projelendirilmesinde, orjinal modellerin meydana getirilmesini önemli ölçüde etkileyecektir. Diğer yandan da kamu kurumlarının e-devlet hizmetleri sağlayacak bir veri ve telekomünikasyon uygulamasının gerektirdiği, esnek davranış şekline, entegrasyonunu sağlayacak kurumsal düzenlemelerin yapılması gerekecektir. Mevcut yapısı ile hantal devlet bürokrasinin teknolojinin avantajlarından faydalanması, mümkün görülmemektedir. Bu kurumsal düzenleme, niteliksiz memur yerine, memurların bu kapsamda eğitimi, bilgisayar operatörü, yazılımcı, sistem ve yöneticisi gibi pozisyonların oluşturulması, kâğıt temelli büro yerine tamamıyla, elektronik ofis otomasyonuna geçilmesi, hizmet görme faaliyetlerinin yeniden meydana getirilmesi, birimler arasındaki işbirliği ve koordinasyonun usul ve tekniklerinin yeniden tanımlanması gibi çalışmaları içermektedir (iibf.deu.edu.tr).

Bireylerin kamuya ait verilere ulaşabilme hakkının ve ulusal güvenlikle ilgili hassas verilerin, uluslararası standartlarda ve çağdaş dünyanın gereklerine uygun olarak sınıflandırılması ve korunması için teknolojik yeterliliğin sağlanmasının yanında, BİT ve e-devlet alanında bilgi güvenliğinin de hukuki altyapısına dair düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Ülkemizde, BİT ve e-devlet uygulamasına dair bilgi güvenliği noktasında, anayasamızın 20. ve 22. maddelerindeki özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin korunması düzenlemeleri ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu alana dair hukuki alt yapı düzenlemeleri olarak sayılabilir. E-devlet ve bu kapsamda, e-imza kullanımı, bu alanda yaşanan gelişmeler ve bu hizmetlere vatandaşların ulaşmasını sağlayacak uygulamaların gelişmesi, hukuksal düzenlemelerin hazırlık aşamasında

belirleyici olacaktır. Esnek ve bütüncül bir tek çatı altında yapılacak, esnek ve genel tanımların yer aldığı, bir nevi BİT alanına dair, diğer yasalarında referans alabileceği, bir çerçeve norm niteliğinde bir e-devlet yasal düzenlemesi yapılması gerekmektedir. E-devlet'e dair yapılacak böylesi bir çerçeve yasal düzenleme, BİT alanında, devlet kurumları arasında olduğu kadar; kurumlarla, vatandaşlar arasında, oluşabilecek uyumsuzlukların çözümünde başvurulacak temel mevzuat olacaktır.

E-devlet'e dair çerçeve yasa düzenlemesi kapsamında, bilgi iletişim alanındaki hızlı teknolojik değişikliklere paralel olarak, ihtiyaç duyulan yasal düzenlemelerin, tek elden, kurumların bağlı bulunduğu mevzuat bütünlüğü sağlanarak yapılması, kurumların da teknolojiye hızlı bir şekilde adapte olmasını sağlayacaktır. Bütüncül hukuksal düzenlemeler, devletin hantallığını ortadan kaldıracak, devlete bu anlamda, dinamizim getirecek bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2. BİT, E-Devlet Altyapısı ve Bilgi Güvenliği

Bireylerin, e-devlet hizmetlerinden faydalanmasında dikkat edilmesi gereken en önemli husus, hiç şüphesiz, işlem güvenliğinin sağlanması, kişilerin özlük bilgilerinin korunması hususlarıdır. Bu hususlarda, güvenlik sağlanmadan, e-devlet üzerinden yapılacak işlemlerden, vatandaş nezninde hedeflenen faydadan ziyade, zararların söz konusu olacağı aşikârdır. E-devlet sisteminde, güvenlik unsurunun sağlanması, bu alanda uygulaması yapılmış, uygulamadaki eksikleri giderilmiş, teknik olarak üst seviyede desteklenmiş, çağın gereksinimlerini süratle karşılayabilecek esnek bir güvenlik politikasıyla mümkün olacaktır (Eren, 2003: 110).

BİT ve E-devlet uygulamalarında yapılandırılacak güvenlik düzeyi, alınacak güvenlik tedbirlerinin derecesi ve seviyesi uygulamanın mali külfetini doğrudan etkileyebileceğinden, güvenlik düzeyleri, uygulamanın özelliğine göre değişebilmektedir. Bu hususa, örnek vermek gerekirse e-devlet üzerinden yapılan finansal faaliyetlerin güvenliğinde, en üst güvenlik seviyesi tatbik edilirken, istatistiki bir kısım verilere erişimde, güvenlik seviyesi düşürülebilir. E-devlet uygulamasında, bilgilere uygulanacak güvenlik seviyesinin belirlenmesi, uygulamanın kullanılabilirliğinin devamı ve işlem güvenliği için elzemdir. İşlem güvenliği kapsamında, işlem çeşitlerine göre güvenlik seviyelerinin belirlenmesi konusunda, mevzuat düzenlemesinin zorunluluğu, çağdaş uygulamanın bir gereğidir (Çelikkol, 2008, s.108-111).

Bilgi teknolojileri ve e-devlet alanındaki, hukuki altyapıdan kasededilen, çağımızın gelişen yeni teknolojilerinin tüm e-devlet sistemlerinde kullanılabilmesi ve buna ilişkin güvenliğin yasal dayanığının hazırlanmasıdır. Bu sebeple, sistem altyapılarının ve faaliyetler neticesinde ortaya çıkacak ürünlerin mevzuat gereği, geçerliliğini mümkün kılacak hukuksal altyapının hazırlanması öncelik arz etmektedir.

3.2.1. BİT ve E-Devlet Sisteminde Bilgi Güvenliği

BİT ve e-devlet faaliyetlerindeki her unsur, hizmete sunulan her işlem sayfası, söz konusu güvenlik sistemi ile korunma altına alınmalıdır. Esnek ve çağdaş bir güvenlik sisteminde bulunması gereken üç özellik olarak şunlar sayılabilir;

İlk özellik korumadır. Korumadan kasıt, sistemi kullananlara ait bilgiler, bu bilgilerin kullanım aşamaları ve faaliyete konu bütün işlemlerin gizliliğinin sağlanması ve dışarıdan izlenebilmesinin mümkün olmamasıdır. İkinci özellik ise yeterlidir. Yeterlilik unsuru, sistemi kullananların amaçladığı işlemle alakalı olarak, sadece gerekli verileri girmesidir, o durumdaki işlemle alakası bulunmayan bireysel verileri girme zorunluluğunun bulunmamasıdır. Üçüncü özellik ise güvenlidir. Güvenlikten kasıt, e-devlet sistemi kullanılarak yapılan bütün işlemlerin, güvenli ortamda yapılmasının sağlanması ve bu sisteme, harici olarak yapılması muhtemel siber saldırılara karşı etkili güvenlik sistemlerinin, sistem içinde, yapılandırılmış olmasıdır (Çelikkol, 2008, s.108-111).

BİT ve e-devlet üzerinden yapılan işlemlerde, güvenliğe dair en önemli husus, anahtar güvenliği kavramıdır. Güvenlik anlamında varolan alternatifleri ve tedbirleri tayin etmek sonraki aşamadır. Alınacak güvenlik tedbirleri: fiziki güvenlik, ağ güvenliği ve veri güvenliği olmak üzere üç başlık altında irdelenmelidir. Fiziki güvenlik; bilginin muhafaza edildiği, bilgi depolama yerleri veya veri tabanı sağlayıcılarının fiziksel birimleri ve güç kaynağı gibi uygulamanın zaafiyete uğratılması tehlikesi bulunan alanlarında, alınacak önlemlerdir. Ağ güvenliği, şebeke üzerinde, istenmeyen erişimlerin yasaklanması ve uygulamaya giriş ve uygulamadan çıkışların devamlı suretle denetiminin yapıldığı “firewall” tarzı uygulamaların yapılandırılmasıdır. Ağ güvenliği için bunun yanında, sisteme karşı, muhtemel saldırıların tespiti için kontrol etme ve istenmeyen erişimlerin denetimi için geliştirilmiş uygulamalar kullanılmaktadır. Veri güvenliği kavramı ise bilginin veri tabanı içinde ve de nakli sırasında korunmasıdır. Verinin korunmasında, SSL uygulamaları ve kriptolama sistemleri kullanılabilir (Çelikkol, 2008, s.108-111).

E-devlet üzerinde yapılan işlemlerde, bilgi işlem kavramı altında, donanımsal ve yazılım alanında, çağdaş BİT araçları, sistem güvenliğini en üst seviyede sağlamaktadır; güvenliğin sağlanmasına yönelik söz konusu teknolojik sistemler, birçok ülke tarafından kullanılmaktadır. Güvenlik anlamında, en önemli konu, güvenlik uygulanacak sahaların, çok iyi belirlenerek, güvenliği sağlanacak bilginin hususiyetine göre en uygun orantılı tedbirlerin alınmasıdır(Çelikkol, 2008, s.108-111).

Kişisel verilerin gizliliğinin temini ile birlikte, internet kullanım sayısının artması ve alanın genişlemesiyle, esaslı bir unsur haline gelen diğer bir husus da internet sisteminde (online olarak) iletilen verilere, üçüncü kişilerin erişiminin engellenmesi ve bu verilerin değişikliğe uğramadan, hedef-muhataba ulaştırılmasının teminat altına alınmasıdır. Bu açıklamalar ışığında, e-devlet hizmetlerinin kullanıcılar yönünden güvenliği, sistem üzerinden, verilen hizmetlerin sunulduğu ortamın, verilerin gizliliğini sağlaması ve olası bir kötüye kullanılma riskinin önlenmesinin temini bakımından, işlem yapan şahısların kimliğini doğrulayacak teknik ve buna uygun yasal altyapı ile sağlanmaktadır. Bütün bu şartların uygulamaya geçirilmesi, elektronik imzanın kullanılmasını, zorunlu kılmaktadır (<http://kontrol.bumko.gov.tr>).

E-devlet sisteminin en önemli unsurunu oluşturan e-imza, aynı ıslak imzada olduğu gibi, evrakla kişinin kimliği arasında, bir bağ oluşturmaktadır. Ancak, elektronik imzanın, ıslak imzaya oranla, birtakım avantajları vardır. Elektronik imzanın, ıslak imzaya göre taklit edilmesi, benzetilmeye çalışılması olanaksız denecek oranda zordur. Ayrıca taklit zorluğu, kişinin kimlik verisiyle değil, mesajın muhtevasıyla da ilintilidir. Mesajdaki en ufak değişikliklerde bile elektronik imza şifrelemesi değişir. Bu sebeple, mesajın bütünlüğünü (bir yerden bir yere iletilirken bozulmadan, değiştirilmeden, özgün şekliyle gitmesi) teminde oldukça önemli bir etkidir (Çelikkol, 2008: 108-111). E-imza güvenliğinin sağlanması, BİT ve e-devlet işlem güvenliğinin temin açısından, en önemli unsurdur.

3.2.2. BİT ve E-Devlet Sisteminde Güvenlik Altyapısı

BİT ve e-devlet uygulamaları kapsamında, klasik kamu yönetiminde dönüşüm anlamına gelecek, olumlu faydaları bulunmaktadır. Bunun yanında, e-devlete geçiş aşamasında; başlangıçta, birçok altyapı noksanlıkları olabileceği öngörülmekle birlikte, BİT alanındaki en son teknolojik uygulamalar, e-devlet uygulamasının teknolojik alt yapısını oluşturmuştur. E-devlet uygulamasına dair oluşturulan koordinasyon merkezi,

bu alanda oluşması muhtemel, aksaklıklara çözüm getirmekle, uygulamada sistemin güvenli bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır.

E-devlet sistemin uygulamaya girmeden önce, olması muhtemel görülen devlet yönetimine getirebileceği olumlu ve olumsuz etkiler tabloda gösterilmektedir (Demirel, 2006: 97-100).

Tablo 1: E-Devletin Kamu Yönetimine Etkileri

OLUMLU NİTELİKLER/KATKILAR	OLUMSUZLAR/SORUNLAR
<ul style="list-style-type: none"> •Kamu hizmetlerinin görülmesinde, verimliliği artırma. •Yeni hizmet alanları oluşturma. •Verilere erişimde kolaylık. •Global bilgi ağları ile iletişim. •Kamu yönetiminde tasarruf sağlama. •Kurumlar arası veri etkileşimi. •Kamu hizmetlerine internet ortamında erişim. •Bireysel anlamda iş görebilme etkinliği sağlama. •Yüksek verimli takım çalışması. •Saydam İdare Yönetimi. 	<ul style="list-style-type: none"> •Fiziki engeli olanlar için erişimin güçlüğü. •Aşırı bilgi yükü sorunu. •Kamusal alanda verilerin gizlilik, kopyalama hakları ve koruma hususlarında gayrimuayyenlik. •Verilere erişim olanağı anlamında eşitsizliğin doğuracağı farklar.

BİT ve e-devlet uygulamaları hayatımızın her alanında kullanılmakla birlikte, kullanımlarının yeni olması, uygulamada birtakım aksaklıklarının olabileceği ihtimali değerlendirilmiştir. Tablo 1’de verilen ileride olması muhtemel aksaklıklar, gerek daha önceden gerekse uygulamada karşılaşılmaması anında, süratle çözüm yoluna gidilmesi, BİT ve e-devlet uygulamalarına olan güveni artırıcı bir unsur olmuştur.

Devlet-birey ilişkisinde, tarafların birbirlerine olan güvenleri, söz konusu ilişkileri kolaylaştıran ve zenginleştiren en önemli unsurdur. Bu kapsamda, bireylerin kamu otoritesine karşı mesafeli olduğu bir anlayışta, veri güvenliğine dair yasal korunma netleşmeden BİT araçları üzerinden, özellikle internet üzerinden yapılacak bilgi paylaşımı ve hizmet sunumunun yaygınlaşamayacağı aşıkardır. İdarenin, bireylerin kişisel verilerini, ilgili mevzuatta belirtilen düzenleme amacı dışında kullanmaması ve

bu verilerin gizliliğini korumaya hassasiyet göstermesi, alana dair belki de en önemli unsurdur. Bu husus; bireyin, devlet ile olan faaliyetlerinde, BİT araçları kullanımına olan güvenini temin için zorunlu bir ögedir. Bu sebeple, e-devlet üzerinden gerçekleştirilen faaliyetlerde, kişisel verilerin mahremiyetinin ve işlem güvenliğinin temininin, olmazsa olmaz koşul olduğu ortadadır. Bu kapsamda, BİT araçları kullanımında güvenliğin sağlanması faaliyetine, bu alanda sağlam ve sınanmış bir güvenlik politikasının yapılandırılması ile başlanmalıdır. Meydana getirilen e-devlet faaliyetlerindeki her işlem veya sayfa söz konusu güvenlik çemberi ile korunmalıdır. Güvenlik için en önemli unsur, anahtar güvenliğidir. Güvenlik alanında, mevcut seçenekleri ve tedbirleri tespit etmek ise sonraki adımdır (Demirel, 2006: 97-100).

3.2.2.1. İletişim Altyapısı

BİT ve E-devlet uygulamalarında, bilgisayar sistemleri ve yazılımlarının etkili kullanımının yanında, veri üretimi ve paylaşımı da büyük önem arz etmektedir. Söz konusu amaca uygun olarak kurulan kurumsal internetler (intranet), e-devletin sisteminin esaslı unsurunu oluşturmaktadır. Bu kapsamda, elektronik ortamda arz edilecek olan kamu hizmetleri, müşteri tercihlerini dikkate alarak saptanmakta, farklı erişim seçenekleri arz edebilmektedir. İnternet kullanımını artırıcı, BİT ve e-devlet uygulamalarına olan güveni artırıcı, bilgi toplumu olma yolunda çalışmalar bu alandaki ilerlemelerin sürdürülebilirliğini sağlayacaktır.

İletişim altyapısı sağlanırken ülkenin farklı kuruluşları bir araya getirilerek, kurumlar arası iletişim ve uyum ilk aşamada sağlanarak, ortak hedef ve amaçlar net olarak ortaya çıkarılmalı, projelerdeki çok başlılık ve uyumsuzluklar önlenmelidir (Demirel, 2006: 97-100).

3.2.2.2. Sayısal Kimlik Kartı

Sayısal Kimlik Kartı, bir akıllı kart uygulamasıdır. Söz konusu akıllı kart, kişisel kimlik verilerini, vergi kimlik verilerini ve e-imzayı ihtiva etmektedir.

3.2.2.3. Onay Kurumu

Elektronik alanda güvenli ve sorunsuz bir şekilde uygulamaya geçirilebilmesi, gönderici ve alıcıların kimliklerinin tespit edilebilmesi için üçüncü kişi veya kurumlarca “sayısal sertifika” düzenlenmesi zorunludur. Söz konusu sertifikaları düzenleyen kurumlar, “Onay Kurumu” olarak tanımlanır (Demirel, 2006: 97-100).

3.2.2.4. Mevzuat

Çağdaş devlet anlayışı, bireylerin potansiyellerini en üst seviyede ortaya koymakta, bireylerin topluma adaptasyonu ve katkısını sağlamaktadır. Ayrıca, çağdaş devlet, bireylerin yarattığı bu değer artırma ve yenilik arayışını desteklemedir. Bunun yanında, çağdaş devlet, günümüz teknolojik gelişmelerden de faydalanarak, bireylerin ilgili bulunduğu alandaki yeteneklerini geliştirme noktasında, devletin kurum ve kuruluşlarıyla bireyleri destekleyen bir yaklaşım olarak tanımlanabilir. Bu kavramsal tanım kapsamında, “hak ve özgürlükler” ile “ödev ve sorumlulukların” yeniden, açık bir şekilde, o ülke mevzuatında tanımlanması, karşılıklı doğru algılanması ve hayata bu şekilde aktarılması gerekmektedir.

Bu aşamada, e-devlet yönetimi ve politikalarının “çağdaş hukuk ve etik” esasında oluşum ve uygulanışı öncelikle dikkate alınmalıdır. Aksi durumda, BİT araçlarının kullanımı, “yönetmelik gücü” tekeli, hak ve özgürlüklerin kullanımında “daralmaya” yol açabilir ve yeni “buyrukçu ve dayatmacı” devlet veya güçler düzeninin oluşumuna zemin hazırlayabilir (Demirel, 2006: 97-100).

3.2.2.5. Yasal Düzenlemeler

E-devlet uygulamasının güvenli ve sorunsuz bir şekilde uygulamaya geçirilebilmesi, için yeni yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır (özellikle kişisel verilerin korunması, elektronik imza ve onay kurumlarına dair). Bu alandaki düzenlemelerin eksikliği, e-devlet uygulamasının mevcut ve gelecekteki en büyük engelleri arasındadır. Özellikle, internet uygulamasından, tüm vatandaşların eşit düzeyde yararlanma hakkı sağlanmalı, bununda beraber, kurumsal manada, iletişim piyasası serbestleştirmeye doğru yeniden düzenlenmelidir. Vatandaşların eşit şekilde, bilgi iletişim teknolojileri araçlarından yararlanma olanağı sağlanmadıkça, BİT ve e-devlet hizmetlerinden, vatandaşların yararlanması geniş kapsamda ve gerçek anlamda, mümkün olmayacaktır (Demirel, 2006, s. 97-100).

3.3. E-Devlet Mevzuatını Geliştirmeye Yönelik Çalışmalar

Ülkemizin bilgi toplumuna dönüşümü kapsamında, BİT araçlarının ve e-devlet kullanımında, teknoloji alanındaki gelişmeler paralelinde, farkındalığın artırılması gerekmektedir. Alana dair farkındalığın artırılması, kullanımının yaygınlaştırılması, BİT araçları ve e-devlet uygulamasına dair güvenli kullanımın da temininin zorunlu kılınmaktadır. Bu gerekliliğin sonucu olarak, BİT araçları ve e-devlet’in tanımı ve güvenli

kullanımına dair yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda, e-devlet politikasının belirlenmesine dair ilgili devlet eylem planlarında da söz konusu düzenlemelerin yapılması gereği vurgulanmıştır. Bu hedef, farklı dönemlerde hazırlanan eylem planlarına girmiştir. Bazı eylem planları ve raporlarda, hukuksal düzenlemelerin hangi alanlarda yapılması gerektiği de açıkça belirtilmiştir. Bu önerilere ve bilgi toplumuna dönüşüm amacına yönelik olarak yasa yapıcılar ve ilgililer gerekli adımları atarak, belirlenen alanlarda hedeflenen değişiklikleri, hedeflenen sürede olmasa da, yerine getirmeye çalışmışlardır. Politika yapıcılar tarafından, yapılması planlanan ama günümüze kadar yapılamayan yasal düzenlemelerle ilgili çalışmalar da bir yandan devam etmektedir. Bu çerçevede, BİT ve e-devlet alanında, kapsamlı yasa tasarı ve taslakları hazırlanmış, ilgili kamu kurumlarının ve kamuoyunun görüşlerini de almak amacıyla açıklanmıştır (Demirhan, 2011: 233-234).

E-devlet politikası ile ilgili olarak uygulamanın seyri içerisinde, tespit edilen aksaklıkları temel alarak önerilen yasal düzenlemelerin önemli bir bölümü, bu alanda, ihtiyaç duyulan idari birimlerin kurulmasını öngörmektedir. Bir bölümü ise politikanın önünü tıkayan, sağlıklı işlemlerini engelleyen mevcut mevzuatın politikaya uyumlaştırması ile ilgilidir (Demirhan, 2011: 183-194).

3.3.1. E-devlet mevzuatının tanımlanması

E-devlet ve bilgi teknolojileri kapsamında uygulamada, idarenin hassasiyetle üzerinde durması gereken husus, kamu faaliyetlerinde kullanılan bilgi teknolojileri uygulamalarının, yasal alt yapısının kurulu olmasıdır. Kamu faaliyetlerinin yasallığı, bunu gerektirmektedir. Yasama organı, hem tanımlayıcı, yetki ve görev verici; aynı zamanda, sınırlayıcı ve yol gösterici bir erktir.

Kanunlar, kamu yönetimi bağlamında ele alındığında, bireyleri, temel hak ve hürriyetler noktasında, diğer bireyler ve kamu müdahalesine karşı korumaktadır. Söz konusu haklara ilişkin sınırlama ve durdurulma sebeplerini, en üst norm hiyerarşisi olan anayasa ile tanımlamakla, güvence altına almaktadır. Bu hakları, bu alandaki uluslararası anlaşmalarla da desteklemektedir (Baştan, 2008: 18). Bununla birlikte, mevzuat düzenlemesi, kamu kurumları arasındaki görev ve yetki paylaşımını ve kurumların birbiri arasındaki iletişim yöntemlerinin yeknesak bir kalıp üzerinde yürütülmesini sağlamaktadır.

Bu kapsamda e-devlet ve BİT'ler bakımından, mevzuat düzenlenmesi aşamasında, e-devlet ve bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaşmasıyla, birçok

bürokratik usûlün atıl kalacağı dikkate alındığında, kamu yönetimi faaliyetlerindeki usul ve kuralların yeniden yorumlanması gerekecektir. Bireylerin, e-devlet uygulamalarıyla, kamu hizmetlerine erişimini sağlayacak sistem ve modellerin yapısı ve kullanımı, ülkelerin anayasal sisteminin de dikkate alınmasını gerektirmektedir. Bu kapsamda, geçiş süreci içinde, kamuda uygulanagelen teammüllerin dikkate alınması, yeni sistemle uyumlaştırılması, geçiş sürecini kolaylaştıracaktır. Bunun yanında, BİT teknolojileri çağında, herhangi bir yararı olmadığı değerlendirilen, alışlagelen uygulamaların da süratle terkedilmesi gerekmektedir.

Etkin bir e-devlet yapılanması, kamu kurum ve kuruluşlarının birbirinden kopuk görünümlü entegrasyondan yoksun yapısının bilgi teknolojileri ile yeniden revizyonu, kamu alanında kapsamlı bir yetki ve görev değişikliklerini beraberinde getirmektedir. Bu durum, karşılıklı çalışabilir bir tümleşik sistemin zorunlu sonucudur. E-devlet sisteminin yerleşmesi, örgütsel yapılar ve sorumluluklar, bilgilere ulaşma ve devlet faaliyetlerinin görülmesi bağlamında, yararlı etkiler yaratacak şekilde kamu otoritelerinin bütünleşmesine ve birbirine daha sıkı bir şekilde bağlanmasını sağlayacaktır (Baştan, 2008: 19).

E-devlet politikasının etkili bir şekilde oluşumu, uygulanması ve beklenen yararların sağlanabilmesi için uygun bir hukuki ve teknolojik altyapı kurulmasına gereksinim bulunmaktadır. E-devlet politikasının başarısı, teknik alt yapının modernize edilmesi yanında, çağdaş teknolojik alt yapıyla uyumlu, alana dair hukuki düzenlemelerle mümkün olacaktır. E-devlet uygulamasında, onu uygulayacak kamu kurumları ile kullanıcıları, sistemin olası zaafalarını, kötü niyetli kullanabilecek şahıslara karşı, koruyacak ve kötü niyetli şahısları cezalandıracak mevzuat maddelerinin belirlenmesi gerekmektedir. Cezai hükümlerin düzenlenmesi, alana dair bu kapsamdaki eylemler yönünden, caydırıcılık ve sistemin güvenliği açısından, önem arz etmektedir (Baştan, 2008: 8). Bu hususlar gözlemlenmeden, hazırlanacak bir e-devlet mevzuatının uygulamadaki problemleri çözmede, yetersiz kalacağı değerlendirilmektedir.

Aynı şekilde, e-devlet'e dair devlet politikasını uygulayacak kamu kurumları ile söz konusu politikadan etkilenecek politikaya muhatap olacak kullanıcılar olan; vatandaşların, iş dünyası ve diğer kamu kurumlarının BİT ve e-devlet'e olan yaklaşımı ve BİT ve e-devlet kullanma becerileri ve uyum kapasiteleri dikkate alınmalıdır. Bu hususlar dikkate alınmadan hazırlanacak e-devlet politikasından, planlanan verim alınamayacaktır. E-devlet politikasının beklenen sonuçlara ulaşabilmesi için politikanın

belirlenmesine dair alt yapı çalışmalarında da değinildiği üzere, “hukuki ve teknolojik altyapı”nın birbirleriyle uyumlu şekilde oluşturulması gerekmektedir (Demirhan, 2011: 233-234).

Türkiye’nin e-devlet politikasının oluşumu ve uygulanmasında, politika yapıcılarının ve politika yönetiminin hukuk ve teknolojik altyapı olmak üzere, bu iki konu üzerinde durdukları, bu iki konuya ilişkin çalışmaları, politika ile ilgili olarak hazırlanan eylem planlarına dâhil ettikleri görülmektedir. Türkiye’deki e-devlet politikası bağlamında, hukuki ve teknolojik altyapı kurulması çalışmalarının, birbirinden farklı özellikler gösterdikleri söylenebilir. Öyleki, hukuki altyapı genellikle, politikanın oluşum ve uygulama, daha çok uygulama sürecinde ortaya çıkarken, teknolojik altyapı çalışmalarının hukuki alt yapı çalışmasından daha önce başladığı, hatta hukuki alt yapının başlamasına vesile olduğuna dair bir görünüm mevcuttur (Demirhan, 2011: 233-234).

Bu kapsamda, e-devlet politikasının hukuki altyapısını oluşturan düzenlemelerin önemli bir bölümü, 2000’den sonra yani politikanın belirlenmesinden sonra ortaya çıkmıştır. 2000 yılı öncesi ve 2000 yılının hemen sonrasındaki ilk yıllarda, daha çok politikanın oluşumuna dair çalışmalar, gündemde olduğundan, bu konudaki hukuksal metinlerin çoğu da haliyle, bu politikanın duyurulmasına yönelik Bakanlar Kurulu Kararları, Başbakanlık Genelgesi ve yönergelerden oluşmaktadır. İlgili makamların tasarrufları olan bu belgeler, Türkiye Cumhuriyeti Mevzuatında, ikincil konuma sahiptir.

Bu dönemde, alanada dair birincil mevzuat olarak nitelenen anayasa ve yasal düzenleme, henüz yoktur. 2000 yılından sonra özellikle, politikanın uygulanmasının selameti, önem arz etmeye başladığında, alanı doğrudan veya dolaylı olarak düzenleyen, bir kısmı yukarıdaki bölümde açıklanmaya çalışılan, yasal metinler oluşmaya başlamıştır. Örnek vermek gerekirse, e-devlet politikasını, doğrudan ilgilendiren Anayasal düzenleme, Kişisel Verilerin Korunması ile ilgili olup, 12 Eylül 2010 tarihindeki Halk Oylaması ile Anayasanın 20. maddesindeki Özel Hayatın Gizliliği başlığına, yeni bir fıkra olarak eklenmiştir. E-devlet politikasını ilgilendiren yasal düzenlemelerin en önemli özelliği, çoğunlukla politikanın uygulamasında, sistemin güvenliği konusundadır. Bu çerçevede yapılan çalışmalar; özellikle, kamu kurumları ile kullanıcıların özel bilgilerine, yetkisiz erişimleri engellemeye yönelik, elektronik ortamdaki işlemlerin, kim tarafından yapıldığını bulma amaçlı, bir tür önleyici mekanizma şeklindedir. Bunun sebebi, e-devlet uygulamalarında yapılan işlem,

tamamen elektronik ortamda olduğundan; kişiler, bilgilerinin çalınabileceği, kötüye kullanılabilmesi ve büyük zarar görebilecekleri endişesini, haklı olarak taşımaktadır. Bu yöndeki adımlar, bu endişeleri gidererek; kullanıcıların, yeni bir uygulama olan e-devlet'e olan güvenini sağlama amaçlıdır (Demirhan, 2011: 233-234).

E-devlet politikası ile ilgili diğer önemli çalışma, teknolojik altyapı ya da kapasite oluşturma ile ilgilidir. Politikanın iyi düzeyde uygulanması için gerekli teknolojik kapasite oluşturma gayreti, bir yönü ile hukuksal altyapı oluşumundan farklılık göstermektedir. Daha önce belirtildiği üzere, önce e-devletin teknolojik altyapısını oluşturan araçlardan bilgisayar ve internet, kamu kurumlarında kullanılmaya başlanmıştır. Aynı araçlar, vatandaşlar arasında ve iş dünyasında da yayılmıştır. Ardından, bu altyapı üzerinden, e-devlet politikası doğmuştur. Daha sonra çalışmalar, proje ve uygulama aşamasında artarak devam etmiştir. O halde, teknolojik altyapı veya kapasite oluşturma işinin, aslında öncelikle, kurumsal bir politika olduğu, ardından ulusal bir politika niteliği kazandığı söylenebilir (Demirhan, 2011: 233-234).

BİT araçlarının hızla, sosyo-ekonomik hayata girmesi, bu alandaki politikanın sonradan oluşması gereğini, ortaya çıkarmıştır. Bu alanda öncelikle, yukarıda açıklandığı üzere, ikincil mevzuatla yapılmaya çalışılan değişiklikler, ihtiyacı karşılamamaktadır. Mevzuatın yetersizliği, özellikle devlet kurumları arasında bütüncül bir uygulamayı destekler nitelikte değildir. E-devlet alanında, öncelik birincil mevzuat yasa değişikliği ve bu alandaki kurumlar arası çalışmaları da kapsayan hukuksal çalışmalar, önem arz etmektedir. Alana dair bu güne kadarki, hukuksal düzenlemeler, hızlı gelişen, BİT ve e-devlet alanındaki politikaların bir sonucu ve gereği olarak yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir.

E-devlet uygulamasının kapsamlı olarak uygulanabilmesi için sosyal anlamda; bütüncül, kapsamlı ve düzenleyici bir yaklaşımın benimsenmiş olması gerekmektedir. Bu anlayış kapsamında, toplumun tüm katmanları tarafından kabul gören bir politik nihai amacın varlığı ve uzun dönemli stratejik amaca dair e-devlet sisteminin kullanımı ve bunun sağlayacağı faydalara ilişkin bir vizyon oluşturulması ve sistemin hukuki alt yapısının hazırlanması gerekmektedir. E-devlet mevzuatının kişisel hakların korunması, bilgi güvenliği gibi temel unsurları öncelikle düzenlemesi gerekmektedir. Bunun yanında, e-noter, e-imza, sayısal kimlik gibi uygulamaya dair düzenlemeleri ve bunların yanında oluşabilecek uyumsuzluk durumları ile ilgili düzenlemeleri kapsamı beklenmektedir (acikders.ankara.edu.tr). Diğer yandan, bu politika ve vizyon

çerçevesinde, e-devlet'in özellikle kamu alanında getireceği yeniliklerle, işlem kolaylığı ve etkinliğinin sağlanmasına yönelik, hayata geçirilmesi düşünülen e-devletin işlem güvenliği, yasal alt yapısı açısından, şu anda uygulanmakta olan e-devlet uygulamasını tümüyle kapsayan bir e-devlet mevzuatının oluşturulması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, öncelikle, bütüncül ve bütünlük bir politika temelinde, e-devlet uygulamalarını, sistemini, yetkili kurumları ve işlem güvenliğini düzenleyen bir birincil mevzuat hazırlanmalıdır. Gerek Devletin kurumları arasındaki gerekse devlet kurumlarıyla bireyler arasındaki ve devlet kurumlarıyla iş çevreleri arasındaki ilişkileri düzenleyen kapsamlı bir e-devlet kanunu, bu alandaki çeşitli kanunların ilgili maddelerini, tek bir kanununda düzenlenmesini sağlayacaktır.

BİT ve e-devlet alanının çerçeve bir kanun metninde toplanması, diğer kanunların, BİT ve e-devlet ile ilişkili konularında, çerçeve bir metin olarak hazırlanmış e-devlet mevzuatına atıf yapabilmeleri olanağı sağlayacaktır. Alana dair oluşabilecek sorunların çözümüne olanak tanıyan genel tanımlar ve düzenlemelerin yapıldığı, çerçeve bir e-devlet mevzuatı, bu alandaki eksiklikleri giderecektir. E-devlet kanunu, BİT ve e-devlet alanındaki diğer mevzuatlardaki hukuki boşlukların önlenmesini sağlamakla, bu mevzuatlarda, alana dair değişiklik yapılması zorunluluğunu ortadan kaldıracığı değerlendirilmektedir.

3.3.2. E-Devlet Uygulaması

Alana dair ülkemizde halen kullanılan bütüncül e-devlet uygulaması ve kurum ve kuruluşların kendi bünyelerinde kullandıkları BİT sistemi üzerinden sundukları bir kısım uygulamaların hizmetlerin ve uygulamada karşılaşılan sorunların incelenmesi, e-devlet'in idari işleyişteki, etkinlik kapsamını açıklamada yararlı olacaktır.

Ülkemizde kullanılan e-devlet sistemi ile yapılabilecek olan işlemler, incelenecek olursa; genel olarak sorgulama, bilgi alma ve başvuru yapma olarak sayılabilir. E-devlet uygulamasının pratik uygulamasına değinilecek olursa sunulan hizmetlerden faydalanmak için sisteme giriş yapıldıktan sonra, açılan ekranın sol üst bölümünde yer alan menüden, e-hizmetler bağlantısı tıklanmaktadır. Bağlantıda, bir kısım kurumlar ve her bir kurumun sunmuş olduğu, bir kısım hizmetler menüsü bulunmaktadır. Hizmetler menüleri üzerinden, hizmetlere ulaşılabilen ve işlemler yapılabilmektedir (www.gazetevatan.com).

E-devlet kapsamında, kurumlarca sunulan BİT sistemleri ve uygulamada sağladığı kolaylıklara aşağıda değinilmiştir.

E-devlet sistemini kullanan vatandaşlarca, en çok işlem gerçekleştirilen kamu kurumları: Adalet Bakanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası uygulamaları sayılabilir.

Adalet Bakanlığı bünyesinde faaliyette bulunan UYAP sisteminde, yargılama faaliyetinde, birçok bilgi iletişim teknolojileri aracını birleştirerek kullanmak asıl amaçtır. Bu kapsamda; sistem, teknolojik gelişmeler paralelinde kullanılması mümkün olan her türlü iletişim aracını, sistem ile entegre etmeye çalışmaktadır.

Hâkimler ve savcılar, UYAP sistemi üzerinden, internet, intranet ve e-posta yoluyla, bilgi alışverişinde bulunabilmektedirler. UYAP ile dava taraflarının, bir link üzerinden, bilgi alışverişinde bulunmaları, mümkün olmaktadır. Bu sistem üzerinde, bilgi akışları, çift yönlü olmaktadır. Bu sayede, mahkemeden mahkemeye, mahkemeden vatandaşa, avukattan mahkemeye, mahkemeden ceza evlerine, adli tıp ve polis gibi ilgili idari birimlere de ulaşması ve bilgi alışverişinde bulunulması sağlanmaktadır (www.istanbulbarosu.org.tr, Oğurlu, 2010: 319- 320).

Yargılama faaliyeti sırasında, usul hatalarını en aza indirmek ve suretle yargılama faaliyetine ivme kazandırmak, seri bir şekilde adaletin sağlanması ve bu sayede vatandaşların yargı sistemine güvenin temini UYAP sisteminin amaçları arasındadır. Diğer bir ifadeyle, yargının kendi birimleri arasında, iletişimin seri hale getirilmesi, yargı makamlarının kendi içindeki çelişkili karar ve yorumlarını azaltacak ve bu şekilde, kısa sürede adaletin tesisine olanak sağlanmasıyla, yargı sistemine olan güveni artıracaktır (Kasırga, 2016).

E-devlet kapsamında sunulan diğer bir kamu hizmeti olan Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi kısaca, MERNİS olarak adlandırılan sistem, T.C. İçişleri Bakanlığı'na bağlı olup, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne yürütülen, merkezi nüfus bilgileri düzenlemesidir (www.ankarabarosu.org). MERNİS ile ilgili sorunlara değinilecek olursa, bir kısım kamu kurum ve kuruluşlarının sistem üzerinden yetkilendirilmemeleri sebebiyle, yakın zamana kadar, MERNİS sistemi üzerinden ihtiyaç duyulan verileri alamamaları durumu söz konusudur.

E-devlet kapsamında sunulan KPS sistemi, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü nezinde kayıtlı bulunan vatandaşlara ait nüfus ve yerleşim yeri verilerine, devlet kurumları ve diğer tüzel kişilerin güncel ve güvenli bir ortamda, 7 gün 24 saat süresince, on-line erişimine olanak sağlayan bir sistemdir (www.kpsbasvuru.nvi.gov.tr).

E-devlet kapsamında sunulan ve Sosyal Güvenlik Kurumunca hazırlanan, SGK kayıt sorgulama sistemi, Sosyal Sigortalar Kurumundan, sigorta veya sosyal güvence hizmeti alan vatandaşların sistemde yer alan, kayıtlı sosyal güvence verilerine bakmak için kullandıkları işlemidir. Bireylerin, sigortaları sosyal güvenceleri hakkında, tek elden bilgi almak, güvencenin hala devam edip etmediği ve emeklilik durumları ile alakalı işlemleri hakkında, bilgi alabilmek için SGK kayıt sorgulama işlemini, kullanabilmeleri mümkündür.

SGK bünyesinde hazırlanan Ulusal Kayıt Sistemi, Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenecek sağlık hizmetlerine dair bilgilerin takip edilerek bilgi havuzu oluşturulması, toplanan verilerin sağlanması ve değerlendirilmesinde, belirlenen sağlık ve geri ödeme politikalarında, esas olan kayıt sistemleridir (www.sgk.gov.tr). Söz konusu sistemle ilgili sorunlara değinilecek olursa; Sanayi, Maliye, M.Eğitim ve Sağlık Bakanlıkları, SGK'nın Ulusal Kayıt Sisteminin sözlük tablolarının ihtiyaçlarına uygun olmaması ve diğer istenen verilerin sağlanamaması nedeniyle, veri alışverişinde, bir kısım sorunlar yaşanmaktadır.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca desteklenen ve hayata geçirilen Merkezi Sicil Kayıt Sistemi, kısaca MERSİS olarak adlandırılan sistem üzerinden, ticaret yapan tüzel kişilerin, bütün verilerinin bir havuzda toplanması ve tutulan verilerin diğer ticaret yapan tüzel kişilerle paylaşımını sağlayan bir sistemdir. MERSİS işlemleri, internet üzerinden zaman ve yer kısıtlaması olmaksızın yapılabilmektedir. MERSİS uygulamasına dair ilgili sorunlara değinilecek olursa; Adalet, İçişleri, Sanayi, Maliye, M.Eğitim, Sağlık, Tarım, Ulaştırma, Çalışma, Ekonomi, Enerji, Turizm Bakanlıkları ve Tüm Belediyelerin bu projeye entegrasyonuna, acil ihtiyaç vardır (www.mersis.org).

E-devlet kapsamında sunulan, Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi kısaca, TAKBİS olarak adlandırılan sistem üzerinden, ülke çapında, mülkiyete dair verilerin BİT araçları kullanımına olanak sağlayacak şekilde aktarılıp, tüm sorgulamanın, bu sistem üzerinden yapılabilmesini, bu şekilde, gerek özel, gerekse kamu taşınmaz mallarının etkin bir şekilde, takip ve denetimini sağlayan bir sistemdir. Bu kapsamda, TAKBİS sisteminin diğer kurum uygulamalarıyla entegrasyonu, önem arz etmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu olan kısaca TÜİK; ülkemizde, kurumların özellikle, uzun vadeli projelerine ilişkin konularda, veri ve bilgilerin toplanması, değerlendirilmesini, ihtiyaç olan istatistiklerin üretilmesini, yayımlanmasını, dağıtımını ve istatistik sürecine dâhil olan tüm kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlayarak çalışmalarını yürütmektedir (www.tuik.gov.tr).TÜİK çalışma alanında mevcut eksiklikler değerlendirilecek olursa, TÜİK elektronik bilgi sisteminin uygulamaya geçtiği tüm kurumlardan, AB standardında veri alamamakta, kurumlar “idari kayıtları” paylaşmada yeterli performansı göstermemektedir. Bu durum, uluslararası e- devlet endekslerinde, ülkemizin görünümünü olumsuz etkilemektedir (www.tbmm.gov.tr).

Kurumların, e-devlet fizibilite ve analiz çalışmalarında ve özellikle, şartname hazırlama aşamasında ve uygulamada, spesifik uzmanlıklara, ihtiyacı bulunmaktadır. Ülkemizde, alanda yetmiş çok sayıda “spesifik konu uzmanı” bulunmasına rağmen, birçok projede ve uzmanlık gerektiren alanda, ciddi bir uzmanlık ihtiyacı bulunurken, aynı alanda bir başka devlet kurumunda ihtiyaç fazlası uzman sayısına rastlanabilmektedir. Bu konuda, “e-devlet, bilişim ve bilgi teknolojileri” alanında, kamunun insan kaynakları envanteri çıkarılarak, yine Başbakanlığın esnek modetarütlüğü çerçevesinde, geçici görevlendirme konusundaki yetkileri işletilerek, (kısmi zamanlı-tam zamanlı-geçici süreli) kurumlar arasında uzmanlık ve tecrübe hususunda bir dengeleme fonksiyonu ile alana dair yetmiş eleman ihtiyacının karşılanabileceği değerlendirilmektedir.

3.3.3. E-devlet ve Veri Mahremiyeti

Veri mahremiyeti, yalnızca veri güvenliğinin sağlanması ve bu hakka ilişkin, hukuka aykırı müdahalelerin engellenmesi yanında, kişisel özgürlüğün güvence altına alınması ve korunmasına yönelik kişisel hürriyetin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Veri mahremiyetinin korunması, bilgi teknolojileri kapsamında, bilgi sistemleri ve ağ güvenliği sistemlerinin ötesinde, kişilerin anayasada güvence altına alınmış olan temel hak ve hürriyetlerine ilişkin bir kavramdır.

Kamu yönetimi, hukuk devletinin bir gereği olarak, anayasal bir kurallar bütünü içinde çalışmaktadır. Bu ilkenin doğal bir sonucu olarak; idare, uygulama ve hizmetlerin sunumunda, işlemlerinin hukukiliği ve meşruluğu açısından, kamu bürokrasisinin olmazsa olmaz koşulu olan hukuk devleti ikesini, dikkate almak mecburiyetindedir. Diğer yandan, özellikle kamunun BİT araçları yoluyla verdiği hizmetlerden beklenen

amaca ulaşabilmesi için, bu kapsamda, veri güvenliği ve mahremiyeti kavramları başlığı altında, sınırlayıcı ve denetleyici unsurlara gereksinim vardır. Bunun sonucu olarak, veri güvenliği ve mahremiyeti gibi kişisel hakların korunması gerekmektedir. Alana dair kişisel veri güvenliğini sağlayacak güvenlik unsurları tamamlandıktan sonra kamusal anlamda, bilgi teknolojilerinin kullanımını sağlanmalıdır (Baştan, 2008: 8).

Hizmete sunulacak uygulamaların, kişisel hakların korunması bağlamında, BİT araçlarıyla adaptasyonun sağlanması, kamusal anlamda hizmetlerden elde edilmek istenen amaca ulaşılmasını sağlayacak önemli unsurlardan biridir. Hizmet sunumunda, bilgi teknolojilerinden faydalanılmasına yönelik düzenlemeler yapılırken bireylerin bilgi teknolojileri kullanımında, farkındalığın artırılması gerekmektedir. BİT araçları kullanılarak, bilgiye ulaşmada, fırsat eşitliğinin sağlanması, terörizm ve adi suçlara karşı güvenlik zafiyetlerinin sürekli takibi ve çözüm arayışları, kamu yönetiminin kural, işleyiş ve ilişkilerin teknolojik çözümler beraberinde yeniden tanımlanması, özel sektörde kullanılan bilgi teknolojileri uygulamalarının kamu bürokrasisinin özgün koşulları dikkate alınarak, kamu yönetimine adaptasyonunda dikkate alınacak hususlar olarak sayılabilir (Baştan, 2008: 8)

Çağdaş kamu yönetim organizasyonunda; doğum, okul ve iş geçmişine dair kayıtlardan, vergiye esas gelir beyanına ve sağlık sigorta numaralarına kadar birçok alanda, bireylerin kişisel kayıtlarının bilgi teknolojilerinden faydalınarak saklandığı ve hizmet sunumunda kullanıldığı görülmektedir. Kişisel temel hak ve hürriyetlerin ve özel yaşamın gizliliğinin korunabilmesi için anayasal çerçevenin e-devlet hizmetlerini kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi veya yorumlanması bu kapsamda giderek önem kazanmaktadır. Adli olayların soruşturmasında olduğu gibi, vatandaşların gizli kalmasını istediği, kişisel verilere ilişkin işlemlerin, e-devlet sistemi içinde, hukuki bir yetkilendirmeye dayanan uygulamalar esas alınmak suretiyle uygulanması, hukuk devletinin bir gereğidir (Baştan, 2008: 23).

07.04.2016 tarihinde yürürlüğe giren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve aynı Kanunun suçlar başlıklı 17. maddesinde, kişisel verilere ilişkin suçlara ilişkin 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135 ila 140 ıncı madde hükümleri uygulanacağı hüküm altına alınmakla, kişisel veri mahremiyetinin korunması ve ihlali halinde müeyyidelendirilmesi açısından, alana dair mevzuat eksikliğini gidermiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HUKUK VE İDARE MAHKEMELERİ KARARLARI VE BİT VE E-DEVLET'E İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER

Hukuk ve idare mahkemeleri uygulamasına dair mevzuat değişiklikleri incelenirken, ilgili kanun değişiklikleriyle, bu kapsamda yapılan yargılamalara dair bu alanda ilk olma özelliği olan yüksek yargı kararları, bu kararlara ilişkin hukuki anlamda, yararlı olabileceği düşünülen muhalefet şerhleri ve sonrasında oluşan içtihatlarla dair değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

BİT ve e-devlet'e ilişkin mevzuat düzenlemeleri, alana dair hukuki sorunların çözümünde ve yargılama faaliyetinde yol gösterici olmaktadır. Düzenleme konusu, çok yeni ve sürekli gelişim halinde olan BİT ve e-devlet uygulamaları olunca, yeni mevzuatın hukuki soruna teşmilinde, yargı kararlarının önemi, bir kat daha artmaktadır. Bu hususta, belirtmek gerekir ki; özellikle, alana dair mevzuat değişiklikleri, mevzuata konu olaylar, bu olaylara dair yargı kararları ve gerekçeleri, varsa muhalefet şerhleri nihayetinde, alana dair oluşacak içtihatların alana dair hukuk alt yapının oluşumuna katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. BİT ve e-devlet'in hukuki alt yapısına dair söz konusu katkıların yargılama faaliyetlerinde bulunan hâkimler ve yargılamanın iddia ve savunma makamı olan savcılar ve avukatlar için yol gösterici olacağı aşikârdır.

BİT ve e-devlet'e ilişkin mevzuat düzenlemelerini incelemeye başlamadan önce, ülkemizdeki mahkemelerin yargılama yetkisine dair kısaca bir bilgi vermenin, yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 9. maddesi uyarınca “*Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.*” Yargı teşkilatının görev ve yetkisini belirleyen kapsayıcı ve genel bir yasal bir düzenleme, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkındaki Kanun içinde yer alan bazı belirleyici hükümler haricinde yapılmamıştır. Bu nedenle, hangi halde hangi mahkemenin yetkili olacağı farklı kanunlarda dağınık ve sistematikten olmayan bir şekilde bulunduğundan, mahkemelerin yargılama yetkisine dair, mevcut mevzuat sistematigi konuya genel bir bakış sağlamaktan uzak bir durumdadır.

Ülkemizde mevcut olan yargı teşkilatı incelenecek olursa, yargılama makamları;

A) Adli Yargı Mahkemeleri

B) İdari Yargı Mahkemeleri

C) Yüksek Mahkemeler olmak üzere düzenlenmiştir.

Adli Yargı mahkemeleri de kendi içinde Ceza Yargısı ve Medeni Yargı olarak ikiye ayrılmıştır. Adli Yargı, diğer yargı türleri dışındaki tüm yargı faaliyetlerini kapsamakla, en geniş uygulama alanı olan yargı alanıdır. Adli mahkemelerinin yüksek yargı organı Yargıtay'dır (Gürgen, 2006: 14). İdari yargıda ise idari makamların yaptığı işlem, eylem ve sözleşmeler oluşturmaktadır. İdari yargıda, adli yargılamadan farklı olarak yargılama konusu olayda taraflardan biri, yetkisini idare hukukundan alan idari makamlardır. İdari yargıda, ilk derece mahkemeleri idare ve vergi mahkemeleri, ikinci derecede bölge idare mahkemeleri, üçüncü derecede en yüksek yargı organı ise Danıştay'dır (Gürgen, 2006: 13). Adli yargıda, Yargıtay incelemesinden önce Bölge Adliye Mahkemeleri (BAM), idari yargıda ise Danıştay incelemesinden önce Bölge İdare Mahkemeleri (BİM), ilk derece yargı makamlarının kararlarını inceleyen diğer yüksek yargı makamlarıdır.

Anayasa mahkemesi ise ülkemizdeki en yüksek yargı organıdır. Bu sebeple, hiçbir yargı organının verdiği karar, anayasaya aykırı olamaz. Anayasa mahkemesinin en temel görevi, anayasada yazılı temel hak ve özgürlükleri korumak, TBMM'ce çıkarılan kanunlara karşı başvuru halinde, kanunların anayasaya uygunluğunu denetlemektir. Bunun yanında, anayasa mahkemesinin diğer görevleri: kanunların anayasaya uygunluğu denetimi, yüce divan, yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması, uyuşmazlık mahkemesine başkanlık edecek üyeyi atamak, partilerin kapatılma davalarına bakmak, partilerin mali denetimlerini yapmak, uyuşmazlık mahkemesinin başkan ve başkan vekilini seçmek olarak özetlenebilir.

BİT ve e-devlet alanındaki mevzuat değişiklikleri incelenirken, hukuk ve idare mahkemeleri kararları ayrı bir başlık altında, ceza hukuku ve yargılamasını ilgilendiren BİT ve e-devlet'e ilişkin hukuki düzenlemeler ve mahkeme kararları ayrı bölümler halinde ele alınmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde, hukuk ve idare mahkemeleri uygulaması kapsamında, e-devlet ve BİT teknolojilerine dair mevzuat düzenlemeleri ve ilgili mahkeme kararları incelenmiştir.

4.1. 2709 sayılı 1982 Anayasası ve Uygulaması

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 20. maddesinde özel hayatın gizliliği düzenlenmiştir.

“Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. ...”

Anayasal güvenceye kavuşma süreci tamamlanan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ilgili 20. maddenin üçüncü fıkrası aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar.

Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”

Anayasanın 22. maddesinde ise,

“Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz.” hükmü bulunmaktadır.

Kişisel Verilerin Korunması Hakkı konusu, daha önce bir kanun tasarısı olarak, 2008’de TBMM Adalet Komisyonuna sevk edilmişti. Bu tasarı ile amaçlanan, kişisel bilgilerin korunması konusunda genel bir çerçeve belirlemenin yanında, bu konuda Avrupa Birliği (AB) ile uyum sağlanmasıdır. Bu düzenleme, bir bakıma, o dönem, AB’nin yapılmasını istediği yasal düzenlemelerdendir (Demirhan, 2011: 233-234). Kişisel verilerin korunmasına dair yasal düzenleme, 7 Nisan 2016 tarihli ve 29677 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile yapılmıştır.

Anayasamızın 20. ve 22. maddelerindeki düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde, *özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin korunması ve haberleşme hürriyeti ve haberleşmenin gizliliği*, BİT araçlarının kullanımının hızla yaygınlaştığı günümüzde, ayrı bir önem taşımaktadır. Anayasa'nın 2. bölümünde kişinin hakları ve ödevleri bölümünde, düzenlenen söz konusu hakların, BİT araçlarını kullanımını da kapsadığına dair şüphe yoktur. Kişinin özel hayatı kapsamına giren konularda, BİT araçları kullanılarak, sosyal medya veya diğer mecralarda paylaşımlarda bulunmanın ilgili madde kapsamında, koruma altında olduğu aşikârdır. Şüphesiz, bu paylaşımların çerçevesinin de meri mevzuat çerçevesinde sınırlarının çizildiğinin de kabulü gerekir. Normal koşullarda, hangi eylem ve söylemler suç oluşturuyorsa, BİT kullanılarak gerçekleştirilen eylem ve söylemler de suç oluşturacağının kabulü gerekir. Yine, kişinin kişisel verilerinin, günümüzde devlet tarafından, yaygın olarak kullanılan BİT araçları yoluyla kaydı, kanunun öngördüğü haller ve kişinin rızası şartına bağlanmıştır.

Anayasanın 26. maddesinde ise düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti düzenlenmiştir.

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

Bu hükümBİT’ler kullanılarak yapılan düşünce açıklama ve yayma hürriyetini de kapsamaktadır. Bu hürriyetin kullanımında uygulanacak usullerin, kanunla düzenleneceği, hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın 27. maddesinde ise, bilim ve sanat hürriyeti düzenlenmiştir.

“Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.”

Anayasamızın 27. maddesine konu bilim ve sanat hürriyeti, bu alandaki hakkın, e-devlet uygulamasından, her vatandaşın serbestçe yararlandırılması ve daha geniş anlamda, vatandaşların düzenleme kapsamında, BİT’lerden eşit bir şekilde yararlandırılmasını kapsamakta olup bu hürriyetin kullanımında uygulanacak usullerin, kanunla düzenleneceğini, hüküm altına almıştır. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında, bu hürriyetin devletin şekli, cumhuriyetin nitelikleri, devletin bütünlüğü ve bunu temsil eden değerlerin değiştirilmesi amacıyla kullanılamayacağı, hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın 28. maddesinde¹ ise, basın hürriyeti düzenlenmiştir.

Madde hükmü kapsamında, yayınların BİT araçları üzerinden yapılması hususu da girmekte olup, basının hür olduğu ancak devlet güvenliğini tehdit eden, devlete ilişkin gizli verilerle ilgili olan, her çeşit haber veya yazıyı yayanlar ve bastırılanların (yayınlayan), bu suçlara ait kanun hükümleri gereğince, sorumlu oldukları, söz konusu yayınların, hâkim kararıyla, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, yetki mercice önlenebileceği, hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın 31. maddesinde ise, kamu tüzel kişinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı düzenlenmiştir.

“Kişiler ve siyasi partiler, kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçlarından yararlanma hakkına sahiptir. Bu yararlanmanın şartları ve usulleri kanunla düzenlenir.”

Kanun, milli güvenlik, kamu düzeni, genel ahlak ve sağlığın korunması sebepleri dışında, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz.”

¹ “Basın hürdür; sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz. Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır. ...”

Madde hükmü; vatandaşların, kamu tüzel kişilerin elindeki kitle haberleşme araçlarından olan günümüzdeki BİT araçlarından faydalanmayı da kapsamaktadır.

Anayasanın 32. maddesinde ise, düzeltme ve cevap hakkı düzenlenmiştir.

“Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.

Düzeltilme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir.”

Madde düzenlemesi, günümüzde yaygın olarak kullanılan BİT araçları ile yapılan yayınlarda, kişinin haysiyetini zedeler gerçeğe aykırı yayınlarda, mağdur şahsa, düzeltme ve cevap hakkı tanınacağını, buna dair usul ve esasların kanunla düzenleneceği, hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın 34. maddesinde ise, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı düzenlenmiştir.

“Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.”

Madde düzenlemesi, kitle iletişim araçlarındaki küresel gelişimi de kapsamaktadır. Bu kapsamda, BİT araçları kullanılmak suretiyle, toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılacak olanlara, duyuru yapılması durumunu da kapsamakta olup, bu araçlar kullanılarak yapılan toplantı ve gösteri çağrısının, genel güvenliği tehdit eder bir durum arzemesi halinde, bu hakkın kanunla sınırlanabileceği, hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın 41. maddesinde ise, ailenin korunması ve çocuk hakları düzenlenmiştir.

“Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.”

Madde düzenlemesinin son fıkrasında devletin, günümüzde yoğun bir şekilde kullanılan BİT araçları kullanılarak, çocuklara karşı yapılabilecek istismar ve şiddet içerikleri yayınlara karşı da gerekli tedbirlerin alınabileceği, hüküm altına alınmıştır.

Anayasanın 58. maddesinde ise, gençliğin korunması düzenlenmiştir.

“Devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır.

Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”

Madde düzenlemesi, günümüzün kitle iletişim aracı olarak, yoğun bir şekilde kullanılan BİT araçlarının, gençlerin ruhsal ve bedensel sağlığını ve devletin ve toplumun milli güvenliğini tehdit unsuru olarak kullanılması, gençlerin BİT araçları kullanılarak kumar, uyuşturucu ve benzeri kötü alışkanlıklara alet edilmesinin önlenmesi yolunda, devletin gerekli tedbirleri almasının bir görev olduğu hususu, hüküm altına alınmıştır.

Mahkeme Kararı;

Danıştay 15. Dairesi, Esas No: 2011/1830, Karar No: 2011/341, T. 22.6.2011,

“..Bu durumda; "...” adlı internet sitesinde poker oynatan kumarhanelerin (casino) reklamlarına yer verildiğinin ve oyun oynanması için kumarhanelere yönlendirme yapıldığının Milli Piyango İdaresi Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca yaptırılan inceleme raporu ile tespit edilmesi ve bu fiiller ile Sanal Ortamda Oynatılan Talih Oyunları Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesi ile 4077 sayılı Kanun'un 16. maddesinin

ihlal edilmesi nedeniyle dava konusu işlemin durdurma cezasına ilişkin kısmında mevzuata aykırılık bulunmamaktadır..”

Konuya ilişkin bir Danıştay kararında, BİT araçları kullanılarak, sanal ortamda kumarhane reklamları veren sitelere, yayın durdurma cezası verilerek, BİT araçları üzerinde sunulan talih oyunları sebebiyle, ilgili kanun ve yönetmelik kapsamında, müeyyide uygulanmıştır. Bu kapsamda, BİT araçları üzerinden sunulan zararlı alışkanlıklara dair farkındalık yaratmak gerekmektedir. Farkındalık yaratma kapsamında, konuya dair emsal mahkeme kararları da vatandaşın bilgisine sunulabilir. Vatandaşların bilgilendirilmesi bakımından, BİT araçlarından da faydalanılması, daha geniş kitlelere ulaşılmasını sağlayacak ve farkındalığı artıracak bir diğer unsurdur. Örnek vermek gerekirse; ailelerin, çocukların yoğun olarak kullandığı, internet üzerinden, bilgisayar oyunları arasına konulan reklam içeriklerini kontrol etmelerinin önemine dair bilgilendirmede, konuya ilişkin emsal mahkeme kararlarına yansımış olaylara da yer verilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

4.2. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 07.04.2016 tarihli 29677 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kanun aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

6698 sayılı Kanununun 1. maddesinde Kanunun konuluş amacı düzenlenmiştir.

“Bu Kanunun amacı, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir.”

Kanun amacından anlaşıldığı üzere, korunma hakkı, öncelikle gerçek kişiler içindir. Kanunda sadece gerçek kişilere dair bilgilerin korunduğu, kanunun ikinci ve üçüncü maddesinde hüküm altına alınmıştır. Kişisel verilerin korunmasına dair uluslararası düzenlemelerde de öncelikle gerçek kişi ile ilişkili verilerin korunmasının hedef alındığı söylenebilir. Tüzel kişilere ilişkin bilgiler, gerçek kişilerin bilgilerini de kapsıyor ve tüzel kişiye ait bilgilerden, gerçek kişiye ulaşabiliyorsa, tüzel kişilere ait verilerde kanunun korunması altına olacaktır.

Kişisel bilgilerin korunması hakkının muhatabı, kamu idaresi olmakla birlikte, uluslararası düzenlemelerde, kamu idaresi ve özel sektör kuruluşlarının da kişisel verilerin korunmasına dair kuralların muhatabı oldukları hüküm altına alınmıştır.

6698 sayılı Kanununun 2. maddesinde Kanunun kapsamı düzenlenmiştir.

“Bu Kanun hükümleri, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır.”

Kanun kapsamında, kişisel bilgilerin BİT araçları kullanılarak yada bir dosyada yer alması arasında bir ayırım yapılmamıştır. BİT araçlarıyla işlenen yada elle işlenen bütün kişisel veriler kanun kapsamındadır.

6698 sayılı Kanununun 3. maddesinde tanımlar düzenlenmiştir.

“Kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi”

Kanun gerekçesinde, bir kişinin belirli veya belirlenebilir olması, *“mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir hale getirilmesi”* olarak tanımlanmıştır. Gerekçede isim, telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler gibi verilerin kişileri belirli veya belirlenebilir kılma özelliklerinin bulunması nedeniyle kişisel veriler oldukları belirtilmiştir.

“Kişisel verilerin işlenmesi: Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi, ...”

Kişisel verilerin işlenmesi, BİT araçları veya elle gerçekleştirilen her çeşit faaliyeti içermektedir.

“Veri kayıt sistemi: Kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemini,”

Kanunun gerekçesinde de açıklandığı üzere, veri kayıt sistemleri BİT araçları üzerinden veya fiziki ortamlarda oluşturulabilmektedir.

“Veri işleyen: Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiyi”

“Veri sorumlusu: Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi,”

Kanuna kapsamında veri sorumlusu, kişisel bilgilerin, kayıt amaçlarını ve araçlarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve idaresinden sorumlu kişilerdir. Veri sorumluları gerçek kişiler yada tüzel kişiler olabilmektedir. Veri işleyen ise, veri sorumlusu adına bilgileri kayıt eden gerçek ve tüzel kişilerdir.

Kişisel verilerin işlenmesi, Kanunun örnek aldığı 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve 95/46/AT sayılı Avrupa Birliği Yönergesi başta olmak üzere kişisel verilerin korunmasına dair uluslararası düzenlemeler kapsamında belirlenen ilkeler çerçevesinde, yerine getirilmelidir. Bu ilkeler; kişisel verilerin işlenmesi, hukuka ve dürüstlük kuralına uygun olarak yerine getirilmeli, doğru ve güncel olmalı, belirli, açık ve meşru amaçlar için işleme, kişisel verilerin, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olması, ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme olarak sayılabilir (Korkmaz, 2016: 100-105).

Kanun kapsamında, kişisel verilere erişim hakkı, verilerin düzeltilmesini isteme hakkı ve gerektiğinde veri işlemeye itiraz hakkı bu haklardandır. Hak sahibinin verilerine erişim hakkına dair, 95/46/AT sayılı Avrupa Birliği Yönergesi, 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi, OECD Rehber İlkeleri, BM Rehber İlkeleri'nde düzenlemeler bulunmaktadır. AİHM de kararlarında hak sahibi kişinin verilerine erişim hakkının AİHS'nin 8. Maddesi (Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı) kapsamında korunduğu hüküm altına alınmıştır (Korkmaz, 2016: 131).

Veri güvenliğine ilişkin yükümlülükler başlıklı kanunun 12. maddesinde, veri sorumlusunun kişisel verilerin güvenliklerine ilişkin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Maddeye göre veri sorumlusu, kişisel bilgilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini ve

bilgilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek, bilgilerin korunması için gereken her türlü teknik ve idari tedbirleri almakla yükümlüdür.

Kanunun suçlar başlıklı 17. maddesinde, kişisel verilere ilişkin suçlara ilişkin 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135 ila 140. madde hükümleri uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Kişilere ait verilere karşı eylemlerde bulunanları cezalandırmak amacıyla, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kişisel verilere karşı suçlar düzenlenmiştir. Kanun'un 135. maddesinde "kişisel verilerin kaydedilmesi", 136. maddesinde "verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme" ve 138. Maddesinde "verileri yok etmeme" suçları düzenlenmiş, 137. maddede ise cezanın arttırılmasını gerektiren nitelikli haller sayılmıştır. Türk Ceza Kanunu metninde kişisel verinin tanımı yapılmamıştır. Ancak, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3. maddesinde kişisel verinin tanımının yapılmış olması, Türk Ceza Kanunu'ndaki kişisel verilere karşı suçların içeriğinin belirlenmesini, hangi eylemlerin suç olduğuna dair uygulamadaki tereddütlerin giderilmesini sağlamıştır.

Mahkeme Kararları;

Açıklanan mahkeme kararlarında, digital hafızadaki geçmişte yer alan olumsuz olaylara dair verilerin silinmesi ve yayınlanmasının önleme hakkının unutulma hakkı kapsamında olduğu hüküm altına alınmaktadır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 17/06/2015 tarihli ve E.2014/4-56, K.2015/1679 sayılı kararı,

"...Unutulma hakkına gelince; unutulma hakkı ve bununla ilişkili olan gerektiği ölçüde ve en kısa süreliğine kişisel verilerin depolanması veya tutulması konuları, aslında kişisel verilerin korunması hakkının çatısını oluşturmaktadır. Her iki hakkın temelinde bireyin kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesini, geçmişin engeline takılmaksızın geleceğe yönelik plan yapabilmesini, kişisel verilerin kişi aleyhine kullanılmasının engellenmesini sağlamak yatmaktadır. Unutulma hakkı ile geçmişinde kendi iradesi ile veya üçüncü kişinin neden olduğu bir olay nedeni ile kişinin geleceğinin olumsuz bir şekilde etkilenmesinin engellenmesi sağlanmaktadır. Bireyin geçmişinde yaşadığı olumsuz etkilerden kurtularak geleceğini

şekillendirebilmesi bireyin yararına olduğu gibi toplumun kalitesinin gelişmişlik seviyesinin yükselmesine etkisi de tartışılmazdır.

Unutulma hakkı; üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlemesini isteme hakkı olarak ifade edilebilir..."

4.3. 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 24.10.2003 tarihli 25269 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kanun Mayıs 2004'te yürürlüğe girmiştir. Bilgi Edinme Kanunu, bireyler ve tüzel kişilere, idari kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından, bilgi talep etme hakkı vermektedir.

4892 sayılı Kanunun 5. maddesinde bilgi verme yükümlülüğü düzenlenmektedir.

"Kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuruların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler."

Bireylerin bilgi edinme taleplerine konu bilgi ve belge, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarında bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır. Ayrıca, söz konusu bilgi ve belge daha önce yayınlanmış ve kamuya açıklanmış olmamalıdır. BİT araçları yoluyla yayınlanan bilgi ve belgeler de, kanun maddesine konu daha önce yayınlanmış bilgi ve belge kapsamındadır.

4892 sayılı Kanun'un 3. maddesinde tanımlar düzenlenmektedir.

"c) Bilgi: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları kayıtlarda yer alan bu Kanun kapsamındaki her türlü veriyi,

d) Belge: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları bu Kanun kapsamındaki yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını,"

Kamu kurumlarından, talep edilebilecek bilgiler kapsamına, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılar da dahil edilmiştir. Yine, bilgi edinme

taleplerine dair başvuru usulünün düzenlendiği, 4982 sayılı Kanununun 6. maddesinde talep sahibinin bilgi taleplerini elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapabileceği düzenlenmiştir.

Kanun yürürlüğe girmesi ile “24.01.2004 tarihli ve 25356 sayılı Resmi Gazete”de yayımlanan “*Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılmasına dair 2004/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi*” yayınlanmıştır. Türkiye’de yaşayan yabancılar ile Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı şirketler, talep edecekleri veri, kendilerini ilgilendirmek veya faaliyet alanlarına dair olmak şartıyla ve müteakabiliyet ilkesi çerçevesinde Bilgi Edinme Hakkı Kanunu hükümlerinden yararlanabilmektedir. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’na göre idari kurumlar, kendilerinden talep edilen bilgi ve belgelerin onaylı kopyasını 15 gün içinde talep eden şahsa vermekle yükümlüdür. Talep edilen bilgi veya belgenin kopyasının verilmesinin mümkün olmadığı durumlarda, talep sahibinin belgeyi ilgili kurumda incelemesine izin verilecektir (<https://akgul.bilkent.edu.tr>).

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun Mayıs 2004’te yürürlüğe girmesiyle, bütün idari kurumlar, vatandaşların bilgi taleplerini cevaplamak adına, kendi bünyelerinde bilgi edinme birimlerini kurmuş ve internet üzerinden yapılan işlemler de olmak üzere bilgi edinmeye ilişkin talep başvurularını, kabul etmeye başlamıştır. 22.11.2005 tarihli 26001 sayılı resmi gazete ile yayınlanan 5432 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bilgi edinme taleplerinde istisna kapsamında tanımlanan 4982 sayılı Kanun’un 16. maddesindeki “*Açıklanması halinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.*” hükmü ve 4982 sayılı Kanun’un 17. maddesindeki “*Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.*” hükümleri yürürlükten kaldırılmakla, bilgi edinme talepleri kapsamı genişletilmiş olmaktadır.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, elektronik ortamda bazı bilgilerin istenebilmesine imkân tanıyorsa da kamu kurumlarının her zaman kişilerin taleplerine olumlu yanıt vermeyebilecekleri, talepler konusunda, eskide kalan alışkanlıkla, yeni uygulama kapsamında, gerekli hassasiyeti gösteremeyebilecekleri ihtimal dâhilinde görülmektedir. Bu kapsamda, bilgi edinme taleplerine dair kanunun çıkarılmış olması, tek başına yeterli

görülmemelidir. Özellikle, kanun kapsamında, talepleri cevaplandırarak idari kurumlarda, kanun gereği bilgi paylaşımı anlayışı yerleşmelidir. Ayrıca, yine kurumlarda, bilgilerin paylaşımı noktasında, zaman zaman oluşabilecek tereddüt ve gereksiz güvenlik endişeleriyle, bilgi paylaşımından imtina edilmesi uygulamasının terk edilmesi gerekmektedir (Demirhan, 2011: 183-194).

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile başvuru sahibi, gerçek ve tüzel kişilerin, kurum ve kuruluşlarında bulunan kayıtlarda yer alan bu kanun kapsamındaki tüm veriye ulaşma imkânı sağlanmıştır. Yine; kanunda, kurum ve kuruluşlardan bilgi talebinin istisnaları da tanımlanmıştır, söz gelimi gizli dereceli ve açıklanması yasak bilgiler ve açıklanması durumunda devletin güvenliğine, dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği sebebiyle, devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, açıklanması ya da zamanından önce açıklanması durumunda, ülkenin ekonomik menfaatlerine zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebebiyet verebilecek bilgi veya belgeler, kişinin izin verdiği durumlar saklı olmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde, kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahaleye sebebiyet verebilecek bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamında bulunmamaktadır.

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile kamu sektöründeki sayısal veri ve bilginin tekrar kullanımının kolaylaştırılması hususu, e-dönüşüm Türkiye Eylem Planının bir amacı olarak yer almıştır. Bu kapsamda, bilgi edinme başvurularına ilişkin taleplerin yerine getirilmesinde, kullanıma sunulacak bilgiler ve istisnaları, başvuru usulüne ilişkin sistem, süre ve itiraz mercii ve yargı yoluna ilişkin hususlar Kanunda düzenlenmiştir.

4.4. 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu ve Uygulaması

23.01.2004 tarih ve 25355 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun amaç başlıklı birinci maddesine göre, söz konusu kanunun amacı, *“elektronik imzanın hukukî ve teknik yönleri ile kullanımına ilişkin esasları düzenlemektir.”* şeklinde tanımlanmıştır.

5070 sayılı Kanunun 2. maddesinde Kanunun kapsamı düzenlenmiştir.

“Bu Kanun, elektronik imzanın hukukî yapısını, elektronik sertifika hizmet sağlayıcılarının faaliyetlerini ve her alanda elektronik imzanın kullanımına ilişkin işlemleri kapsar.”

Madde metninden de anlaşılacağı üzere, kanun öncelikle, e-imzanın hukuki alt yapısını düzenlemektedir. 5070 sayılı Kanun; güvenli e-imza, güvenli e-imza oluşturma ve doğrulama araçlarını tanımlamakta, Kanun kapsamında, elektronik sertifika hizmet sağlayıcısını tanımlamakta ve yükümlülüklerini, kendisini denetimle ve gerektiğinde cezai müeyyide uygulamakla görevli Türk Telekomünikasyon Kurumunun yeni adıyla Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumu (BTK)’nun, Kanun kapsamındaki yetkileri düzenlenmektedir.

5070 sayılı Kanununun 5. maddesinde e-imzanın hukuki tanımı düzenlenmiştir. Aynı madde metninde e-imzanın elle atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğurduğu ancak resmi ve özel şekle tabi tuttuğu hukuki işlemler ile teminat sözleşmelerinin e-imza ile yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır.

5070 sayılı Kanununun 6. maddesinde, güvenli e-imza oluşturma araçları tanımlamakla, hukuki işlem güvenliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Madde metninde, üretilen e-imzanın bir eşinin dahi bulunmaması ve üretilen e-imza verilerinin sahteciliğine karşı üçüncü şahısların eline geçmemesinin temin edildiği hususu tanımlanmaktadır.

5070 sayılı Kanununun 9. maddesinde, nitelikli elektronik sertifikanın tanımı yapılmıştır. Madde metninde, nitelikli elektronik sertifikada, elektronik imza oluşturma verisine karşılık gelen imza doğrulama verisi, sertifikanın geçerlilik süresinin başlangıç ve bitiş tarihleri, sertifikanın seri numarası gibi bilgilerin bulunması hususları düzenlenmiştir.

Kanununun 15. maddesinde nitelikli elektronik sertifika sağlayıcılarının işbu Kanun kapsamında denetimi, BTK tarafından yapılacağı düzenlenmiştir.

Elektronik imza uygulaması, e-devlet uygulamaları açısından esaslı unsur olmakla birlikte, güvenlik hususu, büyük önem arz etmektedir. Elektronik imza, elektronik ortamda yapılan işlemlerin kim tarafından yapıldığını gösteren bir işarettir. Söz konusu işaret, Kanuna göre, ıslak imza ile aynı hukuki delil niteliğine haizdir. Elektronik imza ile e-devlet uygulamalarını giriş yapan ve işlem yapanlar veya kamu kurumları ile iletişime geçenler elektronik imzaları ile işlemlerini gerçekleştirebilirler.

Elektronik imza ile kamunun kendi birimleri arasında da veri alışverişi yapılabilmektedir. Elektronik ortamda gönderilen verilere, Kanunda belirtilen esaslara göre düzenlenmiş elektronik imzalar eklenmek suretiyle, muhataba gönderilebilmektedir. Böylece, belgenin kimden geldiği belirlenmekle, bu şekilde belge gönderiminde, zaman ve emek tasarrufu, aynı zamanda mali anlamda tasarruf sağlanabilmektedir (Demirhan, 2011: 233-234).

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nda düzenlenmiş konulara dair, ikincil düzenlemeler kapsamında, 06.01.2005 tarih ve 25692 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Elektronik İmza Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik düzenlenmiştir. 2016 tarihi itibarıyla Telekomünikasyon Kurumu tarafından, sekiz adet elektronik sertifika hizmet sağlayıcısına lisans verilmiştir. Elektronik sertifika hizmet sağlayıcıları, tüm kamu kurum ve kuruluşlarına elektronik sertifika vermekle sorumlu merkezdir. Kamu Sertifikasyon Merkezi, 2004/21 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile kurulmuştur. Başbakanlık Genelgesi, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, kurumsal sertifika ihtiyaçlarını Kamu Sertifikasyon Merkezinden temin etmesini zorunlu kılmıştır (akgul.bilkent.edu.tr).

Türkiye’de elektronik imza, belli bir bedel karşılığında, yetkilendirilmiş yerlerden alınabilmektedir. Kamu kuruluşları, elektronik imzalarını TÜBİTAK Kamu Sertifikasyon Merkezinden alırken; özel kuruluşlar ve kişilerin, elektronik imzayı, bu alanda yetkilendirilmiş özel kuruluşlardan alabilme imkânı vardır (Demirhan,2011:233-234).

5070 sayılı Kanununun 16. ve 17. maddelerinde² işbu kanuna aykırı olarak izinsiz

---

2 Madde 16- (Değişik madde: 23/01/2008-5728 S.K./525.mad)

Elektronik imza oluşturma amacı ile ilgili kişinin rızası dışında; imza oluşturma verisi veya imza oluşturma aracını elde eden, veren, kopyalayan ve bu araçları yeniden oluşturanlar ile izinsiz elde edilen imza oluşturma araçlarını kullanarak izinsiz elektronik imza oluşturanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis ve elli günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılırlar.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen suçlar elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı çalışanları tarafından işlenirse bu cezalar yarısına kadar artırılır.

Madde 17- Tamamen veya kısmen sahte elektronik sertifika oluşturanlar veya geçerli olarak oluşturulan elektronik sertifikaları taklit veya tahrif edenler ile bu elektronik sertifikaları bilerek kullananlar; iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen suçlar elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı çalışanları tarafından işlenirse bu cezalar yarısına kadar artırılır.

Madde 18- Bu Kanunun;

a) 10 uncu maddesindeki yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmeyen elektronik sertifika hizmet sağlayıcısına onbeşbin Türk Lirasından otuzbin Türk Lirasına kadar;

b) 11 inci maddesindeki yükümlülüklerden herhangi birini yerine getirmeyen elektronik sertifika hizmet sağlayıcısına onikibin Türk Lirasından yirmibin Türk Lirasına kadar;

veya sahte sertifika oluşturulması haline dair cezai hükümler düzenlenmiştir. Ayrıca, Kanunun 18. Maddesinde, işbu kanunda tanımlanan yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmeyen elektronik sertifika hizmet sağlayıcısına dair uygulanacak idari müeyyide düzenlenmiştir.

Kanunun 18. maddesi kapsamında, bu kanun hükümlerine aykırılık halinde, cezai ve idari müeyyide uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Kanuna aykırı olarak nitelikli elektronik sertifika kullanımına, adli hapis ve adli para cezası müeyyidesi uygulanacağı, hükme bağlanmıştır. Yine, elektronik sertifika sağlayıcısının yükümlülüklerini ihlali halinde, BTK tarafından idari yaptım uygulanacağı, hükme bağlanmıştır.

Mahkeme Kararları;

Açıklanan mahkeme kararlarında, mahkeme kararlarının ıslak imza ya da elektronik imza ile imzalanmasının ispat koşulu olduğu, hüküm altına alınmaktadır.

Danıştay 5. Dairesi, Esas No: 2013/6728, Karar No:2013/5914 K.,

T. 13/09/2013

"..Anılan Yasa hükmünün göndermede bulunduğu 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Elektronik İşlemler" başlıklı 445. maddesinde, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nin (UYAP), adalet hizmetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla oluşturulan bilişim sistemi olduğu, dava ve diğer yargılama işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirildiği hallerde UYAP kullanılarak verilerin kaydedileceği ve saklanacağı; bu Kanun kapsamında fiziki olarak hazırlanması öngörülen tutanak ve belgelerin güvenli elektronik imzayla elektronik ortamda hazırlanabileceği ve gönderilebileceği; güvenli elektronik imza ile oluşturulan tutanak ve belgelerin ayrıca fiziki olarak gönderilmeyeceği, belge örneği aranmayacağı kuralları yer almıştır.

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrasına göre de, güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğurmaktadır.

---

c) 12 nci maddesi hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında onbeşbin Türk Lirasından otuzbin Türk Lirasına kadar;

d) 13 üncü maddesinin beşinci ve yedi,inci fıkralarındaki yükümlülükleri yerine getirmeyen elektronik sertifika hizmet sağlayıcısına onikibin Türk Lirasından yirmibin Türk Lirasına kadar;

e) 15 inci maddesi hükümlerine aykırı hareket eden elektronik sertifika hizmet sağlayıcısına otuzbin Türk Lirasından ellibin Türk Lirasına kadar; idari para cezası Telekomünikasyon Kurulu tarafından verilir. Bu madde hükümlerine göre ilgili tüzel kişi hakkında verilecek olan idari para cezasının üst sınırı yetmişbeşbin Türk Lirasıdır."

Dava dosyasının karara bağlandığı 02.05.2013 günlü toplantıda düzenlenen tutanağın, Başkan ... ve Üye ... tarafından imzalandığı ve güvenli elektronik imza ile tamamlandığı; Üye ...'ın ise tutanakta elle atılan imzasının bulunmadığı gibi güvenli elektronik imzayla da imzalamadığı görülmüştür.

Bu durumda; 2577 sayılı Yasa'nın 24. Maddesinin halen yürürlükte olması ve 5070 sayılı Yasanın 5. Maddesinin birlikte değerlendirilmesinden; görüşme tutanağı ve mahkeme kararının ıslak imza veya elektronik imza ile imzalanmış olması gerekeceğinden; görüşme tutanağında ıslak imza veya elektronik imzası Üye ... tarafından hiç atılmamış olması nedeniyle Mahkeme kararında mevzuata uygunluk görülmemiştir..."

Danıştay 10. Dairesi, Esas No: 2006/5626 E., Karar No: 2009/768

T. 9.2.2009,

"..2577 sayılı Yasanın(İdari Yargılama Usulü Kanunu) 48. maddesinin 3. fıkrasının atıfta bulunduğu aynı Yasanın 4. maddesinde ise, dilekçeler ve savunmaların, davalara ilişkin her türlü evrakın, Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlıklarına veya bunlara gönderilmek üzere idare veya vergi mahkemesi başkanlıklarına, idare ve vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk hâkimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk Konsolosluklarına verilebileceği kurala bağlanmıştır.

Yukarıda aktarılan Yasa hükümlerine göre, dava ve temyiz dilekçelerinin (kararın düzeltilmesi ve yargılamanın yenilenmesi dilekçeleri de dahil) 2577 sayılı Yasanın 3. maddesine uygun olarak kağıt ortamında hazırlanmış ve imzalanmış olması, bu şekilde hazırlanmış ve imzalanmış dava ve temyiz dilekçelerinin aynı Yasanın 4. maddesinde sayılan yerlere verilmesi zorunludur. Bir başka anlatımla, faks cihazı (belgegeçer) veya internet ve benzeri elektronik ortamlar aracılığıyla dava ve temyiz dilekçelerinin 4. maddede sayılan yerlere gönderilmek suretiyle dava açılmasına veya temyiz isteminde bulunulmasına hukuki olanak görülmemektedir..."

Danıştay 5. Dairesi, Esas No: 2013/6728, Karar No: 2013/5914 T.13/09/2013,

"2577 sayılı Yasa'nın yürürlükte bulunan 24. maddesi ile 5070 sayılı Yasa'nın 5. maddesinin birlikte değerlendirilmesinden; görüşme tutanağı ve mahkeme kararının "ıslak imza" veya "elektronik imza" ile imzalanmış olması gerektiğinden; idare mahkemesi üyelerinden birinin görüşme tutanağında ıslak imzasının veya elektronik

imzasının hiç atılmamış olması nedeniyle, mahkeme kararında mevzuata uygunluk görülmediği hakkında.”

Bilgi teknolojilerinin hayatımızın her alanında, etkili olduğu çağımızda, her olayda, konuyla ilgili ayrı bir yönetmelik ve ayrı bir kanuna atıf yapmak yerine, alanda, yeknesak tek bir birincil mevzuat ve bunun uygulamasına dair ikincil bir mevzuat düzenlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bu şekilde bir düzenlemenin teknoloji anlamında gelişmeleri takip ve bunu istismara dönük faaliyetlere müdahale ve düzenleyici işlemleri hızla hazırlama, yürürlüğe koyma ve denetimi bakımından yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Yargıtay, Esas: 2012/11097, Karar: 2013/8869 T. 29.05.2013,

“..09.02.2010 tarihli tensip, 05.05.2010 ve 07.07.2010 tarihli duruşma tutanakları katip tarafından elektronik imza ile imzalanmış ise de; 5271 sayılı CMK'nun 219. maddesinin “ ..tutanak, mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtabi tarafından imzalanır.”, amir hükmünü içermesi, 5070 sayılı Yasanın 5/1. maddesinin de “güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur.” ilkesini getirmesi karşısında, anılan yasal düzenlemeler dikkate alındığında; hukuki sonuçları bakımından elektronik imza ile ıslak imzanın aynı olduğu, kaldı ki 6352 sayılı Yasanın 95. maddesi ile 02.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Yasanın 38/A. maddesi gereğince her türlü ceza muhakemesi işlemlerinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kullanılmasının zorunlu hale geldiği cihetle tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir...”

Mahkeme kararında, elektronik imzanın, ıslak imza ile aynı hukuki değere sahip olduğu, ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu gereği, her türlü ceza muhakemesi işlemlerinde, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kullanılmasının zorunlu hale geldiği ve Elektronik İmza Kanunu hükümleri gereği, güvenli e-imzanın elle atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğurduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay Esas No: 2012/12695 E., Karar No: 2012/43395 E., T.15/10/2012,

“..Dosya incelenerek gereği düşünüldü;

Üst Cumhuriyet Savcısının mala zarar verme suçundan verilen 08/04/2009 tarihli düşme kararına yönelik temyiz dilekçesini UYAP sistemi üzerinden 21/04/2009 tarihinde elektronik imza ile onaylayarak gönderdiği UYAP kayıtlarından anlaşılma, dilekçenin çıktısı alınarak sonradan yapılan hâkim havalesinin temyiz süresine engel

teşkil etmeyeceği, temyiz süresinde olduğu kabul edilerek tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir..”

Mahkeme kararında, temyiz dilekçesinin, elektronik imza ile UYAP üzerinden gönderme tarihinin esas kabul edildiği, hüküm altına alınmıştır.

Uygulamada, Adalet Bakanlığı bünyesinde, UYAP kapsamında, personelin tamamı, elektronik imza kullanmaktadır. Bu uygulamanın amacı, hiç şüphesiz, BİT araçlarından yararlanmak ve kamu yönetim sisteminin dezavantajlarından sayılan kırtasiyecilik unsurunu azaltmaktır. Ancak, halen birçok mahkemede, ıslak imza yanında, elektronik imzanın birlikte kullanılması, elektronik imzanın asıl kullanım amacına aykırı bir uygulama olup eski usul ve yeni usulün birlikte kullanımı, kırtasiyeciliği azaltmak bir yana, mevcut iş yükünü artırıcı bir etken olmaktadır.

E-imza kanunu ve UYAP'a ilişkin düzenlemelerin yapılamadığı dönemlerde, elektronik ortamda yapılan başvuruların geçerli olmayacağı, kabul edilmekteydi, ancak bu BİT araçları ile paralel yapılan düzenlemeler ışığında, günümüzde e-imza kapsamında, UYAP yoluyla dava açılabilmesi, buna dair harç ve masrafların ödenebilmesi mümkündür.

4.5. 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve ilgili Yönetmelikler

Elektronik Haberleşme Kanununu incelenirken özellikle Kanunun amacı, ilkeleri, tanımlar kısmı ve verilerin gizliliği ve korunmasına dair maddeler, BİT araçları ile yakından ilgili olduklarından, bu kapsamda inceleme gereği duyulmuştur.

Elektronik haberleşme esasları, elektronik haberleşme alanındaki yetkili merciler, söz konusu mercilerin görev ve yetkileri, elektronik haberleşme alanında yetkilendirme, işletmecilerin görev ve yetkileri, tarifeler, erişim, ara bağlantı, geçiş hakkı, kamulaştırma, numaralandırma ve internet alan adları, tüketici ve son kullanıcı hakları, onaylanmış kuruluşlar ve piyasa yöntemi, denetim, kurumun yetkisi ve idari yaptırımlar ve cezai hükümler düzenlenmiştir.

05.11.2008'de TBMM'de kabul edilen 10.11.2008 tarih ve 27050 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5809 sayılı Kanunun amacı 1. maddesinde tanımlanmıştır.

“... elektronik haberleşme sektöründe düzenleme ve denetleme yoluyla etkin rekabetin tesisi, tüketici haklarının gözetilmesi, ülke genelinde hizmetlerin yaygınlaştırılması, kaynakların etkin ve verimli kullanılması, haberleşme alt yapı,

şebeke ve hizmet alanında teknolojik gelişimin ve yeni yatırımların teşvik edilmesi ve bunlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir. ...” şeklinde hüküm altına alınmıştır.

27/01/2000’de TBMM’de kabul edilen 29/01/2000 tarih ve 23948 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan *4502 sayılı Telgraf Ve Telefon Kanunu, Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun, Telsiz Kanunu Ve Posta, Telgraf Ve Telefon İdaresinin Biriktirme Ve Yardım Sandığı Hakkında Kanun İle Genel Kadro Ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*³ ile bağımsız bir düzenleyici kurum olan Telekomünikasyon Kurumu kurulmuş; söz konusu alanda düzenleme, politika ve strateji belirleme işlevleri birbirinden ayrılmıştır. 4502 sayılı Kanun ile Telekomünikasyon Kurumuna yetkilendirme, operatörleri denetleme ve kuralların dışına çıkılmaması için gerekli teknik tedbirleri alma konularında, yetki verilmesi ve görev sorumluluğu hususlarında, düzenlemeler getirilmiştir. 4502 sayılı Kanun ile Ulaştırma Bakanlığının birçok düzenleyici görevi, BTK’ya devredilmiş olup, söz konusu düzenlemeler, kurumun yetki ve sorumluluk alanını artırmaktadır (Demirhan, 2011: 233-234).

4502 sayılı Kanun ile politika belirleme, regülasyon ve işletme görevlerinin birbirinden ayrılmasıyla, Türk Telekomünikasyon Piyasası, 2004’te tamamen serbestleştirilmiştir. Mevcut işletmecinin yeknesak hakları, 2004 tarihinde sona ermiştir. Türk Telekomünikasyon Kurumu, regülasyon ve rekabeti denetlemenin yanında, aynı zamanda AB direktifleri ile de örtüşen yetkilendirme, erişim ve ara bağlantı, kullanıcı hakları, tarifeler vb. birçok bilgi iletişim teknolojileri konularında, birçok düzenleme gerçekleştirmiştir.

10.11.2008 tarih ve 27050 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, 4502 sayılı Kanunla elektronik haberleşme alanında getirilmiş olan yürürlükteki mevzuat hükümlerinin büyük kısmını değiştirmiş yada mülga etmiştir. 5809 sayılı Kanun, düzenleme alanında, AB direktifleri ve düzenleyici çerçevesi örtüşen uyumlaştırma konusunda, esas teşkil eden bir Kanundur. Kanun ile Telekomünikasyon Kurumunun adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değiştirilmiştir (pakgul.bilkent.edu.tr).

---

3 <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/30.01.2017>

5809 sayılı Kanunun amacı 2. maddesinde kapsama alanı ile birlikte düzenlenmiştir. Kanunun 3.maddesinde ise içinde, bir kısım BİT araçlarının da bulunduğu, tanımlar kısmı düzenlenmiştir.

Kanunun 2. maddesinde, kanun kapsamı ve konuları, bu konulara dair düzenleme, yetkilendirme, denetleme ve uzlaştırma faaliyetlerinin yürütülmesinin bu Kanuna tabi olduğu ve kanundan istisna tutulan kurumlar tanımlanmıştır. Kanun BİT alanında yapılmış, düzenleme alanı ve kapsamının genişliği anlamında, ilk kanuni düzenleme olduğu söylenebilir.

Kanunun 3. maddesinde, kanunda yer verilen ve teknik ibarelerde içeren terimlere yer verilmekle, bu şekilde uygulamada, teknik ve uluslararası uygulama birliğinin sağlanması bakımından, Avrup Birliği mevzuatına girmiş tanımlara, yer verilmiştir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 4. maddesinde merciler tarafından, elektronik haberleşme hizmetinin sunulmasında ve bu hususta yapılacak düzenlemelerle, aşağıdaki ilkeler getirilmiştir.

Kanunun 4. madde düzenlemesiyle, BİT uygulamalarıyla yakından ilişkili olan elektronik haberleşme hizmetleriyle ilgili, idari uygulamaya yol gösterilmesi amacıyla, lüzumlu olan esaslar tanımlanmıştır. Madde düzenlemesinde, tarafların elektronik haberleşme hizmetlerine dair işlemlerinde, esas alacağı ilkeler, net bir şekilde düzenlenmekle, uygulamanın ana çerçevesi çizilmiştir. Düzenleme ile elektronik haberleşme hizmetlerinde, serbest rekabetin getireceği yararlar hedeflenmekle alanda, hizmetlerin verilmesinde uygulanacak ilkeler netleştirilmiştir. Bu kapsamda, sektörün serbest rekabete açılması ile oluşabilecek sorunlar ve alanda faaliyet gösteren düzenleyici kuruluşlarının yetkileri, net bir şekilde düzenlenmiştir. Maddenin düzenlediği ilkeler kapsamında, idarenin takdir hakkı ve bunun ilkeleri açıkça sayılmakla, elektronik haberleşme hizmetleri kapsamında, söz konusu işlemlerin, idari yargı kapsamında denetimini de kolaylaştırmıştır.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 5. maddesinde⁴ işbu Kanuna konu elektronik haberleşme sektöründe, yetkili bakanlığın görev ve yetkileri düzenlenmiştir.

---

4 “Bakanlığın Görev Ve Yetkileri

Madde 5 - (1) Bakanlığın elektronik haberleşme sektörüne ilişkin yetki ve görevleri şunlardır:

Madde düzenlemesiyle, ulusal kapsamda tahsis edilecek belirli telsiz frekans kullanımını içeren, sınırlı sayıda işletmeci tarafından yürütülmesi gereken, elektronik haberleşme hizmetlerine dair esasları belirleme, yetkilendirme, hizmetlerin başlama zamanına dair esasları belirleme ve hizmeti sunacak işletmeci sayısını belirleme yetkileri, Ulaştırma Bakanlığına bırakılmıştır. Bunun yanında, Bakanlıkça, elektronik haberleşme alanının serbest rekabet ortamında gelişimini sağlamak, ülkemizin bilgi toplumuna dönüşümünü sağlama yönündeki esasların belirlenmesi ve ihtiyaç duyulduğunda, gerekli tedbirlerin alınması hedeflenmiştir.

a) Numaralandırma, internet alan adları, uydu pozisyonu, frekans tahsisi gibi kıt kaynaklara dayalı elektronik haberleşme hizmetlerine ilişkin strateji ve politikaları belirlemek.

b) Elektronik haberleşme sektörünün; serbest rekabet ortamında gelişimini teşvik etmeye ve bilgi toplumuna dönüşümün desteklenmesini sağlamaya yönelik hedef, ilke ve politikaları belirlemek ve bu amaçla teşvik edici tedbirleri almak.

c) Elektronik haberleşme alt yapı, şebeke ve hizmetlerinin; teknik, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlara, kamu yararına ve millî güvenlik amaçlarına uygun olarak kurulması, geliştirilmesi ve birbirlerini tamamlayıcı şekilde yürütülmesini sağlamaya yönelik politikaları belirlemek.

ç) Elektronik haberleşme cihazları sanayisinin gelişmesine ilişkin politikaların oluşumuna ve elektronik haberleşme cihazları bakımından yerli üretimi özendirici tedbirleri almaya yönelik politikaları belirlemeye katkıda bulunmak.

d) Ülkemizin üyesi bulunduğu elektronik haberleşme sektörü ile ilgili uluslararası birlik ve kuruluşlar nezdinde 5/5/1969 tarihli ve 1173 sayılı Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun hükümleri saklı kalmak üzere Devleti temsil etmek veya temsile yetkilendirmek, çalışmalara katılım ve kararların uygulanması konusunda koordinasyonu sağlamak.

e) Elektronik haberleşme politikalarının tespiti ve uygulanması amacıyla gerekli araştırmaları yapmak ve yaptırmak.

f) Elektronik haberleşmenin doğal afetler ve olağanüstü haller nedeniyle aksamamasını teminen gerekli tedbirleri almak ve koordinasyonu sağlamak. Haberleşmenin aksamaması riskine karşı önceden haberleşmenin kesintisiz bir biçimde sağlanmasına yönelik alternatif haberleşme alt yapısını kurmak, kurdurmak ve ihtiyaç durumunda söz konusu sistemi devreye sokmak.

g) Olağanüstü hal ve savaşta elektronik haberleşme hizmetlerini, 16/7/1965 tarihli ve 697 sayılı Kanun hükümleri dahilinde planlamak, gerekli işleri yapmak ve yaptırmak.

ğ) Elektronik haberleşme sistemlerinin yerli tasarım ve üretimini, bu amaçla sektöre ilişkin araştırma, geliştirme ve eğitim faaliyetlerini teknik ve maddi destek de dahil olmak üzere teşvik etmek ve Kurumun gelirlerinin % 20'sini aşmamak kaydıyla söz konusu faaliyetlere ilişkin olarak ayıracağı kaynağı belirlemek ve bu kaynağın kullanımına ilişkin gereken düzenlemeleri yaparak bu kaynağı kullandırmak.

h) Ulusal siber güvenliğin sağlanması amacıyla politika, strateji ve hedefleri belirlemek, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilere yönelik siber güvenliğin sağlanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek, eylem planlarını hazırlamak, Siber Güvenlik Kurulunun sekretaryasını yapmak, ilgili faaliyetlerin koordinasyonunu sağlamak, kritik altyapılar ile ait oldukları kurumları ve konumları belirlemek, gerekli müdahale merkezlerini kurmak, kurdurmak ve denetlemek, her türlü siber müdahale aracının ve millî çözümlerin üretilmesi ve geliştirilmesi amacı ile çalışmalar yapmak, yaptırmak ve bunları teşvik etmek ve siber güvenlik konusunda bilinçlendirme, eğitim ve farkındalığı artırma çalışmaları yürütmek, siber güvenlik alanında faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken usul ve esasları hazırlamak.

ı) Ulusal kamu entegre veri merkezlerine yönelik politika, strateji ve hedefleri belirlemek, eylem planlarını hazırlamak, eylem planlarını izlemek, e-Devlet hizmetlerinde kullanılan verilerin ve sistemlerin barındırıldığı veri merkezlerini kamu entegre veri merkezlerinde toplamak amacıyla verilerin transferi de dahil gerekli altyapıları kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettmek ve tüm bu faaliyetlere yönelik uygulama usul ve esaslarını belirlemek, kurulum, uygulama ve işletim süreçlerini planlamak, yürütmek ve koordine etmek.”

Madde düzenlemesiyle, elektronik haberleşme hizmetinin kamu yararında ve milli güvenlik amaçlarına uygun olarak yerine getirilmesine dair çalışmaların geliştirilmesi, elektronik haberleşme hizmetlerinde kullanılan ve ileride kullanılacak araçların yerli üretim kapsamında, üretiminin teşviki amaçlanmıştır. Ayrıca, internet kullanımının yaygınlaştırılması için yapılması gerekenlere yönelik planlamalar yapılması öngörülmektedir. Madde kapsamında, alana dair uluslararası anlamda temsilin ilgili bakanlık olan Ulaştırma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığıyla koordineli bir şekilde yapılacağı, hüküm altına alınmıştır.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 6. maddesinde, işbu kanuna konu kurumun görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Madde düzenlemesinde, yetkili kurum olan BTK'nin elektronik haberleşme sektöründeki rekabete ilişkin şikâyetleri inceleme yetkisi, sektöre dair yetkilendirme, sektörde faaliyet gösteren kuruluşlarla ilgili düzenleme ve denetleme yetkisi düzenlenmekle bu alanda, tüketicilerin korunması amaçlanmaktadır. Kuruma, elektronik haberleşme hizmetleri alanında, ortaya çıkabilecek rekabet ihlallerini denetlemek, yaptırım uygulamak, gerektiğinde rekabet kurumundan görüş alabilme yetkisi düzenlenmiştir. Ayrıca, elektronik haberleşme hizmetleri sektörünün gelişimini sağlama yönünden, gerekli olan araştırma faaliyetleri, Türkiye'nin üyesi olduğu kanun kapsamı ile ilgili uluslararası kuruluşlara katılımının sağlanmasına dair ilke ve esaslar belirlenmiştir. Ayrıca, kurum; kanun çerçevesinde, verilen görevlerin yerine getirilebilmesi için ilgili ikincil düzenlemeleri yapmakla yükümlendirilmiştir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 51. maddesinde kişisel bilgilerin işlenmesinde ve gizliliğinin korunmasında uyulacak ilkeler düzenlenmiştir.

Kanun 51. madde düzenlemesinde, kişisel verilerin ve bunlara ilişkin gizliliğin korunmasına dair söz konusu alanda, uluslararası sözleşmelerle uyumun sağlanmasına yönelik, elektronik haberleşme hizmetlerinden yararlananların kişisel verilerinin mahremiyetinin korunması kapsamında yapılacak düzenlemelere dair yetkili kurum olarak BTK yetkili kılınmıştır.

Türkiye'de telekomünikasyon alanında ilk düzenleme, 04.02.1924 tarihli 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu ile yapılmıştır. Daha sonraları telekomünikasyon alanında yaşanan gelişmeler paralelinde, ilgili kanun maddeleri üzerinde, değişiklikler yapılmıştır. Dünyada, bilgi teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler sonucu, telekomünikasyon yerini, elektronik haberleşmeye bırakmaya başlamıştır.

Elektronik haberleşme hizmetleriyle ilgili mevzuat düzenlemelerinin dağınık bir halde bulunması ve uluslararası sistemle uyumun sağlanması zarureti sebebiyle, dağınık halde bulunan mevzuat hükümleri, 5802 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile bir çatı altında toplanmaya çalışılmıştır. Bu yapılırken sektörle ilgili düzenlemeler ve yeni tanımlar mevzuata girmiş, sektörde faaliyet gösterecek işletmelere dair düzenlemeler, yetki ve sorumluluklar, piyasanın denetimine dair esaslar tanımlanmıştır. Ayrıca, elektronik haberleşme hizmetlerinin sunumunda tüketici haklarının korunması, idari ücretler ve kullanım haklarına ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Elektronik haberleşme kanunu, BİT ve e-devlet alanında yapılmış mevzuatların içinde en geniş kapsamlı mevzuattır.

5802 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunuyla ilgili olduğu değerlendirilen yönetmelikler ve kapsamı, aşağıda sıralanmaya çalışılmıştır.

24.07.2012 tarih ve 28363 sayılı Resmi Gazete yayınlanan Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'na dayanılarak çıkartılmış olup, söz konusu Yönetmeliğin amacı, “..elektronik haberleşme sektöründe kişisel verilerin işlenmesi, saklanması ve gizliliğinin korunması için elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren işletmecilerin uyacakları usul ve esasları düzenlemektir.” (<http://www.mevzuat.gov.tr>) şeklinde hüküm altına alınmıştır.

20.07.2008 tarih ve 26942 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Elektronik Haberleşme Güvenliği Yönetmelik ile elektronik haberleşme güvenliğine ilişkin usul ve esasları düzenlenmiştir. Yönetmeliğin kapsamı “..işletmecilerin fiziksel alan güvenliği, veri güvenliği, donanım-yazılım güvenliği ve güvenilirliği ile personel güvenilirliğinin sağlanması için tehditlerden ve/veya zafiyetlerden kaynaklanan risklerin bertaraf edilmesi veya azaltılmasına ilişkin olarak alacakları tedbirlere yönelik usul ve esasları kapsar.” (<http://www.resmigazete.gov.tr>) şeklinde düzenlenmiş olup Yönetmelikte, kişisel bilgilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunması kapsam dışı tutulmuştur.

20.07.2006 tarih ve 26108 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Sanal Ortamda Oynatılan Talih Oyunları Hakkında Yönetmelik” ile, talih oyunlarının kanun dışı olarak sanal ortam üzerinden oynatılmasının takibi ve denetlenmesi, ilan ve reklamların önlenmesine dair usul ve esaslar düzenlenmiştir.

27.06.2009 tarih ve 27271 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Elektronik Kimlik Bilgisini Haiz Cihazlara Dair Yönetmelik” ile, elektronik kimlik bilgisini haiz cihazların kayıt altına alınmasına, kayıp, kaçak veya alıntı cihazlara elektronik haberleşme hizmetinin verilmesinin engellenmesine ve elektronik kimlik bilgisi değiştirilen cihazlara dair usul ve esaslar düzenlenmiştir.

23.10.2010 tarih ve 27738 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Gerçek ve Tüzel Kişilerin Elektronik Haberleşme Hizmeti İçinde Kodlu veya Kriptolu Haberleşme Yapma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ile, kodlu yada kriptolu haberleşme sistemi üretimi, başvuru ilkeleri, değerlendirilmesi, izin işlemleri, emniyet ve muhafaza tedbirleri, denetim, müeyyide ve kayıtlarının tutulmasında uygulanacak usul ve esaslarla yapılacak iş ve işlemler belirlenmiştir.

25.08.2011 tarih ve 28036 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile kayıtlı elektronik posta sisteminin hukuki ve teknik yönleriyle işleyişine dair usul ve esaslar düzenlenmiştir.

“Adalet Bakanlığı Bilgi Sistemlerinin İnternet Üzerinden Gelecek Tehlikelerden Korunması ve Veri Güvenliğinin Sağlanmasında Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile Adalet Bakanlığına ait bilgi sistemlerinin internet üzerinden gelecek tehlikelerden korunması ve bilgi güvenliğinin sağlanmasında yönelik alınacak güvenlik önlemlerine dair usul ve esaslar düzenlenmiştir.

01.11.2007 tarih ve 26687 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik” ile internet toplu kullanım sağlayıcıları ve ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcılarının yükümlülükleri ve sorumluluklarıyla denetimlerine dair esas ve usuller düzenlenmiştir.

30.11.2007 tarih ve 26716 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “İnternet Ortamında Yapılan Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile içerik sağlayıcıların, yer sağlayıcıların ve erişim sağlayıcıların yükümlülük ve sorumluluk ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir.

07.11.2010 tarih ve 27752 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “İnternet Alan Adları Yönetmelik” ile “.tr” uzantılı internet alan adlarının yönetimine dair usul ve esaslar düzenlenmiştir.

06.01.2005 tarih ve 25692 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Elektronik İmza ile İlgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ” ile elektronik imzaya dair süreçleri ve teknik kriterleri detaylı olarak belirlenmiştir.

25.08.2011 tarih ve 28036 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi İle İlgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ” ile kayıtlı elektronik posta sistemine dair süreçleri ve teknik kriterleri detaylı olarak belirlenmiştir.

05/09/2004 tarihli ve 25574 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Telekomünikasyon Kurumu Tarafından İşletmecilere Uygulanacak İdari Para Cezaları ile Diğer Müeyyide ve Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin amacı, “..işletmecilerin faaliyetlerinin mevzuat ile görev ve imtiyaz sözleşmesi, telekomünikasyon ruhsatı veya genel izin şartlarına aykırı olması halinde 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu’nun 4673 sayılı Kanunla değişik 2 nci maddesinin (f)bendi hükmü gereği öngörülen idari para cezalarının kademelendirilmesi ve diğer müeyyidelerinde uygulama esaslarının gösterilmesidir.” şeklinde tanımlanmış, olup kapsamı ise, “... Kurum ile yapılan bir görev sözleşmesi, imtiyaz sözleşmesi ve/veya Kurumdan alınan bir telekomünikasyon ruhsatı veya genel izin uyarınca telekomünikasyon hizmetleri yürüten ve/veya telekomünikasyon alt yapısı işleten sermaye şirketlerinin faaliyetlerinin mevzuat ve görev sözleşmesi, imtiyaz sözleşmesi, telekomünikasyon ruhsatı veya genel izin şartlarına aykırı olması halinde uygulanacak yaptırımlara ilişkin usul ve esasları kapsar.” (<http://www.resmigazete.gov.tr>) şeklinde tanımlanmıştır.

4.6. E-Devlet Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

03.09.2016 tarih ve 29820 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yönetmeliğin amacı 1. maddesinde tanımlanmıştır.

“Bu Yönetmeliğin amacı; bilgi toplumu politika, hedef ve stratejileri çerçevesinde, e-Devlet hizmetlerinin kapsamı ve yürütülmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek, bu hizmetlere ilişkin eylem planları yapmak, koordinasyon ve izleme faaliyetlerini yürütmektir.”

Yönetmelik 655 sayılı KHK kapsamında hazırlanmıştır. Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile e-devlet hizmetlerinin yürütülmesi ve faaliyete geçmesibakımından kamu kurum ve kuruluşlarının yerine getirmesi gereken ortak ilkelerin yanı sıra eşgüdüm veizleme aşamaları ortaya konmuştur.

Yönetmeliğin ilkeler başlıklı 5. maddesinde e-devlet hizmetinin sunumunda uyulacak ilkeler düzenlenmiştir.

“(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşları e-Devlet projelerinin hayata geçirilmesi ve e-Devlet hizmetlerinin sunumuna ilişkin faaliyetlerini aşağıdaki ilkeler dâhilinde yürütür;

- a) Kullanıcı odaklı ve erişilebilir olması,*
- b) Zaman ve maliyet tasarrufu sağlanması,*
- c) Siber güvenliğin sağlanması,*
- ç) Kesintisiz ve kaliteli hizmet sağlanması,*
- d) Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması,*
- e) e-Devlet altyapısının oluşturulması, kurumlar arası bilgi paylaşımının ve birlikte çalışabilirliğin sağlanması amacıyla Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberine riayet edilmesi,*
- f) Kişisel verilerin korunması ve mahremiyet prensibinin de dikkate alınarak, temel hak ve özgürlüklere riayet edilmesi,*
- g) Bilişim sistemlerinin güvenliğine yönelik ulusal ve uluslararası standartlara uyulması,*
- ğ) Elektronik ortamda kamu kurum ve kuruluşlarının paylaşımına açık olan verilerin ayrıca kişilerden talep edilmemesi, yalnızca sunulan hizmetin gerektirdiği verilerin istenmesi,*
- h) Kullanıcı ihtiyaçlarına uygun olarak, mobil cihazlar da dâhil olmak üzere güncel teknolojinin gerektirdiği mümkün olan bütün elektronik erişim ortamlarından hizmet sunulabilmesinin sağlanması,*
- ı) Kamu kurum ve kuruluşlarınca oluşturulan ve işlenen elektronik ortamdaki verilerin, kaynakların verimliliğinin sağlanması ve mükerrerliğin önlenmesi ilkeleri çerçevesinde katma değerli hizmetler yaratmak üzere mer’i mevzuattan kaynaklanan istisnalar saklı kalmak kaydıyla paylaşılması,*
- i) Gereksinimlerin karşılanmasında yerli ürün ve hizmet kullanımının teşvik edilmesi,*
- j) Açık standarda dayalı ürün/hizmetlerin tercih edilmesi, mükerrer ve birbiriyle örtüşen yatırımlardan kaçınılması,*
- k) Proje ve uygulamalarda, herhangi bir teknoloji tercihini öne çıkartmayan ve teknolojik bağımlılık yaratmayan çözümlerin benimsenmesi,*

l) *Ödeme gerektiren hizmetlere ilişkin tahsilatların elektronik ortamdan alınabilmesi.”*

Yönetmelik ile ayrıca, e-devlet eylem planındaki gelişmelerin raporlanması ve eşgüdümün sürdürülebilirliği öngörülmektedir (2017 Türkiye’de E-Devlet: Genel Görünüm, <https://www.dijitaldonusum.gov.tr>.)

E-devlet ekosisteminin dolaylı olarak ihtiyaç duyduğu düzenlemeler söz konusudur. Özellikle, bu kapsamda e-devlet kanunu bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

4.7. 1512 sayılı Noterlik Kanunu ve İlgili Yönetmelikler

1512 sayılı Kanunun 198/A maddesinde⁵ kanunda belirtilen işlemlerin elektronik imza ile yapılabileceğine dair esaslar düzenlenmiştir. Kanun maddesinde, noterlik işlemlerinin elektronik ortamda yapılmasına, saklanmasına ve paylaşılmasına ilişkin

---

5“Elektronik işlemler:

Madde 198/A- (Ek: 2/12/2014-6572/6 md.)

Bu Kanunda öngörülen işlemler, elektronik ortamda güvenli elektronik imza kullanılarak da yapılabilir. Ancak, düzenleme şeklinde yapılması zorunlu tutulan işlemler ile irade beyanlarının alınmasına ilişkin işlemlerde güvenli elektronik imza kullanılabilmesi için ilgililerin noter huzurunda olmaları gerekir.

Elektronik ortamda güvenli elektronik imza kullanılarak noter huzurunda veya huzurda olmadan yapılabilecek noterlik işlemleri ile 15/1/2004 tarihli ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununda tanımlanan zaman damgası kullanılmasının zorunlu olduğu noterlik işlemleri yönetmelikle düzenlenir. Belirlenen bu noterlik işlemlerine ilişkin tüm bilgi ve belgeler güvenli elektronik imzayla elektronik ortamda işlenebilir, saklanabilir ve gerektiğinde ilgili diğer kişi veya kurumlara elektronik ortamda gönderilebilir. Ayrıca, 61 inci maddede düzenlenen tespit işleri güvenli elektronik imza ile elektronik ortamda da yapılabileceği gibi aynı usulle elektronik ortamdaki durum, görüntü, işlem veya benzeri her türlü verinin tespiti de yapılabilir.

Noterler tarafından yapılan tüm işlemlere dair bilgi ve belgeler Türkiye Noterler Birliğinin Bilişim Sisteminde kaydedilir ve saklanır. Güvenli elektronik imza ile imzalanmış belgelerde kanunlarda belirtilen mühürleme işlemi uygulanmaz ve ayrıca suret aranmaz. Güvenli elektronik imza ile oluşturulan belge, talep edilmedikçe ayrıca fiziki olarak düzenlenmez. Elektronik ortamdan fiziki örnek çıkartılması gereken hâllerde belgenin aslının aynı olduğu belirtilerek noterlikçe imzalanır ve mühürlenir. Güvenli elektronik imza ile imzalanmış belgenin elle atılan imzalı suretiyle çelişmesi hâlinde noterlerin kullandığı bilişim sisteminde kayıtlı olan güvenli elektronik imzalı belge esas alınır.

Noterlik işlemlerinin elektronik ortamda yapılması sırasında işlenen kişisel verilerin korunması ve bilgi güvenliğinin sağlanması için gerekli tedbirler alınır.

Elektronik ortamda yapılacak noterlik işlemlerine ilişkin ücretler, 112nci maddeye göre düzenlenecek tarifede gösterilir.

İkinci fıkra uyarınca elektronik ortamda yapılabilecek bir noterlik işleminin bir belgeye dayanması hâlinde; belge sureti, taraflar, vekilleri veya temsilcileri tarafından güvenli elektronik imza ile imzalanarak elektronik ortamda notere gönderilebilir. Ancak, belge aslının fiziki olarak ibrazının zorunlu olduğu hâllerde elektronik ortamda yapılan başvuru sonrasında belge aslı yönetmelikte belirlenen süre içinde notere ibraz edilir.

Birlik, noter odaları ve noterlik personeli ile noterlere dağıtılacak nitelikli elektronik sertifikalar, Türkiye Noterler Birliği tarafından temin edilerek dağıtılır.

Noterlik işlemlerinin elektronik ortamda yapılmasına, saklanmasına ve paylaşılmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte düzenlenir.

Yabancı memleketlerde, noterlik işlemlerinin elektronik ortamda yapılması için sağlanması gerekli olan teknik ve idari şartlara dair usul ve esaslar yönetmelikte düzenlenir. Bu madde kapsamında hazırlanacak yönetmelik, Dışişleri Bakanlığı, Türkiye Noterler Birliği ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun görüşleri alınarak Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılır.”

usul ve esasların bu kanuna dayanılarak çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 198/A maddesinde düzenlenen elektronik işlemlere dair esaslar, “*Noterlik İşlemlerinin Elektronik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmelik*”te düzenlenmiştir. İlgili Yönetmeliğin 5. maddesinde elektronik ortamda, yapılacak noterlik işlemler, 6. maddesinde, elektronik imza ile ilgililer noter huzurunda olmadan yapılabilecek işlemler, 7. maddesinde, elektronik imza ile noter huzurunda, yapılabilecek işlemler düzenlenmiştir.

“Elektronik Ortamda Yapılacak Noterlik İşlemleri

Noterlik işlemlerinin elektronik ortamda yapılması ve güvenli elektronik imza ile zaman damgasının kullanılması

Madde 5 – (1) Kanunda öngörülen işlemler, elektronik ortamda güvenli elektronik imza ile de yapılabilir. Şu kadar ki, kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile teminat sözleşmeleri güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez. Güvenli elektronik imza ile yapılan tüm noterlik işlemlerinde zaman damgası kullanılır.

(2) Düzenleme şeklinde yapılması gereken işlemler ile irade beyanlarının alınmasına ilişkin işlemlerin noter huzurunda yapılması gerekir. İlgililer huzurda olmadan güvenli elektronik imzalarını kullanarak TNBBS⁶'ye girerek işlem hazırlıklarını başlatabilir, ancak işlem noter huzurunda tamamlanır. Bu işlemler sırasında işleme katılanlar ve noter, güvenli elektronik imzalarını TNBBS sistemi üzerinde kullanırlar.

(3) Düzenleme şeklinde olmayan veya irade beyanının noter huzurunda alınması gerekmeyen işlemler TNBBS üzerinden güvenli elektronik imza ile başlatılıp, bu şekilde tamamlanabilir. Belgenin düzenlenmesi de dâhil tüm aşamalar elektronik ortamda yapılır. İşlem, noterlik ücretleri, vergi, harç ve diğer giderlerin tahsil edilmesi ile tamamlanır.

(4) Yukarıdaki fıkralar uyarınca yapılacak noterlik işleminin bir belgeye dayanması hâlinde; belge sureti, taraflar, vekilleri veya temsilcileri tarafından güvenli elektronik imza ile imzalanarak elektronik ortamda notere gönderilebilir. Gönderilen

---

⁶ İlgili Yönetmeliğin 4. maddenin “i” bendinde TNBBS'nin: Türkiye Noterler Birliği Bilişim Sistemini ifade ettiği, hüküm altına aldığı hüküm altına alınmıştır.

belgenin aslının ibrazının zorunlu olduğu hâller ile söz konusu belgenin TNBBS üzerinden doğrulanamaması hâlinde belge aslının fizikî olarak başvurudan sonraki üç iş günü içerisinde ve her halükârda işlem tamamlanmadan ibrazı zorunludur. Belgenin doğrulanamaması hâlinde süre, duruma ilişkin bildirim ilgiliye noter tarafından SMS⁷, KEP⁸ ya da TNBBS sistemi vasıtasıyla bildirim gününden başlar. Anılan sürelerin sonunda belgenin ibraz edilmemesi hâlinde başvuru iptal edilir.

(5) Noterlik Kanununun 61 inci maddesindeki tespit işlemleri ilgilinin talep etmesi hâlinde elektronik ortamda güvenli elektronik imza ile de yapılabilir.

(6) Elektronik ortamdaki bir verinin tespiti işleminde;

a) Bir donanımdaki veya internet ortamındaki verinin tespiti işlemi ile o verinin belirli bir anda ya da zaman aralığında o anki veya zaman aralığındaki hâlinin değişmez olarak belirlenmesi, tekrar edilebilir hâlde tutulması ve saklanması anlaşılır.

b) Tespit edilecek veri bir donanımda ise tespit, malikin ya da zilyedin rızasıyla noterlikte veya mahallinde yapılabilir.

c) Tespit edilecek veri internet ortamında ise tespit işlemi TNBBS kullanılarak yapılır.

ç) Elektronik ortamda yapılan tespit işlemine ilişkin tutanak noterlik mevzuatı çerçevesinde noterliğin çalışma saatlerinde düzenlenir.”

“Güvenli elektronik imza ile noter huzurunda olmadan yapılabilecek işlemler

Madde 6 – (1) Aşağıdaki işlemler TNBBS üzerinde güvenli elektronik imza ile ilgililer noter huzurunda olmadan yapılabilir.

a) Çevirme işlemleri,

b) Tescil işlemleri,

c) Tespit işlemleri,

ç) Örnek verme işlemleri,

d) Defter onayları,

7 İlgili Yönetmeliğin 4. maddenin “ı” bendinde SMS’nin: Kısa mesaj servisini, ifade ettiği, hüküm altına aldığı hüküm altına alınmıştır.

8 İlgili Yönetmeliğin 4. maddenin “ğ” bendinde KEP’nin: 25/8/2011 tarihli ve 28036 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde tanımlanan kayıtlı elektronik posta sistemini, ifade ettiği, hüküm altına aldığı hüküm altına alınmıştır.

e) İmza onaysız ihtarname ve ihbarname.

Güvenli elektronik imza ile noter huzurunda yapılabilecek işlemler

Madde 7 – (1) Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde sayılanlar dışındaki işlemlerin güvenli elektronik imza ile yapılabilmesi ya da 5 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca başlatılan bir işlemin sonuçlanması ilgililerin noter huzurunda bulunması şartına bağlıdır.”

E-noter, e-devlette onay kurumlarının yanında, geleneksel noterlik uygulamasına benzer şekilde, belge ve yetki devri taleplerini onaylayan, işlem zaman sürecinde geçerlilik kazandıran kurumdur. E-noter, e-devlet yapılanmasının temel dayanağı olarak kabul edilmektedir (Demirel, 2006: 97-100).

1512 sayılı Noterlik Kanunu ve ilgili Yönetmelik ile yapılan son mevzuat değişiklikleriyle, noterlik işlemlerinin de günümüz BİT çağının bir gereği olarak elektronik ortamda yapılabilmesinin önü açılmıştır.

İlgili Yönetmelik ile güvenli elektronik imza kullanılarak noter huzuruna gitmeden yapılabilecek işlemler, şu şekilde sıralanmıştır:

- Çevirme İşlemleri
- Tescil İşlemleri
- Tespit İşlemleri
- Örnek Verme İşlemleri
- Defter Onayları
- İmza Onaysız İhtarname ve İhbarname

Noter huzuruna gitmeden yapılabilecek işlemler, şimdilik bu şekilde sınırlandırılmakla birlikte, noter onayı gerektiren birçok işlem, güvenli elektronik imza ile TNBBS yani Türkiye Noterler Birliği Bilişim Sistemi üzerinden yapılabilecek veya başlatılabilecektir. Ancak, söz konusu işlemleri sonuçlandırma aşamasında, ilgililerin noter huzurunda olması gerekecektir. İşlemlerin geçerliliği, "Güvenli elektronik imza", "Zaman Damgası" ve "KEP" ile sağlanacaktır.

İlgili yönetmelik gereği, sistem altyapısının kurulması ve işletilmesi için "Noterler Birliği" yetkilidir. Sistem alt yapısında, noter tercihi yapılabilmesi, yapılan işlemlerin elektronik ortama kaydedilebilmesi ve süratle yapılabilmesi bakımından, en

yakın noterin bulunması, ödeme işleminin yapılması ve buna benzer özellikler yer almaktadır (Akbulut, 2015).

E-noterlik işlemlerinin denetimi de BİT alanında yaşanan gelişmeler paralelinde, işlem güvenliğinin sağlanması noktasında önem arz etmektedir. Bu hususta, Noterler Kanunu 122. maddesinde⁹ noterlerin denetimi hususu düzenlenmiştir. Kanun maddesine göre, noterler bağlı buldukları Cumhuriyet Başsavcılıklarının sürekli denetimi altında bulunmakla ve yılda en az bir kez teftiş olunmaktadırlar. Ayrıca, Noterlerin Adalet müfettişleri tarafından da teftiş olunduğu, ayrıca Noterler Birliğinin de noterler üzerinde, denetim ve gözetim yükümlülüğü ve bunun usulleri hüküm altına almıştır.

BİT alanında gelişmeler paralelinde, noter huzurunda olmadan, güvenli elektronik imza ile TNBBS üzerinden yapılabilecek işlemlerin, TNBBS üzerinden başlatılan, ancak sonuçlandırma aşamasında noter huzurunda bulunulması gereken işlemlerin denetimi de Noterler Kanunu 122. madde ve Noterlik İşlemlerinin Elektronik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmelik'te bu hususta bir hüküm bulunmaması sebebiyle, Yönetmeliğin 12. maddesi¹⁰ gereği Noter Kanunu Yönetmeliği 83. maddesi¹¹ kapsamında sağlanacaktır.

Kısaca, e-noter olarak adlandırabileceğimiz güvenli elektronik imza ile TNBBS üzerinden gerçekleştirilen işlemlerin denetim makamları olan Cumhuriyet Savcıları, Adalet Müfettişleri ve Noterler Birliği yetkilileri denetimlerinde, BİT kullanılarak

9 “Madde 122 - Noterlikler, Cumhuriyet savcılarının devamlı denetimi altında olup, yılda en az bir defa teftiş olunurlar. Münferit sulh mahkemesi yanındaki noterlikler, bu mahkemenin bağlı bulunduğu asliye mahkemesinin Cumhuriyet savcılığının teftişine tabidirler.

(Değişik fıkra: 16/11/1989 - 3588/12 md.) Noterlikler adalet müfettişleri tarafından da teftiş edilirler. Teftiş, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde gösterilen usul ve esaslara göre yapılır.

Adalet müfettişleri ve Cumhuriyet savcıları lüzum gördükleri takdirde noterlik dairelerindeki evrak, defter ve cilt bentleri daire içinde muhafaza altına alabilirler.

(Ek fıkra: 16/11/1989 - 3588/12 md.) Türkiye Noterler Birliği, gözetim ve denetim görevini, yetkili kılacağı birlik ve Noter Odalarının yönetim kurulu başkan veya üyeleri veya kuracağı denetleme kurulu marifetiyle yerine getirir.”

10 “Noterlik Kanunu Yönetmeliğinin uygulanacağı hâller

Madde 17 – (1) Bu Yönetmelikte Hüküm Bulunmayan Hâllerde, 13/7/1976 Tarihli Ve 15645 Sayılı Resmî Gazete’de Yayımlanan Noterlik Kanunu Yönetmeliğinin Hükümleri Uygulanır.”

11 “Denetim Yetkisi ve Zamanı:

Madde 83 - (Değişik birinci fıkra - 2.10. 1984) Noterlikler, Türkiye Noterler Birliği ve Birliğin mahalli organları olan Noter Odalarının her türlü faaliyetleri ile hesap ve işlemleri Adalet Müfettişleri ve Cumhuriyet Savcılarınca denetlenir. Türkiye Noterler Birliği ve Odaların Cumhuriyet Savcılarınca denetimi, Adalet Bakanlığı tarafından gerekli görüldüğünde verilecek talimata göre yapılır. Ayrıca, Noterlikler ile Noter Odaları, Türkiye Noterler Birliği Yönetim Kurulu ile görevlendireceği bölgesel organları tarafından da denetlenir.

Adalet Müfettişleri ve Türkiye Noterler Birliği tarafından yapılacak teftişlerin zamanı gereğine göre ilgili mercilerce tayin ve tespit olunur. Noterliklerin, Cumhuriyet Savcılarınca yılda en az bir defa yapılması öngörülen teftişlerin her yıl Mayıs ayı içinde yerine getirilmesi zorunludur.”

yapılan bu işlemlerde, en azından hukuki sorumlulukları ilgilendiren noktalarda, konuya hâkim olmaları, BİT alanındaki gelişmeler paralelinde, yeniden düzenlenen hukuki ve cezai mevzuatı uygulama noktasında, yetkin olmaları önem arz etmektedir.

E-devlet ve BİT'nin hukuki alt yapısının, bu alandaki gelişmeler paralelinde düzenlenmesi, bunun sonucu olarak mevzuat düzenlemelerinin sağlayacağı güvenle birlikte BİT ve e-devlet alanında uzman hukukçu, hâkim, savcı, noter, avukat ve arabulucuların konuya hâkimiyeti önem arz etmektedir. Alanında, uzman hukukçuların bulunması; vatandaşların e-devlet ve BİT'e karşı alanın yeni olmasından kaynaklı önyargılarından kurtulmalarını sağlayacak, bireylerin alanın sağladığı kolaylıklardan, daha fazla yararlanmalarının önünü açacaktır. Bu şekilde, gelişimi sürdürülebilir, çağdaşlarıyla uyumlu bir e-devlet ve BİT gelişimi sağlanabilecektir.

4.8. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı resmi gazetede yayınlanan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 153. maddesinde kayıt ve yayın yasağı hususu düzenlenmiştir.

“Madde 153- (1) Duruşma sırasında fotoğraf çekilemez ve hiçbir şekilde ses ve görüntü kaydı yapılamaz. Ancak, dava dosyasında saklı kalmak kaydıyla, yargılamanın zorunlu kıldığı hâllerde, mahkemece çekim yapılabilir ve kayıt alınabilir. Bu şekilde yapılan çekim ve kayıtlar ile kişilik haklarını ilgilendiren konuları içeren dava dosyası içindeki her türlü belge ve tutanak, mahkemenin ve ilgili kişilerin açık izni olmadıkça hiçbir yerde yayımlanamaz.

(2) Duruşma sırasında bu yasağa aykırı davranan kişi hakkında 151 inci madde hükmü uygulanır.

(3) Kayıt ve yayın yasağına aykırı davranan kişi hakkında, ayrıca Türk Ceza Kanununun 286 ncı maddesi hükümleri uygulanır.”

Madde metnindeki düzenlemeyle, mahkeme sujelerine, modern teknolojiden ve Adalet Bakanlığınca uygulamaya konulan UYAP'tan yararlanma imkânı sağlanmaktadır. Bu şekilde, yargılama faaliyetinin bir işlemine uzaktan katılma, sujelerin isticvabı, tanığın yada bilirkişinin dinlenilmesi olanaklı olacaktır. Hâkim uzaktan da olsa delillere şahsen ulaşacak, anayasanın da amir hükmü olan “*usul ekonomisi*” çerçevesinde daha az emek ve daha az masrafla davanın karara bağlanması

mümkün olacaktır.

İspat ve deliller başlıklı dördüncü kısmında, belge başlıklı 199. maddesinde yapılan düzenlemede, BİT araçları kullanılarak usulüne uygun olarak hazırlanan verilerin de belge kapsamında olduğu hüküm altına alınmıştır.

“Madde 199- (1) Uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları bu Kanuna göre belgedir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Görüntü veya ses kayıtlarıyla, bilgi taşıma söz konusu olmakla birlikte, elektronik ortamda kullanılan araçlar üzerinden de bilgi taşınabilmektedir. Madde metni lafzından anlaşılacağı üzere, *“elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları”* ibaresi kullanılmakla, veri taşıyıcılar kapsamında bu alandaki gelişmelerin göz önünde bulundurulmasına imkân tanıyacak bir tanımlama yapılmıştır.

6100 sayılı Kanununun 205. maddesinde, adi senetlerin ispat gücüne dair hususlar düzenlenmiştir.

“Madde 205- (1) Mahkeme huzurunda ikrar olunan veya mahkemece inkâr edenden sadır olduğu kabul edilen adi senetler, aksi ispat edilmedikçe kesin delil sayılırlar.

(2) Usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler, senet hükmündedir.

(3) Hâkim, mahkemeye delil olarak sunulan elektronik imzalı belgenin, güvenli elektronik imza ile oluşturulmuş olup olmadığını resen inceler.”

Kanun maddesinin 2. fıkrası ile güvenli e-imza ile meydana getirilen belgelerin senet, değerinde olduğu hususu düzenlenmiştir.

E-imzalı belgelerin delil değeri konusunda, daha önceki Kanun madde metnindeki mevcut tereddüdün bu düzenlemeyle ortadan kaldırılması hedeflenmiştir.

Düzenlemeyle, e-imzalı belgelerden yalnız, güvenli elektronik imza ile meydana getirilenler, adî senet değerinde sayılmış, diğer elektronik belgeler veya güvenli e-imza dışında imzalanarak meydana getirilmiş elektronik belgelerin adî senet olarak kabul edilmediği hüküm altına alınmıştır.

Güvenli e-imza ile meydana getirilen belgelere dair adî senettir ibaresi yerine, adi senet hükmündedir ibaresi, tercih edilmiştir. Bunun sebebi, güvenli e-imzanın teknik anlamda, adî senet olmadığı hususudur. Bu tür belgelerin meydana getirilmesi ve piyasaya sunumu, adî senetlerin oluşturulması ve piyasaya sunumu yönünden farklılıklar arz etmektedir. E-imzalı belgelerin inkârı durumunda, uygulanacak hükümler, adi senetlere uygulanacak hükümlerle farklılıklar arz etmektedir. Bu nedenle, e-imzalı belgelerin, adî senetle, aynı ispat gücüne sahip oldukları kabul edilmekle birlikte, e-imzalı belgeler, doğrudan adî senet olarak kabul edilmemiştir. Bunun sonucu olarak, elektronik belgelerin inkârı durumunda uygulanacak usuller, adi senetlerden ayrı kanun maddelerinde düzenlenmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrasında ise hâkime verilen yetki, e-imzalı belgelerin güvenli elektronik imza ile meydana getirilip getirilmediğini hâkimin kendiliğinden inceleyebileceği hususudur. Bunun sebebi, bir elektronik belge, yalnız güvenli elektronik imza ile meydana getirilmesi durumunda, adî senet gücünde, delil olma özelliğine sahip olacaktır. Bu fıkra hükmüne konu; yetki, ispat ve delillere dair, genel hükümler içinde bulunan bir delilin hukuken geçerli bir delil olup olmadığının inceleme yetkisinin ilgili mahkemenin yetkisinde olduğu hususu düzenlenmiştir.

6100 sayılı Kanunun 210. maddesinde, güvenli elektronik imzalı belgenin inkârına dair hususlar düzenlenmiştir.

“Madde 210- (1) Güvenli elektronik imzayla oluşturulmuş verinin inkârı hâlinde, hâkim tarafından veriyi inkâr eden taraf dinlendikten sonra bir kanaate varılamamışsa, bilirkişi incelemesine başvurulur.”

Güvenli elektronik imzayla meydana getirilen verinin inkârı durumunda söz konusu inkârın incelenmesi, kanunda geçen diğer belgelerdeki sahtelik incelemesi ile aralarında farklılık, arz etmektedir. Bunun nedeni, güvenli elektronik imzayla meydana getirilen verinin doğruluğu hususunda, kuşkunun bertaraf edilmesi, yalnız teknik bir incelemeyle söz konusudur. Bu nedenle, güvenli elektronik imzalar hususundaki iddialar konusunda, uzman bilirkişilerce yapılacak inceleme ile doğrulanabilir. Yalnız, madde düzenlemesine konu iddialar hakkında, inceleme başlatılması, inkârda bulunan tarafın dinlenmesi daha sonra mümkün olabilecektir. Hâkim, inkâr eden tarafın açıklaması sonrası bir kanaat edinirse bilirkişi incelemesine başvurma zorunluluğu yoktur. Ancak, tarafın açıklaması sonrasında, kanaat oluşmazsa o zaman bilirkişi incelemesine başvurulması zorunludur.

6100 sayılı Kanun'un 219. maddesinde tarafların belgeleri ibrazı zorunluluğu düzenlenmiştir.

“Madde 219-(1) Taraflar, kendilerinin veya karşı tarafın delil olarak dayandıkları ve ellerinde bulunan tüm belgeleri mahkemeye ibraz etmek zorundadırlar. Elektronik belgeler ise belgenin çıktısı alınarak ve talep edildiğinde incelemeye elverişli şekilde elektronik ortama kaydedilerek mahkemeye ibraz edilir. ...”

Maddenin birinci fıkranın ikinci cümlesinde, elektronik belgelerin ibrazı usulü açıklanmıştır. Bunun nedeni, elektronik belgelerin ibrazı edilmesi hususu, diğer belgelerin ibrazından, farklılık arz etmektedir. Bu nedenle, elektronik belgenin kâğıt olarak çıktısı sonrası ve talep halinde, incelemeye olanak verecek biçimde, elektronik belgenin elektronik ortama kaydı yapılarak ilgili mahkemeye ibraz edilmesi gerekmektedir. Elektronik belgelere dair incelemeye olanaklı şekle ilişkin usulün ne olduğu günün teknik şartları dikkate alınarak tespit edilecektir. Madde düzenlemesine konu ibraz edilecek elektronik belgenin güvenli veya basit elektronik imza ile imzalanmış olup olmaması önem arz etmemektedir. Güvenli e-imza ile imzalanmamış bir elektronik belgenin de delil olarak ibrazı, söz konusu olabilir. Elektronik belgenin ibrazı ile onun delil değeri farklı değerlendirildiğinden, bu şekilde, bir ayırım yapılmamıştır.

6100 sayılı Kanun'un 236. maddesinde, yargı çevresi dışında olan yemin edecek kimseye dair hususlar düzenlenmiştir.

“Madde 236- (1) Mahkemenin yargı çevresi dışında oturan kimse, yemin için davaya bakan mahkemeye gelmek zorundadır. Ancak, yemin edecek kişi, mahkemenin bulunduğu il dışında oturuyor ve bulunduğu yerde aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yolu ile yemin icrası mümkün değil ise istinabe yolu ile yemin ettirilir.”

Madde metni ile mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan yemin edecek kişinin BİT araçlarının kullanıldığı UYAP sistemi ile beyanın alınabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu şekilde, yargılama konusunda, bir anayasal ilke olan usul ekonomisi gereği de sağlanmış olmaktadır.

6100 sayılı Kanun'un 243. maddesinde, tanığın mahkemeye davet edilmesi düzenlenmiştir.

“Madde 243- (1) Tanık davetiye ile çağrılır. Ancak, davetiye gönderilmeden taraflarca hazır bulundurulan tanık da dinlenir. Şu kadar ki, tanık listesi için kesin süre

verildiği ve dinlenme gününün belirlendiği hâllerde, liste verilmemiş olsa dahi taraf, o duruşmada hazır bulundursa tanıklar dinlenir.

(2) Davetiyenin duruşma gününden en az bir hafta önce tebliğ edilmiş olması gerekir. Acele hâllerde tanığın daha önce gelmesine karar verilebilir.

(3) Tanığı davet, gerektiğinde telefon, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir.”

Madde metnindeki düzenleme ile tanığın mahkemeye davetine dair kullanılacak araçlar, günümüz bilgi teknolojisi dikkate alınarak tanımlanmıştır. Mahkeme, gerek duyduğunda, BİT araçlarını da kullanmak suretiyle, tanığı; telefon, faks ve elektronik posta gibi araçlar yoluyla davet etme imkânı vardır. Bu durum, istisnaî bir düzenlemeyi kapsadığından, olağan prosedüre göre, tanığın davete gelmemesinin neticeleri, bu düzenleme kapsamında, uygulama alanı bulmayacaktır.

6100 sayılı Kanununun 445. maddesinde, elektronik işlemler düzenlenmiştir.

“Madde 445- (1) Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP), adalet hizmetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla oluşturulan bilişim sistemidir. Dava ve diğer yargılama işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirildiği hâllerde UYAP kullanılarak veriler kaydedilir ve saklanır.

(2) Elektronik ortamda, güvenli elektronik imza kullanılarak dava açılabilir, harç ve avans ödenebilir, dava dosyaları incelenebilir. Bu Kanun kapsamında fizikî olarak hazırlanması öngörülen tutanak ve belgeler güvenli elektronik imzayla elektronik ortamda hazırlanabilir ve gönderilebilir. Güvenli elektronik imza ile oluşturulan tutanak ve belgeler ayrıca fizikî olarak gönderilmez, belge örneği aranmaz.

(3) Elektronik ortamdan fizikî örnek çıkartılması gereken hâllerde tutanak veya belgenin aslının aynı olduğu belirtilerek hâkim veya görevlendirdiği yazı işleri müdürü tarafından imzalanır ve mühürlenir.

(4) Elektronik ortamda yapılan işlemlerde süre gün sonunda biter.

(5) Mahkemelerde görülmekte olan dava, çekişmesiz yargı, geçici hukuki koruma ve diğer tüm işlemlerde UYAP'ın kullanılmasına dair usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.” şeklinde elektronik imzaya ilişkin düzenlemeler getirilmiştir.

6100 sayılı Kanunda, teknolojik gelişmelerin paralelinde, BİT araçlarıyla kullanılarak hazırlanan verilere dair yapılan düzenlemeler, hukuki işlem güvenliğinin

sağlamayı amaçlamakla birlikte, BİT araçlarının hukuki işlemlerde kullanımının yaygınlaşmasını sağlamıştır.

4.9. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu ve Uygulaması

28835 sayılı resmi gazetede 28.11.2013 yayınlanarak altı ay sonra yürürlüğe giren “6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun” ile e-ticaretle ilgili; temel olarak, mal tanımı, elektronik ortamda kullanılmak için hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri gayri maddi malları da kapsayacak şekilde genişletilmiş ve elektronik ortamda yapılan mesafeli satış sözleşmeleri, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun kapsamı içine dâhil edilmiştir.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu’nda bilgi teknolojileri kullanımına yönelik yapılan düzenlemelerden, 3. maddede içinde BİT araçlarının da bulunduğu kalıcı veri sağlayıcı ve mal tanımı yapılmıştır.

“Madde 3-f) Kalıcı veri saklayıcısı: Tüketicinin gönderdiği veya kendisine gönderilen bilgiyi, bu bilginin amacına uygun olarak makul bir süre incelemesine elverecek şekilde kaydedilmesini ve değiştirilmeden kopyalanmasını sağlayan ve bu bilgiye aynen ulaşılmasına imkân veren kısa mesaj, elektronik posta, internet, disk, CD, DVD, hafıza kartı ve benzeri her türlü araç veya ortamı,

h) Mal: Alışverişe konu olan; taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi malları, ... ifade eder.”

6502 sayılı Kanunun temel ilkeler başlıklı 4. maddesinin dördüncü fıkrasında, BİT araçları kullanılarak yapılan sözleşmeler düzenlenmiştir.

“Madde 4 – (4) Bu Kanunda düzenlenen sözleşmelere istinaden tüketiciden talep edilecek her türlü ücret ve masrafa ilişkin bilgilerin, sözleşmenin eki olarak kâğıt üzerinde yazılı şekilde tüketiciye verilmesi zorunludur. Uzaktan iletişim aracıyla kurulan sözleşmelerde ise, bu bilgiler kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun şekilde verilir. Bu bilgilerin tüketiciye verildiğinin ispatı sözleşmeyi düzenleyene aittir.”

6502 sayılı Kanunun satıştan kaçınma başlıklı 6. maddesinin birinci fıkrasında, BİT araçları kullanılarak teşhir edilen malın, aksi bir ibare konulmuş olmadıkça, satışından kaçınılamayacağı, hüküm altına alınmıştır.

“Madde 6 – (1) Vitrinde, rafta, elektronik ortamda veya açıkça görülebilir herhangi bir yerde teşhir edilen malın, satılık olmadığı belirtilen bir ibareye yer verilmedikçe satışından kaçınılamaz.”

6502 sayılı Kanunun ayıplı hizmet başlıklı, 13. maddesinin ikinci fıkrasında, BİT araçları kullanılarak ilan edilen hizmetlerdeki eksiklikler düzenlenmiştir.

“Madde 13 - (2) Hizmet sağlayıcısı tarafından bildirilen, internet portalında veya reklam ve ilanlarında yer alan özellikleri taşımayan ya da yararlanma amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren hizmetler ayıplıdır.”

6502 sayılı Kanunun Mesafeli Sözleşmeler başlıklı, 48. maddesinin birinci ve beşinci fıkralarında, BİT araçları kullanılarak yapılan, mesafeli sözleşme tanımlanmış ve BİT araçları yoluyla yapılan satışlara dair, tüm kayıtların satıcı veya sağlayıcı tarafından tutulması hususu düzenlenmiştir.

“Madde 48 – (1) Mesafeli sözleşme, satıcı veya sağlayıcı ile tüketicinin eş zamanlı fiziksel varlığı olmaksızın, mal veya hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, taraflar arasında sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmelerdir. ..

(5) Oluşturdukları sistem çerçevesinde, uzaktan iletişim araçlarını kullanmak veya kullandırmak suretiyle satıcı veya sağlayıcı adına mesafeli sözleşme kurulmasına aracılık edenler; bu maddede yer alan hususlardan dolayı satıcı veya sağlayıcı ile yapılan işlemlere ilişkin kayıtları tutmak ve istenilmesi hâlinde bu bilgileri ilgili kurum, kuruluş ve tüketicilere vermekle yükümlüdür. Ancak bu fıkra kapsamında aracılık edenler; satıcı veya sağlayıcı ile yaptıkları sözleşmeye aykırı fiillerinden dolayı sorumludur.”

6502 sayılı Kanunun Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler başlıklı 49. maddesinde, madde konusu, sözleşmelerin BİT araçları yoluyla yapılan sözleşmeler olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca; tüketicinin, satıcı tarafından, BİT araçları yoluyla bilgilendirilmesi öngörülmekle, bu tip sözleşmede, tüketicinin hakları düzenlenmiştir.

“Madde 49 – (1) Finansal hizmetler; her türlü banka hizmeti, kredi, sigorta, bireysel emeklilik, yatırım ve ödeme ile ilgili hizmetleri ifade eder. Finansal hizmetlere

ilişkin mesafeli sözleşme, finansal hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, sağlayıcı ile tüketici arasında uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmelerdir.

(2) Finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmelerde, tüketicinin sözleşmenin kurulmasına ilişkin iradesini açıklamadan önce, cayma hakkı, tüketicinin kabul beyanı vermesi hâlinde yükümlülük altına gireceği ve ayrıntıları Bakanlıkça belirlenen diğer hususlarda, açık, anlaşılır ve kullanılan iletişim araçlarına uygun bir şekilde bilgilendirilmesi zorunludur. Bu bilgilendirmenin ticari amaçla yapıldığı anlaşılır olmalı ve sesli iletişim araçlarının kullanıldığı hâllerde sağlayıcının kimliği ile görüşme talebinin sebebi her görüşmenin başında belirtilmelidir. Tüketicinin sözleşmenin kurulmasına dair kabul beyanı kullanılan iletişim araçlarına uygun olarak fiziki veya elektronik ortamda tespit veya kayıt edilir. Sağlayıcı, cayma hakkının iletilmesi ile fiziki veya elektronik ortamda yapılacak tespit veya kayıtlar için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. ...”

Kanun maddelerine dair yüksek yargı kararlarında, satıcının tüketicilerle internet üzerinden gerçekleştirmiş olduğu sözleşmelerin, yukarıda tanımı yapılan mesafeli sözleşmeler kapsamında yer aldığı, hüküm altına alınmakla, kanuna aykırı eylemi nedeniyle, satıcı hakkında mülkü amirce, Tüketici Korunması Kanunu gereğince, yaptırım uygulanabileceği, hüküm altına alınmıştır.

Danıştay 3. Daire 2010/2303 E. , 2012/3985 K. T.28.11.2012,

“Uyuşmazlık döneminde, davacının eseri üzerinde başkasının tasarruf etmesi için telif hakkının satılması veya devredilmesi söz konusu olmayıp, davacının ödeme yaparak internet servis sağlayıcılarından sanal alan kiralamak suretiyle kurduğu internet sitesinde üyelerine belli bir bedel karşılığında oyun hizmeti sunduğu taraflar arasında tartışmasız olup, bu hizmet sunulurken eleman çalıştırıldığı da davacının ifadesinden anlaşılmaktadır. Söz konusu faaliyet ticari bir organizasyona dayalı olup, işlemin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi veya bilgisayar oyununun yazılımının Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa göre eser niteliği taşıması faaliyetin ticari niteliğini değiştirmez.”

Danıştay 15. Daire 2011/1703 E. , 2011/5890 K. T. 21.12.2011,

“... Bu durumda; davacı şirketin tüketicilerle internet üzerinden gerçekleştirmiş olduğu sözleşmelerin, yukarıda tanımı yapılan mesafeli sözleşmeler kapsamında yer

aldığı, uyumsuzluğun ise mesafeli sözleşmeleri düzenleyen 4077 sayılı Kanun'un 9/A ve Mesafeli Sözleşmeler Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerinin ihlâl edilmesinden kaynaklandığı anlaşıldığından, söz konusu mevzuat hükümlerine aykırılık halinde işlem tesis etme yetkisinin de Kanun'un 26. maddesi uyarınca davalı idarede olduğu sonucuna varılmaktadır.

Öte yandan, davacı şirket hakkında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ya da yetkili mahalli mülki amirlerince 4077 sayılı Kanun kapsamında yaptırım uygulanması, Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumu tarafından kendi mevzuatı çerçevesinde telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren davacı şirket hakkında yaptırım uygulanmasına engel de teşkil etmemektedir..”

Yukarıda açıklanan mahkeme kararlarında; davacının, internet servis sağlayıcılarından sanal alan kiralayarak, kurduğu internet sitesinde, üyelerine belli bir bedel karşılığında, oyun hizmeti sunmasını, ticaret hukuk kapsamında bir ticari faaliyet olarak değerlendirilmekte, sonuçları itibariyle bir ticari faaliyetini tüm sonuçlarını kapsadığı hüküm altına alınmaktadır. Diğer mahkeme kararında ise belirtildiği üzere, davacı şirketin, tüketicilerle internet yoluyla yaptığı sözleşmelerin, yukarıda tanımlanan mesafeli sözleşmeler kapsamına girdiği, bu durumda, BTK tarafından, kendi mevzuatı kapsamında, telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren davacı şirket hakkında, yaptırım uygulanmasına engel teşkil edemeyeceği vurgulanmaktadır.

4.10. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı resmi gazetede yayınlanan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda bilgi teknolojileri kullanımına yönelik bir takım düzenlemeler yapılmıştır.

6201 sayılı Kanunun 18. madde 3. fıkrası¹² düzenlemesiyle, BİT araçları kullanılarak yapılan, tacirler arasında, karşı tarafı temerrüde düşürmeye, akdi feshe, sözleşmeden dönmeye dair yapılan ihbarlar yada ihtarlar hukuki anlamda, geçerli işlemler olarak, kabul edilmiştir. Ayrıca, Kanunun 21. maddenin 3. fıkrasında¹³ BİT araçlarıyla kurulan sözleşmelere ilişkin, teyit mektubuna dair düzenlemeler yapılmıştır.

¹² “Madde 18-(3) Tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılır.”

¹³ “Madde 21-(3) Telefonla, telgrafla, herhangi bir iletişim veya bilişim aracıyla veya diğer bir teknik araçla ya da sözlü olarak kurulan sözleşmelerle yapılan açıklamaların içeriğini doğrulayan bir yazıtı alan kişi, bunu aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde itirazda bulunmamışsa, söz konusu teyit mektubunun yapılan sözleşmeye veya açıklamalara uygun olduğunu kabul etmiş sayılır.”

Madde düzenlemeleri, ticari yaşamda, BİT araçlarının kullanımını artırmış, madde konusu işlemlerde taraflar yönünden, emek ve zaman tasarrufu sağlamıştır.

6201 sayılı Kanunun 58. madde 1. fıkrası¹⁴ düzenlemesiyle, haksız rekabete ilişkin hükümler düzenlenirken, söz konusu haksız fiilde, BİT araçlarının da kullanılması hali düzenlenmekle, bu iletimi sağlayanlar ve ilan veren kişilerin sorumluluklarına gidilebileceği, hüküm altına alınmıştır.

6201 sayılı Kanunun 64. madde 2. fıkrası¹⁵ düzenlemesiyle, tacirlerin işletmesiyle ilgili her türlü belgenin fotokopisini ve bilgisayar kaydını elektronik ortamda da saklanması yükümlülüğü hüküm altına alınmıştır.

6201 sayılı Kanunun 64. madde 2. fıkrası¹⁶ düzenlemesiyle, ticari defterlerin elektronik ortamda tutulması hâlinde, noter onayının aranmadığı, fiziki ortamda veya elektronik ortamda tutulan ticari defterlerin nasıl tutulacağına ilgili bakanlığın tebliğ hükümlerine bağlı olduğu, hüküm altına alınmıştır.

6201 sayılı Kanunun 65. madde 4. fıkrası¹⁷ düzenlemesiyle, ticari defterlerin ve gerekli kayıtların veri taşıyıcılar yoluyla da tutulabileceği, elektronik ortamda tutulması hâlinde, saklama süresi boyunca, bilgilere ulaşılmasının ve okunmasının temini edilmiş olması yükümlülüğü, hüküm altına alınmıştır.

---

14 “Madde 58-(1) Haksız rekabet, her türlü basın, yayın, iletişim ve bilişim işletmeleriyle, ileride gerçekleşecek teknik gelişmeler sonucunda faaliyete geçecek kuruluşlar aracılığıyla işlenmişse, 56 ncı maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı davalar; ancak, basında yayımlanan şeyin, programın; ekranda, bilişim aracında veya benzeri ortamlarda görüntülenenin; ses olarak yayımlananın veya herhangi bir şekilde iletilenin sahipleri ile ilan veren kişiler aleyhine açılabilir. ...”

15 “Madde 64-(2) Tacir, işletmesiyle ilgili olarak gönderilmiş bulunan her türlü belgenin, fotokopi, karbonlu kopya, mikrofiş, bilgisayar kaydı veya benzer şekildeki bir kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamakla yükümlüdür.”

16 “Madde 64-(3) Fiziki ortamda tutulan yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri ile dördüncü fıkrada sayılan defterlerin açılış onayları, kuruluş sırasında ve kullanılmaya başlanmadan önce noter tarafından yapılır. Bu defterlerin izleyen faaliyet dönemlerindeki açılış onayları, defterlerin kullanılacağı faaliyet döneminin ilk ayından önceki ayın sonuna kadar notere yaptırılır. Pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri yeterli yaprakları bulunmak kaydıyla izleyen faaliyet dönemlerinde de açılış onayı yaptırılmaksızın kullanılmaya devam edilebilir. Yevmiye defteri ile yönetim kurulu karar defterinin kapanış onayı, izleyen faaliyet döneminin üçüncü ayının sonuna kadar notere yaptırılır. Ticaret şirketlerinin ticaret siciline tescili sırasında defterlerin açılış ticaret sicili müdürlükleri tarafından da onaylanabilir. Açılış onayının noter tarafından yapıldığı hâllerde noter, ticaret sicili tasdiknamesini aramak zorundadır. Ticari defterlerin elektronik ortamda tutulması hâlinde bu defterlerin açılışlarında ve yevmiye defteri ile yönetim kurulu karar defterinin kapanışında noter onayı aranmaz. Fiziki ortamda veya elektronik ortamda tutulan ticari defterlerin nasıl tutulacağı, defterlere kayıt zamanı, onay yenileme ile açılış ve kapanış onaylarının şekli ve esasları Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığınca müştereken çıkarılan tebliğle belirlenir.”

17 “Madde 65-(4) Defterler ve gerekli diğer kayıtlar, olgu ve işlemleri saptayan belgelerin dosyalanması şeklinde veya veri taşıyıcıları aracılığıyla tutulabilir. Defterlerin ve gerekli diğer kayıtların elektronik ortamda tutulması durumunda, bilgilerin saklanma süresince bunlara ulaşılmasının ve bu süre içinde bunların her zaman kolaylıkla okunmasının temin edilmiş olması şarttır. Elektronik ortamda tutulma hâlinde birinci ilâ üçüncü fıkraya hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.”

6201 sayılı Kanununun 82. madde 1. fıkrası¹⁸ düzenlemesiyle, ticari defterlerin ve gerekli kayıtların elektronik ortamda tutulması hâlinde, bilgisayar dışında, basılı olarak da saklanabileceği, hüküm altına alınmıştır.

6102 sayılı Kanununun 94. maddesinde, hesap devrelerine ilişkin bakiyenin belirlenmesine dair, elektronik imza ile itirazda bulunulabileceği düzenlenmiştir.

“Madde 94- (2) Hesap devresi hakkında sözleşme veya ticari teamül yoksa, her takvim yılının son günü taraflarca hesabın kapatılması günü olarak kabul edilmiş sayılır. Saptanan artan tutarı gösteren cetveli alan taraf, aldığı tarihten itibaren bir ay içinde, noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza içeren bir yazıyla itirazda bulunmamışsa, bakiyeyi kabul etmiş sayılır.”

6102 sayılı Kanununun 390. maddesinde, anonim şirketlerde, yönetim kurulunun elektronik ortamda da yapılabileceği, toplanma ve karar yeter sayılarına dair, kanun hükümlerinin bu durumda da geçerli olduğu, hüküm altına alınmıştır.

“Madde 390- (1) Esas sözleşmede aksine ağırlaştırıcı bir hüküm bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlarını toplantıda hazır bulunan üyelerin çoğunluğu ile alır. Bu kural yönetim kurulunun elektronik ortamda yapılması hâlinde de uygulanır.”

6102 sayılı Kanununun 428. maddesinde, anonim şirketlerde, genel kurul toplantı çağrısının ilanı ve üyelere çağrısını BİT araçları yoluyla, internet üzerinden yapılabileceği, hüküm altına alınmıştır.

“Madde 428- (2) Bundan başka, yönetim kurulu, genel kurul toplantısına çağrı ilanının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanacağı ve şirket internet sitesinde yer alacağı tarihten en az kırkbeş gün önce, yapacağı bir ilan ve internet sitesine koyacağı yönlendirilmiş bir mesajla, pay sahiplerini, önerdikleri kurumsal temsilcilerin kimliklerini ve bunlara ulaşılabilecek adres ve elektronik posta adresi ile telefon ve telefaks numaralarını en çok yedi gün içinde şirkete bildirmeye çağırır. ...”

18 *“Madde 82- (1) Her tacir;*

a) Ticari defterlerini, envanterleri, açılış bilançolarını, ara bilançolarını, finansal tablolarını, yıllık faaliyet raporlarını, topluluk finansal tablolarını ve yıllık faaliyet raporlarını ve bu belgelerin anlaşılabilirliğini kolaylaştıracak çalışma talimatları ile diğer organizasyon belgelerini,

...

(4) Kayıtlar 65 inci maddenin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca elektronik ortama alınıyor ise, bilgiler; bilgisayar yerine basılı olarak da saklanabilir. Bu tür yazdırılmış bilgiler birinci cümleye göre de saklanabilir.”

6102 sayılı Kanununun 455. maddesinde, anonim şirketlerde, esas sözleşmenin değiştirilmesi kararının, söz konusu şirket tarafından, BİT araçları yoluyla, internet üzerinden duyurulacağı, hüküm altına alınmıştır.

“Madde 455- (1) Esas sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararı, yönetim kurulu tarafından, şirket merkezinin ve şubelerinin bulunduğu yerin ticaret siciline tescil edilir; ayrıca ilana bağlı hususlar ilan ettirilir; tescil ve ilan edilen karar şirketin internet sitesine konulur. ...”

6102 sayılı Kanununun 460. maddesinin ikinci fıkrasında, anonim şirketlerde sermaye arttırımı kararının, BİT araçları kullanılarak, şirket tarafından duyurulacağı, hüküm altına alınmıştır.

“Madde 460- (2) Sermayenin artırılabilmesi için, yönetim kurulu, esas sözleşmenin sermayeye ilişkin hükümlerinin, 333 üncü madde uyarınca gerekli olması hâlinde, Gümrük ve Ticaret Bakanlığından izni alınmış şekillerini, sermayenin artırılmasına ilişkin kararını, imtiyazlı paylara ve rüçhan haklarına ilişkin sınırlamaları, prime dair kayıtları ve bunun uygulanması hakkındaki kuralları, esas sözleşmede öngörüldüğü şekilde ilan eder ve internet sitesinde yayımlar. ...”

6102 sayılı Kanununun 473. maddesinin ikinci fıkrasında, anonim şirketlerde sermaye azaltılmasına gidilmesi durumunda, genel kurul toplantısı çağrısına dair internet sitesi bildirimlerinde, bunun sebeplerinin bildiri hususu düzenlenmiştir.

“Madde 473- (1) Bir anonim şirket sermayesini azaltarak, azaltılan kısmın yerine geçmek üzere bedelleri tamamen ödenecek yeni paylar çıkarmıyorsa, genel kurul, esas sözleşmenin gerektiği şekilde değiştirilmesini karara bağlar. Genel kurul toplantısına ilişkin çağrı ilanlarında, mektuplarda ve internet sitesi bildiriminde, sermaye azaltılmasına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağı ayrıntılı bir şekilde ve hesap verme ilkelerine uygun olarak açıklanır.”

6102 sayılı Kanununun 486. maddesinin ikinci fıkrasında, anonim şirketlerde, pay senetlerinin bastırılması halinde, ilgili yönetim kurulu kararının, internet sitesinde de konulacağı, hüküm altına alınmıştır.

“Madde 486- (2) Paylar hamiline yazılı ise yönetim kurulu, pay bedelinin tamamının ödenmesi tarihinden itibaren üç ay içinde pay senetlerini bastırıp pay

sahiplerine dağıtır. Yönetim kurulunun hamiline yazılı pay senetlerinin bastırılmasına ilişkin kararı tescil ve ilan edilir, ayrıca şirketin internet sitesine konulur. ...”

6102 sayılı Kanununun 541. maddesinin birinci fıkrasında, anonim şirketlerde, alacaklıların çağrılması ve korunması kapsamında, söz konusu şirketin sona ermesi bildirim ve alacaklıların alacaklarını tasfiye memurlarına bildirimine konu ilan, şirketin internet sitesinde yapılacağı, hüküm altına alınmıştır.

“Madde 541- (1) Alacaklı oldukları şirket defterlerinden veya diğer belgelerden anlaşılan ve yerleşim yerleri bilinen kişiler taahhütlü mektupla, diğer alacaklılar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ve şirketin internet sitesinde ve aynı zamanda esas sözleşmede öngörüldüğü şekilde, birer hafta arayla yapılacak üç ilanla şirketin sona ermiş bulunduğu konusunda bilgilendirilirler ve alacaklarını tasfiye memurlarına bildirmeye çağrılırlar. ...”

6102 sayılı Kanununun “Deniz Ticareti” beşinci kitap, birinci kısım “Gemi”, üçüncü bölüm “Gemi Sicili” 966. maddesinin birinci fıkrasında, gemi sicilinin re’sen silinmesi usulünde, silinmeye çağrı ve belirlenen sürenin, varsa söz konusu şirketin internet sitesinden de ilan edileceği hususu düzenlenmiştir.

“Madde 966-(1)Esaslı şartlarından birinin var olmaması sebebiyle tescili caiz olmayan bir gemi tescil edilmiş olur veya 964 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yazılı hâllerden birinin ortaya çıktığı sicil müdürlüğüne bildirilmezse, 33 üncü madde hükmü uygulanır. Şu kadar ki, durumun sicile kayıtlı diğer hak sahiplerine de bildirilmesi gereklidir. Malik ve diğer hak sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerleri belli değilse, silinmeye çağrı ve belirlenen süre, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile uygun görülen diğer bir gazetede ve varsa şirketininternetsitesinde ilan edilir ve ilan belgesi sicil müdürlüğü ve mahkeme divanhanesine asılır.”

6102 sayılı Kanununun “Deniz Ticareti”i beşinci kitap, dördüncü kısım “Deniz Ticareti Sözleşmeleri”, üçüncü bölüm “Navlun Sözleşmesi”nde 1159. maddesinin ikinci fıkrasında, yüklemenin hiç yapılmaması durumunda, taşıyanın sözleşmenin fesih edildiğini e-posta yoluyla, yazılı bildirimde bulunmasının zorunluluğu hususu düzenlenmiştir.

“Madde 1159-(2)Taşıyanın, sözleşmenin feshedildiğini kabul edip 1158 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca tazminat isteyebilmesi için beklemekle yükümlü olduğu

süre dolduğunda, taşıtana faks mesajı, elektronik mektup veya benzeri teknik araçlarla da mümkün olmak üzere, yazılı bildirimde bulunması zorunludur.”

6102 sayılı Kanunun “Deniz Ticareti” beşinci kitap, dördüncü kısım “Deniz Ticareti Sözleşmeleri”, üçüncü bölüm “Navlun Sözleşmesi”nde 1160. maddesinin üçüncü fıkrasında, eksik yükleme durumunda, taşıyanın taşıyandan, elektronik mektup veya benzeri teknik araçlarla yazılı bildirimde bulunup, taşıtandan belli süre içinde talimat verilmesini isteyebileceği, hüküm altına alınmıştır.

“Madde 1160-(3) Yükleme süresinin ve kararlaştırılmışsa sürastarya süresinin sonunda, kararlaştırılan eşyanın tamamı yüklenmemiş ve birinci ile ikinci fıkralara göre talimat da verilmemiş ise, taşıyan, taşıtana faks mesajı, elektronik mektup veya benzeri teknik araçlarla da mümkün olmak üzere yazılı bildirimde bulunup, belli süre içinde talimat verilmesini isteyebilir. ...”

6102 sayılı Kanunun “Deniz Ticareti” beşinci kitap, dördüncü kısım “Deniz Ticareti Sözleşmeleri”, üçüncü bölüm “Navlun Sözleşmesi”nde 1163. maddesinin ikinci fıkrasında kırkambar sözleşmesinde taşıyanın geciken taşıtandan navlun isteyebilmesi, bunu yola çıkmadan taşıtana, içinde elektronik postanın da bulunduğu benzeri teknik araçlarla yazılı bildirimde bulunması şartına bağlamıştır.

“Madde 1163-(3) Taşıyanın, geciken taşıtandan navlun isteyebilmesi için bunu yola çıkmadan önce taşıtana faks mesajı, elektronik mektup veya benzeri teknik araçlarla da mümkün olmak üzere yazılı şekilde bildirmesi gerekir; aksi hâlde istem hakkını kaybeder.”

6102 sayılı Kanunun “Deniz Ticareti” beşinci kitap, dördüncü kısım “Deniz Ticareti Sözleşmeleri”, üçüncü bölüm “Navlun Sözleşmesi”nde 1224. maddesinin birinci fıkrasında, fesih bildirimini BİT araçları yoluyla da yapılabileceği hususu düzenlenmiştir.

“Madde 1224-(1)Feshin bildirimi, faks mesajı, elektronik mektup veya benzeri teknik araçlarla da mümkün olmak üzere, yazılı olarak yapılır.”

6102 sayılı Kanunu son hükümlerde, “Elektronik İşlemler ve Bilgi Toplumu Hizmetleri İnternet Sitesi”nin düzenlendiği 1524. maddesinde¹⁹, bilgi toplumu

---

19 “(1)397 nci maddenin dördüncü fıkrası uyarınca denetime tabi olan sermaye şirketleri, kuruluşlarının ticaret siciline tescili tarihinden itibaren üç ay içinde bir internet sitesi açmak ve bu sitenin belirli bir bölümünü şirketçe kanunen yapılması gereken ilanların yayımlanmasına özgülemek zorundadır.

hizmetleri kapsamında, sermaye şirketlerine tescil tarihinden itibaren belirlenen sürede, internet sitesi açma zorunluluğu getirilmiştir.

6102 sayılı Kanunun son hükümleri, “*Bilgi, Belgeler ve Senetler*” başlıklı 1525. maddesinde, işbu Kanunun düzenleme alanını içeren konulara ilişkin maddede belirtilen her türlü elektronik gönderme ve saklama sözleşmelerinin elektronik olarak düzenlenebileceği, yollanabileceği, itiraza uğrayabileceği ve kabul edilmişse, hukuki sonuç doğurabileceği hususunda yapılan düzenlemeyle, BİT araçları kullanımının yaygınlaşmasına paralel, Ticaret Kanunu kapsamında, BİT kullanımının yasal alt yapısını sağlamaya yönelik bir düzenleme olmuştur.

“Madde 1525-(1) Tarafların açıkça anlaşmaları ve 18 inci maddenin üçüncü fıkrası saklı kalmak şartıyla, ihbarlar, ihtarlar, itirazlar ve benzeri beyanlar; fatura, teyit mektubu, iştirak taahhütnamesi, toplantı çağruları ve bu hüküm uyarınca yapılan elektronik gönderme ve elektronik saklama sözleşmesi, elektronik ortamda düzenlenebilir, yollanabilir, itiraza uğrayabilir ve kabul edilmişse hüküm ifade eder.

(2) Kayıtlı elektronik posta sistemine, bu sistemle yapılacak işlemler ile bunların sonuçlarına, kayıtlı posta adresine sahip gerçek kişilere, işletmelere ve şirketlere, kayıtlı elektronik posta hizmet sağlayıcılarının hak ve yükümlülüklerine, yetkilendirilmelerine ve denetlenmelerine ilişkin usul ve esaslar Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından bir yönetmelikle düzenlenir. Yönetmelik bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren beş ay içinde yayımlanır.”

6102 sayılı Kanunu son hükümler, “*Güvenli Elektronik İmza*” başlıklı 1526. maddesinde²⁰, kambiyo senetlerinin elektronik imza ile düzenlenemeyeceği, yine bu senetlere dair hiçbir işlemin elektronik imza ile yapılamayacağı, konşimentonun, taşıma senedinin ve sigorta poliçesinin ise elektronik imza ile imzalanabileceği, ticari şirketler ile gerçek ve tüzel kişi diğer tacirlere ilişkin kanunen bütün işlemlerin ve buna dayanak

---

İnternet sitesinde yayımlanacak içerikler; bu Kanunda belli bir süre belirtilmiş ise bu süre içinde, belirtilmemiş ise içeriğin dayandığı işlemin veya olgunun gerçekleştiği tarihten, tescil veya ilana bağlandığı durumlarda ise tescil veya ilan yapıldığı tarihten itibaren en geç beş gün içinde, şirketin kuruluşundan internet sitesi açılıncaya kadar geçen sürede yayımlanması gereken içerikler de bu sitenin açıldığı tarihte siteye konulur. ...”

20 *“(1) Poliçe, bono, çek, makbuz senedi, varant ve kambiyo senetlerine benzeyen senetler güvenli elektronik imza ile düzenlenemez. Bu senetlere ilişkin kabul, aval ve ciro gibi senet üzerinde gerçekleştirilen işlemler güvenli elektronik imza ile yapılamaz.*

(2) Konşimentonun, taşıma senedinin ve sigorta poliçesinin imzası elle, faksimile baskı, zımba, istampa, sembol şeklinde mekanik veya elektronik herhangi bir araçla da atılabilir. ..”

olan belgelerin de elektronik imza ile yapılabileceği, hüküm altına alınmakla, BİT araçları kullanımının yasallığı ve bilgi güvenliğinin sağlanmasına yönelik, bir düzenleme olmuştur.

6102 sayılı Kanunu son hükümlerde, “*Elektronik Ortamda Kurallar ve İlkeler*” başlıklı 1527. maddesinde²¹, esas sözleşmede öngörülme şartıyla, sermaye şirketlerinde yönetim kurulu ve müdürler kurulu toplantılarının, BİT araçları kullanılarak yapılabileceği, maddenin ikinci fıkrasında, belirtilen şirketler yönünden, BİT araçları kullanılarak ortaklar kurulu ve genel kurula katılma, oy verme ve öneride bulunmanın, fiziki katılımın sağladığı haklarla aynı hukuki sonucu doğuracağı, hüküm altına alınmakla, usule yönelik işleme yönünden, taraflara BİT araçlarının kullanımının yasallığı sağlanarak kolaylık sağlanmıştır. Yine, Kanunun 1528. maddesinde elektronik ortamı kullanmak isteyen hak sahiplerinin, elektronik posta adreslerini şirkete bildirecekleri hususu, hüküm altına alınmıştır.

4.11. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında E-Ticaret

Hukuk, sosyal, iktisadi ve siyasal organizasyon ve insani sorunların halledilmesi disiplini. Diğer bir anlatımla; hukuk, sosyal bir varlık olan bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen ve müeyyidelerle desteklenen ilkeler birliğidir. Hukuk mantığı, ileride olması muhtemel olayları, göz önüne alarak düzenlemeler yapmaz, aksine somut olguların düzenlenmesi için kurallar getirir. Hukuk kurallarının oluşturulması ise belirli aşamaları gerektirmesi sebebiyle, uzun süreli işlemlerdir. Bu nedenle, hukuk kurallarının sosyal hayatta meydana gelen yenilikleri, aynı anda düzenleyebilmesi mümkün olmamaktadır. Elektronik ticaret uygulamasında da buna benzer bir durumla karşılaşmaktadır. Elektronik ticaret, baş döndürücü bir hızla ilerleyen teknoloji ile birlikte gelişirken, zaman içerisinde, bu alana özgü somut olayların yargılamalara konu olması, alana dair mevzuat çalışmalarının kodifiye edilmemiş oluşu, hukuk boşluklarına sebebiyet vermiştir. Söz konusu yargılamalara konu problemlerin çözüme kavuşturulmasında, mevzuata başvurulması noktasında, birtakım eksiklikler, gündeme gelmektedir. Bu eksikliklere örnek vermek gerekirse, alanla ilgili hali hazırda uygulanan mevzuat hükümlerinin, somut olaylara uygulama noktasında, eksik kaldığı görülmektedir. Bu noktada, son dönemde düzenlenen alana dair kısmi mevzuat düzenlemelerinin de, mevcut hukuk düzenindeki, bazı temel esasları zorlayabildiği, içinde yer

21 “(1) Şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede düzenlenmiş olması şartıyla, sermaye şirketlerinde yönetim kurulu ve müdürler kurulu tamamen elektronik ortamda yapılabileceği gibi, bazı üyelerin fiziken mevcut buldukları bir toplantıya bir kısım üyelerin elektronik ortamda katılması yoluyla da icra edilebilir. Bu hâllerde Kanunda veya şirket sözleşmesinde ve esas sözleşmede öngörülen toplantı ile karar nisaplarına ilişkin hükümler aynen uygulanır. ....”

aldığı çerçeve kanunun temel esaslarıyla bütünlük arz etmediği görülmektedir. Bu durumun sebebi de, alana dair sorunların, kendine özgü olmasından kaynaklanmaktadır. Hukuk pratiği bakımından, ortaya çıkan problemler sebebiyle ve tamamen BİT alanına dair teknik bilgi gerektiren alanın kanun koyucularca, anlaşılamamış olması elektronik ticaretin hukuki düzenlemelerinin henüz tamamlanamaması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ancak, bu hukuk boşluğunun doldurulması için; ulusal, uluslararası ve bölgesel birlikler arasındaki çalışmalar devam etmektedir (Organ ve Karadağ, 2011:85-87).

Bu kapsamda, elektronik ticaret, fiziksel altyapı bakımından, çoğunlukla sanal ortamda yapılan işlemler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Kurumlar ve şirketler bakımından, elektronik ticaret, ticaret platformunun internet ortamına aktarılmasıdır. İnternet ortamı, kendine özgü kavramları, unsurları ve riskleri bünyesinde ihtiva etmektedir. Bu sebeple, geleneksel ticari faaliyetleri yapılandıran hukuk kuralları, elektronik ticari faaliyetleri kapsamakta eksik kalmaktadır. Bu sebeple, sürekli teknolojik yeniliklerle gelişen alanda, yeni hukuki düzenlemelerin yapılması ihtiyacı doğmaktadır. Bu konuda, iki ana fikir, ön plana çıkmaktadır. İlk yaklaşım, bütünüyle yeni bir “elektronik ticaret hukuku” meydana getirilmesidir. İkinci yaklaşım ise, mevcut mevzuatta, madde madde değişiklikler ve mevzuata eklemeler yapılması yoluyla, yeniden gözden geçirilerek, elektronik işlemleri kapsar hale getirilmesidir. Birinci yaklaşım olan ayrı ve yeni bir hukuki düzenlemenin meydana getirilmesi mantıklı bir yaklaşım olarak görülmektedir. Bununla birlikte, söz konusu yaklaşımın iki bakımdan olumsuzluk yaratma riski vardır. Şöyle ki, ilki sadece iş yapma şekillerini değiştiren elektronik ticaretin, geleneksel ticareten bütünüyle ayrışmasına sebebiyet verebilme durumu, söz konusudur. Elektronik ticaretin, geleneksel ticari faaliyeti, tamamlayıcı ve kolaylaştırıcı olma niteliği, bu iki ticari iş yapma biçimini birbirine kaynaştırmaktadır. Bu sebeple, her iki ticaret şeklinin, ayrı kurallar yerine, aynı kurallar ile düzenlenmesi daha faydalı olacaktır. İkinci olumsuz durum ise bu durumda, elektronik ticaret tarafları (alıcılar, satıcılar, tedarikçiler, aracı kuruluşlar vb.), diğer bir anlatımla, hukuk kurallarından etkilenen taraflar ile kuralları uygulayanlar, yani hukukçular için uygulanması pratik olmayan, karmaşık bir yapı oluşabilme durumu, söz konusudur. Bu sebeple, tamamen farklı ve ayrı bir mevzuat düzenlemesi yerine, geleneksel ticareti düzenleyen, bugüne kadar uygulanan mevzuat hükümlerinin, elektronik ticarete uyarlanması, gerek elektronik ticarete taraf olanlar gerekse hukuki kuralları uygulayıcılar bakımından, daha yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, söz konusu yaklaşımlar, mevcut kuralların elektronik ticarete cevap verip veremeyeceği tartışmalarını gündeme getirmiştir. Birinci görüşü benimseyenler, hayat pratiğindeki ilişkilerden farklı, bu sanal ortamın kendine özgü yapısı sebebiyle, mevcut kuralların elektronik ticarete cevap veremeyeceği görüşünü savunurken ikinci görüşü benimseyenler ise ulusal hukuk sistemi içinde bulunan birçok kuralın esnek olması nedeniyle, elektronik ticarete uygulanma imkânı olduğu, ancak çok istisnai durumlarda mevcut

düzenlemelere ek düzenlemeler getirilme yoluyla, mevcut problemlerin çözüme kavuşabileceğini savunmaktadırlar. Yaygın eğilimin de bu yönde olduğu söylenebilir (Organ ve Karadağ, 2011:85-87).

Konu, ülkemiz bakımından ele alındığında, bütünüyle yeni bir “elektronik ticaret hukuku” meydana getirilmesine ihtiyaç bulunmadığı bir yaklaşım olarak savunulmaktadır. İnternet servis sağlayıcılarının hukuki bir statüye kavuşturacak düzenlemelerin yapılması ve bunların sorumluluklarının açıkça ortaya konulması, web sitesinde fikri hakların korunması, elektronik imza, elektronik belgelerin ispat gücü, e-işyeri, e-müşteri vb. konuların hukuki anlamda düzenlenmeleri gereği açıktır. Bu alandaki hukuki düzenlemenin sağlanması için ilgili kanunlara eklemeler yapılması yeterli görülebilmesi ayrı bir yaklaşımdır. Netice olarak, söz konusu kuralların elektronik ticareti kapsamına alacak biçimde düzenlenmesinin ve yorumlanmasının yeterli olduğu da ayrı bir yaklaşım olarak dile getirilebilir. Bu yaklaşıma göre, elektronik ticarete özgü ayrı bir hukukun oluşturulmasına gerek yoktur. Bu yaklaşımla ilgili olarak, tüm dünya ülkelerinden ve bu konuda çalışma yapan kurum ve kuruluşların (OECD, WTO, UNCITRAL, WCO ve WIPO gibi) yaklaşımları da bu doğrultudadır (Organ ve Karadağ, 2011:85-87).

4.12. 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve Uygulaması

7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun tebligatın yapılması başlıklı 11.01.2011 tarihli 6099 sayılı Kanunla değişik 1. maddesinde, kanun kapsamındaki kamu kurumlarının yapacakları elektronik ortamda yapılan tebligatların içinde sayıldığı tebligatların nasıl yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

“Madde 1 - Kazaî merciler, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idareler, (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlar, (IV) sayılı cetvelde yer alan sosyal güvenlik kurumları ile il özel idareleri, belediyeler, köy hükûmî şahsiyetleri, barolar ve noterler tarafından yapılacak elektronik ortam da dâhil tüm tebligatlar, bu Kanun hükümlerine göre Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü veya memur vasıtasıyla yapılır.”

Kanun maddesine ilişkin emsal, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Esas No:2001/21-359, Karar No:2001/361, 11.04.2001 tarihli,

“... 7201 sayılı Yasanın ilgili maddelerinde faks çekmek suretiyle tebligat yapılacağı hakkında herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Olayda tebligatın Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılması gerekir. Faks çekmek suretiyle yapılan tebligatın usulüne uygun olduğu kabul edilemez. ...”

Hukuk Genel Kurulu Kararında, Kanun maddesinde 2011 ve 2016 tarihlerinde yapılan değişikliklerden önceye dair bir karar olsa da değişikliklerle elektronik tebligatın da bu Kanun hükümleri gereğince, PTT veya memur vasıtasıyla yapılacağı, hüküm altına alınmıştır. Bunun yanında, ilgili karara konu faksla tebligat yapılmasının usule uygun bir uygulama olmadığı, hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanunun elektronik tebligat, ilan şekli ve teknik altyapının kurulması, tüzük hükümlerinin uygulanması başlıklı, bilgi teknolojilerinin kullanımına ilişkin 11.01.2011 tarihli 6099 sayılı Kanunla, 7201 sayılı Kanunun madde 7/A, madde 29 ve geçici madde 1’de, BİT araçlarının kullanımıyla uyumlu bir takım değişiklikler yapılmıştır.

“Madde 7/A - (Ek madde: 11/01/2011-6099 S.K./2.mad.)

Tebliğata elverişli bir elektronik adres vererek bu adrese tebligat yapılmasını isteyen kişiye, elektronik yolla tebligat yapılabilir.

Anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere elektronik yolla tebligat yapılması zorunludur.

Birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre elektronik yolla tebligatın zorunlu bir sebeple yapılamaması hâlinde bu Kanunda belirtilen diğer usullerle tebligat yapılır.

Elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir. ...

Madde 29 - İlan suretiyle tebliğ, tebliği çıkartacak merciin mucip sebep beyaniyle vereceği karar üzerine aşağıdaki şekilde yapılır.

1. İlan alakasının ittilainna en emin bir şekilde vasıl olacağı umulan ve varsa (*) tebliği çıkaran merciin bulunduğu yerde intişar eden birer (Değişik ibare: 11/01/2011-6099 S.K./8.mad.) gazetede ve ayrıca elektronik ortamda yapılır. ...

Geçici Madde 1 - Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü, elektronik ortamda yapılacak tebligatla ilgili her türlü teknik altyapıyı bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yıl içinde kurarak faaliyete geçirir. ...” şeklinde düzenlenmiştir.

Kanun maddelerinde, geçerli bir elektronik adresine tebligat yapılmasını talep eden şahsa, BİT araçları kullanılarak elektronik yolla tebligat yapılabileceği, bu tebligatın adrese ulaştıktan beş gün sonra yapılmış sayılacağı, yine ilan yoluyla yapılan tebligatta, ilanın ayrıca, elektronik ortamda da yapılacağı BİT araçları kullanılarak yapılacak elektronik tebligatlara dair teknik alt yapının Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel (PTT) Müdürlüğü tarafından kurularak faaliyete geçirileceği, hüküm altına alınmıştır.

7201 sayılı Tebligat Kanunu'nda yapılan söz konusu değişiklikler, bilgi iletişim alanındaki gelişmelerden yararlanmak, günümüz teknolojisinin sağladığı imkânlardan geri kalmamak adına, elektronik tebligatın yasal alt yapısı ve şekli hazırlanmıştır.

4.13. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu

04/02/2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun yazılı şeklin unsurları, madde 14 ve imza başlıklı 15. maddelerinde düzenlenmiştir.

“Madde 14- Yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur.

Kanunda aksi öngörülmedikçe, imzalı bir mektup, asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf, teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks veya buna benzer iletişim araçları ya da güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer.

Madde 15- İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur. ...” şeklinde düzenlenmiştir.

Söz konusu düzenlemeler, BİT'lerin sözleşmelerde kullanımı sağlamakla, elektronik imzanın sözleşme şekillerinden, yazılı şekle ilişkin hükümlere tabi olduğu hüküm altına alınmaktadır.

Bir sözleşme, karşılıklı ve birbirine uyan irade açıklamalarından meydana gelmekte olup, sözleşmede şekil unsuru, söz konusu irade beyanlarını açıklamak üzere kullanılan aracı açıklamaktadır. Şekil, bir iradeyi açıklamak üzere kullanılan araç, dış kalıptır. İrade açıklamalarının sözlü yada yazılı olarak beyanı, resmi bir makam önünde açıklanması, bir elektronik mesaj olarak yollanması vb., başka vasıtalarla açıklanması, örnek olarak verilebilir (Öztürk, 2002: 142).

Hukuki manada sözleşmelerde, “şekil” iki ana başlıkta incelenmektedir. “Sihhat Şekli” ve “İspat Şekli”. Sihhat şekli, bir hukuki işlemin, kanunda belirtilen şekilde geçerli olabilmesi, kanunda emredilen bir şekilde yapılması şeklinde anlaşılmaktadır. Sihhat şekline örnek vermek gerekirse, hukukumuzda gayrimenkul alım-satımlarının ancak tapu dairesinde, resmi memurca yapılması mecburiyeti bir “sihhat şekli” olarak kabul edilmektedir. Söz konusu zorunluluğa uyulmadan taraflarca yapılan işlemlerde, söz konusu işlem batıl kabul edilmektedir ve söz konusu işlem hukuki sonuç doğurmamaktadır. Bu şekil, sözleşmeler (ve diğer hukuki işlemler) için sözleşmenin geçerliliğini etkileyen bir unsur olarak kabul edildiğinden, “sihhat şekli”, “geçerlilik şekli” olarak da kabul edilmektedir (Öztürk, 2002: 142).

Kanun koyucu, bazı durumlarda, bir hukuki işlemin yapılmasında birtakım şartlar öngörmekle birlikte, söz konusu şartlar işlemin geçerliliğine tesir etmiyorsa ve yalnızca işlemin ileride ispatına olanak sağlamak için getirilmiş düzenlemelerse, bu kez hukuki işlemde, “ispat şekli” unsurunun incelenmesi hususu gündeme gelmektedir. İspat şekline aykırılık, maddi hukuk kapsamında, işlemin geçerliliğini etkilemesi söz konusu değilse de çoğunlukla usul hukuku manasında, işlemin yasal organlar önünde ispatı için birtakım sınırlamalar getirmekte ve söz konusu sınırlamalara aykırı şekilde ispatı, imkânsız kılmaktadırlar. Hukuki işlemin pratikteki neticeleri bakımından, ispat şartı da birçok örnekte, sihhat şartı ile aynı sonuçlara sahip olsa bile, bu iki kavramın hukuk pratiği bakımından, farklılık arzettiği açıktır.

İrade beyanlarının açıklanması bakımından, “şekil” kavramı karşımıza çok farklı türlerde ortaya çıkabilir. Hayatın olağan akışında, bir şahsın bir irade beyanını ortaya koyarken, farklı yollardan yararlanması, söz konusudur. Bunun yanında, birçok hukuk sisteminde, sözleşmelerin şekli konusu, üç çeşit altında incelenmektedir. Bunlar, sözlü şekil, yazılı şekil ve resmi şekildir. Sözlü şekil, irade açıklamalarının sözle ifade edilmesi anlamı taşıırken yazılı şekil, söz konusu açıklamaların yazıya aktarılmasıdır. Resmi şekilden kasıt ise sözleşmenin çoğunlukla bir resmi makamın huzurunda veya onun katılımıyla oluşturulmasıdır. Birçok hukuk sisteminde, kanun yapıcıların kabul ettiği şekil, bu üç çeşitten biriyle sınırlı olmakla birlikte, elektronik sözleşmeler, hukuk sistemleri içine girmeye başladıkça bu konuda da önemli tartışmalar başlatmış ve gerek geleneksel sözleşme hukukunda akidlerin “yazılılık” kavramının, elektronik sözleşmeleri kapsamı bakımından gerekse de elektronik şekilde iletilen irade

beyanları açısından, bir dördüncü şekil çeşidinin meydana getirilmesi gündeme gelmiştir (Öztürk, 2002: 142).

4.14. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ve Uygulaması

29/04/2006 tarihli ve 26153 sayılı resmi gazetede yayımlanan 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun amacı 1. maddesinde düzenlenmekle, elektronik ortamda, ulusal adres veri tabanının oluşturulması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin ilişkilendirilmesi amaçlanmıştır.

“Madde 1- (1) Bu Kanunun amacı; kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medenî durumuna, uyrukluğuna ve bunlarda meydana gelebilecek değişikliklere ait doğal ve hukukî olayların belirlenip saptanması, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere yazılması, elektronik ortamda ulusal adres veri tabanının oluşturulması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin ilişkilendirilmesini sağlamaktır.”

5490 sayılı Kanun'un 3. maddesinde yapılan düzenlemeler, BİT araçları kullanımı ile ilişkili nüfus hizmetlerinde kullanılan başlıkların tanımı ve bu hizmetlerde kullanılan BİT araçları, yasal alt yapısına ilişkin tanımlamalara dair düzenlemeler yapılmıştır.

“Madde 3- (1) Bu Kanunda geçen; ...

e) Aile kütüğü: Nüfus olaylarına ilişkin kayıtların kâğıt veya elektronik ortamda tutulduğu kütüğü, ...

k) Kimlik Paylaşımı Sistemi: Genel Müdürlükçe merkezî veri tabanından ayrı olarak elektronik ortamda tutulan, Kimlik Paylaşımı Sisteminden yararlanacak kurumların istifadesine sunulan ve sınırlandırılmış bilgiler ihtiva eden aile kütüğü kayıtlarını, ...

n) Mavi Kartlılar Kütüğü: Doğumla Türk vatandaşı olup da çıkma izni almak suretiyle Türk vatandaşlığını kaybedenler ve bunların altsoylarının kayıtlarının elektronik ortamda tutulduğu kütüğü, ..

o) Merkezî veri tabanı: Genel Müdürlükte elektronik ortamda tutulan aile kütüğü kayıtlarını, ...

ö) MERNİS: Merkezî veri tabanı ve Kimlik Paylaşımı Sistemini de kapsayan Merkezî Nüfus İdaresi Sistemini, ...

ff) Biyometrik veri: Elektronik sistemler aracılığı ile kimlik tespit ve kimlik doğrulama işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla alınan parmak izi, damar izi ve el ayasından elde edilen kişiye özgü verileri, ifade eder.”

5490 sayılı Kanunun 7. maddesinde yapılan düzenlemeyle, BİT araçlarına ilişkin araçların, nüfus hizmetleri alanındaki kayıtları, tek başına esaslı unsur, kabul edilmiştir.

“Madde 7- (1) Her mahalle veya köy için ayrı aile kütüğü tutulur. Aile kütüklerinde aşağıdaki bilgiler bulunur:

a) Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası. ...

g) Yerleşim yeri adresi.

ğ) Fotoğrafi.

h) (Ek bent: 14/01/2016-6661 S.K./9. md) Biyometrik verisi.

(a), (g), (ğ) ve (h) bentlerinde belirtilen kayıtlar sadece elektronik ortamda tutulur. ...”

5490 sayılı Kanun 44. maddesinde kimlik paylaşım sisteminin kurulmasında görevli makamlar ve nüfus kayıt örneği almaya yetkili olanlar hakkında, düzenleme yapılmıştır. Düzenleme, BİT araçlarının nüfus hizmetleri kimlik paylaşım hizmetlerinde kullanımına dair yasal düzenlemeyi içermektedir.

“Madde 44-... (2) Birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan kurumlar ve tüzel kişiler, yazılı olarak başvurmak ve istem nedenini açıkça belirtmek suretiyle Bakanlık veya mülkî idare amirinin emri ile nüfus kayıt örneğini alabilirler. Bakanlık bu madde hükümlerini işletmek üzere Kimlik Paylaşımı Sistemi kurar. ...” 5490 sayılı Kanun 45. maddesinde²² BİT araçlarının kullanıldığı, kimlik ve adres paylaşımı sistemlerinin kullanılması hakkında, usul ve esaslara dair düzenleme yapılmıştır.

5490 sayılı Kanun 48. maddesinde BİT araçlarının kullanıldığı, adres kayıt sistemi; adres bilgilerinin tutulması, MERNİS veri tabanı ile ilişkilendirilmesi ve paylaşılmasına dair işlemlerin Bakanlıkça yürütüleceği hükümlerine alınmıştır.

²² *“(1) Bakanlık, Kimlik Paylaşımı Sistemi ve Adres Paylaşımı Sistemi veri tabanlarında tutulan bilgileri bu Kanunda belirtilen esas ve usuller çerçevesinde kurumlar ile diğer kişilerin hizmetine açabilir. Yerleşim yeri adresi bilgileri ancak kurumlar ile 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunan bankaların ve 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu çerçevesinde faaliyette bulunan sigorta ve emeklilik şirketleri ile Güvence Hesabının paylaşımına açılabilir. ...”*

“Madde 48- (1) Yerleşim yeri adresi ve diğer adreslere ait bilgilerin tutulmasına ilişkin politikanın oluşturulması, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, idarî birimlere göre genel uygulamaya geçiş tarihlerinin tespit edilmesi, ulusal adres veri tabanı ile MERNİS veri tabanının ilişkilendirilmesi ve adres bilgilerinin paylaşılmasına ilişkin işlemler Bakanlıkça yürütülür. Bakanlığın nüfus kütüklerindeki adres kayıtlarını tamamlamak maksadıyla işbirliği talebi kurumlarca karşılanır. ...”

5490 sayılı Kanun 49. maddesi adres bilgisi ve güncellenmesine dair BİT araçlarının kullanıldığı ulusal adres veri tabanına dair usul ve esaslar düzenlenmiştir.

“Madde 49- (1) İl özel idaresi ve belediyeler sorumluluk alanlarındaki adres bileşenlerini adres standardına uygun olarak tanımlayıp bunlara değiştirilemeyecek sabit tanıtım numarası vererek mahallindeki bütün adresleri kapsayacak şekilde adres bilgilerini oluşturmakla yükümlüdür. Herhangi bir sebeple sabit tanıtım numarası dışında adres bileşenlerinde yapılan değişiklikler de il özel idaresi ve belediyelerce takip edilerek ulusal adres veri tabanına işlenir.

(2) Ulusal adres veri tabanı Genel Müdürlükte tutulur. Genel Müdürlük, ulusal adres veri tabanındaki yerleşim yeri adresi bilgilerini nüfus kütüklerindeki kişi kayıtları ile ilişkilendirerek elektronik ortamda, yedekleme sistemleri ile birlikte güncel olarak tutar. ...”

5490 sayılı Kanunun bildirim yükümlülüğüne dair 50. maddesi adres bilgilerinin BİT araçlarının kullanıldığı ulusal adres veri tabanına eş zamanlı olarak bildirim hususu ve ilgililerce adres bildiriminin elektronik posta ile de yapılabileceği hususu düzenlenmiştir.

“Madde 50- (1) İl özel idareleri ve belediyeler bu Kanun uyarınca belirlenen standartlardaki adres bilgileri ile adres oluşumuna altyapı oluşturan yapı belgelerini, belgelerin oluşturulması ile eş zamanlı olarak ulusal adres veri tabanına işlemekle yükümlüdür. ..

(7) Adres bildirimini şahsen, posta veya elektronik posta ile yapılabilir.”

5490 sayılı Kanun'un 52. maddesinde²³ BİT araçlarının kullanıldığı, MERNİS adres paylaşım sistemi ve kimlik paylaşım sistemi uygulamasının diğer kurumların kullanımına açılması ve bunun esasları düzenlenmektedir:

5490 sayılı Kanun'un 53. maddesinde, ulusal adres veri tabanının oluşturulması ve diğer kurumlarla arasındaki koordinasyondan İçişleri Bakanlığının sorumlu olduğu esas düzenlenmektedir (Demirhan, 2011: 183-194).

“Madde 53- (1) Genel Müdürlük, ulusal adres veri tabanının etkin, süratli ve güncel bir şekilde oluşturulmasını sağlamak ve devam ettirmek için kurumlar arası koordinasyonla sorumludur. Kurumlar, adrese ve adres bileşenlerine ilişkin ellerindeki bilgileri Genel Müdürlükle ve ilgili kurumlarla paylaşmakla yükümlüdür”

5490 sayılı Kanun'un formların düzenlenmesi başlıklı 64. maddesinde fiziki ortamda bildirilen beyan formlarının BİT araçları kullanılarak tutulan yerleşim yeri adres veri tabanına aktarıldıktan sonra imha edildiği hususu düzenlenmektedir:

“Madde 64- (1) Bu Kanunun uygulanmasında kullanılacak olan form ve belgeleri hazırlamaya ve gerekli düzenlemeleri yapmaya Bakanlık yetkilidir. Elektronik ortamda tutulan yerleşim yeri adresinin bildirimine ilişkin beyan formları taranarak elektronik ortama aktarıldıktan sonra imha edilir.”

5490 sayılı Kanun'un Geçici 2., 3 ve 4. maddelerinde²⁴ BİT araçları yoluyla kullanılan adres bilgilerinin ilgili kurumlar tarafından kaydına dair usul ve esaslar düzenlenmiştir

23 *“(1) Bakanlık, talepleri halinde kurumlara, usûl ve esasları Bakanlıkça tespit edilmek üzere adres bilgilerini elektronik ortamda Adres Paylaşımı Sistemi ve Kimlik Paylaşımı Sistemi çerçevesinde verebilir. ...”*

24 *“(1) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren adres bilgilerinin kaydedilmesine ilişkin uygulamaya hazırlık olarak sırasıyla aşağıdaki iş ve işlemler yapılır:*

a) Ulusal adres veri tabanının altyapı çalışmaları Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı bünyesinde yapılarak veri tabanı kurulur ve bu maddede öngörülen iş ve işlemlerin tamamlanmasından sonra Genel Müdürlüğe devredilir. ...

c) Adres çalışmaları ile eş zamanlı olarak il özel idareleri ve belediyeler ile Genel Müdürlük, ulusal adres veri tabanlarının teknik altyapısını oluşturur. Ulaştırma Bakanlığı tarafından ülke genelinde il özel idareleri ve belediyeler ile ulusal adres veri tabanı arasında on-line işleyecek bir ağ altyapısı oluşturulur. Her yerleşim biriminin ulusal adres veri tabanına ulaşabileceği bir merkezî bilgisayar programı Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığınca hazırlanır. Gerekli şifreleme ve kullanıcı eğitimi verilerek il özel idareleri ve belediyelerin kullanımına açılır.

ç) Adres standardının belirlendiği tarihten itibaren en geç üçyüztümüş gün içerisinde il özel idare ve belediyeler tarafından yerleşim birimlerinin adres bileşenleri standartlara uygun hale getirilerek numaralama işlemi tamamlanır ve merkezî olarak kurulan ulusal adres veri tabanına (c) bendinde bahsedilen program aracılığı ile işlenir.

Mahkeme Kararı;

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas: 2011-1/380, Karar: 2012/74, T. 06.03.2012

“... Somut olayda, Özel Daire tarafından temyiz incelemesi sırasında dosyada bulunmayan, sanık B... ile katılanın evli olduklarını gösteren nüfus aile kayıt tablosunun UYAP sistemi kullanılarak çıkartılması ve değerlendirilmesi olanaklı iken, bu husus gözardı edilerek yerel mahkeme hükmünün sadece bu yönden bozulmasına karar verilmesi, Anayasamızın 141. ve AIHS'nin 6. maddelerine aykırı olarak yargılamanın gereksiz yere uzaması sonucu doğuracaktır. ...”

Mahkeme kararında, yargılama sürecinde, BİT araçları kapsamında, 5490 sayılı Kanunda tanımlanmış olmakla, mernis sistemi üzerinden, temyiz incelemesi esnasında, dosyada olmayan sanığa ait nüfus kayıt örneği ile adli sicil kaydının UYAP sistemi kullanılarak çıkartılması ve değerlendirilmesinin olanaklı olduğu, UYAP sistemi kullanılmasının, davanın her aşamasında, mümkün olduğu ve yararlanması gerektiği, bu sayede, yargılamada sağlanan usul ekonomisinin Anayasamızın bir ilkesi olduğu, hüküm altına alınmıştır.

Mahkeme Kararı;

Danıştay 10. Dairesi, Esas: 2006/5858, Karar: 2008/1450, T. 25.03.2008

“... Şair Nâzım Hikmet Ran'ın T.C.Vatandaşlığından çıkarılmasına ilişkin 25.7.1951 tarih ve 3/13401 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının geçersiz kaldığı ve uygulanamayacağı hususunun tesbiti ile 8.3.2002 tarihli VGF 90 no'lu form düzenleterek ve düzenleyerek vatandaşlıktan Iskat'ın nüfus kütüğüne tesciline ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

---

d) İl özel idareleri ve belediyelerce gerçekleştirilen numaralama ve levhalama çalışmalarının uygunluğunun yerinde tespit edilmesi amacıyla Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı ve Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından numaralama işlemi tamamlandıktan sonra doksan gün içerisinde alan kontrolü yapılır. Kontrol sonuçları ulusal adres veri tabanına işlenir.

e) Ulusal adres veri tabanındaki yerleşim yeri adreslerinin nüfus kütüklerindeki kişi kayıtları ile ilişkilendirilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasına bağlı kişisel yerleşim yeri adresi kayıtlarının tutulabilmesi için, numaralaması tamamlanan yerleşim yerlerinden başlamak ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altıyüzotuz gün içerisinde tamamlanmak üzere Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından alan uygulaması yapılır. Uygulama esnasında ulusal adres veri tabanına dayalı olarak alanda tespit edilen yerleşim yeri adres bilgileri, MERNİS kayıtları ile Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası esasına göre elektronik ortamda eşleştirilir. Alan taraması sırasında Türkiye'de yerleşim yeri adresi tespit edilen yabancılar ile ilgili ayrı bir veri tabanı oluşturulur.

f) Elde edilen kayıtlar, mahalle ve köy muhtarlıklarında altmış gün süreyle askıya çıkartılır. Askı süresince, itirazlar üzerine yapılacak inceleme sonucunda Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından temin edilen bilgilere göre kayıtlarda gerekli düzeltmeler yapılır. ...”

Davanın ehliyet yönünden reddi yolunda verilen Dairemiz kararı İdari Dava Daireleri Kurulunca temyiz incelemesi üzerine bozulduğundan, esasa yönelik olarak yapılan incelemede; Şair Nâzım Hikmet Ran'ın T.C.vatandaşlığından çıkarılmasına ilişkin 25.7.1951 tarih ve 3/13401 sayılı Bakanlar Kurulunca alınan kararın, yetkili makam tarafından alınmış halen geçerli bir karar olduğu kuşkusuzdur.

1587 sayılı Yasa ve 5490 sayılı Yasa ile nüfus hizmetlerini yürütmekle görevlendirilen davalı Bakanlığın, alınmış olan bu Kararı, mernis projesi kapsamında her vatandaşa bir kimlik numarası verilmesi çalışmalarını sırasında açık olan kayıtların kapatılması gereği işlemekle yükümlü ve bağlı yetki içerisinde bulunduğu açıktır..

..kişinin doğumundan ölümüne kadar kişisel ve medenî durumuna, uyrukluğuna ve bunlarda meydana gelebilecek değişikliklere ait doğal ve hukukî olayların belirlenip saptanması, bu amaçla düzenlenmiş kütüklere yazılması, elektronik ortamda ulusal adres veri tabanının doğru ve geçerli bilgilerle oluşturulması ve saklanması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin ilişkilendirilmesini sağlamak, tescilini yapmak konusunda görev verilen ve bağlı yetki içerisinde bulunan davalı Bakanlığa, Bakanlar Kurulunca alınan kararı nüfus kütüğüne işleyip işlememek konusunda bir takdir yetkisi tanınmamıştır ... Bu itibarla şair Nâzım Hikmet Ran'ın Türk vatandaşlığından çıkarılmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararını nüfus kütüğüne işlememek konusunda bir takdir yetkisinden söz edilemeyeceğinden, davalı Bakanlık tarafından tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. ...”

Mahkeme kararında, elektronik ortamda ulusal adres veri tabanının doğru ve geçerli bilgilerle düzenlenmesi ve saklanması, nüfus kayıtları ile adres bilgilerinin karşılıklı ilişkilendirilmesini ve tescilini yapma konusunda, görev verilen ve bağlı yetkisi bulunan davalı bakanlığa, bakanlar kurulunca alınan kararı, nüfus kütüğüne işleyip işlememek konusunda, bir takdir yetkisi tanınmadığı belirtilmekle, bu hususta, takdir yetkisinin, her işlemin özelliğine göre değerlendirilerek belirlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Belirtmek gerekir ki, ulusal anlamda, vatandaşlara dair elektronik verilerin kayıt edilmesi noktasında, takdir yetkisinin bilgi iletişim alanında tek üst kurula verilmesi, bilgi iletişim alanındaki dağınık ve koordinasyonu eksik idari uygulamaların bir düzen ve ahenk içinde, çağın sürekli değişen teknolojik değişikliklerine aynı anda cevap verecek uygulamaları sisteme dahil ederek sorunların çözümlenmesinde, önemli bir adım olacaktır. Bu kapsamda; devlet, özel sektör ve vatandaşın bilgi iletişim

uygulamalarını kapsayan ortak bir e-devlet kanununun düzenlemesi ve uygulaması, bir zorunluluk olmuştur.

4.15. 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun

27/06/2013 tarihli ve 28690 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun'un amacı, Kanununun 1. maddesinde tanımlanmakla elektronik para kuruluşlarına ilişkin usul ve esasların da kanunda düzenlendiği, hüküm altına alınmıştır;

“Madde 1 – (1) Bu Kanunun amacı, ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemlerine, ödeme hizmetlerine, ödeme kuruluşlarına ve elektronik para kuruluşlarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.”

6493 sayılı Kanununun 2. maddesinde, elektronik para kuruluşlarının da, bu kanun kapsamında olduğu hususu düzenlenmiştir;

“Madde 2 – (1) Bu Kanun, ödeme ve menkul kıymet mutabakat sistemlerini, ödeme hizmetlerini, ödeme kuruluşları ile elektronik para kuruluşlarını kapsar.” şeklinde tanımlanmıştır.

6493 sayılı Kanun'un 3. maddesine²⁵ BİT araçlarının bir parçası olan, elektronik haberleşme işletmecisi, elektronik para, elektronik para kuruluşu ve bunlarla ilgili fon, katılımcı, kişisel güvenlik bilgileri, ödeme aracı ve sisteme dair tanımlamalar

---

25 *“c) Elektronik haberleşme işletmecisi: 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu çerçevesinde tanımlanan işletmeciyi,*

ç) Elektronik para: Elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değeri,

d) Elektronik para kuruluşu: Bu Kanun kapsamında elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişiyi,

e) Fon: Banknot, madeni para, kaydi para veya elektronik parayı, ...

g) Katılımcı: Sisteme katılarak doğrudan transfer emri verme yetkisi bulunan ve sistem kurallarına uymakla yükümlü tüzel kişiyi,

ğ) Kişisel güvenlik bilgileri: Ödeme aracı ile işlem gerçekleştirirken kullanılabilecek şifre, son kullanma tarihi, güvenlik numarası gibi ödeme aracını ve ödeme aracı kullanıcısının kimliğini belirleyici bilgileri, ...

ö) Ödeme aracı: Ödeme hizmeti sağlayıcısı ile kullanıcısı arasında belirlenen ve ödeme hizmeti kullanıcısı tarafından ödeme emrini vermek için kullanılan kart, cep telefonu, şifre ve benzeri kişiye özel aracı, ...

z) Sistem: Ödeme sistemi ve menkul kıymet mutabakat sistemini, ...”

yapılmıştır. Kanunun madde düzenlemesiyle, kanun kapsamında yararlanılan BİT araçlarının ilgili tanımlamaları ve ilgili olduğu kavramlar tanımlanmakla, elektronik para kullanımına dair yasal alt yapının sağlanması amaçlanmıştır.

6493 sayılı Kanun'un 18. maddesinde²⁶ elektronik para ihraç eden kuruluşlara dair düzenleme ile bu kuruluşların yasal alt yapısının düzenlenmesi amaçlanmıştır.

Aynı Kanunda, elektronik para ihracına dair usul ve esaslar ve ayrıca elektronik para ihraç eden kuruluşların yasaklı olduğu işlemler, kanunun 20. maddesinde²⁷ tanımlanmıştır.

---

26 “(1) 5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren bankalar ve bu Kanun kapsamında elektronik para çıkarma izni verilen elektronik para kuruluşları dışındaki kişilerin elektronik para ihracı faaliyetinde bulunmaları yasaktır.

(2) Bu Kanun kapsamında elektronik para ihraç etmek isteyen elektronik para kuruluşu Kuruldan izin almak kaydıyla faaliyette bulunabilir.

(3) Elektronik para kuruluşunun;

a) Anonim şirket şeklinde kurulması,

b) Sermayesinde yüzde on ve üzerinde paya sahip olanların ve kontrolü elinde bulunduranların 5411 sayılı Kanunda banka kurucuları için aranan nitelikleri haiz olması,

c) Pay senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması,

ç) Nakden ve her türlü muvazaadan ari ödenmiş sermayesinin en az beş milyon Türk Lirası olması,

d) Bu Kanun kapsamındaki işlemleri gerçekleştirebilecek yönetim, yeterli personel ve teknik donanımına sahip olması, şikâyet ve itirazlarla ilgili birimleri oluşturması,

e) Bu Kanun kapsamında yürütecekleri faaliyetlerin sürekliliğine ve elektronik para kullanıcılarına ilişkin fon ve bilgilerin güvenliğine ve gizliliğine dair gerekli tedbirleri alması,

f) Kurumun denetimini engellemeyecek şeffaf ve açık bir ortaklık yapısı ve organizasyon şemasına sahip olması, şarttır.

(4) Elektronik para kuruluşları faaliyetlerini 5411 sayılı Kanunda tanımlanan bankalar aracılığıyla yürütürler.

(5) Elektronik parayı ihraç eden kuruluşun sadece kendi mağaza ağında, sadece belirli bir mal veya hizmet grubunun satın alınmasında veya yapılan bir anlaşma sonucunda sadece belirli bir hizmet ağında kullanılabilen ön ödemeli araçlar bu Kanun kapsamı dışındadır. ....”

27 “(1) Elektronik para ihraç eden kuruluş, aldığı fon kadar elektronik para ihraç eder.

(2) Elektronik para ihraç eden kuruluş, elektronik para kullanıcısı tarafından yatırılan fonları gecikmeksizin elektronik paraya çevirerek kullanıma hazır hâle getirir.

(3) Elektronik para kuruluşu, elektronik para ihracı karşılığında topladığı fonları 5411 sayılı Kanunda tanımlanan bankalar nezdinde açılacak ayrı bir hesaba aktarmak suretiyle kullanım süresi boyunca bu hesapta bulundurmaya zorundadır. Bu fıkra kapsamında, fonların yatırıldığı bankalar; elektronik para kuruluşunca yatırılan tutarı kullanım süresi boyunca Banka nezdindeki hesaplarında bloke ederler. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir.

(4) Elektronik para kuruluşu kredi verme faaliyetinde bulunamaz.

(5) Elektronik para ihraç eden kuruluş, elektronik parayı elinde bulundurma süresine bağlı olarak elektronik para hamiline faiz veremez ve herhangi bir menfaat sağlayamaz.

(6) Kurul, elektronik para kuruluşu tarafından yapılamayacak diğer faaliyetleri belirlemeye yetkilidir.

(7) Elektronik para kuruluşlarının elektronik para ihracı karşılığında aldığı fonlar, 5411 sayılı Kanunun 60 inci maddesine göre mevduat veya katılım fonu olarak kabul edilmez.”

4.16. 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununda Elektronik Kamu Alımlarına İlişkin Düzenleme

Kamu İhale Kurumu, Bilgi Toplumu Stratejisi çerçevesinde, elektronik kamu ihale ve satınalma sistemlerinin kurulması ile görevlendirilmiştir. 4734 sayılı Kanun ile getirilen yasal düzenleme ile elektronik ortamda kamu alımı yapılmasına, olanak sağlanmıştır.

4734 sayılı Kanun ile düzenlenen Elektronik Kamu Alımları Platformu (EKAP) ile idarelerin mal ve hizmet alımlarında, istekli olabilecek girişimcilerin ihale sürecine ilişkin işlemlerinin internet üzerinden gerçekleştirilmesi sağlanmıştır.

4734 sayılı Kanununun Ek 1. maddesinde²⁸ BİT araçları kullanımına yönelik Elektronik Kamu Platformu ve yapısı tanımlanmıştır.

Kanun düzenlemesiyle, ihale sürecinde elektronik araçların kullanımına dair esas ve usullerin Kamu İhale Kurumu tarafından belirleneceği hususu düzenlenmiştir. Bunun yanında, ihale sürecindeki bildirim, tebligat ve diğer işlemlerin kısmen veya tamamen elektronik yolla yapılmasına izin veren düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenleme, e-devlet politikasının uygulanması ile doğrudan ilgili bulunmaktadır. Böylelikle, kanunun ile e-devlet uygulamalarıyla ulaşılmak istenen amaçlardan biri olan idari hizmetlerin internet üzerinden yapılabilmesi olanaklı hale gelmektedir. Kanun düzenlemesi, bu konuda kısmi iyileştirmeler sağlıyor olsa da, bu konuda, önemli bir adımdır (Demirhan, 2011: 183-194).

4.17. 5846 sayılı Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu

5846 sayılı Kanunda bir eserin çoğaltma hakkının kime ait olduğu, çoğaltma hakkının BİT araçlarından biri olan bilgisayara eserin yüklenmesi, görüntülenmesi ve depolanması eylemlerini de kapsadığı, 22. maddesinde hüküm altına alınmıştır.

“Madde 22-Bir eserin aslını veya kopyalarını, herhangi bir şekil veya yöntemle, tamamen veya kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. ...”

---

28 “1-Bu Kanun kapsamında yapılan ihalelerde; bu Kanunun 13 üncü maddesi hükümleri saklı kalmak üzere, ilan, ihale dokümanının hazırlanması ve verilmesi, katılım ve yeterliğe ilişkin belgelerin sunulması, tekliflerin hazırlanması, sunulması ve değerlendirilmesi, ihalenin karara bağlanması ve onaylanması, kesinleşen ihale kararlarının bildirilmesi ve sözleşmenin imzalanması gibi ihale süreciyle ilgili aşamalar ile her türlü bildirimler kısmen veya tamamen, Kurum tarafından oluşturulan Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden gerçekleştirilebilir. ...”

Çoğaltma hakkı, bilgisayar programının geçici çoğaltılmasını gerektirdiği ölçüde, programın yüklenmesi, görüntülenmesi, çalıştırılması, iletilmesi ve depolanması fiillerini de kapsar.”

5846 sayılı Kanunda, bir eserin umuma iletim hakkının düzenlendiği 25. maddesinde, BİT araçlarından digital iletim kullanılarak, eserin yayınlanması da bu madde kapsamında değerlendirilmiştir:

“Madde 25-Bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, radyo-televizyon, uydu ve kablo gibi telli veya telsiz yayın yapan kuruluşlar vasıtasıyla veya dijital iletim de dahil olmak üzere işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla yayınlanması ve yayınlanan eserlerin bu kuruluşların yayınlarından alınarak başka yayın kuruluşları tarafından yeniden yayınlanması suretiyle umuma iletilmesi hakkı münhasıran eser sahibine aittir.”

5846 sayılı Kanunda, mali haklara tecavüzün düzenlendiği 68. maddesinde, içinde BİT araçlarından ses ve görüntü nakline yarayan araçlarla, umuma iletenler hakkında da eserleri yasal olmayan şekilde umuma iletmeleri durumunda, hak sahipleri tarafından, istenebilecek bedele ilişkin düzenleme yapılmıştır:

“Madde 68 - Eseri, icrayı, fonogramı veya yapımları hak sahiplerinden bu Kanuna uygun yazılı izni almadan, işleyen, çoğaltan, çoğaltılmış nüshaları yayan, temsil eden veya hertürlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletenlerden, izni alınmamış hak sahipleri sözleşme yapılmış olması halinde isteyebileceği bedelin veya bu Kanun hükümleri uyarınca tespit edilecek rayiç bedelin en çok üç kat fazlasını isteyebilir.”

5846 sayılı Kanunda, ceza davaları ve suçların düzenlendiği 71. maddesinde, içinde BİT araçlarından ses ve görüntü nakline yarayan araçlarla yoluyla da eserleri yasal olmayan şekilde umuma iletenler, yayımlayanlar, satanlar, kiralayanlar, ödünç verenler ve ticari amaçla satın alanlara dair cezai düzenleme yapılmıştır.

“Madde 71- ... 1. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı hak sahibi kişilerin yazılı izni olmaksızın işleyen, temsil eden, çoğaltan, değiştiren, dağıtan, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma ileten, yayımlayan ya da hukuka aykırı olarak işlenen veya çoğaltılan eserleri satışa arz eden, satan, kiralamak veya ödünç vermek suretiyle ya da sair şekilde yayan, ticarî amaçla satın alan, ithal veya

ihraç eden, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran ya da depolayan kişi hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

2. Başkasına ait esere, kendi eseri olarak ad koyan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır. Bu fiilin dağıtmak veya yayımlamak suretiyle işlenmesi hâlinde, hapis cezasının üst sınırı beş yıl olup, adli para cezasına hükmolunamaz.”

5846 sayılı Kanunda, koruyucu programları etkisiz kılmaya yönelik, hazırlık hareketlerine dair 72. maddesinde, BİT araçlarını korumaya yönelik programları, etkisiz bırakmaya yönelik araçlar üreten ve satanlara dair, cezai müeyyide hüküm altına alınmıştır:

“Madde 72-Bir bilgisayar programının hukuka aykırı olarak çoğaltılmasının önüne geçmek amacıyla oluşturulmuş ilave programları etkisiz kılmaya yönelik program veya teknik donanımları üreten, satışa arz eden, satan veya kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”

5846 sayılı Kanunda eser sahibinin haklarının düzenlendiği 80. maddesinde²⁹ içinde BİT araçlarından ses ve görüntü nakine yarayan araçlar yoluyla da eserin umuma iletilmesine izin verme ve yasaklamaya dair eser sahibinin yetkileri ve kullanımı hususları, hüküm altına alınmıştır.

5846 sayılı Kanunda, eser sahibinin haklarının düzenlendiği Ek 4. maddesinde; eserin, içinde BİT araçlarının da bulunduğu servis ve bilgi sağlayıcılarca, eser üzerinde, hak sahibi olanların, bu kanunda tanınmış haklarının ihlali durumunda, söz konusu eserlerin içerikten çıkarılacağı, hüküm altına alınmıştır:

“Ek Madde 4 - ... Dijital iletim de dahil olmak üzere işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla servis ve bilgi içerik sağlayıcılar tarafından eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin bu Kanunda tanınmış haklarının ihlali halinde, hak sahiplerinin başvuruları üzerine ihlâlê konu eserler içerikten çıkarılır. Bunun için hakları haleldar olan gerçek veya tüzel kişi öncelikle bilgi içerik sağlayıcısına

29 *“Eser sahibinin hakları ile bağlantılı haklar şunlardır: ...*

(2) Bir eseri, sahibinin izniyle özgün bir biçimde yorumlayan icracı sanatçı, bu icranın tespit edilmesine, bu tespitin çoğaltılmasına, satılmasına, dağıtılmasına, kiralanmasına ve ödünç verilmesine, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletimine ve yeniden iletimine ve temsiline izin verme veya yasaklama hususunda münhasıran hak sahibidir. ...”

başvurarak üç gün içinde ihlâlin durdurulmasını ister. İhlâlin devamı halinde bu defa, Cumhuriyet savcısına yapılan başvuru üzerine, üç gün içinde servis sağlayıcıdan ihlâlâ devam eden bilgi içerik sağlayıcısına verilen hizmetin durdurulması istenir. İhlâlin durdurulması halinde bilgi içerik sağlayıcısına yeniden servis sağlanır. Servis sağlayıcılar, bilgi içerik sağlayıcılarının isimlerini gösterir listeyi her ayın ilk iş günü Bakanlığa bildirir. Servis sağlayıcılar ile bilgi içerik sağlayıcıları, Bakanlıkça istendiği takdirde her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür. Bu maddede belirtilen hususların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.”

Fikri ve Sanat Eserlerinin Korunması Kanununun birtakım maddelerine uygulamada, internet kullanılarak işlenen suçlarda başvurulmaktadır. İnternet kullanılarak yapılan girişimlerle film, müzik, kitap, fotoğraf gibi bazı eserlere, marka ve endüstriyel tasarım ürünlerine, haksız bir şekilde sahiplik iddası hallerinin yaygınlaşması üzerine yasal düzenlemeler yapılmakla, bu sayede, internet yolu kullanılarak, kendilerine karşı gerçekleştirilen eylemlerden zarar görenlerin adli yola başvurabilmeleri yolu kolaylaştırılmıştır. Bu tür davalar, Fikri ve Sanat Eserleri Kanununun 52., 59. ve 68. madde kapsamında değerlendirilerek karar bağlanmaktadır (Demirhan, 2011: 183-194).

4.18. 5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanunu

25/06/2005 tarihli ve 25856 sayılı resmi gazetede yayımlanan 5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanunu'nun 1. maddesinde, işbu Kanunun amacı belirtilmiştir:

“Madde 1 - Bu Kanunun amacı; kamu hizmeti niteliğini haiz, ancak işletmeciler tarafından karşılanmasında mali güçlük bulunan evrensel hizmetin sağlanması, yürütülmesi ve elektronik haberleşme sektörü ile bu Kanun kapsamında belirlenen diğer alanlarda evrensel hizmet yükümlülüğünün yerine getirilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.” şeklinde tanımlanmıştır.

5369 sayılı Kanununun 2. maddesinde³⁰ tanımlar kısmında, içinde BİT araçlarının da bulunduğu kavramlar, Elektronik haberleşme, Evrensel hizmet, Evrensel

30 “Elektronik haberleşme: İşaret, sembol, ses, görüntü ve elektrik işaretlerine dönüştürülebilen her türlü verinin kablo, telsiz, optik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla iletilmesini, gönderilmesini ve alınmasını,

Evrensel hizmet: Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde coğrafi konumlarından bağımsız olarak herkes tarafından erişilebilir; önceden belirlenmiş kalitede ve herkesin karşılayabileceği makul bir bedel

hizmet yükümlüsü, Evrensel hizmete dair alt yapı kavramları tanımlanmıştır.

5369 sayılı Kanunun 3. maddesinde³¹ düşük gelirli vatandaşların BİT araçlarının kullanımını da kapsayan evrensel hizmetten yararlanmasının kolaylaştırmasına dair evrensel hizmeti sağlamada, evrensel hizmet yükümlüsünün uyacağı ilkeler belirlenmiştir

Bu konuda düzenleme yapılmış olması, e-devlet politikasının başarılı ve yaygın bir şekilde kullanılması bakımından önemlidir. Çünkü, e-devlet uygulamaları, onu kullanacak kişi ve kurumların sayısının artması ile mümkün olacaktır. Kişi ve kurumların bu araçları, yaygın kullanımı, söz konusu BİT araçlarının kullanım bedeli ile doğrudan orantılıdır. BİT araçların kullanım bedeli yüksek ise BİT araçlarından yararlanılması da düşük kalacak ve e-devlet politikası uygulama boyutunda, yeterince yaygınlaşamayacaktır. Konunun önemi; engelliler, ekonomik düzeyi düşük olan kesimler bakımından, daha da hassastır. Ülkemizdeki internet erişimi ve bunu sağlayan cihazlara sahip olabilmeye bedelleri, maliyetlerinin yüksekliği, sadece yukarıda açıklanan dezavantajlı grupları değil, ortalama bir gelire sahip olan vatandaşların dahi kullanımını sınırlamaktadır.

5369 sayılı Kanunun 5. maddesinde kapsamında, BİT araçlarının kullanımını da kapsayan evrensel hizmetin kapsamının hangi hizmetleri kapsadığı açıklanmıştır:

“Madde 5 - Evrensel hizmet;

a) Sabit telefon hizmetlerini,

b) Ankesörlü telefon hizmetlerini,

c) Basılı veya elektronik ortamda sunulacak telefon rehber hizmetlerini,

---

karşılığında asgari standartlarda sunulacak olan, internet erişimi de dahil elektronik haberleşme hizmetleri ile bu Kanun kapsamında belirlenecek olan diğer hizmetleri,

Evrensel hizmet yükümlüsü: Elektronik haberleşme sektöründe, ilgili mevzuatına göre Kurumca yetkilendirilmiş ve bu Kanun kapsamındaki hizmetleri sağlamakla yükümlü kılınan işletmeciyi, ...

Alt yapı: Evrensel hizmetin sağlanmasını teminen hizmetin verilebilmesi için gerektiğinde öncelikle fiziki ortamın oluşturulmasına yönelik her türlü teçhizat, ekipman, bilgisayar, yazılım ve donanımı, ...”

31 *“Evrensel hizmetin sağlanmasında ve bu hususta yapılacak düzenlemelerde aşağıdaki ilkeler göz önüne alınır:*

a) Evrensel hizmetten, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan herkes, bölge ve yaşadığı yer ayırımı gözetilmeksizin yararlanır.

b) Evrensel hizmet, fert başına gayrisafi yurt içi hasıla tutarı da göz önünde bulundurularak karşılanabilir ve makul fiyat seviyesinde sunulur.

c) Düşük gelirli, engelliler ve sosyal desteğe ihtiyacı olan grupların da evrensel hizmetten yararlanabilmesi için uygun fiyatlandırma ve teknoloji seçeneklerinin uygulanabilmesine yönelik tedbirler alınır. ...”

- d) Acil yardım çağruları hizmetlerini,
- e) Temel internet hizmetlerini,
- f) Ulaşımı deniz yoluyla sağlanabilen yerleşim alanlarına yolcu taşıma hizmetlerini,
- g) Deniz haberleşmesi ve seyir güvenliği haberleşme hizmetlerini, kapsar. ...”

4.19. 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu

4691 sayılı Kanunu doğrudan, e-devlet politikası kapsamında çıkarılmamış olsa da, bu alanla ilgili düzenleme içermekle, Kanunun amacı, 1. maddesinde açıklanmıştır:

“Madde 1 - Bu Kanunun amacı, üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayiinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması maksadıyla teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini veya standardını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun kararları da dikkate alınarak teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak, teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamaktır.” şeklinde tanımlanmıştır.

Kanun, teknolojisi yoğun üretim ve girişimciliği destekleme noktasında, mevzuat eksikliğini giderme ve bu yöndeki çalışmaları, kamu ve özel sektör alanında geliştirme, bu gelişmeyi, kurum ve kuruluşlarıyla sistemli hale getirme amacı taşımaktadır.

4691 sayılı Kanunun tanımlar başlıklı 3. maddesinde, BİT araçlarının üretimi ve geliştirilmesini de kapsayan teknoloji geliştirme bölgelerinin kuruluşunu, işleyişini, birimlerini, ARGE Merkezlerini, üretim birimlerini, Teknoloji geliştirme bölgelerinin yönetim ve denetimini ve bunlarla ilgili kişi ve kuruluşların görev, yetki ve sorumlulukları tanımlanmıştır. Kanun metninde Teknoloji Geliştirme Bölgesi “Yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik firmaların, belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsünün olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım

*ürettikleri/geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri ve bu yolla bölgenin kalkınmasına katkıda buldukları, aynı üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsü alanı içinde veya yakınında; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği siteyi veya bu özelliklere sahip teknoparkı,”*olarak tanımlanmıştır. Yine, kanun maddesinde, Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) “ *Araştırma ve geliştirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yazılım dahil yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmaları,*” olarak tanımlanmıştır.

4691 sayılı Kanunla, teknolojik bilgi üretiminde ülkemizi çağdaş standartları yakalaması ve üretimin her aşamasında, bu düzeyde, devamlılığı sağlayabilmek ve teknolojik bilgiyi ticarileştirmek adına birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler ile teknolojik bilgi üretiminin BİT araçlarını ve bu araçların çağdaş standartlar seviyesinde geliştirilmesini de kapsamaktadır.

4.20. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve Uygulaması

İdare Hukuku³² en genel ve kısa tanımıyla bu hukukun, idarenin hukuku olduğudur (Günday, 2011). İdarenin amacı, kamunu faydasını sağlamaktır. İdare hukuku, kamunun faydasını sağlamaya, vatandaşların hak ve hürriyetlerini güvenceye almaya yönelik idarenin faaliyetleri sırasında, olası meydana gelebilecek bozulan fayda, zarar dengesini yeniden kurarak, idarenin faaliyet ve yapılanmasını kurallara bağlamaktadır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun (İYUK) 1. maddesinde, uyuşmazlıkları, işbu Kanuna tabi olan mahkemeler belirtilmiştir.

“Madde 1 - Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümü, bu Kanunda gösterilen usullere tabidir.”

---

32 İdare hukuku, temeli anayasada belirlenen, idarenin faaliyet ve örgütlenmesine ilişkin kurallar öngören, kamuya tanınan üstünlük ve ayrıcalıklar ile bireye tanınan hak ve hürriyetlerin dengelenmesini sağlayan hukuk dalıdır.

İdare hukuku, 19. yüzyılda ortaya çıkması bakımından kaynağını Roma'dan alan birçok hukuk dalına nazaran daha genç bir hukuk dalıdır. Gelişimini, değişen devlet modeli anlayışına bağlı olarak hızla sürdürmekte olan idare hukukunun uygulanmasından doğan uyuşmazlıklar idari yargıda çözümlenir (Günday, 2011)

2577 sayılı Kanunun 3. maddesinde, idari davaların açılması hususu tanımlanmaktadır:

“Madde 3 - İdari davalar, Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle açılır.”

Çalışmamızın bu bölümünde idare hukuku kapsamında, BİT ve e-devlet’e dair hukuki düzenlemeleri kapsamında, Vergi Usul Kanununda yapılan değişiklikler ve bu değişikliklere dair emsal yargı kararları incelenmiştir.

Bilgi iletişim alanındaki gelişmeler, ülkelerin mali ve vergiye dair mevzatını da etkilemiş, bireylerin ve tüzel kişilerin kazançlarını devletin ilgili birimlerine bildirimlerinde, BİT araçlarından yararlanılabildiğini ve bu şekilde, daha hızlı ve bürokratik anlamda, kırtasiyeciliği azaltıcı mevzuat düzenlemeleri yapılmıştır. Bu kapsamda, 10.11.1961 tarihli ve 10705 sayılı resmi gazetede yayınlanan 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nda bilgi iletişim teknolojileri kullanımına yönelik, birtakım düzenlemeler yapılmıştır.

213 sayılı Kanunun 28. maddesinde³³ BİT araçları yoluyla, elektronik ortamda beyanname düzenleyebileceği, gönderilebileceği, buna dair tahakkuk fişinin mükellefe elektronik ortamda iletilebileceği ve bunun da tebliğ yerine geçtiği, yine 213 sayılı Kanunun 107. maddesinde³⁴, işbu Kanun hükümleri kapsamında elektronik ortamda tebliğ yapılabileceği, hüküm altına alınmıştır.

213 sayılı Kanunun elektronik yoklama başlıklı, 132/A maddesinde³⁵BİT araçları yoluyla, elektronik ortamda, yoklama fişinin elektronik ortamda da tanzim

33 *“Beyannamenin elektronik ortamda gönderilmesi halinde tahakkuk fişi elektronik ortamda düzenlenir ve mükellef veya elektronik ortamda beyanname gönderme yetkisi verilmiş gerçek veya tüzel kişiye elektronik ortamda iletir. Bu ileti, tahakkuk fişinin mükellefe tebliğ yerine geçer.”*

34 *“Bu Kanun hükümlerine göre tebliğ yapılacak kimselere, 93 üncü maddede sayılan usullerle bağlı kalınmaksızın, tebliğe elverişli elektronik bir adres vasıtasıyla elektronik ortamda tebliğ yapılabilir.*

Maliye Bakanlığı, elektronik ortamda yapılacak tebliğle ilgili her türlü teknik altyapıyı kurmaya veya kurulmuş olanları kullanmaya, tebliğe elverişli elektronik adres kullanma zorunluluğu getirmeye ve kendisine elektronik ortamda tebliğ yapılacakları ve elektronik tebliğe ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

Elektronik ortamda tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır.”

35 *“Yoklama neticeleri, yoklama yerinde bu Kanunun 131 inci maddesinde yer alan yoklama fişi ile aynı mahiyette olan, elektronik ortamda tanzim olunan “yoklama fişi” ile de kayıt altına alınabilir. Bu fiş, nezdinde yoklama yapılan veya yetkilisi tarafından elektronik imza araçlarıyla imzalanır. Yoklama fişinin elektronik imza araçlarıyla imzalanmaması durumunda yoklama fişini temsil eden ve yoklama fiş muhteviyatının değiştirilemeyeceğini güvence altına alan benzersiz bir kodun üzerine yazıldığı bir form imzalanır. ...”*

edilebileceği, buna ilişkin usul ve esasların, Maliye Bakanlığınca belirleneceği, hüküm altına alınmıştır.

213 sayılı Kanunun, işe başlama, işe başlamayı bildirme başlıklı 153. maddesinde³⁶ tescil başvurusunda bulunan mükellefin, başvuru evrakının bir suretinin, ilgili vergi dairesine, BİT araçları kullanarak, elektronik ortamda intikal ettireceği ve ilgili evrakların elektronik ortamda intikaline dair, usul ve esasların Maliye Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca tespit edileceği, hüküm altına alınmıştır.

213 sayılı Kanunun, vergi beyannamelerinin imzalanması ve yeminli mali müşavir tasdik raporları başlıklı, mükerrer 227. maddesinde yeminli mali müşavirlerin tasdik işlemlerini, BİT araçları yoluyla elektronik ortamda gerçekleştirebilmeleri olanağı getirilmiştir.

“Mükerrer Madde 227 -Maliye Bakanlığı: ...

3. Vergi kanunları kapsamındaki yeminli mali müşavirlik tasdik işlemlerini elektronik ortamda gerçekleştirmeye ve tasdike konu işlemleri mükellef grupları, faaliyet ve tasdik konuları itibarıyla ayrı ayrı belirlemeye ve uygulamaya,

Bu uygulamalara ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

213 sayılı Kanunun, Elektronik Ortamdaki Kayıtlar ve Elektronik Cihazla Belge Düzenleme başlıklı mükerrer 242. maddesinde³⁷, BİT araçları yoluyla elektronik cihazlarla düzenlenen belgelere ilişkin, ilgili elektronik cihazlara dair nitelikler, elektronik cihazlarla düzenlenen belgelerin, işbu kanun hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş belge olduğu, elektronik defter, elektronik belge ve elektronik kayıtların

36 “... Ticaret sicili memurlukları, kurumlar vergisi mükellefi olup da Türk Ticaret Kanununun 27 nci maddesi uyarınca tescil için başvuran mükelleflerin başvuru evraklarının bir suretini ilgili vergi dairesine yazılı veya elektronik ortamda intikal ettirir. ... Başvuru evraklarının elektronik ortamda intikaline ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca müştereken belirlenir.”

37 “1. Maliye ve Gümrük Bakanlığı; mükelleflere, niteliklerini belirlediği elektronik cihazları kullanılmak suretiyle belge düzenletmeye ve kullanılacak özel cihazlardan çıkarılan pulları belgelere eklemeye yetkilidir. Elektronik cihazlarla düzenlenen belgeler ile özel cihazlardan çıkarılan pulları ihtiva eden belgeler bu Kanun hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş belge hükmündedir. ...

2. Elektronik defter, şekil hükümlerinden bağımsız olarak bu Kanuna göre tutulması zorunlu olan defterlerde yer alması gereken bilgileri kapsayan elektronik kayıtlar bütünüdür.

Elektronik belge, şekil hükümlerinden bağımsız olarak bu Kanuna göre düzenlenmesi zorunlu olan belgelerde yer alan bilgileri içeren elektronik kayıtlar bütünüdür.

Elektronik kayıt, elektronik ortamda tutulan ve elektronik defter ve belgeleri oluşturan, elektronik yöntemlerle erişimi ve işlenmesi mümkün olan en küçük bilgi ögesini ifade eder. ...”

tanımları düzenlenmekle, bunlara dair usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığının yetkili olduğu, hüküm altına alınmıştır.

213 sayılı Kanunun, defter ve belgelerle diğer kayıtların ibraz mecburiyeti başlıklı 256. maddesinde, içinde BİT araçlarının da bulunduğu verileri, yetkili makamların talebi üzerine, ibraz etmek zorunluluğu, hüküm altına alınmıştır.

“Madde 256 - Geçen maddelerde yazılı gerçek ve tüzel kişiler ile mükerrer 257 nci madde ile getirilen zorunluluklara tabi olanlar; muhafaza etmek zorunda oldukları her türlü defter, belge ve karneler ile vermek zorunda buldukları bilgilere ilişkin mikro fiş, mikro film, manyetik teyb, disket ve benzeri ortamlardaki kayıtlarını ve bu kayıtlara erişim veya kayıtları okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri muhafaza süresi içerisinde yetkili makam ve memurların talebi üzerine ibraz ve inceleme için arz etmek zorundadırlar. Bu zorunluluk Maliye Bakanlığınca belirlenecek usule uygun olarak, tasdike konu hesap ve işlemlerin doğrulanması için gerekli kayıt ve belgelerle sınırlı olmak üzere, bu hesap ve işlemlere doğrudan ya da silsile yoluyla taraf olanlara, defter ve belgelerinin tetkiki amacıyla yeminli mali müşavirler tarafından yapılan talepler için de geçerlidir.”

213 sayılı Kanunun, diğer ödevler başlıklı, 257. maddesinin son fıkrasında, BİT araçları yoluyla, elektronik ortamda gönderilen beyannamelerin mükellef tarafından verilmiş kabul edileceği, hüküm altına alınmıştır:

“Madde 257- ...Birinci fıkranın (4) numaralı bendi uyarınca Maliye Bakanlığının beyanname ve bildirimlerin yetki verilmiş gerçek veya tüzel kişiler aracılığıyla gönderilmesi hususunda izin vermesi veya zorunluluk getirmesi halinde, (mükellef veya vergi sorumlusu ile gönderme işini yapacak kişiler arasında özel sözleşme düzenlenmek kaydıyla) elektronik ortamda gönderilen beyanname ve bildirimler, mükellef veya vergi sorumlusu tarafından verilmiş addolunur.”

213 sayılı Kanunun, yetki başlıklı mükerrer 257. maddesinde³⁸ içinde BİT araçları yoluyla kayıt altına alınan verilerin saklanması dair usul ve esasların

---

38 “Maliye Bakanlığı; ...

3. Tutulması ve düzenlenmesi zorunlu defter, kayıt ve belgelerin mikro filmi, mikro fiş veya elektronik bilgi ve kayıt araçlarıyla yapılması veya bu kayıt ortamlarında saklanması hususunda izin vermeye veya zorunluluk getirmeye, bu şekilde tutulacak defter ve kayıtların kopyalarının Maliye Bakanlığında veya muhafaza etmekle görevlendireceği kurumlarda saklanması zorunluluğu getirmeye, bu konuda uygulama usul ve esaslarını belirlemeye, ... yetkilidir.

belirlemeye, tahakkuk fişlerinin elektronik ortamda tebliğ etmeye ve buna ilişkin usûl ve esasları belirlemeye, Maliye Bakanlığının yetkili olduğu, pişmanlık talepli beyannamelere dair elektronik ortamda gönderilen beyannamelere ilişkin tahakkuk fişinin elektronik ortamda yetkili kişilere gönderileceği, hüküm altına alınmıştır.

213 sayılı Kanunun, fatura ve benzeri evrak verilmemesi ve alınmaması ile diğer şekil ve usul hükümlerine uyulmaması başlıklı 353. maddesinde BİT araçları kullanılarak, Kanun uyarınca yapılması gereken bildirimleri, zamanında yerine getirmeyenler hakkında, özel usulsüzlük cezası kesileceği, hüküm altına alınmıştır.

“353. Madde ... 9. (Ek bent: 22/07/1998 - 4369/82 md.) 4358 sayılı Kanun uyarınca işlemlerinde vergi kimlik numarası kullanma zorunluluğu getirilen kurum ve kuruluşlardan yaptıkları işlemlere ilişkin bildirimleri Maliye Bakanlığının belirleyeceği standartlarda, araçlarla (yazı, manyetik ortam, disket, mikro film, mikro fiş gibi) ve zamanlarda yerine getirmeyenler hakkında 170.000.000 (260.000.000) lira özel usulsüzlük cezası kesilir. Ceza kesilenler, ödedikleri ceza için fiileri ile ceza kesilmesine neden olan kişilere rücu edebilirler.”

213 sayılı Kanunun, fatura ve benzeri evrak verilmemesi ve alınmaması ile diğer şekil ve usul hükümlerine uyulmaması başlıklı 355. maddesinde³⁹ BİT araçları kullanılarak, elektronik ortamda beyanname verilmemesinin müeyyidesi, hüküm altına alınmıştır.

Mahkeme Kararı;

Kanuni süresi geçtikten sonra kendiliğinden veya pişmanlık talepli olarak verilen beyannamelerin elektronik ortamda gönderilmesi üzerine elektronik ortamda düzenlenen tahakkuk fişi ve/veya ihbarnameler mükellef, vergi sorumlusu veya bunların elektronik ortamda beyanname gönderme yetkisi verdiği gerçek veya tüzel kişiye elektronik ortamda iletilir. Bu ileti tahakkuk fişi ve/veya ihbarnamenin muhatabına tebliği yerine geçer.”

39 *“... Elektronik ortamda beyanname verilmesi mecburiyetine uyulmaması halinde kesilmesi gereken özel usulsüzlük cezası, beyannamenin kanuni süresinin sonundan başlayarak elektronik ortamda 30 gün içinde verilmesi halinde 1/10 oranında, bu sürenin dolmasını takip eden 30 gün içinde verilmesi halinde ise 1/5 oranında uygulanır.*

Elektronik ortamda verilme zorunluluğu getirilen bildirim veya formlara ilişkin olarak süresinden sonra düzeltme amacıyla verilen bildirim ve formların, belirlenen sürelerin sonundan itibaren 10 gün içinde verilmesi halinde özel usulsüzlük cezası kesilmez, takip eden 15 gün içinde verilmesi halinde ise kesilmesi gereken özel usulsüzlük cezası 1/5 oranında uygulanır.

(Ek fıkra: 16/06/2009-5904 S.K./22.mad) Elektronik ortamda beyanname ile bildirim ve form verme mecburiyetine uymayanlara bu maddeye göre ceza kesilmesi halinde, 352 nci maddenin birinci derece usulsüzlüklerle ilgili (1) numaralı bendi ile ikinci derece usulsüzlüklerle ilgili (7) numaralı bendi uyarınca ayrıca ceza kesilmez.”

Mahkeme kararlarında, Kamu Kurumu tarafından, bildirim formlarının elektronik ortamda verilmesi uygulmasına dair yapılan düzenleyici idari işlemin yasallığı ve uygulamanın yürürlük tarihinin hükme esas kabul edildiği vurgulanmaktadır.

Ankara 3. Vergi Mahkemesi, Esas: 2011/860, Karar No: 2011/2073,

T. 22.09.2011

“..., her ne kadar 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 355'inci maddesinin ikinci fıkrasına 5904 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle eklenen cümle ile bu ödevlerin yerine getirilmesine ilişkin usul ve esasların Maliye Bakanlığınca yapılan düzenleyici idari işlemlerle duyurulması halinde, ilgililere ayrıca yazılı olarak bildirilme şartı aranmayacağı belirtilmiş ise de bu maddenin yürürlük tarihi 01.08.2009 olup, önceki dönemlere uygulanmasının mümkün olmadığı, bu itibarla, söz konusu tarihten önceki dönemlere ilişkin bildirim formlarının elektronik ortamda verilmemesi nedeniyle kesilen özel usulsüzlük cezalarında hukuka uyarlık bulunmadığı ancak, bu tarihten sonraki dönemlere ilişkin olarak kesilen özel usulsüzlük cezalarında ise hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle davanın kısmen reddine karar verilmiştir.”

Danıştay 4. Dairesi, Esas: 2010/1052, Karar 2011/3655 T. 12.5.2011,

“Özeti :Elektronik ortamda verilmesi gereken beyannamelerin yasal süresinde verilmemesi nedeniyle Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 355 inci maddesi gereğince kesilen özel usulsüzlük cezalarında hukuka aykırılık bulunmadığı hakkında.

“İncelenen dosyada, 2008/1 ila 10 uncu dönemi katma değer vergisi beyannamelerini elektronik ortamda yasal süresinde vermeyen davacı adına Vergi Usul Kanununun mükerrer 355 inci maddesi gereğince özel usulsüzlük cezası kesilmiş olup, Yasanın verdiği açık yetkiye dayanılarak Maliye Bakanlığınca çıkarılan Genel Tebliğ hükümleri uyarınca ilgili dönem beyannamesini elektronik ortamda vermesi gereken davacı bu yükümlülüğünü yerine getirmemiş olduğundan, davacı adına özel usulsüzlük cezası kesilmesinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.”

Mahkeme kararında, karara konu ilgili dönem beyannamesini, elektronik ortamda vermesi gereken davacı, bu yükümlülüğünü yerine getirmemiş olduğu vurgulanmakla, davacı adına, özel usulsüzlük cezası kesilmesinde, hukuka aykırılık bulunmadığına dair karar, elektronik ortamda iletilen belgeleri, ispat ve geçerlilik koşulu olarak kabul ettiği vurgulanmaktadır.

Vergi Daireleri Genel Kurulu, Esas: 2012/327, Karar 2012/429 T.12.12.2012,

“..., Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 355'inci maddesinin 2'nci fıkrasındaki yazılı bildirim şartı yerine getirilmeksizin, elektronik ortamda beyanname verilmediğinden bahisle kesilen özel usulsüzlük cezasında, hukuka uygunluk bulunmadığı hakkında ...”

Karşı Oy: “..., Elektronik ortamda beyanname verme, sadece beyannamenin verilme usulünün belirlenmesine yönelik olup beyanname verme ödevinin anılan niteliğini değiştirmemekte ve beyanname verme yükümlülüğünün süresinde ve kendiliğinden verilme özelliğinde değişiklik öngörmemektedir. Konu ile ilgili idari düzenlemelere bakıldığında, elektronik ortamda beyanname verme ve bildirimde bulunma usulünün amacının, mükelleflerin vergilendirmeye ilişkin ödevlerini yerine getirmede, gelişen bilgi işlem teknolojilerinden yararlanmak, vergi beyannameleri ile bildirim ve eklerinin kolay, hızlı, ekonomik ve güvenilir bir şekilde idareye intikalini sağlamak, vergi idaresinin işlemlerini azaltarak iş ve işlemlerini kolaylaştırmak olduğu açıklanmıştır..

İdari düzenlemeler uyarınca kapsama alınan mükellefler açısından fiziki ortamda beyanname kabulüne son verildiği ve beyanname verme yükümlülüğünün niteliği itibarıyla mükerrer 355'inci maddenin birinci fıkrasında yer alan yasal düzenlemelerde olduğu gibi bilginin ibrazı ödevi niteliğinde olmadığı dikkate alındığında, elektronik ortamda beyanname verme yükümlülüğü için yazılı bildirim şartının aranmayacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu nedenle, yazılı bildirim şartının yerine getirilmediği gerekçesiyle özel usulsüzlük cezasının kaldırılması yolundaki ısrar kararının, cezanın kesilebilmesi için gerekli şartların olayda gerçekleşip gerçekleşmediği yönünden inceleme yapılmak ve mükerrer 355'inci maddedeki değişikliklerle gerçekleşen lehe olan kanun uygulaması dikkate alınmak üzere bozulması gerektiği görüşüyle karara karşıyız.”

Mahkeme kararında, yukarıda belirtilen bir önceki karara konu olay ile aynı olay hakkında, mahkeme tamamen aksi bir yaklaşımla, mükellefin elektronik ortamda beyanname vermesini, yazılı bildirim şartına bağlamakla, kanunun vergi beyannameleri ile bildirim ve eklerinin kolay, hızlı, ekonomik ve güvenilir bir şekilde idareye intikalini sağlamak, vergi idaresinin işlemlerini azaltarak iş ve işlemlerini kolaylaştırma amacına aykırı bir tutum sergilemektedir.

Danıştay 9. Dairesi, Esas: 2013/1258, Karar: 2013/5330, T. 30/05/2013,

“488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 1'inci maddesinin birinci fıkrasında; bu Kanuna ekli (1) sayılı tabloda yazılı kağıtların damga vergisine tabi olduğu; ikinci fıkrasında; bu kanundaki kağıtlar teriminin, yazılıp imzalanmak veya imza yerine geçen bir işaret konulmak suretiyle düzenlenen ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan belgeleri ifade ettiği hükme bağlanmış; Kanuna ekli (1) sayılı Tablonun, "I. Akitlerle ilgili kağıtlar" başlıklı bölümünde de, belli parayı ihtiva eden kağıtlardan, mukavelemelerin, taahhütnamelerin ve temliknamelerin binde 7,5 oranında damga vergisine tabi olduğu açıklanmıştır”.

Danıştay 9. Dairesi, Esas: 2013/10071, Karar: 2013/11878, T.12.12.2013,

“... 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nun 1'inci maddesinin birinci fıkrasında; bu Kanuna ekli (1) sayılı tabloda yazılı kâğıtların damga vergisine tabi olduğu; ikinci fıkrasında; bu kanundaki kâğıtlar teriminin, yazılıp imzalanmak veya imza yerine geçen bir işaret konulmak suretiyle düzenlenen ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan belgeleri ifade ettiği hükme bağlanmıştır.

Bu düzenlemelerden; damga vergisinin, kişiler tarafından imzalanan kâğıtlara, Devletçe, herhangi bir hususu ispat ve belli etme gücü tanınmasının karşılığı olduğu; dolayısıyla, bu güce sahip bulunmayan; daha açık olarak, bir hususu ispat ve belli edici nitelik taşımayan kâğıtların damga vergisine tabi tutulamayacağı anlaşılmaktadır. Bu bakımdan; dosyadaki uyuşmazlığın çözümü, davacı tarafından düzenlenen kâğıdın, açıklanan şekilde hukuki değer taşıyıp taşımadığının belirlenmesine bağlı bulunmaktadır. ...”

Yukarıda açıklanan her iki mahkeme kararlarında, karara konu herhangi bir konuyu ispat etmek veya belirlemek amacıyla, ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza yoluyla, manyetik ortamda ve elektronik bilgi şeklinde meydana getirilen belgeleri ifade ettiği, hükme bağlanmakla, elektronik ortamda hazırlanan belgelerin, ispat koşulu olarak, kabul edildiği vurgulamaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

CEZA MAHKEMELERİ KARARLARI VEBİT İLE E-DEVLET'E İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLEMELER

Çalışmamızın bu bölümünde, e-devlet ve BİT araçlarına dair Ceza Mahkemelerinin görevi kapsamına giren mevzuat düzenlemeleri incelenmiştir. Yargılama sistemimiz hukuk davaları kapsamında, ceza mahkemesi ve hukuk mahkemesi davaları olarak ikiye ayrılmaktadır. Hukuk yargılamasında nihai amaç, kişiler arasındaki özel anlaşmazlıklar, çekişmeli ve çekişmesiz hakların çözümlenmesidir. Ceza yargılamasında ise nihai amaç, toplumun ortak faydası esas alınarak, kanunilik ilkesi gereği, kanuna aykırı eylemlerin cezalandırılmasıdır.

Ülkemiz mevzuatında BİT ve e-devlet kapsamında yapılan düzenlemeler incelenirken; anayasa, özel hukuk, kamu hukuku ve ceza hukuku ayırımı dikkate alınmıştır. Çalışmamızın üçüncü bölümünde; anayasa, özel hukuk ve kamu hukuku alanına dair mevzuat düzenlemeleri incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise, ceza hukuku alanına dair BİT ve e-devlet'e ilişkin mevzuat düzenlemeleri ve ilgili örnek mahkeme kararları incelenmiştir.

Çalışmamızın bu bölümünde, ceza hukuku kapsamında, BİT ve e-devlet'e dair ülkemizin dahil olduğu uluslararası düzenlemeler de dikkate alınarak ilgili mevzuat düzenlemeleri ve mahkeme kararları incelenmiştir.

5.1. Siber Suçlar Sözleşmesi

Uluslararası Sözleşmeler kapsamında incelenecek olan Siber Suçlar Sözleşmesi'ne konu bilişim sistemleri kapsamında bilgisayar sistemlerinin ceza hukukuna etkileri, bunun sonucu oluşan problemler, ceza usulü ve maddi ceza yargılaması bakımından irdelenmiştir. Bu kapsamda, bilgisayar sistemlerinin kullanılması noktasında meydana gelen problemlere, çözüm getirilmek amaçlanmıştır.

Sözleşmenin ikinci kısmında yer alan, maddi ceza hukukuna ve ceza yargılamasına dair problemler, iki ana bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde, maddi ceza hukukuna dair düzenlemeler yapılmıştır. İkinci bölümde ise ceza yargılamasına dair meseleler irdelenerek özellikle delillerin ele geçirilmesi, korunması ve saklanmasına dair sorunlara çözüm getirilmek amaçlanmıştır.

Sözleşmenin 19. maddesinde⁴⁰ yer alan “*Saklanan bilgisayar verilerinin aranması ve bunlara el konulması*” hususları düzenlemiştir. Madde metninde, saklanan bilgisayar verilerinin aranması ve bunlara el konulması konusunda tarafların yükümlülükleri düzenlenmektedir. Buna göre, taraflardan her biri, yetkili mercilerinin kendi ulusal sınırları içinde aşağıdakileri arama ya da bunlara benzer şekilde erişim sağlama konusunda yetkili olabilmeleri için gerekli olan yasama işlemlerini ve diğer işlemleri yapacaktır.

Uluslararası bir sözleşme olması sebebiyle, Siber Suçlar Sözleşmesine taraf olan ülkelerin, sözleşme hükümlerinin kendi iç kurallarına uyarlanması, daha doğru anlatımla, ilgili iç hukuk hükümlerinin, işbu sözleşme hükümleriyle, aynı yönde düzenlenmesi gerekmektedir.

Sözleşmenin 19. maddesinin birinci fıkrasında, yetkili mercilerin madde kapsamında, yetkili olabilmeleri için “*Bir bilgisayar sistemi ya da bu sistemin parçası ve bunlarda saklanan bilgisayar verileri*” ibaresi, maddesinin ikinci fıkrasında kullanılmış olup “*Bilgisayar verilerinin saklandığı cihazlar*” ibarelerine yer verilmekle,

---

40 “*Saklanan bilgisayar verilerinin aranması ve bunlara el konulması*

Taraflardan her biri, yetkili mercilerinin kendi ulusal sınırları içinde aşağıdakileri arama ya da bunlara benzer şekilde erişim sağlama konusunda yetkili olabilmeleri için gerekli olabilecek yasama işlemlerini ve diğer işlemleri yapacaktır:

Bir bilgisayar sistemi ya da bu sistemin parçası ve bunlarda saklanan bilgisayar verileri; ve Bilgisayar verilerinin saklandığı cihazlar:

Tarafların her biri, yetkili mercilerinin paragraf 1 (a) uyarınca belirli bir bilgisayar sisteminde ya da bu sistemin bir parçasında arama yapması ya da bunlara erişim sağlaması söz konusu olduğunda, ayrıca, aranan verilerin kendi ulusal sınırları içindeki başka bir bilgisayar sisteminde ya da bu sistemin bir parçasında saklandığına dair gerekçeleri bulunduğu, söz konusu mercilerin arama ya da erişim işlemlerini bu sistemi kapsayacak şekilde genişletebilirlerini sağlamak üzere gerekli olabilecek yasama işlemlerini ve diğer işlemleri yapacaktır.

Taraflardan her biri, yetkili mercilerinin kendi ulusal sınırları içinde paragraf 1 veya 2 uyarınca erişilen bilgisayar verilerine el koyma ya da bunları başka şekillerde koruma altına alınması konusunda yetkili olabilmeleri için gerekli olabilecek yasama işlemlerini ve diğer işlemleri yapacaktır. Bu işlemler arasında, aşağıdakilerin yapılabilmesine yönelik yetkilerin sağlanması bulunacaktır:

Herhangi bir bilgisayar sistemine ya da bu sistemin bir parçasına veya bilgisayar verilerinin saklandığı cihazlara el konulması ya da bunların benzer şekilde koruma altına alınması;

Bu bilgisayar verilerinin kopyalanıp alıkonulması;

Söz konusu saklı bilgisayar verilerinin doğruluğunun muhafaza edilmesi; ve

Erişilen bilgisayar sistemindeki söz konusu verilerin erişilemez kullanılamaz hale getirilmesi ya da silinmesi.

Taraflardan her biri, yetkili mercilerinin ilgili bilgisayar sisteminin işleyişi hakkında ya da bu sistem içindeki bilgisayar verilerinin korunması için kullanılan önlemler hakkında bilgi sahibi olan herhangi bir kişiye, paragraf 1 ve 2’de belirtilen işlemlerin yapılabilmesi için gerekli bilgileri makul şekilde vermesi yönünde talimat vermesi için gerekli olabilecek yasama işlemlerini ve diğer işlemleri yapacaktır.

İşbu maddede sözü geçen yetki ve usuller Madde 14 ve 15’e tabi olacaktır.”

bu alanda, özellikle delillerin elde edilmesi, korunması ve saklanması noktasında, CMK'daki bilişim terminolojisi anlamında, eksiklikler giderilmiştir. Bilgisayar kullanım amacı gereği, belirli komutlar çerçevesinde, veriyi işleyen ve depolayan bir makine olduğundan, bütün fiziksel parçaları kapsam içindedir. Sözleşmenin incelenen maddesi, bilgisayara ait tüm fiziksel donanım yerine, bilgisayar verilerinin saklandığı cihazları düzenleme konusu yapmıştır. Bu şekilde yapılan düzenlemeyle, uygulamada kolaylık sağlanmıştır. Düzenlemeyle, tüm bilgisayar ve donanımlarını aramak ve el koymak yerine, sadece HDD veya DVD'lere aynı işlem uygulanmakla, kanununla ulaşılmak istenen amaç sağlanabilecektir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, söz konusu bilgisayar verilerine el konulması, söz konusu verilerin korunması ve saklanması hususu düzenlenmiştir.

Maddenin dördüncü fıkrasında, "Adli Bilişim Uzmanlığı" müessesesi devreye girmiştir. Maddenin düzenleme konusu işlemlerinde, özellikle birinci ve ikinci fıkralardaki işlemlerin yapılabilmesi için uzman kişiye, talimat verilmesi için gerekli olan yasal düzenlemelerin iç hukuk kapsamında tamamlanması gereği vurgulanmıştır. Uygulamada, adli bilişim uzmanlığı, kolluk kuvvetleri bünyesinde yerine getirilmekte olup, artan ihtiyaç sebebiyle, adli bilişim uzmanlığı müessesesi önem kazanmaya başlamıştır.

Maddenin son fıkrasında yapılan düzenleme, madde kapsamında, yetki ve usullerin, sözleşmenin 14. ve 15. maddelerin tabi olacağı düzenlenmiştir (Jones, George, Karagöz, Dülger ve Modoğlu, 2014: 41-43).

5.2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu aslında, doğrudan e-devlet politikası ile ilgili olarak çıkarılmış değildir. Bunun yanında, Kanunun öngördüğü bazı düzenlemeler, doğrudan e-devlet politikasını da ilgilendirmektedir. Özellikle, özel hayatın gizliliğinin korunması ve kişisel verilerin kaydı, korunması, ele geçirilmesi, yok edilmesine dair ilgili kanun maddeleri, e-devlet uygulamasındaki bilgilerin güvenliği ile de yakından ilgilidir.

5.2.1. Tanımlar ve Hürriyete Karşı Suçlar

"Madde 6/g - *Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar, ...*" düzenlemesiyle, "*basın ve yayın yolu ile*" deyiminden elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınların da anlaşılacağı, hüküm altına alınmıştır.

Madde tanımdan anlaşılacağı üzere, kanunun diğer maddelerinde düzenlenen, basın ve yayın yoluyla işlenen suçlarda, BİT araçları kullanımının da kanun kapsamında olduğu hususu kabul edilmiştir.

“Madde 124 -

(1) *Kişiler arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi hâlinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.*

(2) *Kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı olarak engelleyen kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(3) *Her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi hâlinde, ikinci fıkra hükmüne göre cezaya hükmolunur.”*

Madde düzenlemesine konu, “haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi”, her türlü iletişim aracıyla yapılan haberleşmeyi kapsamaktadır. Bu sebeple, madde kapsamı, bilişim sistemleri kanalıyla sağlanan iletişimi de kapsamaktadır.

Çağımızda, haberleşmede elektronik posta ve sohbetin kullanılması, oldukça yaygındır. Elektronik haberleşme, diğer haberleşme yöntemlerine göre daha ucuz ve teknolojik alt yapının sağladığı hız sebebiyle, daha fazla tercih edilir olmuştur. Ayrıca, bu kapsamda, veri iletim ağları üzerinden yapılan telefon görüşmeleri ve telekonferanslar da elektronik haberleşmenin diğer türleri olarak kullanılmaktadır.

Madde düzenlemesinde, sadece haberleşme denilmesi, madde konusu haberleşme araçları, tek tek sayılmamıştır. Bu sebeple, düzenleme konusu haberleşme, hangi araçlarla gerçekleştirdiğine bakılmaksızın, söz konusu haberleşmenin engellenmesi, düzenleme konusu suçu oluşturacaktır. Bu husus, madde düzenlemesinin gerekçesinde, açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla, bilişim sistemleri aracılığıyla sağlanan haberleşmenin engellenmesi eylemleri de, madde 124’te düzenlenen koruma, kapsamında değerlendirilecektir.

Bilişim sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilen haberleşmenin engellenmesi amacıyla, bilişim sistemine yada sistem içinde bulunan bilgilere zarar verilmesi halinde, failin bir eylemiyle, kanunun birden fazla suç maddesi ihlal etmiş olacağından, fikri içtima kuralı uygulanacaktır. Dolayısıyla faile, cezası daha fazla olan suçun cezası verilecektir. Örnek verilecek olursa, failin kişiler arasındaki haberleşmeyi engelleme

maksadıyla, söz konusu eylemi yapması durumunda, TCK'nın 244/1-2. maddesinde hüküm altına alınan bilişim sistemine ve verilere zarar verme suçu oluşacaktır. Ancak, falin TCK 124/2. fıkrasındaki kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi engellemek maksadıyla, eylemi yapması durumunda, söz konusu madde kapsamında, bu suçun cezası, TCK 244/1-2'ye göre daha fazla olması sebebiyle fail hakkında, TCK 124/2 madde uyarınca hüküm kurulacaktır (Jones ve vd. 2014: 104-105).

5.2.2. Şerefe Karşı Suçlar ve Uygulaması

5237 sayılı Kanununun 125. maddesinde, hakaret suçu düzenlenmiştir. Kanunun ilk iki fıkrası, şu hükümleri içermektedir.

“Madde 125

(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ... veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilât ederek işlenmesi gerekir.

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkroda belirtilen cezaya hükmolunur.”

Bu suçlarda sanık, istinabe yoluyla sorgusu yapılabilmektedir. Bu kapsamda, sanıkların BİT aracı olan görüntülü ve sesli iletişim tekniği kullanılarak, sorgusu yapılabilmektedir.

Kanun maddesinin ikinci fıkrasında ileti kavramından kasıt, her türlü iletişim aracıdır. Bu araçlar, kanun koyucu tarafından, bilinçli olarak sayılmamıştır. Bunun nedeni, teknolojiye özelliikle, BİT araçları alanındaki gelişmeler karşısında, kanunun uygulanır olması amaçlanmıştır. Kanun maddesi gereği, hakaret suçuna konu eylem; cep telefonu mesajı, e-posta ve bu gibi bilgi iletişim araçlarıyla, mağdurun kendisine gönderilmişse, yüze karşı hakaret suçu oluşacaktır. Suça konu eylem, iletişim araçlarıyla başka şahıslara gönderilmişse, TCK'nın ihtilat şartı olan en az üç kişiye gönderilmiş olması koşulu, gerçekleşmiş olacak ve eylem gıyapta hakaret suçunu oluşturacaktır (Albayrak, 2013: 624).

Ceza yargılamasında, BİT'in teknik bilgi gerektiren yeni bir alan olması, BİT araçları yoluyla işlenen hakaret suçunda, yol gösterici olması bakımından, yüksek yargı makamları olan, Bölge Adliye Mahkemeleri (BAM) ve Yargıtay kararlarının önemini

artırmaktadır. Örnek vermek gerekirse, 5237 sayılı Kanununun 125. maddesindeki hakaret suçunun elektronik ileti yoluyla yapılması halinde, kanun maddesindeki hakaret suçunun bir şekli olan, mağdurun olmadığı bir ortamda, mağdura karşı hakarete, madde metninde geçen en az üç kişinin vakıf olması hali aranmaktadır. TCK'da ihtilat olarak tanımlanan bu şart, karşılaşıp görüşme, sözle olabileceği gibi teknolojik araçlarının gelişimi paralelinde, üç veya daha fazla kişiye telefon etmek, SMS yada e-posta göndermek yoluyla da gerçekleşeceği, yüksek yargı makamlarının emsal kararlarıyla, kanun uygulanmasında kabul edilmektedir (Albayrak, 2013: 624).

Mahkeme Kararı;

Aşağıda emsal olarak verilen yargıtay kararında, hakaret suçuna dair internet sitesinde yayınlanma halinde, aleniyet unsurunun gerçekleşeceği, kabul edilmektedir.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, Esas No: 2009/37287, Karar No: 2010/167857, T.26.05.2010,

“... Hakaret suçunun internet ortamında işlenmesi halinde, aleniyet unsurunun oluşması için, hakaret oluşturan iletinin herhangi bir internet sitesinde yayımlanması gerekeceğinden, sanığın, internet sitesinde yayımlamaksızın, katılanların ve şikâyetçi olmayan başka kişilerin e-mail adreslerine ileti göndermek suretiyle gerçekleştirdiği hakaret eyleminde aleniyet unsurunun varlığından sözedilemeyeceğinden, (...) 1.Sulh Ceza Mahkemesinden verilip kesinleşen, 29.02.2008 gün ve 2007/369, 2008/81 sayılı karara yönelik yerinde görülmeyen 3 no'lu kanun yararına bozma isteminin de REDDİNE, 26.05.2010 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.”

Mahkeme Kararı;

Emsal olarak verilen, yargıtay ve danıştay kararında, internet sitesinden eleştiri sınırlarını aşan ifadelerin hakaret suçunu oluşturacağı, kabul edilmektedir.

Danıştay kararında, kamuya ait internet sitesinde yayınlanan yorumlardan, idare hukuku kapsamında, idarenin sorumluluğuna hükmetmiştir. İnternet sitelerinin denetimi ve site sahiplerinin sorumluluğu açısından örnek bir karardır.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, Esas No: 2010/28561, Karar No: 2010/30230, T.02/11/2010

“... Dosya incelenerek gereği düşünüldü;

Sanığın 28.04.2005 tarihinde, memduh@internetspor.com adresindeki internet sitesinde katılan hakkında yazdığı Kovun bu... başlıklı yazının son bölümünde “Medya bu işin üzerine yeterince gidemedi. Gitseydi; futbol adına birileri için vurun şerefsizi diyen bir belalının, Fenerbahçe gibi güzide bir kulübe başkan değil; olsa olsa ucuz pavyonlardan birinde tetikçi olabileceğini de korkusuzca yazardı...” şeklindeki sözleri kullandığı, mesleği gazetecilik ve yazarlık olan sanığın, bu misyonunu yerine getirip halkı bilgilendirmek, sporda şiddetin önlenmesi ve spor barışına katkıda bulunmak üzere güncel konularda yazılar yazmak mesleğinin gereği ise de, suça konu yazıda eleştiri sınırlarını aşarak küçültücü değer yargıları içeren ibareler nedeniyle katılanın kamuoyu nezdindeki şeref ve saygınlığına saldırıda bulunarak hukuka uygunluk sınırının aşıldığı gözetilerek mahkumiyetine karar verilmesi gerekirken yanlış değerlendirme ile beraat hükmü kurulması,

Bozmayı gerektirmiş, katılan vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA, 02/11/2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”

Danıştay 8. Dairesi, Esas No: 2008/6707 E., Karar No: 2011/2949 T.01.06.2011

“Özeti : Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olan davacının, davalı idareye ait olan internet sitesinin forum sayfasına aleyhine yazılı olan ve kaldırılması istemiyle başvurmasına rağmen kaldırılmayan hakaret ve küfürler nedeniyle manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği hakkında. ...”

5237 sayılı Kanunun, Kişilere Karşı Suçlar başlıklı ikinci kısmının Özel Hayat ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar adlı başlığında, kişisel haklara zarar verebilecek suçlar sayılmıştır.

Mahkeme kararları;

İnternet sitesi üzerinden hakaret etmenin madde metninde tanımlanan ihtilat şartını yani, karşılıklı görüşme koşulunu sağladığı kabul edilmekle, madde metnine aykırı eylemin cezalandırılmasına karar verilmesi gereği hüküm altına alınmıştır.

5.2.3. Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar ve Uygulaması

5237 sayılı Kanunun 132. maddesinde Haberleşmenin Gizliliğini İhlal suçu düzenlenmiştir.

“(1) Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlâl eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu gizlilik ihlâli haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gerçekleşirse, verilecek ceza bir kat artırılır.

(2) Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın hukuka aykırı olarak alenen ifşa eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.”

Bu suçlarda sanık, istinabe yoluyla sorgusu yapılabilmektedir Ayrıca, sanığa ilişkin bir BİT aracı olan görüntülü ve sesli iletişim tekniği kullanılarak, sorgusu yapılabilmektedir.

Kanun maddesindeki suçun oluşabilmesi için gizliliğin haberleşmenin niteliği gereği gizli olması; telefon hattı, gizli konuşma, elektronik haberleşme aracılığıyla yapılması veya kişilerin gizliliğin sağlanması için uygun ortamlarda haberleşmenin yapılması gerekmektedir. Herkes tarafından, duyma ve öğrenme imkânının olduğu araçlarla ve ortamlarda yapılan haberleşmelerin gizliliğinden söz edilemez (Kaymaz, 2009: 82).

Kanun maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesindeki düzenlemede, başkalarının haberleşmesini kaydetmek, müstakil bir suç olarak kabul edilmektedir. Kaydetme işlemlerine örnek vermek gerekirse, manyetik bant üzerine kayıt, bir kağıda yazma, yazılı haberleşmeleri ses veya görüntü şeklinde alma, yazılı haberleşmelerin fotokopisini aşma veya fotoğrafını çekme, elektronik haberleşmeleri bellek veya CD’ye kaydetme örnek olarak verilebilir.

Madde metninden anlaşılacağı üzere, düzenlemede sadece “haberleşme” kavramı kullanılmış, bunun nasıl gerçekleştirileceği belirtilmemekle, her türlü “haberleşme” bu maddenin koruma kapsamındadır (Jones ve vd. 2014: 106).

Dolayısıyla, bir vasıta ile yapılan konuşmada yapılan dinleme, görüntülü konuşmalar, telefon konuşmaları, chat odaları, internet üzerinden yapılan görüntülü görüşmeler gibi haberleşmenin gizliliğini ihlal suçunu oluşturmaktadır (Albayrak, 2013: 660).

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay kararında, ses kayıt cihazı yerleştirilerek, telefon görüşmelerini kaydettiği iddiasının kanıtlanması halinde, haberleşmenin gizliliğini ihlal suçunun oluştuğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas No:2012/13428, Karar No:2012/14792, T.12/06/2012,

“...eşi olan katılanın sadakatinden kuşkulanan ve aldatıldığını düşünen sanığın, katılan tarafından kullanılmakta olan aracın oto koltuğuna, onun bilgisi ve rızası dışında, ses kayıt cihazı yerleştirilerek, katılanın başka kişilerle yaptığı telefon görüşmelerini kaydettiğinin iddia edilmesi karşısında, kanıtlanması halinde eylemin, 5237 sayılı TCK'nın 132/1-2. cümlesinde tanımlanan haberleşmenin gizliliğini ihlal suçunu oluşturur..”

5237 sayılı Kanununun 133. maddesinde, Kişiler Arasındaki Konuşmaların Dinlenmesi ve Kayda Alınması suçu düzenlenmiştir.

“(1) Kişiler arasındaki alenî olmayan konuşmaları, taraflardan herhangi birinin rızası olmaksızın bir aletle dinleyen veya bunları bir ses alma cihazı ile kaydeden kişi, (Değişik ibare: 02/07/2012-6352 S.K./80.md.) iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Katıldığı aleni olmayan bir söyleşiyi, diğer konuşanların rızası olmadan ses alma cihazı ile kayda alan kişi, (Değişik ibare: 02/07/2012-6352 S.K./80.md.) altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) (Değişik fıkra: 02/07/2012-6352 S.K./80.md.) Kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaların kaydedilmesi suretiyle elde edilen verileri hukuka aykırı olarak ifşa eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve dörtbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolünür”

Kişiler arasında konuşma şeklinde, bir vasıta ile yapılan konuşmaları dinleyen veya kaydedenin yaptığı eylem, bu madde kapsamındaki suçu değil, 132. madde kapsamındaki haberleşmenin gizliliğini ihlal suçunu oluşturmaktadır. Diğer yandan, söz konusu konuşmayı, iletişim araçlarına müdahale etmeden, dışarıdan bir cihazla

dinlenmesi ve kayda alınması durumunda; eylem, 133. madde kapsamında değerlendirilmektedir (Albayrak, 2013: 660).

Madde düzenlemesine göre, iki kişi arasındaki bir konuşmanın taraflardan birisinin bilgi ve izni bulunmadan dinlenmesi ve sonrasında, basın ve yayın yoluyla, elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar kullanılarak işlenmesi de TCK 133/3. maddesi gereği (TCK'nın 6/1-g maddesindeki düzenleme çerçevesinde) cezalandırılmayı gerektirecektir.

Mahkeme Kararı;

Emsal Yargıtay Kararında, boşanma davası öncesi katılanın konuşmalarını kaydetme eyleminin kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suçunu oluşturmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas No:2012/16912, Karar No:2012/20423, T.02/10/2012

“.. Eşi olan katılanın sadakatinden kuşkulanan sanığın, kendisiyle anlaşmalı olarak boşanmal isteyen ve boşanma koşullarını konuşmak amacıyla bir pastanede bulunduğu katılana, bu konu ile ilgili sorular sorup, katılanın verdiği cevapları ve aralarında geçen konuşmaları ses kaydetme fonksiyonunu açık bıraktığı cep telefonu ile gizlice kaydederek , CD'ye aktardığı konuşma içeriğini katılan aleyhine açtığı boşanma davasında, vekili aracılığıyla mahkemeye delil olarak sunması şeklinde gelişen eyleminde 5237 sayılı TCK'nın 133 ve 134. maddelerindeki suçlar oluşmadığından verilen beraat kararında bir isabetsizlik görülmemiştir.”

Mahkeme Kararı;

Emsal Yargıtay Kararında, kişiler aleyhine işlenen suçlarda, tarafların aralarındaki geçen konuşmaları, diğer tarafın haberi olmadan kaydedilen konuşmaların, kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suçunu oluşturmayacağı, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Karar No:2012/20423, T.11/09/2012,

“...Katılanların daha önce kendilerine hakaret ve tehdit içerir sözler söylediklerini işiten sanıkların, sabit ev telefonundan katılanlarla yaptıkları görüşmeyi, hakaret ve tehdit vari sözlerin sarfi üzerine teyp cihazı yardımıyla katılanların rızası dışında kasete kaydedip, elde ettikleri teyp kasedini, katılanlar aleyhine tehdit ve

hakaret suçlarından açılan ve kendilerinin şikayetçi olarak yer aldıkları davada, vekilleri marifetiyle, mahkemeye delil olarak sunmaları şeklinde gelişen eylemlerinde suç işleme kastları bulunmadığı anlaşılmakla, suçun oluşmadığı.”

5237 sayılı TCK'nın 134. maddesinde Özel Hayatın Gizliliğini İhlalsuçu düzenlenmiştir.

“(1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlâl eden kimse, (Değişik ibare: 02/07/2012-6352 S.K./81.md.) bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlâl edilmesi hâlinde, (Değişik ibare: 02/07/2012-6352 S.K./81.md.) verilecek ceza bir kat artırılır.

(2) (Değişik fıkra: 02/07/2012-6352 S.K./81.md.) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.”

Madde kapsamında bilgilerin bir bilişim sisteminde kullanılabilecek ve aktarılabilecek halde olması şart değildir. Madde gerekçesinde, “*verilerin sanal ortamda ya da somut kâğıt üzerinde kayda alınması açısından fark gözetilmediği*” belirtilmiştir. Madde metninde, veri terimi dar anlamda “*bir bilişim sisteminde ya da veri taşıma aracında bulunan ve üzerinde işlem yapılan sayısal kod halinde bilgi*” olarak değil, geniş anlamda “*her türlü bilgi*” olarak kullanılmıştır. Bu kapsamda, özel hayatın gizliliğinin görüntü veya ses kaydı alınarak ihlali suçunda, görüntü veya seslerin kaydı, görüntü (fotoğraflar-video) veya sesi belli bir elektronik, dijital, manyetik bir yere sabitlemek gibi hareketler, bu madde kapsamında, kabul edilmektedir.

Madde kapsamında, suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesinden kasıt, her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim yoluyla yapılan yayınlardır.

Kanuna uygun olarak (CMK, 135. madde ve devamı) teknik izleme yapılmaması veya kişinin konutunda ses veya görüntülerin kaydedilmesi halinde veya kaydedilmemiş olanların açığa çıkarma ve yayma halinde, özel hayatın gizliliğini ihlal suçu oluşturduğu kabul edilmektedir.

Özel hayatın gizliliğini ihlal suçunda; ilgilinin rızası, kanunun hükmü ve amirin emrini yerine getirme kapsamında, Ceza Muhakeme Kanunu (CMK) 135-138 maddelerinde şartları ve karar vermeye yetkili makamın düzenlendiği telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, CMK'nın 140. maddesinde şartları ve karar

vermeye yetkili makamın düzenlendiği teknik araçlarla izleme, hukuka uygunluknedenleri olarak sayılabilir.

Özel hayatın gizliliği suçunda, görüntü ve seslerin kaydı suretiyle işlenmesi halinde, kayıta kullanılan alet ve teknolojik cihazların müsadere edilmesi mümkündür (Albayrak, 2013: 675-680).

Bu maddde kapsamında, şahsın evine gizli kamera yerleştirip elde edilen görüntüleri ve sesleri internette yayma şeklinde, basın ve yayın yoluyla, elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar kullanılarak işlenmesi de TCK 133/3. maddesi gereği (TCK'nın 6/1-g maddesindeki düzenleme çerçevesinde) cezalandırılmayı gerektirecektir.

Mahkeme Kararı;

Mahkeme kararında, ayrılan eşte bulunan fotoğrafların, internette ifşa edilmesinin, özel hayatın gizliliğın ihlal suçunu oluşturduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas No:2012/12226, Karar No:2012/14882 T.13/06/2012,

“...Katılan A.F.’nin sanık ile evli olduğu sıradaki müşterek ikametgahlarında yatak içersinde iç çamaşırları ile olduğu halde haberi olmaksızın çekilen resimlerin internet sitelerinde yayımlandığı, (...) tanık M.’nin de sanıkla yaptığı telefon görüşmesinde sanığın, “A.F.’nin bu yolun yolcusu olduğunu kanıtlayacak, gösterecek çok daha farklı resimleri göreceğiz, herkes görecek, sen de arkadaşını tanıyacaksın” şeklinde aralarında konuştuklarını beyan etmeleri karşısında toplanan deliller, katılan ve tanık beyanları birlikte değerlendirildiğinde sanığın üzerine atılı suçun sabit olduğu.”

Mahkeme Kararı;

Mahkeme kararında, internet ortamında, samimiyet kurulması sonra, elde edilen özel görüntülerin, internette yayınlamasının, özel hayatın gizliliğini ihlal suçunu oluşturduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas No:2012/21801, Karar No:2012/14797 T.12/06/2012,

“... sahte SplitCam görüntüsü ile (Mesengerde sohbet ederken webcamdan kendi görüntüsünü göndermek yerine istediği bir videoyu ya da bir resmin dosyasını

gönderme) ile kendisini bayan olarak tanıtip katılan bayandan aldığı özel görüntüleri kendi bloğuna koyan sanık özel hayatı ihlal suçunu işlemiştir.”

5237 sayılı TCK'nın 135. maddesinde kişisel verilerin kaydedilmesi suçu düzenlenmiştir.

“(1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişisel verinin, kişilerin siyasî, felsefî veya dinî görüşlerine, ırkî kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlâkî eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin olması durumunda birinci fıkra uyarınca verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

Günümüzde, kişilere ait kayıtların, BİT araçları kullanılarak, bu araçlara kaydedilip muhafaza edilmesi, kamu kurumları kadar özel kurumlar tarafından da yapılmaktadır. Hastanelerde hastaların, sigorta şirketlerinde sigortalıların, banka ve kredili alışverişlerin yapıldığı mağazalarda, müşterilerin kayıtları, bu şekilde tutulmaktadır. Bu kurumlar ve kuruluşlarca tutulan bilgilerin muhafaza gayesi dışında kullanımında veya ilgisi bulunmayan üçüncü kişiler tarafından ele geçirilerek hukuka aykırı olarak kullanımı halinde, hakkında bilgi toplanılan kişiler, mağdur olabilmektedirler. Kanun düzenlemesi ile sürekli bir gelişim içinde bulunan BİT araçlarını kullanarak kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi suç olarak tanımlanmıştır. Madde kapsamındaki suç tanımında, kişisel bilgilerin BİT araçları kullanılarak veya kâğıt üzerinde kayda alınması arasında bir fark yoktur. TCK 135. maddede, bilişim sistemi olsun veya olmasın, kayıt yapmaya uygun, her çeşit araca yapılan kayıt, suçun eylem unsurunu oluşturmaktadır.

Kanun kapsamında, kişilere ait bilgilerden hangilerinin, kişisel veri, kabul edilip bunların cezai yaptırım altına alınması gerekeceği, diğer önemli bir husustur. Madde kapsamındaki kişilerin yaşam şekline dair veriler, ayrımcılığa sebep olabilecek dinsel inanç, cinsel tercih, etnik köken, sabıka kaydı, politik tercih, şahsi özel hobilere dair gizli bilgilerdir. Madde kapsamındaki mali-kişisel veriler, kişilerin ifşa olunduğu takdirde suistimale uğraması kuvvetle muhtemel, kişilerin iktisadi varlığı, hisse, banka hesap bilgileri, alacakları, borçları, kredi kartlarına dair bilgilerdir. Madde kapsamında, BİT araçlarından internet kullanımına dair kişisel veriler, e-postalar, internet siteleri ile paylaşılan kişisel bilgiler, hassas olarak kabul edilir. İnternet kapsamında, bu alanda

yapılan siber saldırıların varlığı, internet sosyal paylaşım siteleri, dosya saklama hizmeti, internet erişimine dair iz kayıtlarının internetteki hizmet sağlayıcı ve sunucular tarafından tutuluyor olması, sanal alanda tutulan mahrem verilerin suistimale uğrama ihtimalini atırmaktadır. Madde kapsamındaki sağlıkla ilgili bilgiler; kişinin iş güvenliğini, toplum içindeki yerini, sigorta durumunu etkileyeceğinden kritik bilgilerdir. Sağlıkla ilgili veriler, kişinin sosyal yaşantısı ve ruhsal durumları hakkında, çıkarımda bulunulabilmesine neden olabilmektedir, biyometrik bilgilerde bu verilerden kabul edilmektedir (Albayrak, 2013: 694-695). Madde kapsamında, politik kişisel bilgiler, toplumun güvenliği ve seçme özgürlüğü bakımlarından politik veriler, hassas verilerdir (Emiral, 2012).

Vatandaşlık numarası dışındaki kişisel veriler açısından irdelendiğinde, kişiye ait bir bilginin kaydedilmesinin suç olmaması gerekmektedir. Madde 135 kapsamında verilerin kaydı suçu bakımından, madde çoğul olan “verilerin” kaydedilmesini aramaktadır. Verilerin kaydedilmesi suçunun oluşabilmesi için bilgilerin birden çok olması gerekmektedir (Albayrak, 2013: 696). Kamunun ortak malı kabul edilmiş, günlük yaşamdan rahatça ulaşılabilecek veriler veya bilgilerin kaydı suç oluşturmamalıdır (Özen, 2009). Bu sebeple, kişiye dair her türlü veriden ziyade, kişinin ancak başka kimselerin duymasını ve öğrenmesini istemeyeceği veriler, 135. madde kapsamında değerlendirilmelidir (Hakeri, 2012: 753).

Mahkeme Kararı;

Madde metnine dair Yargıtay Kararında, katılan adına internet sitesi hazırlamanın, kişisel verilerin kaydedilmesi suçunu oluşturduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas No:2012/1306, Karar No:2012/20420 T.02/10/2012,

“... Saniğin boşanmış olduğu eşi katılanın bilgisi ve rızası dışında, onun adına bir arkadaşlık sitesinde üyelik işlemleri yaparak elektronik posta adresi oluşturduğu, sitede katılanın, herkes tarafından bilinmeyen veya kolaylıkla ulaşılması ve bilinmesi mümkün olmayan, ancak sınırlı bir çevre ile paylaştığı ismi, medeni durumu, yaşı, burcu gibi kişisel bilgilerine yer vererek, katılanın günlük kıyafetleriyle ve poz vermiş şekilde çektiirdiği bir fotoğrafı koyup, “kısa süreli ilişki” seçeneğini işaretlemesi şeklinde gelişen eylemin verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu oluşturduğu gözetilmeden, yasal ve yeterli olmayan gerekçelerle, sanık hakkında

hakaret ve verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçlarından ayrı ayrı mahkûmiyet hükümleri kurulması.”

5237 sayılı TCK'nın 136. maddesinde, kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu düzenlemiştir:

“Madde 136

(1) Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Madde düzenlemesine konu, kişisel verilerin başkasına verilmesi farklı yöntemlerle gerçekleştirilebilecektir. Yazılı verilerin elden veya posta yoluyla verilmesi ya da sanal ortamda bulunan kişisel verilerin bir “cd-rom” üzerine kaydedilerek veya internet aracılığıyla, elektronik posta olarak gönderme yoluyla bir başkasına verilmesi, örnek olarak verilebilir.

Bu suç bakımından, sanığın işlediği fiile ilişkin suçun maddi unsurlarının yanında, işlediği fiilin hukuka ayırılığının da bilincinde olup olmadığının araştırılması gerekmektedir. Sanık, işlediği fiilin hukuka ayırılığının bilincinde değilse kastın varlığı söz konusu olmaz ve madde metninde düzenlenen suç oluşmaz (Özgenç, 2005: 242).

Kişisel verilerin yayınlanması da çok farklı şekillerde gerçekleşebilmektedir. Madde konusu kişisel verilerin basın ve yayın yoluyla, elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar kullanılarak işlenmesi de TCK 136. maddesi gereği, (TCK'nın 6/1-g maddesindeki düzenleme çerçevesinde) cezalandırılmayı gerektirecektir.

Mahkeme Kararı;

Mahkeme kararında, bilgi sistemine girilerek elde edilen muayane bilgilerini hastanede çalışanlara ifşa etme eyleminin bilişim sisteminde bulunan verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu oluşturduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas No:2012/13104, Karar No:2012/14146 T.05/06/2012,

“... TCK'nın 136/1. maddesinde düzenlenen “Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme” suçunun belirli veya belirlenebilir bir kişinin nüfus bilgisi, adresi, parmak izi, DNA bilgisi, cinsel eğilimi, sağlık bilgileri, etnik kökeni, siyasi görüşü, felsefi ve dini inancı gibi kişiye ilişkin her türlü bilginin, başkasına verilmesi, yayılması ya da ele geçirilmesi ile oluşacağı, elektronik mühendisi olan sanığın, teknik

servis elemanı olarak çalıştığı sırada, T.Ö. Tıp Merkezinde oluşturulan Corteks adlı bilgi sistemine girerek, psikiyatri anabilim dalında tedavi gören mağdure hemşirenin muayene bilgilerini okuyup, hastane çalışanlarına ifşa ettiğinin iddia edilmesi karşısında eyleminin 5237 sayılı TCK'nın 136/1. maddesindeki suçu oluşturacağı ve anılan maddedeki suçu yargılama görevinin 5235 sayılı Kanunun 11. maddesi uyarınca Asliye Ceza Mahkemesine ait bulunduğu ve görevsizlik kararı verilmesi gerektiği. ...”

Mahkeme Kararı;

Mahkeme kararında, internet sitesine fotoğraf konmasının TCK'nın 136. maddesinde düzenlenen kişisel verileri hukuka aykırı olarak yayma suçunu oluşturduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Esas No:2012/20072, Karar No:2012/12126 T.15/05/2012,

“... Köşe yazarı olarak çalışan katılanın, sanığın genel yayın yönetmenliğini yaptığı gazetede yazdığı köşesinde kullanılan fotoğrafının, katılanın rızası olmadan arkadaşlık sitesinde konulması eyleminin, TCK'nın 136. maddesinde düzenlenen, kişisel verileri hukuka aykırı olarak yayma suçunu oluşturacağı, suç vasfında yanılıya düşülerek, yazılı şekilde özel hayatın gizliliğinden hüküm kurulması, ..”

Yukarıda maddelerde tanımlanan suçların nitelikli halleri madde 137'de tanımlanmıştır.

“(1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların;

a) Kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle,

b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

İşlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Madde metnindeki kamu görevlisinden maksat, kamusal faaliyetlerin yerine getirilmesinde atama veya seçilme şeklinde veya herhangi bir şekilde sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişidir. Örnek vermek gerekirse avukat, noter, bilirkişi, tercüman, tanık bu kapsamdadır.

Kanun maddesinin “b” bendinde düzenlenen “*belirli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle*” işlenmesinde, meslek ve sanatın işlenen suçla arasında bir ilgi bulunması gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse sauna işletenlerin, saunaya kamera koyması, mağazalarda bulunan deneme kabinlerine kamera konulması, doktorun kendisine muayene sebebiyle gelen hastasının resimlerini çekmesi halleri ilgili suçların nitelikli durumlarına örnek olarak verilebilir.

5237 sayılı TCK’nın 138. maddesinde verileri yok etmeme suçu düzenlenmiştir.

“(1) *Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediğinde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir.*

(2) *(Ek fıkra: 21/02/2014-6526 S.K./5. md) Suçun konusunun Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre ortadan kaldırılması veya yok edilmesi gereken veri olması hâlinde verilecek ceza bir kat artırılır.”*

Bu suçun hareket unsuru, birbiriyle bağlı iki farklı hareketten meydana gelmektedir. Bu suçun oluşabilmesi için öncelikle failin kişisel verileri yok etme hususunda, hukuki düzenlemeden kaynaklı yükümlülüğü bulunmalıdır. Madde düzenlemesinde yer alan verinin saklama süresinin geçirilmiş olması ve süre geçmesine rağmen, failin suçun konusunu oluşturan veriyi yok etmemesi durumunda, suç gerçekleşmektedir. Madde metninde düzenlenen yok etmeme; bir veriyi bütünüyle ortadan kaldırmamak, silmemek veya imha etmemektir.

Ceza Muhakemesi Kanunda, verileri yok etmemeye dair hükümler incelenecek olursa;

1-Genetik inceleme sonuçlarının gizliliğine dair CMK’nın 80. maddesi.

2-Kararların yerine getirilmesi, iletişim içeriklerinin yok edilmesine dair CMK’nın 137. maddesi.

3-Teknik araçlarla izlemeye dair CMK’nın 140. maddesi.

Ceza Muhakemesi Kanunda, verilerin geri verilmemesine dair hükümler incelenecek olursa;

1-Belge ve kağıtları inceleme yetkisine dair CMK’nın 123/3. maddesi.

2-Postada el koymaya dair CMK’nın 129. maddesi.

3-Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoymaya dait CMK'nın 134/5. maddesi sayılabilir.

5237 sayılı TCK'nın 139. maddesinde özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar bölümünde yer alan suçlarda, şikayete tabi olan suçlar düzenlemiştir.

“(1) Kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok etmeme hariç, bu bölümde yer alan suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır.”

Kanun maddesine göre; Haberleşmenin Gizliliğini İhlal suçu (132.md.), Kişiler arasındaki Konuşmaların Dinlenmesi ve Kayda Alınması suçu (133.md.) ve Özel Hayatın Gizliliği Suçları (134.md.) şikayete tabi olarak düzenlenmiş, Kişisel Verilerin Kaydedilmesi suçu (135.md.), Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu (136.md.) ve Verileri Yok Etmeme suçlarının (138.md.) ise resen soruşturulacağı düzenlenmiştir (Albayrak, 2013: 708).

5.2.4. Malvarlığına Karşı Suçlar ve Uygulaması

5237 sayılı TCK'nın 142/2-e fıkrasında, Hırsızlık Suçunun Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenmesi hali düzenlenmiştir.

Kişilere Karşı Suçlar başlıklı ikinci kısmın aynı bölümünde, nitelikli hırsızlık ve dolandırıcılık ile ilgili suçlar düzenlenmiştir. Nitelikli hırsızlık başlıklı 142.maddede *“Hırsızlık suçunun; bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle (e fıkrası), işlenmesi hâlinde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezasına”* hükmolunacağı düzenlenmiştir.

Madde metni, hırsızlık suçunun BİT araçları kullanılmak suretiyle işlenmesi hali olan ve günümüzde sıkça kullanılan bu teknolojik araçların suistimal edilmesini önlemeye binaen, ağırlaştırıcı bir neden olarak müeyyidelendirmiştir.

Madde metninde geçen “bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle hırsızlık” tanımından, bilişim sisteminin sağladığı benzersiz olanaklar nedeniyle, hırsızlık eyleminin çok daha kolay gerçekleştirildiği hususu, göz önüne alınmıştır. Madde metninde esas konu, verinin çalınmasından önce, hırsızlık suçunda bilişim sisteminin kullanılmasıdır. 2012 yılındaki Türk Ceza Kanununda 142. maddenin birinci fıkrasının (f) bendindeki değişikliğe kadar, ceza hukuku uygulamasında, elektrik enerjisi, nesnel bir yapıya sahip olmadığı halde, hırsızlığa konu olabiliyordu, “veri” için de benzer bir

yaklaşımın mümkün olduğuna dair görüşler mevcuttur (Jones, George, Karagöz, Dülger ve Modoğlu, 2014: 52).

Elektrik enerjisi, açısından madde değişiklikleri irdelendiğinde, Türk Ceza Kanununun 142. maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendinde, 6352 sayılı Kanununun 82. maddesiyle yapılan değişiklikle, elektrik enerjisi hırsızlığı madde kapsamından çıkartılmıştır. Ayrıca, Türk Ceza Kanununun karşılıksız yararlanma başlıklı 163. maddesinin üçüncü fıkrasındaki⁴¹ 6352 sayılı Kanununun 83. maddesiyle yapılan değişiklikle, daha önce hırsızlık suçu kapsamında değerlendirilen elektrik enerjisinin haksız kullanımları, değişiklikle karşılıksız yararlanma olarak kabul edilmiştir. Bu değişiklik ile aslında, daha önceden hırsızlık suçu kapsamında değerlendirilen elektrik enerjisine dair haksız kullanımlar, karşılıksız yararlanma suçu içine alınmıştır (Kaya Göçmen, 2012:453)

Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 491. maddesinde "*Ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji de taşınır mal sayılır.*" hükmüne yer verilmekteydi. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 141. maddesinin mülga ikinci fıkrasında da aynı hükme yer verilmekteydi.

Bilgisayarda kayıtlı verilerin izinsiz alınması yönünden, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında değerlendirildiğinde; menkul, yani elle tutulup gözle görülür nitelikte somut, taşınır mal olmayan ve iktisadi değer taşıyan enerji kapsamına da girmeyen bilgisayarda kayıtlı her türlü program, bilgi ve verilerin sahip veya kullanıcısının izni olmaksızın bir başkası tarafından yararlanmak için bilgisayardan alınması, kopyalanması veya bir başka yere gönderilmesi eylemleri, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 141. madde ve 142. madde kapsamında, basit veya nitelikli hırsızlık kapsamında sayılmayacaktır. "Suçta ve cezada kanunilik" prensibine göre, bir eylem ancak, kanun koyucu tarafından tartışmasız ve net bir şekilde suç olarak tanımlanıp cezası gösterilmiş ve icra edilmesi durumunda, failin ceza sorumluluğu gündeme gelecektir (Şen, 2012:323).

Her ne kadar, zilyedinin rızası dışında, başka birine ait bilgisayardaki verinin izinsiz alınması hırsızlık suçunun unsurlarına aynilik gösterse de, madde metninde tanımlı

---

⁴¹ "*Abonelik esasına göre yararlanılabilen elektrik enerjisinin, suyun veya doğal gazın sahibinin rızası olmaksızın ve tüketim miktarının belirlenmesini engelleyecek şekilde tüketilmesi halinde kişi hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*"

hırsızlık suçunun kanuni ve maddi unsurlarında, taşınır mala ilişkin kullanım hakkına izinsiz son verilmesi tanımlanmaktadır. Ayrıca, bu nitelikte olmayan bilgisayarda kayıtlı veriler, kanunun hırsızlık suçunu düzenleyen maddelerinde sayılmamıştır. Bilgisayardaki verilerin hırsızlık suçu kapsamında değerlendirilebilmesi için, bu konuda “suçta ve cezada kanunilik” ilkesine uygun bir biçimde tanımlaması gerekmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu mevcut düzenlemesinde, bilgisayarda bulunan verilerin rıza dışı alınması eylemi, ancak Türk Ceza Kanunu’nun 239. maddesinde düzenlenen ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması ile 244. maddesinde düzenlenen bilişim sistemini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçlarının unsurları dikkate alınmak suretiyle değerlendirilmelidir (Şen, 2012: 324).

Sonuç olarak, bilişim sistemindeki verinin hak sahibinin rızası dışında, başka yere gönderilmesi veya bulunduğu yerden alınması hırsızlık suçu olmamakla birlikte, bu yolla başkasına ait para üzerinde zilyedinin tasarruf olanağını kaldırarak paranın başka yere gönderilmesi hırsızlık suçu kapsamında değerlendirilmelidir. Bu noktada, suçta ve cezada kanunilik prensibine aykırılık olmadığı gibi kıyas yasağının ihlali de söz konusu olmamaktadır (Şen, 2012:325).

Mahkeme Kararı;

Mahkeme kararında, internet şifresi ile para çekmenin, bilişim sistemi kullanmak suretiyle hırsızlık suçunu oluşturduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunu, Esas No:2009/193, Karar No:2009/268 T.17/11/2009,

“Sanığın; firari sanık ile birlikte hareket ederek, daha önceden haksız bir şekilde ele geçirdikleri katılan firmanın internet bankacılık şifresini kullanmak suretiyle, katılanın Ş...bank Ankara K... Şubesindeki hesabından 10.750 YTL'yi Ş...bank-İstanbul Z... Şubesinde sanık adına açtırdıkları hesaba havale edip, aynı gün banka şubesinden çekmek şeklinde gerçekleştirdiği eylemdeki kastı, katılan firmanın banka hesabında bulunan, taşınır nitelikteki parayı bilişim sistemini kullanmak suretiyle kendi banka hesaplarına geçirmeye, katılanın rızasına aykırı olarak malvarlığında azalmaya neden olmaya; başka bir anlatımla varolan veriyi başka bir yere göndermekten ziyade, bu verinin temsil ettiği parayı alarak mal edinmeye yöneliktir. Kaldı ki sanığın katılanın internet bankacılık hesabında bulunan parasına ulaşmak için bilişim sistemlerini araç

olarak kullanmaktan başka alternatifi de yoktur. Dolayısıyla olayımızda, 5237 sayılı TCY'nin 142/2-e maddesinde düzenlenmiş bulunan bilişim sistemi kullanılmak suretiyle hırsızlık" suçunun gerçekleştiği kabul edilmelidir. ...”

Yargıtay Kararı;

“Sanığın internet hizmetinden yararlanan müşterinin şifresini elde ederek hesap bilgilerine ulaştıktan sonra, Garanti Bankası Galatasaray Şubesinde bulunan 5800 YTL. yi oluşturduğu sahte kimliğe havale çıkarttığı, bu eyleminde sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirmenin söz konusu olmadığı anlaşıldığından; 142/2-e'ye uyar. ...”

Mahkeme Kararı;

Madde metnine dair Yargıtay kararlarında, hırsızlık suçunun bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenmesinin 5237 sayılı Kanunun 142/2-e maddesindeki suçoluşturduğu, hüküm altına alınmıştır.

5237 sayılı Kanunun 158/1-f fıkrasında, Dolandırıcılık Suçunun Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenmesi hali düzenlenmiştir.

“... f) Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle, ...

İşlenmesi hâlinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. (Değişik cümle: 03/04/2013-6456 S.K./40.mad) Ancak, (e), (f), (j), (k) ve (l) bentlerinde sayılan hâllerde hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz. ...”

Kanun maddesinin f bendi ile dolandırıcılık suçunun bilişim sistemlerinin banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması yoluyla işlenmesi de dolandırıcılık suçunun nitelikli hali olarak kabul edilmiştir. BİT aracı olan bilişim sistemlerinin dolandırıcılık suçunda, araç olarak kullanılması, bu suçun işlenmesinde, önemli bir kolaylık sağlamaktadır.

Madde kapsamında bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık eylemlerine örnek vermek gerekirse failin bir kişiye ait sosyal medya hesabında (MSN messenger, facebook vd.) veya elektronik posta giriş şifrelerini haksız bir şekilde ele geçirme sonrası, şifresini ele geçirdiği şahısların arkadaşlarına, kendisini profil sahibi gibi tanıtıp para istemesi veya belir bir telefona yüklenmesini istemek suretiyle

gerçekleştirilmesidir. Bilişim suçları kapsamında, söz konusu yöntem “phishing” denilmektedir. Söz konusu yöntem, ülkemizde ve dünyada en çok rastlanılan dolandırıcılık türlerinden biridir.

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay kararlarında, bilişim sistemlerinin aynı anda birçok kişiye ulaşmasındaki çabukluk ve sağladığı kolaylığa dayanarak, dava konusu internet sitesinde araç satışı için ilan veren sanığın, bilişim sisteminin araç olarak kullanılması suretiyle gerçekleştirilen eylemlerinin, TCK'nun 158. maddesinin 1.fikrasının (f) bendi uyarınca, bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle, nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunu, Esas No:2009/193, Karar No:2009/268 T.17/11/2009⁴²,

Mahkeme kararında, karara konu TCK'nın 158. maddesi gerekçesine de değinilerek “Dolandırıcılık suçunun bilişim sistemlerinin banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle işlenmesi de birinci fıkranın (f) bendinde

---

42 “... Madde gerekçesinde de; Dolandırıcılık suçunun, bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle işlenmesi de, birinci fıkranın (f) bendinde bu suçun bir nitelikli unsuru olarak kabul edilmiştir. Bilişim sistemlerinin ya da birer güven kurumu olan banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması, dolandırıcılık suçunun işlenmesi açısından önemli bir kolaylık sağlamaktadır” açıklamalarına yer verilmiş olup, bu bentte bilişim sistemleri ile banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık olmak üzere birden fazla nitelikli hal kabul edilmiştir.

Günümüzde bilişim sistemleri ile sesli-görüntülü haberleşme, elektronik imzanın kabulü, yeni ticari ilişkiler, internet bankacılığı hizmeti ile para transferleri ve bunlar gibi pek çok yenilik toplumsal hayata girmiş, bilişim gerek iş, gerekse günlük hayatta vazgeçilemeyecek kadar önemli bir noktaya ulaşmış, bilişim teknolojileri daha hızlı ve ucuz bir nitelik arz etmesi nedeniyle, klasik yöntemlere nazaran daha fazla tercih edilir duruma gelmiştir. Bu sistemlerin güvenle kullanılması, aynı anda hızlı ve kolayca birçok kişiye ulaşılması ve diğer taraftaki failin kontrol imkânını azaltması nedeniyle nitelikli hal sayılmıştır.

Bilişim sisteminin aldatılmasından söz edilemeyeceği için, ancak bu sistemin araç olarak kullanılarak bir insanın aldatılması, yani dolandırılması halinde bu bendin uygulanması mümkündür. Aksi halde, yani sisteme girilerek bir kişi aldatılmayıp sistemden yararlanılarak çıkar sağlanmışsa bilişim suçu veya bilişim sistemi kullanılmak suretiyle hırsızlık suçunun oluşması sözkonusu olabilecektir.

Bu açıklamalar ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde; Bilişim sistemlerinin aynı anda birçok kişiye ulaşmasındaki çabukluk ve sağladığı kolaylığa dayanarak "www.sahibinden.com" adlı internet sitesinde araç satışı için ilan veren sanığın, Bursa'da yaşayan ve ilanı internet üzerinden görerek kendisini arayan katılanın önce kaparo adı altında 150 Lira, ardından aralarında vardıkları anlaşma gereği Edirne'ye gelen katılana eşinin doğum yaptığı için hastanede olduğu ve yanına gelmesi için paraya ihtiyacı olduğunu söyleyerek iki defada 2.350 Lira parayı PTT şubesi aracılığı ile göndermesini sağlaması, daha sonra da telefonunu kapatarak katılanla olan irtibatını kesmesi şeklinde meydana gelen olayda; bilişim sisteminin araç olarak kullanılması suretiyle gerçekleştirilen eylemlerin TCK'nun 158. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendi uyarınca nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir.

Bu nedenle, sanığın bilişim sisteminin araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık suçundan mahkûmiyetine ilişkin yerel mahkeme hükmü ve bu hükmün onanmasına dair Özel Daire kararında bir isabetsizlik bulunmamaktadır ...”

bu suçun bir nitelikli unsuru olarak kabul edilmiştir.” gerekçe çerçevesinde, somut olayda, sanığın bilişim sistemini araç olarak kullanılmak suretiyle, dolandırıcılık eylemi nedeniyle, mahkûmiyetine karar verilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı hüküm altına alınmıştır.

5237 sayılı TCK’nın 163/1. ve 2. fıkralarında, otomatlar aracılığıyla sunulan hizmetlerden ve elektromanyetik dalgalarla yapılan yayınların sahibinin rızası hilafına kullanımına dair, karşılıksız yararlanma suçu düzenlenmiştir.

“(1) Otomatlar aracılığı ile sunulan ve bedeli ödendiği takdirde yararlanılabilen bir hizmetten ödeme yapmadan yararlanan kişi, iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Telefon hatları ile frekanslarından veya elektromanyetik dalgalarla yapılan şifreli veya şifresiz yayınlardan sahibinin veya zilyedinin rızası olmadan yararlanan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”

Bu suçlarda sanığın, istinabe yoluyla sorgusu yapılabilmekte olup sorgunun bir BİT aracı olan görüntülü ve sesli iletişim tekniği kullanılarak yapılabilmesi de mümkündür.

Maddenin birinci fıkrasında, otomatlar aracılığıyla sunulan hizmetler; ikinci fıkrasında ise, telefon hatları ve frekansları ya da elektromanyetik dalgalarla yapılan şifreli ve şifresiz yayınların karşılıksız yararlanılması hali düzenlenmiştir. Doktrinde, otomat kavramı, daha önceden öngörülen bedelin ödenmesiyle, düzeneği kendiliğinden harekete geçerek, bir mal veya hizmet sunan teknik düzenek olarak tanımlanmıştır (Tezcan, Erdem, Önok, 2006; 584). Kanun metninde geçen otomatlar, önceden belirlenmiş bir bedelin ödenmesiyle birlikte, mekanizması kendiliğinden hareketle, belli bir mal veren veya hizmet sunan aletlerdir. Otomatların da çeşitleri mevcuttur, bunlardan hizmet veren otomatlar; taşıma, eğlenme, telefon ve bu gibi hizmetler sunarlar; mal veren otomatlar ise yiyecek, içecek, bisküvi ve bu gibi mallar verirler. Maddenin birinci fıkrasında düzenlenen suç; müzik dinleme, ankesörlü telefonla arama, şarj etme, oyun oynama, gezme eğlenme ve bu gibi hizmet sunan otomatlar bakımından, söz konusudur (Bakıcı, 2008: 883). Mal veren otomatlardan bedel ödenmeksizin, söz konusu malların alınması halinde, karşılıksız yararlanma değil, hırsızlık suçu oluşacaktır (Soyaslan, 2005: 379).

Madde kapsamında, elektromanyetik dalgalar yoluyla yapılan işlemlerin yayın niteliği arz etmesi gerekmektedir. Yayın niteliğinde olmayan elektromanyetik⁴³ dalga yoluyla yapılan hizmetler, bu madde kapsamına girmeyecektir. Bu kapsamda, yayın radyo yayını da olabilir, bir televizyon yayını da olabilir. Bu durumda, madde kapsamında, örnek vermek gerekirse dijital yayınlarını ve d-smart yayınlarını abonelik olmaksızın kaçak olarak televizyondan seyretmek suç teşkil edecektir (Yaşar, Gökcan, Artuç, 2014: 5298).

Mahkeme Kararı;

Emsal Yargıtay Kararında, bilişim sistemi olarak kabul edilebilecek yayın şifresini hukuka aykırı olarak kırma durumunda, atılı bulunan karşılıksız yararlanma suçunun oluşacağı, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, Esas No:2012/25054, Karar No:2013/18505 T.04/07/2013,

“Sanığın soruşturma evresindeki ifadesinde, “üç yıl öncesine ait DIGITURK üyeliği bulunduğunu anlaşıldığı bitince yenilemediğini” kovuşturma evresindeki savunmasında ise “DIGITURK aboneliği bulunmadığını” savunması, 03.12.2006 tarihli tutanakta da sanığın işyerinde yapılan incelemede 00558473304043 numaralı kartın tesbit edildiğinin anlaşılması karşısında; söz konusu kartın DIGITURK şirketi tarafından çıkarılmış, başka bir kişi ya da kuruluşa bireysel veya ticari abonelik kapsamında verilmiş bir kart olup olmadığı ilgili şirketten sorularak, böyle bir durumun tespiti halinde, uyumsuzluk konusunun hukuki bir ihtilaf düzeyinde kalacağı; aksi halde, suça konu kartın yayın şifresini hukuka aykırı olarak kırmak için üretilmiş bir kart olduğunun anlaşılması durumunda ise atılı karşılıksız yararlanma suçunun oluşacağı gözetilmeyerek, eksik inceleme ile yazılı şekilde mahkumiyet kararı verilmesi...”

---

43 Elektromanyetik radyasyon, elektromanyetik ışınım, elektromanyetik dalga ya da elektromagnetik ışın (genellikle EM radyasyon veya EMR olarak kısaltılır) bir vakum veya maddede kendi kendine yayılan dalgalar formunu alan bir olgudur. Elektromanyetik dalgalar, yüklü bir parçacığın ivmeli hareketi sonucu oluşan, birbirine dik elektrik ve manyetik alan bileşeni bulunan ve bu iki alanın oluşturduğu düzleme dik doğrultuda yayılan, yayılmaları için ortam gerekmeyen, boşlukta c ışık hızı ile yayılan enine dalgalardır.

5.2.5. Kamu Barışına Karşı Suçlar

5237 sayılı TCK'nın 5. Bölümünde 213-218. maddeleri⁴⁴ arasında düzenlenen suçların Kanunun Ortak Hüküm başlıklı 218. maddesi gereği,(TCK'nın 6/1-g maddesindeki açıklamalar çerçevesinde) basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde verilecek ceza, yarı oranında arttırılacaktır. Ancak, eleştiri amacıyla yapılan ve haber verme sınırlarını aşmayan düşünce açıklamaları, suç oluşturmayacaktır.

5.2.6. Genel Ahlak Karşı Suçlar

5237 sayılı Kanunun 226. maddesinde⁴⁵ müstehcenlik suçunun görüntü, yazı veya sözle yapılmış olması haline dair Müstehcenlik başlıklı düzenleme yapılmış olup, bu madde düzenlemesine giren eylemleri (TCK'nın 6/1-g maddesindeki açıklamalar çerçevesinde), basın ve yayın yoluyla yayınlayan yada yayınlanmasında aracılık yapan kişi de maddenin 2. fıkrası gereği cezalandırılacaktır. Maddenin 4. fıkrası gereği, şiddet kullanarak hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde yada doğal olmayan şekilde yapılan cinsel davranışlara dair yazı, ses yada görüntüleri kapsayan ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden depolayan başka insanların kullanımına sunan veya bulunduran kişi cezalandırılabilir. Bunun yanında, maddenin 5.

44 “Madde 213 - (1) Halk arasında endişe, korku ve panik yaratmak amacıyla hayat, sağlık, vücut veya cinsel dokunulmazlık ya da malvarlığı bakımından alenen tehditte bulunan kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. ...

Madde 214 - (1) Suç işlemek için alenen tahrikte bulunan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. ..

Madde 215 - (1) İşlenmiş olan bir suçu veya işlemiş olduğu suçtan dolayı bir kişiyi alenen öven kimse, (Ek ibare: 11/04/2013-6459 S.K./10. md) bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde, iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 216 - (1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. ...

Madde 217-(1) Halkı kanunlara uymamaya alenen tahrik eden kişi, tahrikin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

Madde 218-(1)(Değişik fıkra: 29/06/2005-5377 S.K./25.mad) Yukarıdaki Maddelerde tanımlanan suçların basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar artırılır. Ancak, haber verme sınırlarını aşmayan ve eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.”

45 “(1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,

b)Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten,

c)Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden,

d)Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren,

e)Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan,

f) Bu ürünlerin reklamını yapan, Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. ...”

fikrasında üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini (TCK'nın 6/1-g maddesindeki açıklamalar çerçevesinde) basın ve yayın yoluyla yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden veya çocukların görmesine dinlemesine yada okumasına olanak sağlayan kişi de bu madde kapsamında cezalandırılabilir.

Yine, bu suçta sanığın, istinabe yoluyla sorgusu yapılabilecek, sorguda bir BİT aracı olan görüntülü ve sesli iletişim tekniği kullanılabilir.

İnternet ortamında yapılan ve içeriği maddede yazılı suçları oluşturduğuna dair hakkında, yeterli şüphe nedeni bulunan yayınlarla ilgili olarak erişiminin engellenmesine, mahkemece karar verilir. Bunun yanında, madde kapsamındaki söz konusu yayınlara dair erişimin engellenmesi kararı, re'sen Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığı (BTK) tarafından da verilir.

5237 sayılı Kanunun 228. maddesinde⁴⁶ düzenlenen kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçunda, (TCK'nın 6/1-g maddesindeki açıklamalar çerçevesinde) eylemin BİT araçları kullanılarak gerçekleştirilmesi halinde, ilgili hüküm uygulama alanı bulacaktır;

İnternet ortamında yapılan ve içeriği maddede yazılı suçları oluşturduğuna dair hakkında, yeterli şüphe nedeni bulunan yayınlarla ilgili olarak erişiminin engellenmesine, mahkemece karar verilir. Bunun yanında, madde kapsamındaki söz konusu yayınlara dair erişimin engellenmesi kararı, re'sen Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığı BTK tarafından da verilmektedir.

5.2.7. Bilişim Alanında Suçlar ve Uygulaması

5237 sayılı Kanunun 243. maddesinde, Bilişim Sistemine Girme Suçu düzenlenmiştir:

“(1) Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak giren veya orada kalmaya devam eden kimseye bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.

46 “1) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve iki yüz günden aşığı olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Çocukların kumar oynanması için yer ve imkân sağlanması hâlinde, verilecek ceza bir katı oranında artırılır.

(3) Bu suçtan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(4) Ceza Kanununun uygulanmasında kumar, kazanç amacıyla icra edilen ve kâr ve zararın talihe bağlı olduğu oyunlardır.”

(2) Yukarıdaki fıkrada tanımlanan fiillerin bedeli karşılığı yararlanılabilen sistemler hakkında işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilir.

(3) Bu fiil nedeniyle sistemin içerdiği veriler yok olur veya değişirse, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) Bir bilişim sisteminin kendi içinde veya bilişim sistemleri arasında gerçekleşen veri nakillerini, sisteme girmeksizin teknik araçlarla hukuka aykırı olarak izleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Bu suçlarda sanığın istinabe yoluyla sorgusu yapılabilmektedir. Bu kapsamda; sanığın bir BİT aracı olan görüntülü ve sesli iletişim tekniği SEGBİS kullanılarak, sorgusu yapılabilmektedir.

Madde metnindeki bütününe veya bir kısmına girilecek olan bilişim sistemi ile bilişim sistemini yazılımsal unsuru, yani software kısmı vurgulanmaktadır. Madde metninde, bilişim sisteminin yazılımsal unsurunun güvenilirliğini korumak hedeflenmektedir. Sanığın bilişim sistemine girdiğini öğrendiği anda sistemden çıkmamış olması, suçun tamamlanmış olması için yeterlidir. Bu bakımdan, bilişim sistemine bir şekilde erişen sanığın bu durumu öğrendiği andan itibaren, sistemden çıkması için gerekli makul bir süre hariç olmak üzere, söz konusu bilişim sisteminde kaldığı süre içinde, suç gerçekleşmiş olmaktadır. Suç, birleşik hareketli bir suç olup sanığın, bilişim sistemine girme ve kalmaya devam etme şeklinde biri icrai, diğeri ihmalî şekilde iki fiil birleşmekte ve madde konusu suç oluşturmuştur.

Madde metninde, geçen bilişim sistemine girmede, hukuka aykırılığın tespiti açısından, sanıktan hukuka aykırılık bilinci, her somut olayda, olayın özellikleri de dikkate alınarak incelenmelidir. Söz konusu inceleme neticesinde; sanığın fiilinin hukuka aykırılığının bilincinde olmadığı sonucuna varılırsa hukuka özel aykırılık gerçekleşmediğinden, madde konusu suç gerçekleşmeyecektir (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2005: 4633-4653).

TCK 243. maddedeki Bilişim Sistemine Girme suçu, TCK 244. maddedeki Sistemi Engelleme, Bozma, Verileri Yok Etme veya Değiştirme suçunun unsurunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla, fail hakkında, geçitli suç hükümleri uygulandığında, her iki suçtan değil, yalnızca final suçu olan TCK 244. maddeki suçtan cezalandırılması gerekecektir (Yazıcıoğlu, 2009: 69).

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay kararında, hakkı bulunmadığı halde, internet şifresini kullanmak suretiyle, katılan şirkete ait bilişim sistemine girmenin ve orada kalmaya devam etmenin TCK 243. madde Bilişim Sistemine Girme suçunu oluşturduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, Esas No:2012/25054, Karar No:2013/18505 T.04/07/2013

“... Sanığın katılan şirkette çalıştığı sırada kendisine görevi nedeniyle verilen internet şifresini, iş yerinden ayrıldıktan sonra hakkı bulunmadığı halde kullanmak suretiyle katılan şirkete ait bilişim sistemine girdiği ve orada kalmaya devam ettiğini iddia ve sanığında bu iddiayı doğrulayan katılan şirkete ait bilişim sistemine hükümsüz kalan şifresi ile girip buradaki şirket çalışanlarına ait maillerin kendi kurduğu siteye yönlendirmesini yapabilecek kadar süre ile kaldığını savunması karşısında; yüklenen TCK'nun 243/1. maddesindeki suçun bir bilişim sistemine hukuka aykırı olarak girmek ve orada kalmaya devam etmek unsurlarının gerçekleştiğinin kabulü ile mahkumiyetine karar verilmesi yerine yazılı şekilde beraatine hüküm kurulması, ...”

5237 sayılı Kanununun 244. maddesinde Sistemi Engelleme, Bozma, Verileri Yok Etme veya Değiştirme Suçu düzenlenmiştir.

“(1) Bir bilişim sisteminin işleyişini engelleyen veya bozan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Bu fiillerin bir banka veya kredi kurumuna ya da bir kamu kurum veya kuruluşuna ait bilişim sistemi üzerinde işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesi suretiyle kişinin kendisinin veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamasının başka bir suç oluşturmaması hâlinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükümlenir.”

Madde metninde geçen, bilişim sisteminden kasıt, verileri toplayıp tasnif ettikten sonra, bunları otomatik işlemlere tabi tutma olanağı sağlayan manyetik sistemlerdir.

Bu suçlarda sanığın, istinabe yoluyla sorgusu yapılabilir. Bu kapsamda; sanığın, bir BİT aracı olan görüntülü ve sesli iletişim tekniği SEGBİS kullanılarak sorgusu yapılabilir.

Bilişim sistemi, donanım (hardware) ve yazılım (software) unsurlarından oluşmaktadır. Donanım, bilgisayarın elle tutulur, gözle görülür elektronik parçalarının tümü, merkezi işlem birimi, klavye gibi, donanımı meydana getirmektedir. Bilgisayarın yazılımı, bilgisayarın donanımsal unsurunun görev yapmasını sağlayan programlar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu unsurları taşıyan bilgisayarın bilgileri otomatik olarak işleme tabi tutabilen, verileri iletebilen, verileri çok yönlü kullanabilme özelliği bulunan bir bilişim sistemi, oluşturması gerekmektedir. Dolayısıyla, bilişim sistemi, bilgisayarı kapsayan, ancak bilgisayardan daha geniş kavramı, ifade etmektedir. Engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme fiilinin bu şekilde tanımlanan bir sisteme karşı yapılmış olması gerekmektedir.

Suç, her türlü hareketle gerçekleştirilebilir. Bu suçun oluşabilmesi için bilişim sisteminin yazılımsal unsuruna girme ve sistemde kalma eyleminde bulunulması yeterlidir. Bu eylem; kablolu, kablosuz bağlantı, enfaruj, kızılötesi ışınlar, bluetooth ve bunun gibi sistemler sayesinde gerçekleştirilebilir.

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay kararında, bilgileri otomatik işleme tabi tutan bir sistemi kullanarak hukuka aykırı yarar sağlamak suçu, TCK 244/4. maddesindeki suçu oluşturur.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas No:2007/136, Karar No:2007/150 T.19/06/2007,

“... Somut olayda sanığın, kredisi bitmiş olan manyetik telefon kartları üzerinde yaptığı değişikliklerle, sistemin verileri farklı algılamasını sağladığı veya başka bir deyişle sisteme farklı veri yüklediği, bu suretle bilgileri otomatik işleme tabi tutmuş bir sistemi yanıltıp boş manyetik karta kredi yüklenmesini sağladığı, böylelikle hukuka aykırı yarar elde ettiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, sanığın sabit olan eylemi, gerek suç tarihinde yürürlükte olan 765 sayılı Türk Ceza Yasasının 525 b maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen, bilgileri otomatik işleme tabi tutan bir sistemi kullanarak hukuka aykırı yarar sağlamak suçunu, gerekse suçtan sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Yasasının 244. maddesinin 4. fıkrasında yazılı suçu oluşturmaktadır. ...”

Mahkeme Kararı;

Yargıtay kararında, internet bankacılık hesabına internet üzerinden girilerek mevduatta bulunan 15.050.00 YTL parayı sahte G.. G.. kimliği ile Kadıköy Denizbank Altıyol ve İş Bankası Altıyol şubesinde açtırılmış hesaplara aktarıp paraları çekme eyleminin TCK 244/4. maddesindeki suç oluşturduğu hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi, Esas No: 2008/5591, Karar No:2008/5863 T.09.06.2008,

“... Dolandırıcılık suçunda unsur olan hilenin gerçek kişiye yönelmesi ve hataya düşürülerek kendi veya bir başkasının mal varlığı aleyhine, sanık veya bir başkasının lehine bir işlemde bulunmaya yöneltilmesi ve bu işlem sonucunda sanığın kendine veya başkalarının yararına haksız bir menfaat sağlanması gerekir. Somut olayda ise; Sanığın, evraki tefrik edilen suç ortaklarıyla birlikte fikir ve eylem birliği içinde, şikayetçi G... İ..'ın Türk Ekonomi Bankası Karaköy Şubesindeki internet bankacılık hesabına internet üzerinden girilerek, mevduatta bulunan 15.050.00 YTL parayı sahte G.. G.. kimliği ile Kadıköy Denizbank Altıyol ve İş Bankası Altıyol şubesinde açtırılmış hesaplara aktarıp paraları çekmek isterken yakalanması şeklinde gerçekleşen eyleminin bir bütün halinde 5237 Sayılı TCK.nun 244/4. maddesinde öngörülen bilişim suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suçun nitelendirilmesinde yanılıya düşülerek dolandırıcılık suçundan yazılı şekilde hüküm kurulması, ...”

5237 sayılı TCK'nın 245. maddesinde⁴⁷, Banka veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması Suçu düzenlenmiştir. Madde metni, *“Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, her ne suretle olursa olsun ele geçiren veya elinde bulunduran kimse, kart sahibinin veya kartın kendisine verilmesi gereken kişinin rızası olmaksızın bunu kullanarak veya kullandırarak kendisine veya başkasına yarar sağlarsa, üç yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”* hükmünü içermektedir.

Elde edilen kartın kullanılması sırasında, bilişim sistemine girme (TCK 243/1) ve varolan verileri başka yere gönderme (TCK 244/2) eylemleri de söz konusu olduğu

---

⁴⁷ *“(1) Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, her ne suretle olursa olsun ele geçiren veya elinde bulunduran kimse, kart sahibinin veya kartın kendisine verilmesi gereken kişinin rızası olmaksızın bunu kullanarak veya kullandırarak kendisine veya başkasına yarar sağlarsa, üç yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. ...”*

durumda, fikri içtima kuralları uygulanmalı; fail hakkında, daha ağır ceza öngören TCK 245/1. madde gereğince, cezalandırılma yoluna gidilmelidir.

Maddenin birinci fıkrasındaki suçun oluşabilmesi için kartın fiziken kullanılması zorunludur. Kredi kartının banka kartından ayrı olarak “basılı kart ve fiziki varlığı olmayan kart numarası” olarak tanımlanması dikkate alındığında, madde kapsamındaki suç bakımından, kredi kartının fiziken kullanılması mecburiyetinin bulunmadığı gibi bir netice ortaya çıkmaktadır. Banka kartı ve kredi kartının fiziksel olarak kullanılması durumunda TCK 245/1. madde, kredi kartının numarasının girilmesi suretiyle kullanılması durumunda, TCK 244/2-3 madde uygulanmalıdır. BİT araçlarının kullanılması suretiyle, internet bankacılığı üzerinden işlenen suç için TCK 244/3. madde uygulanmalıdır (Albayrak, 2013: 1007).

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay kararına, kredi kartı ile internet üzerinden kontör satın alınanın TCK 245. maddeki suç oluşturduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi, Esas No: 2014/760, Karar No:2014/13819 T.04.06.2014,

“... Katılana ait kredi kartı bilgilerini kullanarak www.jetkontör.net sitesinden kontör satın alma şeklinde gerçekleşen eylemin, TCK.nun 245/1. madde ve fıkrasında düzenlenen suçu oluşturacağı ...”

5.2.8. Adliye’ye Karşı Suçlar

5237 sayılı Kanununun 267. maddesinde⁴⁸ İftiraSuçu düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre, bir şikayet ve ihbarın iftira suçunu oluşturabilmesi için yetkili

48 “(1) Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği hâlde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idarî bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiilin maddî eser ve delillerini uydurarak iftirada bulunulması hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.

(3) Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması hâlinde; iftira eden, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

makamlara yöneltilmiş olması yada suça konu eylemin basın ve yayın yoluyla yapılması gerekmektedir. Bu suçun oluşabilmesi için ihbar yada şikayetin basın veya yayın yoluyla yapılması, ilk şart olarak düşünülebilir. Ancak, uygulamada Cumhuriyet Savcıları basında çıkmış olan bir haberi, bir ihbar olarak kabul ederek, soruşturma başlatması mümkündür. Bu kapsamda, yazılı ve görsel basında yer alan bir haberin, Cumhuriyet Savcıları tarafından ihbar kabul edilerek soruşturma açılması, mümkün olduğu gibi, 5237 sayılı TCK'nın 6/1-g maddesindeki düzenleme çerçevesinde, sosyal medyada yada internet ortamında yer alan bir ihbar veya şikayetin Cumhuriyet Savcıları tarafından, soruşturma konusu yapılmasında, bir engel yoktur. Bu şekilde başlayan bir soruşturmada, örnek vermek gerekirse internet kullanılarak yapılan ihbar ya da şikayetin haksız olduğu ve bunu yapan kişinin iftira kasdıyla ihbar yada şikayette bulunduğu kanaatine varılırsa internet üzerinden, ihbar veya şikayette bulunan kişi hakkında, iftira suçundan soruşturma yapılmasında, bir engel bulunmamaktadır (Jones ve vd. 2014: 45).

5.2.9. Kamu İdaresinin Güvenirliğine ve İşleyişine, Millî Savunmaya ve Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Uygulaması

5237 sayılı Kanununun 258. maddesinde⁴⁹ Göreve İlişkin Sırrın 329. maddesinde⁵⁰, Devletin Güvenliğine ve Siyasal Yararlarına İlişkin Bilgileri

---

(5) Mağdurun ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti hâlinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına; (İptal bölüm: Anayasa Mah. 10.04.2013 tarih ve 2013/14 E. ve 2013/56 K.) hükmolunur.

(6) Mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, beşinci fıkraya göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.

(7) (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 17/11/2011 tarihli ve E.: 2010/115, K.: 2011/154 sayılı Kararı ile.)

(8) İftira suçundan dolayı dava zamanaşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlar.

(9) Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilân olunur. İlân masrafı, hükümlüden tahsil edilir.”

49 “(1) Görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne suretle olursa olsun başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.”

50 “(1) Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bilgileri açıklayan kimseye beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş zamanında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye koymuşsa, faile on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Fiil, failin taksiri sonucu meydana gelmiş ise birinci fıkrada yazılı olan hâlde, faile altı aydan iki yıla, ikinci fıkrada yazılı hâllerden birinin varlığı hâlinde ise üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir.”

Açıklanması, 318/2.maddesinde⁵¹ Halkı Askerlikten Soğutma, Açıklama, 336. maddesinde⁵² Yasaklanan Bilgileri Açıklama Suçları düzenlenmiştir, bu suçların (TCK'nın 6/1-g maddesindeki düzenleme çerçevesinde), basın ve yayın yoluyla, elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar kullanılarak işlenmesi de bu suçlar gereği, cezalandırılmayı gerektirecektir.

Mahkeme Kararı;

Emsal askeri yargıtay kararında, aynısı olmasa dahi, benzeri bilgilerin açık kaynaklarda veya internet sitelerinde bulunuyor olması olguları, dikkate alınmadan, TCK'nın 336. maddede yazılı suçu oluşturup oluşturmadığı yönünde, incelenmesi yapılmadan, TCK'nın 329. maddesinde yazılı suçu oluşturduğunun kabulünün yerinde bulunmadığı, hüküm altına alınmıştır.

Askeri Yargıtay Daireleri Kurulu Esas No: 2007/83, Karar No:2007/81 T.21.06.2007,

“... Kursiyer subayların dahi kaynakça olarak kullanabildikleri anlaşılan bu doküman ve bilgilerin; “Devletin Güvenliği” veya “Siyasal Yararları” ile ne şekilde ilgisinin bulunduğu, nitelikleri Anayasada yazılı Devletin varlığının korunmasına, tehlikeye maruz bırakılmamasına yönelik olarak Devletin Güvenliği veya İç veya Dış siyasal yararları ile ilgisinin somut şekilde irdelenip değerlendirilmeden ve ortaya konulmadan özde sadece “GİZLİ” gizlilik derecesi esas alınarak ve keza Cd’lerde yer alan ve suça konu olan bilgilere ulaşılabilme imkânının, söz konusu bilgilerin elde ediliş şeklinin, aynısı olmasa dahi benzeri bir takım bilgilerin açık kaynaklarda ve İnternet Sitelerinde yer alması olguları dikkate alınmadan ve değerlendirilmeden eylemin Dairenin bozma ilamında da belirtildiği üzere TCK'nın 336. maddesinde yazılı suç yönünden irdelemesi yapılmadan TCK'nın 329. maddesinde yazılı suçu oluşturduğunun kabulü isabetli bulunmamıştır. ...”

51 “(1) (Değişik fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./13. md) Askerlik hizmetini yapanları firara sevk edecek veya askerlik hizmetine katılacak olanları bu hizmeti yapmaktan vazgeçirecek şekilde teşvik veya telkinde bulunanlara altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiiil, basın ve yayın yolu ile işlenirse ceza yarısı oranında artırılır.”

52 “(1) Yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kılması gereken bilgileri açıklayan kimseye üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiiil, savaş zamanında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye sokmuş ise faile on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Fiiil, failin taksiri sonucu meydana gelmiş ise, birinci fıkrada yazılı olan hâlde faile altı aydan iki yıla, ikinci fıkrada yazılı hâlde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir.”

Yüksek mahkeme kararında, gizli bilgiler yönünden, bu bilgilere benzer bilgilerin BİT araçlarında, internet üzerinden yayınlanıp yayınlanmadığının incelenmesi gerektiği, bu durumun sabit olması halinde, dava konusu bilgilerin açıklanmasının isnad olunan kanun maddelerinin ihlalini oluşturmayacağı, hükme bağlanmıştır.

5.3. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nda ceza yargılamalarında, gelişen bilgi teknolojilerinden yararlanılabilmesi bakımından, BİT alanını ilgilendiren konularda bir kısım değişiklikler yapılmıştır. Kanunun düzenlediği işlemler kapsamına, elektronik işlemlerin de eklenmesiyle ceza yargılamasında, bilişim teknolojilerinin kullanımının hukuki alt yapısı sağlanmaya çalışılmıştır.

5.3.1. Elektronik İşlemler

5271 sayılı Kanunu'nun 38/A maddesinde⁵³, “*elektronik işlemler*” tanımlanmıştır.

Madde düzenlemesiyle her türlü ceza muhakemesi işlemlerinde, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi UYAP'ın kullanılacağı, Kanun kapsamında fiziki olarak hazırlanması öngörülen her türlü belge ve karar elektronik ortamda düzenlenebileceği,

53 “(1) Her türlü ceza muhakemesi işlemlerinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kullanılır. Bu işlemlere ilişkin her türlü veri, bilgi, belge ve karar, UYAP vasıtasıyla işlenir, kaydedilir ve saklanır.

(2) Kanunlarda gösterilen istisnalar hariç olmak üzere, dosyalar güvenli elektronik imza kullanılarak UYAP'tan incelenebilir ve her türlü ceza muhakemesi işlemi yapılabilir.

(3) Bu Kanun kapsamında fiziki olarak hazırlanması öngörülen her türlü belge ve karar elektronik ortamda düzenlenebilir, işlenebilir, saklanabilir ve güvenli elektronik imza ile imzalanabilir.

(4) Güvenli elektronik imza ile imzalanan belge ve kararlar diğer kişi veya kurumlara elektronik ortamda gönderilir. Güvenli elektronik imza ile imzalanarak gönderilen belge veya kararlar, gerekmedikçe fiziki olarak ayrıca düzenlenmez ve ilgili kurum ve kişilere gönderilmez.

(5) Elektronik imzalı belgenin elle atılan imzalı belgeyle çelişmesi halinde UYAP'ta kayıtlı olan güvenli elektronik imzalı belge geçerli kabul edilir.

(6) Güvenli elektronik imza ile imzalanan belge ve kararlarda, mühürleme işlemi ile kanunlarda birden fazla nüshanın düzenlenmesini öngören hükümler uygulanmaz.

(7) Zorunlu nedenlerle fiziki olarak düzenlenmiş belge veya kararlar, yetkili kişilerce taranarak UYAP'a aktarılır ve gerektiğinde ilgili birimlere elektronik ortamda gönderilir.

(8) Elektronik ortamdan fiziki örnek çıkartılması gereken hallerde tutanak veya belgenin aslının aynı olduğu belirtilerek hâkim, Cumhuriyet savcısı veya görevlendirilen yetkili kişi tarafından imzalanır ve mühürlenir.

(9) Elektronik ortamda yapılan işlemlerde süre gün sonunda biter.

(10) Yargı birimlerinin ihtiyaç duyduğu nüfus, tapu, adli sicil kaydı gibi dış bilişim sistemlerinden UYAP vasıtasıyla temin edilen bilgi, belge ve kayıtlar, zorunlu olmadıkça ayrıca fiziki olarak istenilmez. UYAP'tan dış bilişim sistemlerine gönderilen bilgi ve belgeler ayrıca zorunlu olmadıkça fiziki ortamda gönderilmez.

(11) Ceza muhakemesi işlemlerinin UYAP'ta yapılmasına dair usul ve esaslar, Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

elektronik imza ile imzalanabileceği hususu düzenlenmiştir. Bu kapsamda, elektronik imzalı belgenin elle atılan imzalı belgeyle çelişmesi halinde, UYAP'ta kayıtlı olan güvenli elektronik imzalı belgenin geçerli kabul edileceği, hüküm altına alınmıştır. Kanunda getirilen yenilikle, BİT araçlarının kullanımının yaygınlaştırılması, bilgi teknolojileri üzerinden yapılan işlemlerin elle atılan imzalı belgelere göre esas kabul edileceği, hüküm altına alınmakla, bürokrasideki kırtasiyecilik anlayışı ve yükünden de yargı sisteminin arındırılması amaçlanmıştır.

5.3.2. Tanıkların Çağrılması

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 43. maddesinde tanıkların çağrılmasında, BİT araçlarından da yararlanılabileceği hususu düzenlenmiştir.

“Madde 43-(1) Tanıklar çağrı kâğıdı ile çağrılır. Çağrı kâğıdında gelmemenin sonuçları bildirilir. Tutuklu işlerde tanıklar için zorla getirme kararı verilebilir.

Karar yazısında bu yoldan getirilmenin nedenleri gösterilir ve bunlara çağrı kâğıdı ile gelen tanıklar hakkındaki işlem uygulanır.

(2) Bu çağrı telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak, çağrı kâğıdına bağlanan sonuçlar, bu durumda uygulanmaz.”

Kanun maddesindeki düzenlemeyle tanıkların çağrılmasında, gelişen teknolojik gelişmeler paralelinde, BİT araçlarından da yararlanılabileceği hususu, BİT alanında diğer kanunlarda yapılan değişiklikler ile uyum sağlanmak açısından yapılmış bir düzenlemedir.

5.3.3. Bilgisayarda, Bilgisayar Programlarında ve Kütüklerinde Arama, Kopyalama ve Elkoyma

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 134. maddesinde⁵⁴BİT araçlarından bilgisayarda, bilgisayar programlarında arama, kopyalama ve el koyma hususları düzenlenmiştir.

Ceza Hukukunda, şüphe kavramı, yoğunluk dereceleri açısından, aşağıdan yukarıya doğru basit, makul, kuvvetli ve yeterli şüphe biçiminde sınıflandırılmıştır.

54 *“(1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması halinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine şu phelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine hâkim tarafından karar verilir. ...”*

Yeterli şüphe, kamu davasının açılmasını mümkün kılacak yoğunlukta bir kuşkuyu işaret etmektedir (Eryılmaz, 2000: 71-75). Kanun maddesine konu tedbire başvurulabilmesi için, somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması şartı söz konusudur. Bilgisayarda arama yapılabilmesi için, şüphe derecesi öngörülmeyle, kuvvetli şüphe derecesi, yasaca kabul edilmiş olmaktadır (Centel ve Zafer, 2005: 310).

Maddenin 5. fırcasında, “kopyası alınan veriler kâğıda yazdırılarak” cümlesi, özellikle çok sayfalı yazıların çıktısının alınması zorunluluğunu getirmektedir. BİT araçlarının adalet hizmetinde, etkin bir şekilde kullanılmasına olanak sağlayan UYAP uygulaması sayesinde, inceleme ve değerlendirme makamında bulunan yetkili hâkim ve savcıların bilgisayar ortamında her türlü belgeyi, video, müzik ve bu gibi hertürlü veriyi, çıktısını almaya gerek kalmadan inceleyebildiği ve dolayısıyla bilgisayar ortamındaki her türlü verinin cd’ye ve diğer bir BİT aracına aktarılabilme olanağı, dikkate alındığında, bilgisayar ortamındaki verilerin kâğıda yazdırma zorunluluğunun kaldırılarak hâkim ve savcı tarafından gerek duyulduğu takdirde, çıktı alınabilmesi yönünde bir metod, usul ekonomisi yönünden, daha uygun olacaktır (Özbek, 2006: 382).

Kanun maddesinde düzenlenen el koyma işlemi, soruşturma aşamasına dair bir düzenleme olması sebebiyle, bilgisayarda arama, kopyalama ve el koyma işlemi şüpheli hakkında yapılabilecek, sanık hakkında yapılamayacaktır (Albayrak 2013: 250).

Bilgisayarın bulunduğu yerde, ayrı bir arama söz konusu ise öncelikle bu arama işlemleri yapıldıktan sonra bilgisayar ile ilgili arama, kopyalama işlemleri yapılmalı, bunun yanında, zorunluluk olması halinde, bilgisayara el konulmalıdır (Albayrak 2013: 250).

5237 sayılı CMK’nın 134. maddesiyle paralellik arzeden Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği’nin 17. maddesi “*Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma*” başlığını taşımakla birlikte, “*bilgisayar ağları ve diğer uzak bilgisayar kütükleri ile çıkırılabilir donanımları*” da kapsamıştır. Düzenleme ile kanunda yer alan “*şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütükleri*” cümlesi genişletilmiştir. Ancak, eksik kalan düzenlemenin hafıza kartları, el bilgisayarları, cep telefonları, taşınır bellekler, yazıcı ve fakslar, modemler ve diğer elektronik veri saklayıcılarını da içermesi gerekmektedir. Günlük hayatta, “bilgisayar” kavramı, bilgisayar kasası ve diğer aksamalarını da içeren

bir kavramı karşılanmaktadır. Dolayısıyla, madde hükmü gereği işlem yapılırken sadece bilgisayar kasasına el konulmuş olması, bilgisayarın tüm aksamaları düşünüldüğünde, bilgisayarın tamamına el konulması hususunu karşılamamaktadır. Sadece, bilgisayar kasasının suç vasfı sıfatına haiz olmayacağı düşünüldüğünde, bilgisayar kasası yerine, bilgisayara ait tüm donanımların incelenmesi ve gerektiği durumlarda, kanuni şartlar karşılandığında, bu donanımlara el konulması gerekmektedir.

5.3.4. İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması ve Uygulaması

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 135. maddesinde⁵⁵ BİT araçlarının da kullanıldığı, telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması hususları düzenlenmiştir.

55 “(1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi hâlinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır. ...

(8) Bu Madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (Madde 79, 80), ile organ veya doku ticareti (madde 91)
2. Kasten öldürme (Madde 81, 82, 83),
3. İşkence (Madde 94, 95),
4. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, Madde 102),
5. Çocukların cinsel istismarı (Madde 103),
6. Nitelikli hırsızlık (madde 142) ve yağma (madde 148, 149), ile nitelikli dolandırıcılık (madde 158)
7. Uyuşturucu veya uyarıcı Madde imal ve ticareti (Madde 188),
8. Parada sahtecilik (Madde 197),
9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (madde 220, fıkra üç),
10. Fuhuş (Madde 227),
11. İhaleye fesat karıştırma (Madde 235),
12. Tefecilik (madde 241),
13. Rüşvet (Madde 252),
14. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (Madde 282),
15. Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak (madde 302),
16. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316),
17. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (Madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları.

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (Madde 12) suçları.

c) Bankalar Kanununun 22 nci Maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,

Madde metnindeki telekomünikasyondan kasıt, iki ya da daha fazla kişinin teknolojiyi kullanarak bilgi alışverişinde bulunmasıdır. Haberleşme teknolojisi kanalları kullanarak ve fiziksel yollarla (sinyal kabloları) ya da elektromanyetik dalgaların bir formu olarak bilgiler iletilmektedir. Elektrik sinyalleri, buna örnek olarak verilebilir. Telekomünikasyon kavramı, topluluk adı olarak isimlendirilebilmektedir. Bunun sebebi, kavram; birçok farklı teknolojiyi, içinde barındırmaktadır⁵⁶.

Klasik posta ya da kargo yoluyla yapılan telekomünikasyon dışı haberleşme haricindeki, her çeşit iletişim, elektronik posta ve bunun gibi BİT araçları, madde kapsamındadır. Madde kapsamında, telekomünikasyon kavramının haber, yazı, resim yada her türlü bilginin telefon, radyo, optik ve diğer elektromanyetik sistemlerle iletilmesi, bunların yayımı ve alınması olduğu, dikkate alınmıştır (Hakeri ve Ünver, 2007: 226).

Madde düzenlemesindeki tedbire karar verilebilmesi için madde kapsamındaki suçlar yönünden, mevcut soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli suç nedenlerinin varlığı ve söz konusu suça dair başkaca delil elde etme imkânının olmaması gerekmektedir.

Kanun maddesine konu telekomünikasyon aracılığıyla yapılan iletişimin denetlenmesi tedbirinin haberleşme özgürlüğüne bir müdahale olduğu gerçeği karşısında, orantılılık ilkesinin bir gereği olarak suçu aydınlatmak için birden fazla tedbir arasında karşılaştırma yapılmakla, bunlar arasında temel hak ve özgürlüklere en az müdahale oluşturan tedbirin uygulanmasını gerektirmektedir (Öztürk, 2006: 470).

---

d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.

e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü Maddelerinde tanımlanan suçlar.

(9) Bu Maddede belirlenen esas ve usuller dışında hiç kimse, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişimini dinleyemez ve kayda alamaz.”

56 Eski zamanlardaki iletişim ışık, dumanla haberleşme, semafor, bayrak gibi görsel sinyaller kullanılırdı. Mesafeler arası iletişime geçişte ilk modern haberleşme de ise trompet, korna ve ıslık gibi sesli mesajlar yaygındı. Günümüz modern teknolojisinde elektriksel ve elektromanyetik dalgalar uzun mesafeler arası iletişim çok yaygın. Telgraf, telefon, network, fiber optik ve haberleşme uyduları günümüz teknolojisinde kullanılan elektriksel ve elektromanyetik dalgalara birkaç örnektir. Wireless iletişimdeki devrim 1909'da Fizik dalında Nobel ödülü alan Gglielmo Marconi'nin radyo haberleşmesi alanında öncülük ettiği gelişmelerle 20. yüzyılın ilk on yılı içerisinde başladı. Diğer kayda değer öncü icatlar ve geliştirmeler elektrik ve elektronik iletişimi alanında Charles Wheatstone, telgrafı icat eden Samuel Morse, telefonu icat eden Graham Bell, radyoyu icat eden Lee de Forest, Edwin Armstrong, Wladimir K. Zworykin, John Logie Baird ve televizyonu icat eden Philo Farnsworth (<https://tr.wikipedia.org>).

Bu madde kapsamında, cumhuriyet savcılar ve mahkemelerce talep edilen iletişimin tespit edilmesi, dinlenmesi, kaydın alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirmesine ilişkin işlemler, BTK Başkanlığınca yerine getirilmektedir.

Bu Kanun maddesinde, usulü çerçevesinde yapılmamış teknik izleme yada kişinin konutunda ses ve görüntülerin kaydedilmesi ya da ifşasının özel hayatın gizliliği suçunu oluşturduğu hususu düzenlenmiştir.

Mahkeme Kararı;

Emsal Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararında, yasal olarak iletişim tespiti yapılırken elde edilen kanıtın bu suç yönünden, önceden hakkında iletişim tespiti kararı bulunmayan şahıs hakkında da kullanılabilmesi, iletişimin tespitine esas suç iddiasının CMK'nın 135/8. maddede sayılan suçlardan olması, iletişimin tespitinde esas kabul edilmektedir. Yargılama yapılırken suç vasfının değişmiş olması, iletişimin tespitinde elde edilen kanıtları, yasa dışı elde edilmiş delil durumuna sokmamaktadır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2006/5.Md-154 E., 2007/145 K., T.12.06.2007,

“Sanık hakkındaki soruşturma izni, iddianame ve son soruşturmanın açılması kararına konu olan suçlar rüşvet ve görevde yetkiyi kötüye kullanma suçlarıdır. Rüşvet suçu 5271 sayılı CYY'nın 135/6. fıkrasında yer aldığından, bu suç yönünden iletişimin tespiti suretiyle elde edilen kanıt, CYY'nın 138/2. maddesi fıkrası uyarınca, hakkında iletişimin tespiti kararı bulunmayan kişi için de kanıt olarak değerlendirilir. Özel Dairece isnat edilen eylemlerin bir kısmından beraat bir kısmından ise suç niteliğinin değişmesi suretiyle görevi kötüye kullanma suçundan mahkûmiyet kararı tesis edilmiş ise de, başlangıçtaki iddia rüşvet suçuna yönelik olup, görevi kötüye kullanma suçunun özel bir biçimi olan rüşvet suçunun da çoğu zaman görevi kötüye kullanma suçuna dönüşmesi olanağı bulunduğundan, nitelik değiştirmesi olanağı bulunan suçlar yönünden de, elde edilen kanıtlar hukuka uygun delil olarak değerlendirilmelidir.

Somut olayda, iletişimin tespiti suretiyle elde edilen kanıtlar hukuka uygun kanıt niteliğinde bulunduğundan, bunun ayrıca hükümde belirtilmemesi ve bu kanıtlara dayanılarak hüküm tesisi CYY'nın 230. maddesine aykırılık oluşturmamaktadır.”

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay ceza genel kurulu kararında, CMK 135. madde kapsamında, iletişimin tespit ve dinlenmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda

alınmasında, kanunda açıkça tanımı yapılmayan kavramların açıklamasında, “Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkındaki Yönetmeliği”ne atıf yapılarak, bu hususun çözümlenme yoluna gidildiği görülmektedir.

Ayrıca, mahkeme kararında, dava konusu olayın tarafı olan şahsın, kendine karşı halen devam eden bir suçla ilgili olarak bir daha kanıt elde etme imkânının bulunmadığı ve yetkili makamlara başvuru olanağının olmadığı ani gelişen hallerde, karşı tarafla yaptığı konuşmaları kayda alması halinin hukuka uygun olduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas: 2012/5.MD-1270, Karar: 2013/248, T. 21.05.2013,

“İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması başlıklı 135. maddenin birinci fıkrasında telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınmasının şartları ve usulü düzenlenmiştir. İletişimin tespiti, belli bir telefon numarasından kimlerin ne zaman arandığı, konuşmanın ne kadar süreyle yapıldığı, elektronik posta yoluyla kimlerle iletişim kurulduğu hususlarının belirlenmesinden ibarettir. İletişimin dinlenmesi, telli veya telsiz telefonla ya da internet üzerinden yapılan konuşmalar açısından da geçerlidir. İletişimin kayda alınması ise, telli veya telsiz telefonla ya da internet üzerinden yapılan konuşmalardaki ses veya görüntüler açısından söz konusu olduğu gibi, elektronik posta yoluyla yapılan iletişimin içeriği hakkında da uygulanabilir.

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, dinlenmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve kayda alınmasına dair usul ve esaslar ile Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkındaki Yönetmeliğin tanımlar başlıklı 3. maddesinin (e) bendinde; iletişimin dinlenmesi ve kayda alınmasının, telekomünikasyon yoluyla gerçekleştirilmekte olan konuşmalar ile diğer her türlü iletişimin uygun teknik araçlarla dinlenmesi ve kayda alınmasına yönelik işlemleri, (f) bendinde ise, iletişimin tespitinin, iletişimin içeriğine müdahale etmeden iletişim araçlarının diğer iletişim araçlarıyla kurduğu iletişime ilişkin arama, aranma, yer bilgisi ve kimlik bilgilerinin tespit edilmesine yönelik işlemleri ifade ettiği belirtilmiştir.”

“... katılandan menfaat temininin kararlaştırılması, bu amaçla sanık hâkimin katılandan bu işin çözümünü için 600.000 Euro talep etmesi, ancak sanık hâkimin paranın

diğer sanıkların bilgisi olmaksızın kendisine verilmesini talep etmesinin, dosya içerisinde bulunan katılanın sanıklar ile aynı ortamda ve telefonda yaptığı görüşmeleri cep telefonuna kayıt etmek suretiyle elde ettiği ve Ceza Genel Kurulunca hukuka uygun olduğu kabul edilen yaklaşık 60 sayfalık çözümleme kayıtlarından anlaşılması, diğer sanıkların da paranın mutlaka yanlarında sanık hâkime verilmesini istemeleri nedeniyle kendisini kandıracakları düşüncesine kapılan katılanın parayı vermeyip sanıklar hakkında şikayetçi olması şeklinde gerçekleştiği anlaşılan olayda, 5237 sayılı TCK'nun 6/1-c maddesi uyarınca kamu görevlisi olan sanık Aydın 'ın eyleminin, görevine girmeyen veya yetkili olmadığı bir işi yapabileceği veya yaptırabileceği kanaati uyandırarak yarar sağlama suçunu oluşturduğunun kabulünde, sanık Nurettin'in ise; bağlılık kuralının düzenlendiği aynı kanununun 40/2. maddesi uyarınca eylemden azmettiren sıfatıyla suça iştirakten sorumlu tutulmasında ve katılanın kendisinden istenilen parayı sanıklara vermemesi nedeniyle de eylemin teşebbüs aşamasında kaldığının kabulü ile uygulama yapılmasında suç ve hüküm tarihinde yürürlükte bulunan kanuni düzenleme gözetildiğinde herhangi bir isabetsizlik bulunmamaktadır.”

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay kararında, iletişimin tespiti, 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesi ile yeniden düzenlenmiş, düzenleme ile iletişimin tespiti yapılabilecek kişiler sınırlı olarak sayılmış, “.. şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınamayacağı, kayda alma gerçekleştikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtlar derhal yok edilir.” hükmü gereğince, hükmü kurulurken, delil olarak kabul edilen telefon dinleme kayıtları, tanıklıktan çekinme hakkı bulunanlar ile sanık arasında yapılan görüşmelerin kanun dışı elde edilmiş delil olduğu, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Esas: 2009/1721, Karar: 2009/5855, T.13.10.2009,

“Kanuna Aykırı Delil

Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu hükümlerine göre, iletişimin tespiti sınırlı olarak sayılmış suç tipleri bakımından, sınırlı durumlarda yapılmaktayken, 5271 sayılı CMK'nın yürürlüğe girmesi ile 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun'un 18. maddesi uyarınca 4422 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış, 5271 sayılı CMK'nın 135.

maddesi ile yeniden düzenlenmiş, düzenleme ile iletişimin tespiti yapılabilecek suçların sayısı artırılmış, bu suçlar arasında 5237 sayılı TCK'nın 81, 82 ve 83. maddelerindeki öldürme suçları da dahil edilmiş, söz konusu maddenin ikinci fıkrasında ise "şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınmaz. Kayda alma gerçekleştikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtlar derhal yok edilir" hükmüne yer verilmiştir.

Sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulurken, delil olarak kabul edilen telefon dinleme kayıtları, dosya içindeki nüfus kayıtlarından da anlaşılacağı üzere, sanık İlhan İle 5271 sayılı CMK'nın 45. maddesi uyarınca tanıklıktan çekinme hakkı bulunan kardeşleri sanık Mükerrerem, tanık Emrah ve babası sanık Karabey arasında yapılan görüşmelere ilişkin kayıtlar olup, kanun dışı elde edilmiş delil niteliğindedir. ...”

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay kararında, iletişimin (veya mobil telefonun yerinin) tespitinde, somut telefon numarası ya da numaraları söz konusu iken sinyal verilerinin değerlendirilmesinde, somut bir telefon numarası yoktur. Belli bir yer ve zaman bölümünde, iletişimde bulunan bütün numaralar, işlemin konusudur. Soruşturulan suç, hırsızlık suçu olup, 5271 sayılı CMK'nın 135 (6). maddesinde sayılan katalog suçlardan değildir. Katalog suçlar, söz konusu olmadığı takdirde, hâkim kararıyla bile olsa, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine karar verilemeyeceği, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 13. Ceza Dairesi, Esas: 2011/19838, Karar: 2012/22352,

T. 30.10.2012

“Hırsızlık

İletişimin Tespiti, Dinlenmesi Ve Kayda Alınması

Katalog Suçlar

Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi

Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi: İletişimin içeriğine müdahale niteliğinde olmayıp yetkili makamdan alınan karar kapsamında sinyal bilgilerinin iletişim sistemi üzerinde bıraktığı izlerin tespit edilerek, bunlardan anlamlandırılan sonuçlar çıkarmak üzere gerçekleştirilen değerlendirme işlemlerini, ifade eder.

Belli bir zaman diliminde, belli bir yerde yapılan tüm görüşmelere ilişkin detayların (Tüm GSM şirketlerinden, belli zaman diliminde ve belli bir yerde yapılan bütün görüşmelere ilişkin arama - aranma saati ve sürelerine ilişkin bilgiler ile arayan - aranan abonelerin tümünün kimlik ve adres bilgileri...) temin edilip, görüşme yapanlar arasında örneğin, hırsızlık suçundan sabıkalı olan var mı, varsa bunların irtibatla buldukları kişiler kimlerdir ve benzeri eleme yapma ve bu kişi ya da kişiler üzerinde araştırmayı yoğunlaştırma işlemi, iletişimin tespiti değil, tipik bir sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi işlemidir.

İletişimin (veya mobil telefonun yerinin) tespitinde, somut telefon numarası ya da numaraları söz konusu iken sinyal bilgilerinin değerlendirilmesinde, somut bir telefon numarası yoktur. Belli bir yer ve zaman diliminde iletişimde bulunan bütün numaralar işlemin konusudur.

Soruşturulan suç hırsızlık suçu olup, 5271 sayılı CMK'nın 135(6). maddesinde sayılan katalog suçlardan değildir, hâkim kararıyla bile olsa sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine karar verilemez.

“Baz sorgusu” tabiri hukuki bir tabir değildir. Bu sebeple somut olayda, yanlış nitelemeyle iletişimin tespiti ya da baz sorgusu(!) olarak isimlendirilen ve tipik bir sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi işlemi olarak kabul edilmesi gereken işlemle ilgili olarak verilen ilk derece mahkemesi kararı ve buna ilişkin itirazın reddi kararı, özgürlüklere ağır bir müdahale olmanın ötesinde, yasal koşulları bulunmadığından usul ve yasaya aykırıdır.”

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay kararında, telefonla yapılan son üç aylık görüşmelerin (arayan ve aranan dahil) HTS raporlarının tespiti isteminin CMK 135. maddesinde hüküm altına alınan iletişimin tespiti kararına ihtiyaç duymadığı, HTS raporlarının cumhuriyet savcılığı kararıyla alınmasının olanaklı olduğu vurgulanmaktadır.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, Esas: 2009/22575, Karar: 2009/31143, T. 25.06.2009,

“Dinleme, Kayda Alma Ve Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi

İletişimin Tespiti

Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi

5271 S. Ceza Muhakemesi Kanunu [Madde 135]

Cumhuriyet Başsavcılığınca konut dokunulmazlığını ihlal suçu ile ilgili olarak yapılan soruşturmada; yakınanın evinde bulunduğunu iddia ettiği telefonun konut dokunulmazlığını bozma suçunu işleyen şüpheliye ait olabileceği düşüncesiyle, telefonu ve kartın sahibini belirlemek amacıyla Sulh Ceza Mahkemesinden bu telefonla yapılan son üç aylık görüşmelerin (arayan ve aranan dahil) HTS raporlarının tespitini istemiştir.

Soruşturma konusu konut dokunulmazlığını bozma suçunu kimin işlediğinin belirlenmesi için, yakınanın evinde bulunduğunu ileri sürdüğü ve eve giren kişiye ait olduğunu iddia ettiği cep telefonu ve sim kartının; abone adı, kimlik bilgileri, telefon numarası ve sim kart bilgilerinin işletmecisi kurumlardan istenmesi İçin CYY'nin 135. maddesinin birinci fıkrasında yazılı bulunan "iletişimin tespiti" kararına gereksinim bulunmamaktadır. Söz konusu bu bilgilerin, Cumhuriyet Savcısı'nın CYY'nin 160 ve 161. maddelerinde düzenlenen genel soruşturma yetkisi kapsamında, yargıç kararı olmadan, ilgili kurumdan istenmesi olanaklıdır."

MaHKeme Kararı;

Emsal danıştay kararında, BİT araçlarının kullanıldığı telekominakosyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesinde, teknik araçlarla izleme konularında yapılacak mevzuat düzenlemelerin birincil mevzuatın yetkisinde olduğu vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, kanun yapılacak düzenlemeler dışında, ilgili bakanlık tarafından yapılacak ikincil düzenlemelerin hukuka aykırılık oluşturduğu vurgulanmaktadır.

Danıştay İdari Dava D. Kur. 2010/2072 E. , 2010/1467 K. T. 4.11.2010,

"..Diğer taraftan, 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Yasası'nın ek 7. maddesinde ise, gerek bu maddede belirtilen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişime ilişkin işlemlerin, gerek Ceza Muhakemesi Yasası kapsamında yapılacak "dinlemeler" in Telekomünikasyon Kurumu bünyesinde "Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı" adıyla kurulan tek bir merkezden yapılması esası benimsenmiş; aynı maddenin son fıkrasında, bu maddenin uygulanmasına ilişkin esas ve usullerin ise Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanlıklarının görüşü alınarak Başbakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiş; bu doğrultuda, hazırlanan "Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti, Dinlenmesi, Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi ve Kayda Alınmasına Dair Usul ve Esaslar ile Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik", 10.11.2005 günlü, 25989 sayılı Resmi

Gazete'de yayımlanmıştır. Anılan Yönetmelikle yapılacak düzenlemenin, Ceza Muhakemesi Yasası çerçevesinden yürütülecek yargılama faaliyeti ilgili olmayıp, anılan Yasanın 135 ila 140. maddelerine göre verilecek kararların kamu kurum ve kuruluşları ile adli kolluk görevlilerince yerine getirilmesine yönelik usul ve esaslarla ilgili olması gerektiğinde de kuşku bulunmamaktadır.

Bu durumda, Ceza Muhakemesi Yasası'nın 135 ila 140. maddelerinde düzenlenen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi ve gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme konularında Adalet Bakanlığının düzenleme yetkisi olmadığından, Yönetmeliğin dava konusu hükümlerinde bu nedenle hukuka uyarlık bulunmamaktadır. ...”

Mahkeme Kararı;

Emsal danıştay kararında, telefon numaraları tespit edilen faillere ilişkin telefonunun teknik takibi için Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na bildirildiği, oysa bir gün önce telefon numarasının öğrenilmesiyle sinyal takibinin yapılabilmiş olması halinde, faillerin adım adım takip edilebileceği ve yakalanmalarının mümkün olabileceği, davacılarının murislerinin öldürülmesiyle devam eden süreçte; faillerin, diğer eksik kalan unsurlarında birleşmesiyle, güvenlik güçlerinin gerekli özeni göstermemesi nedeniyle yakalanamadıkları; idarenin, hizmetin kuruluşunda ve işletilmesindeki hizmet kusuru nedeniyle, tazminle yükümlü olduğu sonucuna varılmaktadır.

İş bu mahkeme kararında, adli vakalarda, bilgi iletişim teknolojilerinde kullanımında, geç hareket edilmesi ve faillerin bu sebeple, geç yakalanması ve bu esnada, başka suçları da işlemiş olmaları durumunda, idarenin BİT araçları kullanımında, zamanında yeterli derecede yararlanılmaması sebebiyle, kusurlu hareket ettiği vurgulanmaktadır. Adli vakalarda, BİT araçlarından, vakit kaybetmeden yararlanılmasının önemi vurgulanmaktadır.

Danıştay 10. Daire 2009/9893 E. , 2013/9475 K. T. 26/12/2013,

“... Kocaeli'de cep telefonu numaraları tespit edilen ...'ın telefonunun teknik takibi için 22.10.2006 tarihinde sabah saatlerinde başlanılan izin prosedürünün akşam saat 18.00 da sonuçlanabildiği ve dinleme sisteminin kurulabilmesi için Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na bildirildiği, oysa 21.10.2006 tarihinde saat 20:30 da telefon numarasının öğrenilmesiyle sinyal takibinin yapılabilmiş olması

halinde faillerin adım adım takip edilebileceği ve yakalanmalarının mümkün olabileceği, yaralama ve öldürme olaylarının lokal değerlendirilerek sadece bazılarında çevre illere bildirilmesiyle yetinildiği, olay saati ve olaya elkoyma saati arasındaki süreye göre her istikamette ulaşılabilecek illere bildirilmesi gerektiği, elde edilen bilgilerin ayrıntılı olarak mesajlara geçirilmediği, Bursa, Kocaeli, Sakarya ve Mersin Tömük'te işlenen cinayetlerde kullanılan beyaz Şahin aracın ön kaput ve arka bagaj kapağındaki yarım metre genişliğindeki siyah boya banttın hiç bahsedilmeyerek aracın en önemli belirgin özelliğinin belirtilmediği, bazı illerde muhabere ve takiplerin, haber merkezlerinde görevli personel nezdinde cereyan ettiği, bağlı istasyon ve ekiplere anons edilmesiyle yetinildiği, sıralı amirlerin müdahil olmaması nedeniyle görevde gerekli hassasiyetin gösterilmediği, nöbet değişimlerinde bilgilerin nöbeti devralanlara gerekli şekilde aktarılmadığı, otoyollarda gerek trafik gerekse asayiş denetimi yönünden yetersiz kalındığı yolundaki tespit ve sonuçlara varıldığı dikkate alındığında; hizmetin kuruluşunda ve işletilmesinde hizmet kusuru bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bu durumda, olayların yukarıda aktarılan seyrinde ayrıntılı şekilde belirtildiği üzere, faillerin, Adana İlinde davacılar murisinin aracına binerek gasp ettikleri ve murislerini öldürdükleri 22.10.2006 tarihi akşam saatlerine kadar geçen son üç günlük süreç içerisinde, altı ayrı ölümlü saldırı olayı gerçekleştirdikleri, İçişleri Bakanlığı Müfettişlerinin hazırladığı raporda da belirtildiği üzere, kullandıkları otomobilin eşkali ve kendilerinin kimlikleri bilindiği halde, güvenlik güçlerinin gerekli özeni göstermemesi nedeniyle yakalanamadıkları ve sonraki olayların gerçekleşmesinin engellenemediği hususu dikkate alındığında, davacılarının murislerinin öldürülmesiyle devam eden süreçte, idarenin, hizmetin kuruluşunda ve işletilmesindeki hizmet kusuru nedeniyle tazminle yükümlü olduğu sonucuna varılmaktadır.”

5.3.5. Adli Makamların Kararlarının Yerine Getirilmesi, İletişim İçeriklerinin Yok Edilmesi

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 137. maddesinde BİT araçlarının da kullanıldığı, telekomünikasyon hizmeti veren kurumların, adli kolluk tarafından talep edildiğinde iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması, bu amaçla, cihazların yerleştirilmesi işlemlerinin derhal yerine getirme zorunluluğu getirilmiştir. İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması hususları düzenlenmiştir.

“Kararların Yerine Getirilmesi, İletişim İçeriklerinin Yok Edilmesi

Madde 137 - (1) 135 inci Maddeye göre verilecek karar gereğince Cumhuriyet savcısı veya görevlendireceği adli kolluk görevlisi, telekomünikasyon hizmeti veren kurum ve kuruluşların yetkililerinden iletişimin tespiti, dinlenmesi veya kayda alınması işlemlerinin yapılmasını ve bu amaçla cihazların yerleştirilmesini yazılı olarak istediğinde, bu istem derhâl yerine getirilir; yerine getirilmemesi hâlinde zor kullanılabilir. İşlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat ile işlemi yapanın kimliği bir tutanakla saptanır.”

Bu suça ilişkin olarak yapılan yargılama sonucu, beraat kararı verilmesi halinde, tedbire konu iletişim verilerinin yok edilmesi gerekmektedir.

Madde düzenlemesi tedbirine ilişkin haberleşmenin gizliliği ve buna dair Türk Ceza Kanunun'da düzenlenen suçlar; Haberleşmenin Gizliliği başlıklı TCK 132. md., Kişiler Arasındaki Konuşmaların Dinlenmesi ve Kayda Alınması başlıklı TCK 133. md., Özel Hayatın Gizliliği başlıklı TCK 134. md., Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması başlıklı TCK 258. md. ve Gizliliğin İhlali başlıklı TCK 285. md. bağlantılı suçlar olarak sayılabilir.

5.3.6. Tesadüfen Elde Edilen Deliller ve Uygulaması

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 138/2. maddesinde, BİT araçlarının da kullanıldığı, telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi sırasında, başka bir suçla ilgili delil elde edilmesi halinde, bu durumda, delilin muhafaza altına alınıp durumun Cumhuriyet Savcısına bildirileceği düzenlenmiştir

“Tesadüfen Elde Edilen Deliller

Madde 138 -..., (2) Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ve ancak, 135 inci Maddenin altıncı fıkrasında sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirilir.”

Kanunun 138/2. madde hükmü, telekomünikasyon aracılığıyla iletişimin denetlenmesinde, hâkim kararı bulunmasının mecburiyetinin bir kez olmak üzere istisnasını oluşturmaktadır. Diğer bir anlatımla, bu madde hükmü kapsamında, hakkında usulüne uygun bir karar bulunmayan kişinin ilk kez dinlenmiş olması durumunda, söz konusu delilin ceza muhakemesinde kullanılabilmesi mümkündür. Bu durumda,

gerekirse soruşturma başlatılacak ve şartları oluşması halinde, usulü dairesince sonrasına dair dinleme kararı alınabilecektir (Albayrak, 2013: 261).

Mahkeme Kararı;

Aşağıda karar özeti açıklanan emsal yargıtay ceza genel kurulu kararında belirtildiği üzere, madde kapsamında, tesadüfen elde edilen delillerin CMK 135. madde kapsamındaki suçlar yönünden, hukuka uygun delil olarak değerlendirildiği, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas: 2007/154, Karar: 2007/145, T.12.06.2007,

“... Sanık hakkındaki soruşturma izni, iddianame ve son soruşturmanın açılması kararına konu olan suçlar rüşvet ve görevde yetkiyi kötüye kullanma suçlarıdır. Rüşvet suçu 5271 sayılı CYY'nin 135/6. fıkrasında yer aldığından, bu suç yönünden iletişimin tespiti suretiyle elde edilen kanıt, CYY'nin 138/2. maddesi fıkrası uyarınca, hakkında iletişimin tespiti kararı bulunmayan kişi için de kanıt olarak değerlendirilir. Özel Dairece isnat edilen eylemlerin bir kısmından beraat bir kısmından ise suç niteliğinin değişmesi suretiyle görevi kötüye kullanma suçundan mahkûmiyet kararı tesis edilmiş ise de, başlangıçtaki iddia rüşvet suçuna yönelik olup, görevi kötüye kullanma suçunun özel bir biçimi olan rüşvet suçunun da çoğu zaman görevi kötüye kullanma suçuna dönüşmesi olanağı bulunduğundan, nitelik değiştirmesi olanağı bulunan suçlar yönünden de, elde edilen kanıtlar hukuka uygun delil olarak değerlendirilmelidir. ...”

CMK 138/2. maddesi ilgili uygulamada karşılaşılan durum, tesadüfen elde edilen delillerin CMK 135. maddede yer almayan suçlarla bağlantılı olması halinde, ortaya çıkmaktadır. Madde hükmü, tesadüfen elde edilen delilin CMK 135. maddede yer alan suçlardan olmaması halinde, CMK 138/2. maddesi hükmünün uygulanamayacağı gibi bir durum meydana gelmektedir. Bu durumda da, TCK'nın kamu görevlisinin suçu bildirmeme hükmü gereği, herhangi bir suçla ilgili olarak da tesadüfi delilin bildirilmesi yükümlülüğü getirilmektedir (Şahin, 2009: 123).

5.3.7. Ses ve Görüntü Alıcı Aletlerin Kullanılması ve Uygulanması

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 183. maddesinde duruşma salonunda her türlü sesli veya görüntü kayıt veya nakil olanağı sağlayan aletin kullanımının yasak olduğu hususu düzenlenmiştir.

“Ses ve Görüntü Alıcı Aletlerin Kullanılması Yasağı

Madde 183 - (1) 180 inci Maddenin beşinci fıkrası ile 196 ncı Maddenin dördüncü fıkrası hükmü saklı kalmak üzere, adliye binası içerisinde ve duruşma başladıktan sonra duruşma salonunda her türlü sesli veya görüntülü kayıt veya nakil olanağı sağlayan aletler kullanılamaz. Bu hüküm, adliye binası içerisinde ve dışındaki diğer adli işlemlerin icrasında da uygulanır.”

Duruşmaların basın, yayın ve günümüzde yaygın olarak kullanılan BİT araçları yoluyla yayımlanması halinde, hâkimlerin tarafsızlığını etkileme ihtimali bulunmaktadır. Yargılamanın BİT araçları üzerinden yayımlanması, henüz ortada bir mahkeme kararı olmadığı halde; sanık, mağdur ve tanıkların kimi zaman, toplum huzurunda, basın yoluyla anlatılış tarzına göre damgalanmalarına, onur ve saygınlıklarının zarar görmesine, sebebiyet vermektedir. Bu durumun, duruşmaların aleniliği ilkesiyle ulaşılmak istenen nihai hedefle, bir ilgisinin olmadığı açıktır (Güleç, 2007: 99).

Mahkeme kararı;

Emsal yargıtay ceza genel kurulu kararında, yasadışı tesadüfen elde edilen iletişim kayıtlarına ilişkin, ilk görüşmeden sonra cumhuriyet savcılığına bildirilmemiş olması, söz konusu kayıtları, yasa dışı elde edilmiş kayıt durumuna sokmakta ve yargılamada kullanılmasının mümkün olmadığı vurgulanmaktadır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas:2007/5.Md-23, Karar:2007/167, T.03.07.2007,

“İletişimin tespiti kararı Av. Çağatay Ö.....'e ait cep telefonu için alınmış olup, sanık Ömer G..... S.... hakkında verilmiş herhangi bir iletişimin dinlenmesi kararı bulunmamaktadır. Saniğe ait olan iletişimin tespiti tutanakları, tesadüfen elde edilmiş kanıt niteliğindedir. Bu konuşmalarda tesadüfen elde edildiği kabul edilen suç kanıtının değerlendirilebilmesi için 4422 sayılı Yasada herhangi bir hüküm yer almadığı gözetildiğinde, iletişimin tespitine ilişkin bu tutanaklar yasa dışı elde edilmiş kanıt niteliğindedir. Kaldı ki, 5271 sayılı CMY.nın 138. maddesine göre de bu tutanağa yasal bir kanıt değeri verilmesi olanaksızdır. Zira, tesadüfen elde edilen bu kanıt üzerine, ilk görüşmenin tespitinden sonra değil, bütün görüşmeler kayıt edildikten sonra durum C.savcısına bildirilmiş, sanık hakkında herhangi bir iletişimin tespiti kararı olmaksızın tespit yapılmış olduğundan, bu tutanaklar yasa dışı elde edilmiş kanıt niteliğindedir.

Yasa dışı elde edilen bir kanıtın ise soruşturma ve kovuşturma aşamalarında kullanılmasına olanak bulunmamaktadır.

Bu itibarla dosyada bulunan iletişimin tespitine ilişkin tutanakların yasa dışı olarak elde edilmiş kanıt niteliğinde olduğu oyçokluğuyla kararlaştırılmıştır.”

5.4. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ve Uygulaması

5651 sayılı Kanunun amacı, internet üzerinden işlenen dokuz suç ile mücadele etmektir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, çocukların cinsel istismarı, intihara yönlendirme, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynatılması için yer ve imkân hazırlamak 5816 sayılı Kanun ile belirlenen suçlardır (<http://pakgul.bilkent.edu.tr/pdf> s.12, 13, 14).

İnternet alanında yapılan düzenlemelerin hayata geçirilebilmesi, bu alanda yapılacak mevzuat değişiklikleriyle, yakından ilgilidir. 5651 sayılı Kanun kapsamında, hukuksal mevzuat olarak cezai, idari ve hukuksal mevzuatın incelenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, cezai ve idari mevzuta ilişkin sorumluluk araçları incelenecektir (Söyler, 2014: 165).

Ceza hukuku açısından, herkes kendi fiilinin sonuçlarına katlanmak zorundadır. Bu hukuk ilkesi gereğince, internet üzerinden yayınlanan yayından ötürü, ilke olarak cezai açıdan, internet üzerinden kendine ait içeriği, yayına sunan kişi, yani içerik sağlayıcı sorumludur.

Diğer sùjelerin ki, bunlar aracılar ve kullanıcılarıdır, bunların sorumlulukları incelenecek olursa işlevi sadece, internet üzerinden başkalarına ait içeriğe, kullanıcıların erişimini sağlamak olan araçların içeriğe herhangi bir katkıları bulunmamaları şartıyla, sorumlu tutulmaları düşünülemez. İnternet ortamındaki yayınların diğer bir sùjesi olan kullanıcıların, cezai açıdan sorumluluğu ise başkalarına ait içeriğin indirilmesi durumunda, söz konusu olmaktadır (Söyler, 2014: 171-173, Uçkan ve Beceni, 2004: 411-412).

5.4.1. İçerik Sağlayıcının Cezai Sorumluluğu ve Uygulaması

5651 sayılı Kanunun 2/1-f maddesinde İçerik Sağlayıcının tanımı ve 4. maddesinde sorumluluğu düzenlenmiştir:

“f) İçerik sağlayıcı: İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişileri, ...”

“Madde 4 - (1) İçerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur.

(2) İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur.

(3) İçerik sağlayıcı, Kurumun bu Kanun ve diğer kanunlarla verilen görevlerinin ifası kapsamında; talep ettiği bilgileri talep edilen şekilde Kuruma teslim eder ve Kurum tarafından bildirilen tedbirleri alır.”

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda, cezai sorumluluk bakımından, içerik sağlayıcılar, esas sorumlu kabul edilmişlerdir. İnternet yayınlarında aracı konumundaki erişim sağlayıcılar hakkında ise kabahat kapsamındaki eylemlerin işlenmesi halinde, bir kısım idari yaptırımlar öngörülmüştür.

Kanun kapsamında; içerik sağlayıcı, internet üzerinden kullanıma arz ettiği tüm içerikten, sorumlu kabul edilmiştir. Bağlantı sağladığı başka bir şahsa ait içerikten, sorumlu kabul edilmemiştir. Aksine, içerik sağlayıcının başka birine ait bağlantıyı onayladığı ve kullanıcıların da söz konusu başka birine ait bağlantıya ulaşmalarını hedeflediği, somut olarak delillendirildiğinde, içerik sağlayıcının bu bağlantıdan da sorumlu olduğu kabul edilmiştir.

Kanun içerik sağlayıcılarını iki gruba ayırmaktadır. Birinci grup, kendisi tarafından hazırlanan içeriği, internet ortamında, kullanıma sokan gruptur. Bu grup, internet ortamında, kullanıma sunduğu içerikten, sorumlu tutulmuştur. İkinci grup, internet üzerinden bağlantı sağlanan içeriği, internet ortamında kullanımını sağlayan gruptur. Bu grup, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten, mesul tutulmamıştır. Ancak, Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrasında, başkasına ait içeriği, kullanıma sunan grubun istisnaen başkasına ait içerikten sorumlu olduğu, kabul edilmiştir. Hükümün uygulama şartı ise, “yayının sunuş biçimi, bağlantı sağlanan içeriği benimsemi ve kullanıcının söz

konusu içeriğe ulaşmasını amaçlama ve bunun açıkça belli olması, şeklinde tanımlanabilir (Söyler, 2014: 171-173, Kaya, 2010: 127-130).

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay kararında, içerik sağlayıcının, internet üzerinden kullanıma arz ettiği her türlü içerikten sorumlu olacağı, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, Esas No:2014/7834, Karar No:2014/11797 T.16.09.2014,

“.. dosya kapsamında yer alan bilgi ve belgeler ile özellikle "www. ... .com" adlı internet sitesinin künyesine ilişkin belgenin incelenmesinden; 5651 sayılı Yasa madde 3'e göre içerik sağlayıcının yasanın emredici hükmüne rağmen belirtilmediği, ortam paylaşanların ayrıca içerik sağlayıcıyı araştırmakla yükümlü olmadığı 5651 sayılı Kanun'un madde 4'e göre içerik sağlayıcının salt kullanıma sunmakla kusursuz sorumluluk türüyle sorumlu olduğu, künye bilgilerine göre imtiyaz sağlayanın davalı H. S. olduğu, böylece ortamı kullanıma sunanın da davalı H. S. olduğu, bu durumda H. S.'nin 4. madde kapsamında kusursuz sorumlulukla sorumlu olacağı açıktır. Diğer davalı B. P'in ise sorumluluğunun türünün sitedeki yetkilerine göre belirlenmesi gerektiği açıktır. ...”

5.4.2. Erişim Sağlayıcının Cezai Sorumluluğu ve Uygulaması

5651 sayılı Kanununun 2/1-e maddesinde, içerik sağlayıcının tanımı ve 6. maddesinde⁵⁷ yükümlülüğü ve koruma tedbiri amacıyla verilen erişimin engellenmesi

57 “(1) Erişim sağlayıcı;

a) Herhangi bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten, bu Kanun hükümlerine uygun olarak haberdar edilmesi halinde erişimi engellemekle,

b) Sağladığı hizmetlere ilişkin, yönetmelikte belirtilen trafik bilgilerini altı aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla,

c) Faaliyetine son vereceği tarihten en az üç ay önce durumu Kuruma, içerik sağlayıcılarına ve müşterilerine bildirmek ve trafik bilgilerine ilişkin kayıtları yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak Kuruma teslim etmekle,

ç) Erişimi engelleme kararı verilen yayınlarla ilgili olarak alternatif erişim yollarını engelleyici tedbirleri almakla,

d) Kurumun talep ettiği bilgileri talep edilen şekilde Kuruma teslim etmekle ve Kurum tarafından bildirilen tedbirleri almakla, yükümlüdür.

(2) Erişim sağlayıcı, kendisi aracılığıyla erişilen bilgilerin içeriklerinin hukuka aykırı olup olmadıklarını ve sorumluluğu gerektirip gerektirmediğini kontrol etmekle yükümlü değildir.

(3) Birinci fıkranın (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde yer alan yükümlülüklerden birini yerine getirmeyen erişim sağlayıcısına Başkanlık tarafından onbin Yeni Türk Lirasından ellibin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.”

kararlarını, yerine getirmeyen erişim sağlayıcılara uygulanacak müeyyide, Kanunun 9. maddesinde⁵⁸düzenlenmiştir:

“Madde 2/1- ... e) *Erişim sağlayıcı: Kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişileri, ...*”

İçeriğin üretiminde, düzenlenmesinde etkisi ve yardımı bulunmaması nedeniyle, erişim sağlayıcıların cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Erişim sağlayıcılarının internet üzerinden, ulaşılan bilgilerin muhtevasının hukuka aykırılığına dair sorumluluğu, bu hususta kasdı bulunmaması koşuluyla, erişim sağlayıcıya ait değildir. Teknik açıdan da internette bulunan sayısız bilginin hukuka uygunluğunun denetlenmesi, mümkün değildir.

Erişim sağlayıcıların yükümlülüğüne dair 5651 sayılı Kanunda yere alan düzenlemeler, mukayeseli hukuk kapsamında, Alman Telemedya Kanunu hükümleri ile benzerlik göstermektedir (İçel ve Ünver, 2012: 435). Koruma tedbiri olarak verilen erişimin engellenmesi kararlarını, yerine getirmeyen erişim sağlayıcıların 5651 sayılı Kanunun 6. ve 9. maddeleri gereği, erişim sağlanan içeriğin hukuka aykırı olduğu hususunda, yetkili makamlarca bilgilendirilmesi halinde, erişim sağlayıcıların aracılık işlevi ortadan kalkmakta, sorumlulukları söz konusu olmaktadır. E-ticaret direktifi de erişim sağlayıcılarının sorumluluğu noktasında, aynı yaklaşımı, temel almıştır. Direktif kapsamında, üye devletler, bilgi toplumu hizmet sağlayıcıları için hukuka aykırı olduğu iddia edilen faaliyetler hakkında, derhal yetkili kamu kurumlarını bilgilendirme ya da yetkili kamu kurumlarının isteği üzerine, aralarında saklama sözleşmesi bulunan hizmet alıcılarının kimliklerine ulaşılabilmesi noktasında, hizmet sağlayıcılarına, yetkili kamu kurumlarını bilgilendirme zorunluluğu getirebilirler (Söyler, 2014:177-178, Yıldız, 2007: 90).

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay hukuk genel kurulu kararında, hukuka aykırılık içeren içerikten haberdar olan erişim sağlayıcının ihlal oluşturan içeriğin web sitesinden çıkartılması veya erişimin engellenmesini sağlama yükümlülüğü olduğu, hüküm altına alınmıştır.

58 “(1) *İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini de isteyebilir. ...*

(10) *Sulh ceza hâkiminin kararını bu maddede belirtilen şartlara uygun olarak ve süresinde yerine getirmeyen sorumlu kişi, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”*

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Esas No: 2013/11-1138, Karar No:2014/16 T.15.01.2014,

“... Bu durumda, yukarıda açıklandığı üzere davalıya tebliğ olunan dava dilekçesinin içeriği itibariyle tecavüzden haberdar olan ve buna rağmen üçüncü kişiler tarafından davalıya ait web sitesindeki ihlal oluşturan dava konusu içeriğin web sitesinden çıkartılması ya da erişimin engellenmesi şeklinde olumlu bir davranışta bulunmayarak, tecavüz teşkil eden içeriği işletmecisi olduğu “www.gittigidiyor.com” adlı web sitesinden çıkartmamak suretiyle kusurlu davranan davalının, iştirak halinde sorumluluğu nedeniyle davacının tescilli marka hakkına tecavüzün durdurulması, önlenmesi ve tecavüzün sonuçlarının ortadan kaldırılması talepleri bakımından eda hükmü oluşturulması gerekirken;...”

5.4.3. Yer Sağlayıcının Cezai Sorumluluğu ve Uygulaması

5651 sayılı Kanunun 2/1-m maddesinde içerik sağlayıcının tanımı ve 5. maddesinde⁵⁹ yükümlülüğü ve yükümlülüklerin ihlali haline ilişkin, Kanunun 8/10. ve 9/10. maddeleri düzenlenmiştir.

“Madde 2/1- ...

m) Yer sağlayıcı: Hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişileri, ...”

“Madde 8 ...

(10) Koruma tedbiri olarak verilen erişimin engellenmesi kararının gereğini yerine getirmeyen yer veya erişim sağlayıcılarının sorumluları, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

59 “(1) Yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir.

(2) Yer sağlayıcı, yer sağladığı hukuka aykırı içeriği bu Kanunun 8 inci ve 9 uncu maddelerine göre haberdar edilmesi hâlinde yayından çıkarmakla yükümlüdür.

(3) Yer sağlayıcı, yer sağladığı hizmetlere ilişkin trafik bilgilerini bir yıldan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla yükümlüdür.

(4) Yer sağlayıcılar, yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde yaptıkları işin niteliğine göre sınıflandırılabilir ve hak ve yükümlülükleri itibarıyla farklılaştırılabilirler.

(5) Yer sağlayıcı, Kurumun talep ettiği bilgileri talep edilen şekilde Kuruma teslim etmekle ve Kurum tarafından bildirilen tedbirleri almakla yükümlüdür.

(6) Yer sağlayıcılık bildiriminde bulunmayan veya bu Kanundaki yükümlülüklerini yerine getirmeyen yer sağlayıcı hakkında Başkan tarafından on bin Türk Lirasından yüz bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.”

“Madde 9 ... (10) Sulh ceza hâkiminin kararını bu maddede belirtilen şartlara uygun olarak ve süresinde yerine getirmeyen sorumlu kişi, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

5651 sayılı Kanunun yer sağlayıcıların yükümlülüklerine dair 5. maddesinin ikinci fıkrası, Kanunun 9. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde, Sulh Ceza Hâkiminin erişimin engellenmesi kararının yer sağlayıcılar bakımından da alınabileceği, sonucu çıkmaktadır.

Yer sağlayıcılar, genel olarak, ticari faaliyet yürüten aracı kuruluşlardır. İnternet sayfasında bulunan içeriği, kendileri üretmezler, başkalarınca üretilen içeriği, ticari faaliyet çerevesinde, sahibi buldukları hizmet sunucuları ile internet sayfasında bulundurlar.

Yer sağlayıcılara, yer sağlanan içeriği denetleme veya hukuka aykırı, suç teşkil eden bir eylem olup olmadığını inceleme yükümlülüğünün getirilmesinin, internet sektöründeki faaliyetlerin ve dolayısıyla sistemin işlemez hale gelme tehlikesini oluşturabileceği değerlendirilmektedir.

Kanun gereği, başkaları tarafından üretilen içeriğin, internette yayınlanmasına aracı olan yer sağlayıcısı yer sağladıkları bu içerikten dolayı, sorumlu tutulmamaktadır. Yer sağladıkları, içeriğe dair denetim yükümlülüğü, 5651 sayılı Kanun gereğince öngörülmemiştir. Herkesin kendi fiilinden dolayı sorumlu tutulması, ceza hukukunda sorumluluğa dair temel ilkelerden biridir, dolayısıyla başkalarınca üretilen bir içerikten dolayı, yer sağlayıcının sorumlu olması, söz konusu değildir. Ancak, yer sağlayıcılar bakımından da yetkili makamlarca bilgilendirilmesi halinde, hukuka aykırı içeriği engellenmesi beklenmektedir. Nitekim, 5651 sayılı Kanuna göre, Kanun’un 8. ve 9. maddelerine göre, yer sağlayıcı yer sağladığı hukuka aykırı içeriği, haberdar edilmesi halinde, yayından çıkarmakla, yükümlü tutulmuştur. Bu yükümlülüğünün ihlali halinde, erişim engellenmemişse, yer sağlayıcı hakkında, adli para cezasına karar verileceği, hüküm altına alınmıştır (Söyler, 2014: 180-181).

Mahkeme Kararı;

Emsal yargıtay kararında, içerik veya yer sağlayıcı durumunda olmayan internet sitesinin sorumlu olmayacağı, hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, Esas No: 2012/29041, Karar No:2013/6163
T.21.03.2013,

“... dosya kapsamına göre; muteriz Ekşi Teknoloji ve Bilişim Limited Şirketi'nin www.millisozluk.com isimli internet sitesinin içerik veya yer sağlayıcısı olmadığı cihetle, itirazın kabulü yerine yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmemiş ...”

5.4.4. Toplu Kullanım Sağlayıcıların ve Kullanıcıların Cezai Sorumluluğu

5651 sayılı Kanununun 7.maddesinde, toplu kullanım sağlayıcılarının yükümlülükleri düzenlenmiştir:

“(1) Ticarî amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, mahallî mülkî amirden izin belgesi almakla yükümlüdür. İzne ilişkin bilgiler otuz gün içinde mahallî mülkî amir tarafından Kuruma bildirilir. Bunların denetimi mahallî mülkî amirler tarafından yapılır. İzin belgesinin verilmesine ve denetime ilişkin esas ve usûller, yönetmelikle düzenlenir.

(2) Ticari amaçla olup olmadığına bakılmaksızın bütün internet toplu kullanım sağlayıcılar, konusu suç oluşturan içeriklere erişimin engellenmesi ve kullanıma ilişkin erişim kayıtlarının tutulması hususlarında yönetmelikle belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür.

(3) Ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, ailenin ve çocukların korunması, suçun önlenmesi ve suçluların tespiti kapsamında usul ve esasları yönetmelikte belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Bu maddede belirtilen yükümlülükleri ihlal eden ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılarına, ihlalin ağırlığına göre yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde uyarma, bin Türk Lirasından on beş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verme veya üç güne kadar ticari faaliyetlerini durdurma müeyyidelerinden birine karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir.”

İnternet toplu kullanım sağlayıcılar, 5651 sayılı Kanun çerçevesinde, ticari niyetli olup olmadığına bakılmaksızın konusu suç oluşturan içeriklere erişimin önlenmesi ve kullanıma dair erişim bilgilerinin kaydı hususlarında, işbu Kanuna dair Yönetmelikle belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür.

Kanun hükümleri, kullanıcılar bakımından incelendiğinde, internet sanal ortamından yararlanan, herhangi bir içerik üretmeyen kullanıcıların cezai bir sorumluluğu, söz konusu değildir. Diğer yandan, kullanıcılar bakımından, cezai sorumluluk, internet ortamında bulunan içeriğin kullanıcı tarafından indirilmesi

durumunda, ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında; kullanıcılar, internet üzerinden gönderdikleri e-postaların içeriğinden, her daim sorumludurlar.

5.4.5. İçerik Sağlayıcılarının İdari Sorumluluğu

5651 sayılı Kanunun 3. maddesinde, içerik sağlayıcılarının bilgilendirme yükümlülüğü ve yerine getirilmemesi halinde, idari yükümlülükler düzenlenmiştir:

“Madde 3 - (1) İçerik, yer ve erişim sağlayıcıları, yönetmelikle belirlenen esas ve usûller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdür.

(2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen yükümlülüğü yerine getirmeyen içerik, yer veya erişim sağlayıcısına Başkan tarafından iki bin Türk lirasından elli bin Türk lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(3) Bu Kanun kapsamındaki faaliyetleri yurt içinden ya da yurt dışından yürütenlere, internet sayfalarındaki iletişim araçları, alan adı, IP adresi ve benzeri kaynaklarla elde edilen bilgiler üzerinden elektronik posta veya diğer iletişim araçları ile bildirim yapılabilir.”

5651 sayılı Kanunun 4. maddesinde, içerik sağlayıcılara, BTK tarafından talep edilen bilgileri verme ve bildirilen tedbirleri alma yükümlülüğü düzenlenmiştir.

“Madde 4 - (1) İçerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur.

(2) İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur.

(3) İçerik sağlayıcı, Kurumun bu Kanun ve diğer kanunlarla verilen görevlerinin ifası kapsamında; talep ettiği bilgileri talep edilen şekilde Kuruma teslim eder ve Kurum tarafından bildirilen tedbirleri alır.”

5651 sayılı Kanun kapsamında, Kanunda öngörülen yükümlülüklerle uyulmaması halinde; içerik sağlayıcılar, yer sağlayıcılar ve erişim sağlayıcılara uygulanacak idari yaptırımlar, düzenlenmiştir. İdari yaptırım yaklaşımı, genel olarak olumlu karşılanmakla birlikte, BİT araçları gelişimi bakımından, Kanunda öngörülen astronomik idari para cezalarının bu alandaki gelişimi engelleyici bir durum oluşturacağı, doktrinde bir eleştiri olarak vurgulanmıştır (İçel, 2009: 20-21)

Ticari veya ekonomik niyetli içerik sağlayıcılar bakımından, 5651 sayılı Kanun kapsamında, içerik sağlayıcılara yönetmelikle saptanan esas ve şekiller uyarınca, tanıtıcı verilerini, kendilerine ait internet üzerinden, kullanıcıların erişebileceği şekilde ve şimdiki durumla uyumlu şekilde kullanıma sunma sorumluluğu getirilmiştir. Bilgilendirme sorumluluğu, birçok bakımdan, önem arz etmektedir. Örnek vermek gerekirse suç unsuru bulunan içerik sebebiyle, içerik sağlayıcılara erişilmek istenmesi halinde yada ilgili kişilerin içeriğin yayından kaldırılmasını talep hakkını kullanabilmeleri bakımından, haklarının ihlal edildiğini düşündükleri web sitesi yetkililerinin iletişim verilerine ulaşılabilmesini sağlamak bakımından, 5651 sayılı Kanunun 3/1. maddesindeki düzenlemeler, buna imkân sağlamaktadır (Dülger, 2007: 6). Kanun maddesinde, bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında, başkanlık makamı, BİTK Başkanlığı tarafından, iki bin Türk Lirasından, elli bin Türk Lirasına kadar, idarî para cezası verileceği düzenlenmiştir.

5651 sayılı Kanunun 3. maddesinde düzenlenen, bilgilendirme yükümlülüğü, tüm içerik sağlayıcılar için kabul edilmemiş; ticari ya da ekonomik amaçlı içerik sağlayıcılar için madde kapsamında, bir yükümlülük getirilmiştir (Söyler, 2014: 185).

5651 sayılı Kanunun 4. maddesi üçüncü fıkrası gereği, içerik sağlayıcıların BTK Başkanlığı tarafından talep edilen bilgileri, talep edildiği şekilde, BTK Başkanlığına teslim etme ve BTK Başkanlığı tarafından, kendilerine bildirilen tedbirleri alma yükümlülüğü yüklenmiştir. Madde düzenlenmesine göre, BTK Başkanlığı içerik sağlayıcılardan, her çeşit bilgiyi isteme yetkisi olmamakla birlikte, talep edeceği bilgi, 5651 sayılı Kanun ve diğer kanunlarla verilen görevlerin yerine getirilmesine dair olmalıdır (Söyler, 2014: 187).

Yine, kişisel verilerin korunması sorumluluğu kapsamında, içerik sağlayıcılar bakımından, kişisel bilgileri, hukuka aykırı olarak işleyen kişilere yönelik; idari para cezası, güvenlik tedbirlerinin arttırılması, bilgilerin açıklanmaması, bilgi aktarımının durdurulması ve verilerin silinmesi gibi kararlar alınabilmektedir (Civelek, 2011: 176; www.istanbulbarosu.org.tr).

5.4.6. Erişim Sağlayıcılarının İdari Sorumluluğu

5651 sayılı Kanunun 6. maddesinde erişim sağlayıcılara, birtakım idari yükümlülükler ve bunlara uyulmaması halinde, birtakım idari yaptırımlar düzenlenmiştir.

“Madde 6 - (1) Erişim sağlayıcı; ...

(3) Birinci fıkranın (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde yer alan yükümlülüklerden birini yerine getirmeyen erişim sağlayıcısına Başkanlık tarafından onbin Yeni Türk Lirasından ellibin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.”

5651 sayılı Kanuna dayanılarak çıkartılan Telekomünikasyon Kurumu Tarafından, Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 4. madde⁶⁰ erişim sağlayıcılara faaliyet belgesi alma yükümlülüğünü düzenlemiştir.

5651 sayılı Kanuna dayanılarak çıkartılan, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 8/1-b. Maddesi internet trafik izlenmesinde, BTK Başkanlığına bildirilecek IP adreslerine dair usul ve esaslar düzenlemiştir.

“Madde 8- (1) Erişim Sağlayıcı,

b) Sağladığı hizmetlere ilişkin olarak, Başkanlığın Kanunla ve ilgili diğer mevzuatla verilen görevlerini yerine getirebilmesi için; erişim sağlayıcı trafik bilgisini bir yıl saklamakla, bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü oluşturan verilerin dosya bütünlük değerlerini zaman damgası ile birlikte muhafaza etmek ve gizliliğini temin etmekle, internet trafik izlemesinde Başkanlığa gerekli yardım ve desteği sağlamakla, faaliyet belgesinde yer alan Başkanlığın uygun gördüğü bilgileri talep edildiğinde bildirmekle ve ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcılar için belirli bir IP bloğundan sabit IP adres planlaması yapmakla ve bu bloktan IP adresi vermekle, ...”

Erişim Sağlayıcılar, idari yükümlülük ve sorumluluk açısından, 5651 sayılı Kanun gereği, kendisi aracılığıyla erişilen bilgilerin hukuka aykırılığı ve denetiminden sorumlu tutulmamıştır. Ancak Kanunla, erişim sağlayıcılara bazı idari yükümlülükler ve bunlara uyulmaması halinde, yaptırımlar düzenlenmiştir.

Bu yükümlülükler örnek vermek gerekirse 5651 sayılı Kanuna dayanılarak çıkartılan Telekomünikasyon Kurumu (Yeni adıyla Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)) tarafından Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi

---

60 *“Faaliyet Belgesi*

(1) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde erişim sağlayıcı olmak isteyen sermaye şirketleri ile yer sağlayıcı olarak faaliyet göstermek isteyen gerçek veya tüzel kişiler; hizmet vermeye başlamadan önce Kurum tarafından düzenlenecek faaliyet belgesini almakla yükümlüdür. ...”

Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 4. madde gereği; erişim sağlayıcılarının BTK Başkanlığından faaliyet belgesi alması zorunluluğu, yine içerik sağlayıcılarının yükümlülüklerinden olan bilgilendirme yükümlülüğü, erişim sağlayıcılar içinde geçerli olup bu yükümlülüğünün ihlali halinde, BTK Başkanlığı tarafından, idari para cezası verileceği, hüküm altında alınmıştır.

5651 sayılı Kanununun 6/1-a maddesi gereğince, haberdar edilmesi halinde, erişim sağlayıcı, bir kullanıcı tarafından yayınlanan hukuka aykırı içeriği, engellemek zorundadır. Bu yükümlülüğe, aykırılık halinde, 5651 sayılı Kanununun 8/11. maddesi gereğince, BTK Başkanlığı tarafından, idari para cezasıyla müeyyidelendirileceği ve idarî para cezasının verildiği andan itibaren, yirmidört saat içinde kararın yerine getirilmemesi halinde, BTK Başkanlığı tarafından yetkilendirmenin iptaline karar verilebileceği, hüküm altına alınmıştır.

Erişim sağlayıcılar, sağladıkları hizmetlere dair trafik bilgilerini, kanun ve yönetmelikte belirtilen süreler zarfında bu verileri, muhafaza etme ve bu verilerin doğruluğunu ve mahremiyetini sağlamakla yükümlüdürler. Bu yükümlülüğe aykırı bir eylem halinde, BTK Başkanlığı tarafından, idari para cezası verileceği, hüküm altına alınmıştır.

Faaliyetinin son bulması, söz konusu olduğunda, erişim sağlayıcı; durumu, BTK Başkanlığına, içerik sağlayıcı ve müşterilerine bildirmek ve trafik verilerine dair kayıtları, BTK başkanlığına, teslim etmek zorundadır. Bu hükme, aykırı bir eylem, muhatap erişim sağlayıcısını, BTK Başkanlığı tarafından, idari para cezasıyla müeyyidelendirmiştir.

5651 sayılı Kanuna dayanılarak çıkartılan, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 8/1-b. Maddesinde yapılan düzenleme gereği, erişim sağlayıcıların sorumluluğu, internet trafik izlemesinde kullanılmak üzere, BTK Başkanlığına ve yönetmelik kapsamında gereken yardım ve desteği sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Erişim sağlayıcının faaliyet belgesinde bulunan BTK Başkanlığının uygun gördüğü verileri talep halinde, bildirme ve ticari maksatlı internet toplu kullanım sağlayıcıları için belirli bir IP bloğundan, sabit IP planlaması yapma ve bu bloktan, IP adresi verme sorumluluğunu içerir şekilde genişletilmiştir⁶¹.

---

61 “Erişim sağlayıcının yükümlülükleri

Hukuka aykırılık oluşturan yayınlarla, daha etkili mücadele etmek amacıyla, erişim sağlayıcılarının hakkında, erişimi engelleme kararı verilen yayınlarla ilgili olarak alternatif erişim yollarını engelleyici tedbirleri almakla yükümlendirilmiştir. Bu hükme aykırılık da, idari yaptırım ile müeyyidelendirilmiştir.

5651 sayılı Kanun gereği, erişim sağlayıcılar, BTK Başkanlığının talep ettiği verileri, talep edilen şekilde, Başkanlığa teslim etme ve Bakanlık tarafından tebliğ edilen tedbirleri almakla yükümlendirilmiştir. Bu hükme aykırılık da Kanunun 6. maddesinin son fıkrası ile idari yaptırımla müeyyidelendirilmiştir (Söyler, 2014: 188-191).

5.4.7. Yer Sağlayıcılarının İdari Sorumluluğu

5651 sayılı Kanunun 5. maddesinde yer sağlayıcılara, birtakım idari yükümlülükler ve bunlara uyulmaması halinde, birtakım idari yaptırımlar düzenlenmiştir.

“Madde 5 ...

(6) (Ek fıkra: 06/02/2014-6518 S.K./88. md) Yer sağlayıcılık bildiriminde bulunmayan veya bu Kanundaki yükümlülüklerini yerine getirmeyen yer sağlayıcı hakkında Başkan tarafından on bin Türk Lirasından yüz bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.”

5651 sayılı Kanuna dayanılarak çıkartılan İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 7/1-c. Maddesi⁶² yer sağlayıcılar bakımından, internet trafik bilgilerini saklama yükümlülüğünü düzenlemiştir.

5651 sayılı Kanuna dayanılarak çıkartılan Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine

---

(1) Erişim sağlayıcı; ...

b) Sağladığı hizmetlere ilişkin olarak, Başkanlığın Kanunla ve ilgili diğer mevzuatla verilen görevlerini yerine getirebilmesi için; erişim sağlayıcı trafik bilgisini bir yıl saklamakla, bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü oluşturan verilerin dosya bütünlük değerlerini zaman damgası ile birlikte muhafaza etmek ve gizliliğini temin etmekle, internet trafik izlemesinde Başkanlığa gerekli yardım ve desteği sağlamakla, faaliyet belgesinde yer alan Başkanlığın uygun gördüğü bilgileri talep edildiğinde bildirmekle ve ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcılar için belirli bir IP bloğundan sabit IP adres planlaması yapmakla ve bu bloktan IP adresi vermekle, ... yükümlüdür.”

62 “(1) Yer sağlayıcı; ...

c) Yer sağlayıcı trafik bilgisini altı ay saklamakla, bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü oluşturan verilerin dosya bütünlük değerlerini zaman damgası ile birlikte saklamak ve gizliliğini temin etmekle, ...”

İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 19. madde Yönetmelik hükümlerine aykırılık halinde, faaliyet belgesinin iptali hususu düzenlemiştir.

“Faaliyet belgesinin iptali

Madde 19 – (1) İşletmecinin erişim sağlayıcılığı faaliyet belgesinin 5651 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat hükümleri uyarınca iptali halinde, bu işletmecinin Kablolulu ve Kablosuz İnternet Servis Sağlayıcısı olması halinde, bu telekomünikasyon hizmeti sunumuna yönelik genel izni Kurum tarafından iptal edilir. İşletmecinin, bunun dışında bir telekomünikasyon hizmeti sunumuna yönelik yetkilendirme ile erişim sağlayıcılığı hizmeti sunuyor olması halinde ise, yetkilendirmesi kapsamındaki erişim sağlayıcılığı hizmetleri askıya alınır. Bu durumda işletmeci erişim sağlayıcı faaliyetlerini derhal durdurmakla yükümlüdür.”

5651 sayılı Kanun, yer sağlayıcıları, yer sağladığı içeriği denetlemek ya da içeriğe dair hukuka aykırılığı tetkik etmekle yükümlendirmemiştir. Ancak Kanun, erişim sağlayıcılarda olduğu gibi, yer sağlayıcılara, birtakım idari yükümlülükler ve bu yükümlülüklerin ihlali durumunda, birtakım idari yaptırımlar öngörülmüştür.

Kanun düzenlemesine göre, yer sağlayıcı olarak faaliyette bulunmak isteyen şahıslar ki bunlar, kanun kapsamında gerçek veya tüzel kişi olabilirler, faaliyetleri öncesinde, Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 4. madde⁶³ gereği, BTK Başkanlığı tarafından hazırlanacak faaliyet belgesi almak zorundadırlar. Faaliyet belgesi almaksızın yer sağlayıcı faaliyetinde bulunanların internet erişim hizmeti, BTK Başkanlığı kararıyla, ilgili erişim sağlayıcı tarafından durdurulur.

Kanun, içerik sağlayıcı ve erişim sağlayıcı bakımından, hüküm altına aldığı bilgilendirme yükümlülüğünü, yer sağlayıcılar bakımından da aynı şekilde hüküm altına

---

63 *“Faaliyet belgesi*

(1) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde erişim sağlayıcı olmak isteyen sermaye şirketleri ile yer sağlayıcı olarak faaliyet göstermek isteyen gerçek veya tüzel kişiler; hizmet vermeye başlamadan önce Kurum tarafından düzenlenecek faaliyet belgesini almakla yükümlüdür.

(2) Faaliyet belgesi; erişim sağlayıcı faaliyet belgesi ve yer sağlayıcı faaliyet belgesi olmak üzere iki şekilde düzenlenir.

(3) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde, yer sağlayıcı faaliyet belgesi almaksızın yer sağlayıcılığı faaliyetinde bulunanların internet erişim hizmeti, Başkanlık kararıyla ilgili erişim sağlayıcı tarafından durdurulur.”

almış; yine bu yükümlülüğü yerine getirmeyenlere, BTK tarafından, idari para cezası verileceği, hüküm altına alınmıştır.

5651 sayılı Kanunda, yer sağlayıcılar bakımından, trafik bilgisi tutma sorumluluğu getirilmemiştir. Buna karşın, ilgili İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 7/1 c maddesi ile “*yer sağlayıcılar bakımından, yer sağlayıcı trafik bilgisini altı ay saklama, bu verilerin doğruluğunu, bütünlüğünü oluşturan verilerin dosya bütünlük değerini zaman damgası ile birlikte saklama ve gizliliğini*” temin etme yükümlülüğü getirilmiştir.

Telekomünikasyon Kurumu Tarafından, Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 19. madde, Yönetmelik hükümlerine aykırılık halinde, BTK Başkanlığı tarafından, ilgili yer sağlayıcının faaliyet belgesinin iptal edilebileceği, hüküm altına alınmıştır (Durnagöl, 2011: 398). Bu durumda, Yönetmeliğin bu hükmüyle, normlar hiyerarşisine aykırı olarak, Kanunda yer almayan bir müeyyide türü getirilmiştir. Hukukun temel ilkesi olan kanunilik ilkesince idari yaptırımların türü, süresi, miktarı ancak kanunla düzenlenebilmektedir (Çağlayan, 2006: 132). Her ne kadar, söz konusu hukuka aykırılığın ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla, 5651 sayılı Kanunun 5. maddesine eklenen bir fıkra ile yer sağlayıcı bakımından, trafik bilgilerini, belirlenen sürelerce saklama, bildirimde bulunmama ve bu Kanundaki yükümlülüklerini yerine getirmeme halinde, idari para cezası öngörülmüştür. Bu şekilde, trafik bilgisini tutma yükümlülüğünü, yerine getirmeyen yer sağlayıcılar bakımından, tatbik edilecek idari müeyyideye hem kanuni dayanak sağlanmış hem de yaptırım türü, kanunda idari yaptırım olarak belirlenmiş ve bu yaptırıma karşı, başvuru merciinin idare mahkemeler olduğu, hüküm altına alınmıştır (Söyle, 2014: 193, Oğurlu, 2000: 127).

5.4.8. Toplu Kullanım Sağlayıcıların İdari Sorumluluğu

5651 sayılı Kanunda, ticari amaçlı olmayan toplu kullanım sağlayıcılar ile ticari amaçlı toplu kullanım sağlayıcılar, yükümlülükler ve sorumlulukları bakımından ayrıma tabi tutularak düzenleme yapılmıştır (Söyle, 2014:194).

5651 sayılı Kanunun 7. maddesinde⁶⁴ ticari amaçlı toplu kullanım sağlayıcıları ile ticari amaçlı toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülükleri düzenlenmiştir.

64 “(1) Ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılar; mahallî mülkî amirden izin belgesi almakla yükümlüdür. İzne ilişkin bilgiler otuz gün içinde mahallî mülkî amir tarafından Kuruma bildirilir.

Maddenin birinci fıkrasında, ticari amaçlı toplu kullanım sağlayıcı bakımından, mülki amirden izin alma yükümlülüğü getirilmiştir. Bu hükme aykırılığın müeyyidesi, maddenin dördüncü fıkrasında düzenlenmekle, mülki amire, ticari amaçlı toplu kullanım sağlayıcılara, bin Türk Lirasından on beş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verme veya üç güne kadar ticari faaliyetlerini durdurma cezası verme yetkisi verilmiştir.

Maddenin ikinci fıkrasında, ticari amaç taşıyan kullanım sağlayıcılar ile ticari amaç taşımayan toplu kullanım sağlayıcıları bakımından, suç oluşturan her türlü içeriğe erişimi engelleme yükümlülüğü, hüküm altına alınmıştır (Durnagöl, 2011: 204). Ayrıca, ticari amaç taşıyan kullanım sağlayıcılar ile ticari amaç taşımayan toplu kullanım sağlayıcılar bakımından da kullanıma dair erişim kayıtlarının tutulmasına ilişkin yönetmelikte düzenlenen tedbirleri alma yükümlülüğü getirilmiştir. Dolayısıyla, her çeşit suça erişimin engellenmesi bakımından yönetmelikle tespit edilen tedbirlerin alınması sağlanacaktır.

Maddenin üçüncü fıkrasında, ticari amaçlı kullanım sağlayıcılar bakımından getirilen bir diğer yükümlülükte ailenin ve çocukların korunması, suçun önlenmesi ve suçluların tespiti kapsamında, esasları yönetmelikle belirlenen tedbirleri almaktır.

5651 sayılı Kanuna dayanılarak çıkartılan, internet toplu kullanım sağlayıcıları hakkında Yönetmelik 5/1. Maddesi ticarî amaçla internet toplu kullanım sağlayıcılarının yükümlülüklerini düzenlemiştir. Buna göre, ticarî amaçla internet toplu kullanım sağlayıcılar, mülki idare amirinden izin belgesi almak ve konusu suç oluşturan içeriklere erişimi önleyici ve erişim sağlayıcılara da dair denetleyici birtakım tedbirleri almakla yükümlendirilmiştir.

5651 sayılı Kanuna dayanılarak çıkartılan internet toplu kullanım sağlayıcıları hakkında Yönetmelik 11/1. maddesi ticarî amaçla internet toplu kullanım

---

Bunların denetimi mahallî mülki amirler tarafından yapılır. İzin belgesinin verilmesine ve denetime ilişkin esas ve usûller, yönetmelikle düzenlenir.

(2) Ticari amaçla olup olmadığına bakılmaksızın bütün internet toplu kullanım sağlayıcılar, konusu suç oluşturan içeriklere erişimin engellenmesi ve kullanıma ilişkin erişim kayıtlarının tutulması hususlarında yönetmelikle belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür.

(3) Ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, ailenin ve çocukların korunması, suçun önlenmesi ve suçluların tespiti kapsamında usul ve esasları yönetmelikte belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Bu maddede belirtilen yükümlülükleri ihlal eden ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılarına, ihlalin ağırlığına göre yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde uyarma, bin Türk Lirasından on beş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verme veya üç güne kadar ticari faaliyetlerini durdurma müeyyidelerinden birine karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir.”

sağlayıcılarının yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde, uygulanacak müeyyide düzenlemiştir.

“Madde 11 – (1) 5 inci maddedeki yükümlülüklere aykırı hareket ettiği belirlenen ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcılara, mülki idare amiri tarafından üçbin Yeni Türk Lirasından onbeşbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(2) 9 uncu maddede belirtilen kurallara uymayanlara, mülki idare amiri tarafından 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca idari para cezası verilir.

(3) İdari para cezaları, 5326 sayılı Kabahatler Kanununda belirtilen usul ve esaslara göre uygulanır.”

İdari para cezaları başlıklı, ticarî amaçla internet toplu kullanım sağlayıcılarının yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde, uygulanacak müeyyidenin düzenlendiği yönetmelik hükmü, 5651 sayılı Kanun 7/4. fıkrası ile aynı hukuka aykırılığı müeyyide dendirmekte olup, kanunilik ilkesi gereği; idari yaptırımların türü, miktarı ve süresi Kanunla düzenlenir ilkesi ile söz konusu idari yaptırım, yasal dayanağı sağlamış olmaktadır (Söyler, 2014: 196).

5.4.9. İnternet Erişiminin Engellenmesi

5651 sayılı Kanuna 8. maddesi⁶⁵ erişimin engellenmesi kararını verebilecek merciileri ve kararın yerine getirilmesine dair, usul ve esasları düzenlemektedir. Kanun

65 *“(1) İnternet ortamında yapılan ve içeriği aşağıdaki suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesine karar verilir:*

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1) İntihara yönlendirme (madde 84),

2) Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),

3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),

4) Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),

5) Müstehcenlik (madde 226),

6) Fuhuş (madde 227),

7) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228),

suçları.

b) 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar.

(2) Erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da erişimin engellenmesine karar verilebilir. Bu durumda Cumhuriyet savcısı kararını yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Bu

maddesinde sayılı suçlar yönünden, erişimin engellenmesi kararı verilebilmektedir. Erişimin engellenmesi kararı, soruşturma aşamasında hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilmektedir. Ayrıca, erişim sağlayıcının cezai sorumluluğu başlığı altında değindiğimiz 9. maddesinde, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi, içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

---

süre içinde kararın onaylanmaması halinde tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. Erişimin engellenmesi kararı, amacı gerçekleştirecek nitelikte görülürse belirli bir süreyle sınırlı olarak da verilebilir. Koruma tedbiri olarak verilen erişimin engellenmesine ilişkin karara 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz edilebilir.

(3) Hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı tarafından verilen erişimin engellenmesi kararının birer örneği, gereği yapılmak üzere Kuruma gönderilir.

(4) İçeriği birinci fıkrada belirtilen suçları oluşturan yayınların içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunması halinde veya içerik veya yer sağlayıcısı yurt içinde bulunsu bile, içeriği birinci fıkranın (a) bendinin (2), (5) ve (6) numaralı alt bentlerinde yazılı suçları oluşturan yayınlara ilişkin olarak erişimin engellenmesi kararı re'sen Başkan tarafından verilir. Bu karar, erişim sağlayıcısına bildirilerek gereğinin yerine getirilmesi istenir.

(5) Erişimin engellenmesi kararının gereği, derhal ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine getirilir.

(6) Başkan tarafından verilen erişimin engellenmesi kararının konusunu oluşturan yayını yapanların kimliklerinin belirlenmesi halinde, Başkanlık tarafından, Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur.

(7) Soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi halinde, erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda Cumhuriyet savcısı, kovuşturmaya yer olmadığı kararının bir örneğini Kuruma gönderir.

(8) Kovuşturma evresinde beraat kararı verilmesi halinde, erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda mahkemece beraat kararının bir örneği Kuruma gönderilir.

(9) Konusu birinci fıkrada sayılan suçları oluşturan içeriğin yayından çıkarılması halinde; erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından kaldırılır.

(10) Koruma tedbiri olarak verilen erişimin engellenmesi kararının gereğini yerine getirmeyen yer veya erişim sağlayıcılarının sorumluları, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

(11) İdarî tedbir olarak verilen erişimin engellenmesi kararının yerine getirilmemesi halinde, Başkan tarafından erişim sağlayıcısına, onbin Yeni Türk Lirasından yüzbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezasının verildiği andan itibaren yirmidört saat içinde kararın yerine getirilmemesi halinde Kurum tarafından yetkilendirmenin iptaline karar verilebilir.

(12) Bu Kanunda tanımlanan kabahatler dolayısıyla Kurum tarafından verilen idarî para cezalarına ilişkin kararlara karşı, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir.

(13) İşlemlerin yürütülmesi için Başkanlığa gönderilen hâkim ve mahkeme kararlarına 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre Kurum tarafından itiraz edilebilir.

(14) 14/3/2007 tarihli ve 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde tanımlanan kurum ve kuruluşlar, kendi görev alanına giren suçların internet ortamında işlendiğini tespit etmeleri hâlinde, bu yayımlarla ilgili olarak erişimin engellenmesi kararı alabilirler. Erişimin engellenmesi kararları uygulanmak üzere Kuruma gönderilir.

(15) Bu maddeye göre soruşturma aşamasında verilen hâkim kararı ile 9 uncu ve 9/A maddesine göre verilen hâkim kararı birden fazla sulh ceza mahkemesi bulunan yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen sulh ceza mahkemeleri tarafından verilir.”

Günümüz bilgi iletişim çağında, internet erişiminin engellenmesi, her devletin uyguladığı bir hukuksal araç haline gelmiştir. Erişimin engellenmesi noktasında, mevcut yasal düzenleme ile uygulamanın paralellik göstermesi gerekmektedir. Ancak, uygulama ile mevzuat arasında ortaya çıkan farklılıklar, problem yaratabilmektedir (Kılınç, 2010: 433).

Erişimin engellenmesi, yetkili idari merciler tarafından, hukuka aykırı kabul edilen internet içeriğine, birtakım BİT araçları anlamında, teknik yöntemler kullanılarak, bireylerin erişiminin engellenmesi olarak tanımlanmaktadır. Erişimin engellenmesi ile doğrudan kullanıcılara yönelik olmamakla birlikte, aslında erişim ve yer sağlayıcılara dair bir engelleme, söz konusudur (Söyler, 2014: 198).

5651 sayılı kanunda erişimin engellenmesi tanımına, yer verilmiştir. Kanunda, erişimin engellenmesi, alan adından erişimin engellenmesi, IP bloklaması yada içeriğe erişimin engellenmesi şeklinde uygulanmaktadır. Alan adından, erişimin engellenmesinde, alan adı sunucularından, engellenmesi söz konusu olan alan adına, erişim kapatılmaktadır. Böylelikle, engellenen alan adında, yayın yapan internet sitesine erişim, engellenmiş olmaktadır. IP adresinden erişimin engellenmesinde, engellenmesi söz konusu olan ilgili internet sitesinin yayın yaptığı IP bloğuna erişim engellenmektedir. Nesne tabanlı engellemede ise, ilgili internet sitesinin engellenmesi yerine, direkt olarak engellenmesi söz konusu olan içeriğin yer aldığı internet sayfasına (URL) erişim engellenmektedir.

Erişimin engellenmesi kavramının hukuksal niteliği, iredelenecek olursa doktrinde adli işlemlerle, idari işlemler (Atay, 2012: 408) arasındaki farkın belirlenmesinde, hem organik hem de fonksiyonel ölçütün yetersizliğine; ölçütün, söz konusu işlemi yapan makamdan ziyade, idari işlev olması gerektiğine dair görüşler bulunmakta ise de (Erkut, 1990: 88-89) çoğunluk görüş, farklılığın nitelikten değil, işlemi yapan organ ve işlemin şeklinden kaynaklandığı, kabul edilmektedir (Akyılmaz ve diğerleri, 2011: 268). Söz konusu görüşe göre, bağımsız bir yargı organı tarafından, yargılama usulü uygulanarak yapılan işlemlerin adli; idare tarafından, tesis edilen işlemlerin ise idari işlem olduğu, kabul edilmektedir (Gölcüklü, 1963: 135; Tan, 2011: 224-225). Erişimin engellenmesi kapsamında, konuya yaklaştığımızda, bir kısım görüş, bu tedbirin, adli bir işlem olduğunu kabul etmektedir (Akdeniz ve Altıparmak, 2008: 31-33). Doktrinde bir kısım yazar ise erişimin engellenmesi tedbirini nitelik olarak adli bir işlem olarak kabul etmemekle birlikte, bir idari kurum olan BTK Başkanlığının bir

yargılama süreci olmaksızın erişimin engellemesi kararı verebilmesini, hukuk devleti ilkelerine aykırı kabul etmektedirler (Memiş, 2009: 161-176; Söyler, 2014: 200-201). BİT araçları kullanılarak internet üzerinden yapılan hukuka aykırı yayınların tespiti halinde, yayının nevine göre, BTK'nın belirli süre ile sınırlı olarak erişimin engellenmesi kararı verebilmesi, aynı zamanda idari bir görev olarak değerlendirilmektedir. Ancak BTK tarafından verilecek bu kararın mevzuatta belirlenen sürelerde, adli mercilerce onaylanması prosedürünün hukuk devleti ilkesinin bir gereği olacağı değerlendirilmektedir.

Erişimin engellenmesi müessesesi uygulamasında, kanun çerçevesinde erişimin engellenmesi, idari olarak kanunun 8. maddesinin alt bentlerinde belirtilen çocukların cinsel istismarı, fuhuş ve müstehcenlik suçları bakımından, idari merci kararı, resen BTK Başkanlığı tarafından alınabileceği gibi adli merci olarak soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilebilmektedir (Özen, 2014: 204).

23.5.2007 tarih ve 26530 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5651 sayılı Kanunun amaç ve kapsamının açıklandığı birinci maddesine göre; *“Bu kanunun amaç ve kapsamı; içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.”* Bu yasa ile internet ortamında, işlenen suçların önüne geçilmesi amaçlanmıştır. İnternet üzerinden işlenen suçlarla ilgili her gün yeni bir haberin basına yansması, yasanın bu suçları önlemede, yetersiz kaldığını düşündürmektedir (Demirhan, 2011, s.233-234).

5.5. Türk Ceza Hukukunda, BİT Araçlarının Kullanımında, Uygulama ve Mevzuat Arasındaki Uyumsuzluklar

Türk ceza yargılamasında da çağımızın gereklerine uygun olarak bilgi teknolojileri kullanımının yaygınlaştığı görülmektedir. Özellikle, ceza kanunlarında ve ceza yargısında evrensel hukuk normlarının gerektirdiği düzenlemeler, bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımını bir bakıma zorunlu kılmaktadır.

Örnek vermek gerekirse 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanununun Yakalanan Kişinin Mahkemeye Götürülmesi başlıklı 94. maddesi 21.02.2014 tarihinde 6526 sayılı Kanunun 7. maddesi ile değiştirilmiş ve kanun maddesi;

“Madde 94- (Değişik madde: 21/02/2014-6526 S.K./7. md)

(1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır.

(2) Yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılamıyorsa, aynı süre içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapılır veya ifadesi alınır.” hükmünü getirmiştir.

Bu hüküm, hukukun evrensel bir ilkesi olan kanuni hâkim güvencesinin kanunumuza bir yansıması olup söz konusu değişiklik, evrensel hukuk ilkeleri ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gereği yapılmış değişikliktir.

Bu değişiklikle, kanun koyucu, net bir şekilde kişinin yakalandığı yerde bulunan ve yargılamada yetkisi olmayan hâkim veya mahkeme tarafından sorgusunun yapılmasını veya ifadesinin alınmasını yasaklamıştır (www.hukukihaber.net).

Söz konusu 94. maddenin 2. fıkrasında bahsi geçen “..en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapılır..” hükmünde altı çizili tanım, kısaca SEGBİS olarak anılan sisteme ve dolaylı olarak ceza yargılamasında bu sistemin kullanım esaslarını düzenleyen Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmeliğe atıf yapmaktadır.

Adı geçen Yönetmeliğin 17. maddesi 94. madde uygulamasına yöneliktir. Yönetmeliğin Yakalama halinde dinleme başlıklı 17. maddesi;

“Madde 17 - (1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, derhal yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır. Şayet çıkarılamıyorsa;

a) Yakalamanın yapıldığı yer Cumhuriyet başsavcılığı, işin niteliğine göre yakalamayı talep eden ya da yakalama kararını veren makam ile irtibata geçer.

b) İrtibata geçilen makamın uygun görmesi halinde yakalanan şahıs, SEGBİS ile dinlenilmesi için hazır edilir. Yakalamanın yapıldığı yerde SEGBİS yoksa bu sistemin

bulunduğu ve kullanıma hazır olduğu en yakın yer Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkemesine götürülür.

c) En geç yirmi dört saat içinde bu işlemler yapılamıyorsa, aynı süre içinde en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılır; serbest bırakılmadığı takdirde, yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanır.” hükmünü içermektedir.

Söz konusu Yönetmelik, 20.09.2011 tarihlidir. Yönetmeliğin dayanağı olan CMK 94. madde Kanun Değişikliği 21/02/2014 tarihinde yapılmıştır.

Yönetmeliğin 17.maddesinin c fıkrası, eğer BİT araçlarından SEGBİS sisteminin kullanılmasına dair bir hüküm olarak karşımıza çıkmaktadır. Madde düzenlemesinde, yargılamasının yapıldığı, asıl mahkemenin bulunduğu yerden başka bir yer adliye yetki çevresinde yakalanan şahısların SEGBİS sisteminin kurulu olduğu yakalama yer adliyesinden, SEGBİS yoluyla, asıl mahkemesine bağlanılarak beyanının alınması hususunu düzenlemiştir. Ancak, teknik yetersizlikler sebebiyle asıl mahkemesine SEGBİS sistemiyle bağlanılamadığı ve yakalananın beyanı, yasal süresi içinde alınmadığı takdirde, yakalama yeri mahkemesi veya hâkiminin yakalanan şahsı serbest bırakmadığı takdirde, yakalananın mahkemeye gönderilmek üzere tutuklayabileceği hususu düzenlenmektedir.

Ancak, Yönetmeliğin bu maddesi, sonraki tarihli CMK 94. madde değişikliğine aykırılık teşkil etmektedir. Kanun maddesi ile yönetmelik maddesi arasındaki çelişki, başka yerde yakalanan şahsın, ceza yargılaması ilkelerinden olan yüz yüzelinin SEGBİS sistemi ile sağlanması ilkesi bakımından ortaya çıkmaktadır. Kanunun düzenlemesi, başka yer mahkemesi yetki çevresinde yakalanan şahısların beyanın alınabilmesi için SEGBİS kullanılmadığı, özellikle mesai saati sonrasında, yetkili mahkeme ile iletişim sağlanamadığı takdirde, nasıl hareket edileceği kanun değişikliğinde çözüme kavuşturulamamıştır. Yönetmeliğin yukarıdan değinmiş olduğumuz ilgili maddesi ise sonra tarihli değişiklikle yürürlüğe giren Kanun maddesine aykırı olması ve normlar hiyerarşisi ilkesi gereği, kanun maddesiyle mülga olmuştur. Bu durumda, Yönetmelik gereği işlem yapılması, hukuka aykırılık teşkil edecektir. Başka yer mahkemesinde yapılan yakalamalarda, teknik olarak SEGBİS sistemi kullanılmadığı durumlarda, Kanun gereği işlem yapılması durumunda, süresi içinde, asıl yargılamayı yapan mahkemesiyle bağlantı kurulamayan yakalanan şahsın, serbest kalması söz konusu olacaktır.

Açıklanmaya çalışılan olayda, CMK maddesi değişikliğinin BİT araçlarını ilgilendiren bir konuda, olayın tüm boyutlarıyla düşünülmesini, zorunlu kılmaktadır. CMK ile getirilen maddenin uygulaması, personelin de bu konuda bilinçli olmasını gerektirmektedir. Olayımızı örnek alacak olursak kanun hükmü, yargılama makamlarını olduğu kadar, yargı ile sıkı bir işbirliği içinde olması gereken emniyet teşkilatını da bir o kadar ilgilendirmektedir. Devletin başlıca organlarından, yargı ve yürütme söz konusu maddenin uygulaması konusunda bilinçlendirilmek mecburiyetindedir.

Bir kanun maddesi değişikliği, her ne kadar kapsamlı görünmese de hayatımıza etkileri kapsamlı olabilmektedir. Özellikle, e-devlet ve BİT araçları alanında yapılacak değişikliklerin aceleye getirilmemesi, söz konu kanun maddesiyle ilgili doğrudan ve dolaylı tüm devlet kurumları çalışanlarının eğitimi ve bilinçlendirilmesi önem arz etmektedir. Örnek verdiğimiz olayda, SEGBİS sisteminin kullanılmadığı zaman ne yapılacağına tanımlanmamış olması, kanun koyucunun eksik bıraktığı bir husus olarak değerlendirilebilir.

Mevcut haliyle, uygulanması gereken kanun maddesinde, iki mahkeme arasındaki SEGBİS sistemine ilişkin gerek teknik yetersizlikler gerekse mesai saatleri sonrasında yakalanan şahsın asıl mahkemesi ile bağlantısının süresi içinde sağlanamaması durumlarında, nasıl hareket edilmesi gerektiği hususlarının düzenlenmesi gerekmektedir.

Sadece, bütün bir kanunun değişmesi değil, kanunun bir maddesinin, bir cümlesinin, hatta bir kelimesinin değişmesi toplum hayatında kapsamlı değişikliklere sebep olabilmektedir. Değişen bilgi çağıyla, hayatımızın hemen hemen her alanında etkili olan, bilgi teknolojilerini ilgilendiren durumlarda, daha da kapsamlı etkiler söz konusu olmaktadır. Alana dair hukuki uyumsuzlukların çözümüne dair yapılacak mevzuat düzenlemelerinde, olası hukuka aykırılıkların tüm kapsamıyla değerlendirildikten sonra, çağın hızlı gelişimini de kapsayacak esnek bir mevzuat düzenlemesi planlanarak hukuki alt yapı çalışmalarına başlanması, ileride oluşması muhtemel hukuki boşlukların da önüne geçecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

BİT ve e-devlet alanındaki gelişmeler, hayatın her alanını etkilemekte ve kazanımları, günlük hayat ve iş hayatında kolaylıklar sağlamaktadır. BİT ve e-devlet alanında gelişmeler paralelinde, günümüzde birçok işlemin elektronik ortamda yapılabilmesi olanaklı hale gelmiştir. Elektronik ortamda yapılabilen işlemlerin gerek özel hukuk alanında gerekse kamu hukuku alanındaki hukuki ilişkilerde kullanılması, bu alanlardaki işlemlerin güvenliği sorununu, gündeme getirmiştir. Kişisel, sosyal, ticari ve kamusal alanlardaki birçok işlemi, e-devlet ve BİT araçları üzerinden yapar hale gelmemiz, söz konusu işlemlerin tanımı ve güvenliğinin sağlanmasına dair mevzuatın hazırlanması gerekliliğini beraberinde getirmiştir.

Sürekli gelişim halinde bulunan bilgi teknolojileri araçlarının özel sektör ve kamu sektörü alanındaki etkileri irdelendiğinde, alanda faaliyet yürüten hizmet sektörünün, alanda çalışan personelin ve kullanılan metodolojinin, idare usullerinde uygulamayla meydana gelen değişikliklerin belli bir sistematik düzene oturtulması gerekmektedir. Bu yeni düzene uyumun sağlanması mecburiyeti, kullanılan BİT uygulamalarının, hukuki alt yapısının hazırlanmasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle, kişisel hak ve özgürlüklerin korunmasından ticari hayata, kişisel BİT araçlarının güvenliğinin sağlanmasından ulusların siber güvenliğine kadar birçok alanı ilgilendiren hukuksal düzenlemelerle taraflara cezai, hukuki ve idari sorumluluklar getirilmiştir. Söz konusu düzenlemelerle, mevzuat hükümlerine aykırı eylemler yaptırıma bağlanmıştır.

Ülkemiz yargı sisteminde, bilgi teknolojileri alanındaki gelişmeler paralelinde, BİT araçları ve e-devlet üzerinde gerçekleşen işlemlere, TCK sisteminde özel önem verilmektedir. BİT araçları üzerinden gerçekleştirilen konusu suç teşkil eden eylemlere, ceza miktarı yönünden, daha ağır ceza uygulanmaktadır. Örnek vermek gerekirse TCK'da, dolandırıcılık suçlarında, suçun bilişim sistemleri kullanılarak işlenmesi halinde suç, nitelikli dolandırıcılık halini almakta; suçun alt sınırı 3 yıl üst sınırı ise 7 yıl olarak hüküm altına alınmakta, yargı makamı olarak Ağır Ceza Mahkemeleri görevli olmaktadır. TCK'daki nitelikli dolandırıcılık suçunda (5237 sayılı TCK 158/1-f. Maddesi), BİT araçları kullanılarak kişilerin dolandırılması, bir nevi bu araçların, suçta konu eylemde aracı olarak kullanılması suçla ilişkin ceza belirlenirken ağırlaştırıcı neden olarak öngörülmüştür. Yargılama makamı olarak da dolandırıcılık suçlarına bakmakla görevli Asliye Ceza Mahkemeleri yerine, üst görevli Ağır Ceza Mahkemeleri görevlendirilmiştir. TCK'da suçta konu maddelerde, BİT araçları kullanılarak

gerçekleştirilen eylemlerin ağırlaştırıcı bir neden olduğunun hüküm altına alınmış olması, kanun koyucunun BİT araçlarına verdiği önemi göstermektedir.

BİT uygulamalarının kamudaki görünümü olan e-devlet uygulaması, kamu idaresi anlamında, kamu yönetimi ve idare hukuku anlamında yeni ve farklı yönetim usullerinin uygulanmasını gündeme getirmiştir. Bu farklı ve yeni yönetim usulünün bir sonucu olarak kamu faaliyetlerinde vatandaş ve memur arasındaki yüz yüzelik, yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır. Vatandaş, e-devlet sistemi üzerinde ilgili idarenin internet üzerindeki sitesi ile muhatap olmaktadır. Bireyler, idare ile olan işlemlerini, çok kolay ve hızlı bir şekilde, günlük çalışma hayatlarını sekteye uğratmadan yapabilmektedir.

Bilgi teknolojilerinin ve bu kapsamda, e-devlet uygulamalarının hayatımızın her alanını etkilemesi, bu alanları düzenleyen hukuk kurallarının da güncellenmesi sorununu, gündeme gerektirmektedir. Mevzuat güncellenmesi bakımından, genellikle tercih sebebi olan kanun düzenlemesi, aşamaları sebebiyle, uzun zaman almaktadır. Kanun yapma faaliyeti konusunda kısaca bilgi vermek gerekirse kanunlar, teklif veya tasarı şeklinde TBMM’de onaylanarak kanun şeklini almaktadır. Kanun teklifleri, sadece TBMM’de görüşülerek kanunlaşmaları sebebiyle, tasarı şekline göre daha kolay kanunlaşmaktadır. Ancak, tasarıya göre kapsamı daha dar olmakta, çerçeve bir kanunda olması gereken genel hükümleri kapsamaktadır. Kanun tasarıları ise TBMM’ye sunulana kadar uzun aşamalardan geçmektedir. İlk olarak, alana ilişkin bakanlık ilgi biriminin taslak hazırlığı, bu taslağın diğer bakanlıkların görüşüne sunumu sonrasında, uzlaşılan tasarının yasama aşaması ve yine bu aşamada, ilgili komisyonlarda görüşme aşamaları ve nihayetinde, komisyonlardan geçen tasarı metnin meclis genel kurulunda kabul edilmesi aşamalarından da görüleceği üzere, kanun tasarısı yapım aşaması, uzun ve zorlu bir süreç olarak karşımız çıkmaktadır.

Ülkemizde, BİT e-devlet’e ilişkin mevzuat düzenlemesinde, ikincil mevzuat düzenlemeleri olarak; yönetmelik, yönerge ve yürütme yetkisine ilişkin, son anayasa değişikliğinde önce uygulanan Bakanlar Kurulu Kararı sayılabilir. Son anayasa değişikliği ile bu düzenlemelere ek olarak cumhurbaşkanlığı kararnamesi de bu kapsamda değerlendirilebilir. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası tanımında, cumhurbaşkanınca yürütme erkine dair konularda yayınlanan yasal düzenleme aracıdır. Kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenen hususlara benzer hususları düzenleyen fakat bakanların imzalarını değil, sadece cumhurbaşkanının imzasını taşıyan cumhurbaşkanlığı kararnameleri, anayasa mahkemesinin denetimine

tabidir. Bu düzenlemelerle, bilgi teknolojileri alanı hukuki alt yapı eksikliklerinin düzenlemeye çalışılması seçeneği de bulunmaktadır. Ancak bu şekilde bir düzenleme seçeneğinde, kanun gücünde olmayan bu düzenlemelerin, mevcut kanunla çakışması ve aynı konuda kanuni bir düzenlemenin bulunması halinde, kanunun esas kabul edilmesi sebebiyle, bu şekilde bir düzenlemenin uygulanabilirliğinin olmaması sorununu, gündeme gelecektir. BİT ve e-devlet'e dair mevzuat düzenlemelerinin, cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle yapılmasının, kararnamelerinin kanun gücünde olmaması sebebiyle uygun olamayacağı değerlendirilmektedir.

Hukuki altyapının düzenlenmesi kapsamında, özellikle yargı kararlarında, BİT alanında mevcut durum ve sorunlar bağlamında, birincil mevzuatın önem arzettiği görülmektedir. Özellikle, e-imza kanunu ve bu kapsamda da UYAP üzerinden evrakların e-imza ile imzalanması uygulamada kapsamlı değişikliklere sebep olmuştur. Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte, UYAP üzerinden yargılama sırasında, duruşma zabıtlarının e-imza yoluyla imzalanması ve yine adliye kalem yazışmalarında, belgelerin e-imza ile imzalanması ve birçok işlemin e-imza ile yapılıyor olması, yeterli hale gelmiştir. E-İmza Kanunu ve bu kapsamda Adalet Bakanlığı UYAP uygulaması, alana dair teknolojik gelişmelere uyum ve takip açısından, önemli ve başarılı bir adımdır.

BİT ve e-imza alanında yapılan kanun değişikliklerine, yargı sistematiği açısından bakılacak olursa alana dair halen yasal düzenlemelerin eksik olduğu, tek elden BİT ve e-devlet'e dair çerçeve bir yasa metnin gerekli olduğu değerlendirilmektedir. BİT araçları ve e-devlet'in ticari hayatı, sosyal hayatı, bürokrasiyi, idare-birey arasındaki ilişkileri doğrudan etkilediği ve birçok işlemin BİT araçları ve e-devlet yoluyla gerçekleştirildiği günümüz gerçeğidir.

Alana dair mevzuat düzenlemesi de bir o kadar önem arz etmektedir. Örnek vermek gerekirse, BİT araçları ve e-devlet üzerinden gerçekleştirilen idari ve ticari faaliyete ilişkin hukuki bir sorun ile karşılaşıldığında, ilgili mevzuat hükmünü, kazuistik bir yöntemle değiştirmek, alana dair daha sonra oluşması kuvvetle muhtemel diğer sorunları çözüm noktasında, mevzuat boşluğunu dolduramayacaktır. Bunun yerine, süreli gelişen alana dair çerçeve bir üst norm metninin mevzuat gereksinimini giderme noktasında, daha yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Düzenlenecek üst norm metninde yargılamaya konu, BİT ve e-devlet'e ilişkin işlem ve eylemin tanımının, işlem ve eylemin hukuki sonuçlarının norm metninde genel hatlarıyla yer alması, alana ilişkin yargılamaların daha kısa sürede sonuçlandırılmasını sağlayacaktır.

Alana dair çerçeve kanun; yargı merciilerince, alana dair her olayın gelişen şartlara göre yorumlanmasını mümkün kılacaktır. Bu sayede, sürekli gelişim halinde olan ve şartları değişen BİT ve e-devlet alanında, yasal düzenleme ihtiyacının da önüne geçilecektir. BİT ve e-devlet alanında tek bir çerçeve norm metni, bir anlamda, BİT ve e-devlet'e dair özel bir hukuki alt yapının oluşmasını sağlayacaktır. BİT ve e-devlet hukuki alt yapısını, normlar hiyerarşisinde bir üst yapı olan anayasa benzeri bir üst çerçeve norm ile düzenlenmesi, genel prensip ve tanımların mevcudiyeti, bu prensipler çerçevesinde emredici hukuk kurallarının mevcudiyeti alana dair hukuki boşluğu doldurabilecektir. Bu sayede, günlük hayatın içersinde, alana dair karşılaşılabilecek bir sorunda, öncelikle üst kanun normunda yer alan bu prensiplerin, iyiniyet ilkesi çerçevesinde yorumu yapılacak ve hakkaniyete uygun bir çözüm bulunmaya çalışılacaktır. Yorumda bulunurken, bunun yargı içtihatlarıyla da desteklenmesi, BİT ve e-devlete ilişkin doğabilecek hukuki boşluğun önüne geçecektir.

Alana dair önerilen çerçeve norm metnine örnek vermek gerekirse 2005 yılında düzenlenmiş Türk Ceza Kanununda veya 2011 yılında düzenlenmiş Türk Ticaret Kanununda, sürekli gelişen BİT araçlarına ilişkin her olaya dair hüküm aramak ya da hüküm bulunmadığı takdirde, kanun metinlerine ekleme yapmanın her zaman mümkün olmadığı açıktır. Alana dair kanunların somut olaylara uygulanırlığı bakımından, BİT araçları ve e-devlet'e ilişkin bir üst çerçeve norm metninin öncelikle referans alınması, alanda gerçekleşen eylemin somutlaştırılıp ilgili kanun metnine uygulanması ve zamanla yargılamalarda aynı yönde oluşacak uygulama ve içtihat birliği büyük önem taşımaktadır. BİT araçları ve e-devlet'e dair hukuki düzenlemenin alana dair yapılacak bir nevi çerçeve bir üst normlar metni ve içtihat birliği ile sağlanabilmesi mümkün görünmektedir.

BİT ve e-devlet alanına dair üst çerçeve norm hazırlanırken ülkemizde BİT ve e-devlet alanındaki bu gelişmeler, tamamlanmış veya tamamlanması muhtemel bir gelişim olarak görülme yerine, birçok projenin birleşmesiyle meydana gelen e-devlet yapılanması, bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca, bu sürecin sürekli yenilendiği hususu, BİT ve e-devlet alanındaki gelişmeler paralelinde, kamu hizmetleri ve e-devlet uygulamasının, sürekli güncellenmesinin zorunluluğu göz önünde bulundurulmalıdır. BİT ve e-devlet uygulamalarının teknolojik gelişimi ve güncellemelerinin sosyal ve ekonomik hayatta bir anlam ifade edebilmesi, ancak alana dair yasal alt yapının teknolojik gelişmelere cevap verdiği ve güncelliğini koruduğu oranda mümkündür.

Hukuki alt yapının güncelliğinin sağlanması noktasında, alanda öncü kabul edilen ülkelerin yasal mevzuatları ve mevzuat yapım aşamaları ülkemiz uygulamasında, nasıl bir yol izlenmesi gerektiği noktasında, yol gösterici olacaktır.

Çalışmamızda yer verdiğimiz uluslararası alandaki örneklerden, avrupada e-devlet uygulamasında öncü ülkelerden İspanya’da, alandaki hukuki alt yapı çalışmalarının tamamlandıktan sonra e-devlet uygulamasının başlatıldığı görülmektedir. Hukuki alt yapı çalışmaları, bilgi teknolojileri alanında önde gelen ülkelerde de düzenleme alanının sürekli gelişim halindeki yapısı, alana dair mevzuatın sürekli güncellenmesi ve yorumlanmasını gerektirmektedir. Alana dair hukuki alt yapı düzenlemelerinin süreklilik arz eden bir durum olduğu görülmektedir. Alanda öncü ülkelerin mevzuat düzenlemeleri ve uygulamaları değerlendirilirken dijital kamu hizmetlerinin uluslararası kapsamda, bütüncül olarak ele alınması, alana dair henüz mevzuat yapım aşamasında olan ülkelerin ilgili hukuk mevzuatının da küresel anlamda bütünlüğünü sağlayacaktır.

Bilgi teknolojileri alanında mevzuat düzenlemesi yapılırken düzenleme konusuna ilişkin teknik zorunluluklara ilişkin faktörler, alana dair hukuki alt yapının hazırlanmasında, göz önüne alınması gereken diğer önemli hususlardır. Bunun yanında, BİT ve e-devlet’e dair mevzuat düzenlemelerinde, yargılama makamlarının alana dair sorunlarda en azından yargılamaya konu kısmında teknik olarak bilgi sahibi olmalarını sağlamaya yönelik eğitim ve seminerlerin düzenlenmesi, BİT ve e-devlet’in etkilemesi muhtemel alanların tespiti, kurumlar ve sektörler yönünden, mevzuat düzenlemelerinin uygulamaya yönelik etkileri dikkate alınmak durumundadır. Toplumun gereksinimlerini karşılayıcı, ülkemizi global manada, bu alandaki rekabetini sıkıntıya sokmayacak şekilde, rekabeti daha da güvenli bir hale getirici unsurlar başta olmak üzere, birçok unsurun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

BİT ve e-devlet’e ilişkin düzenlenmesinin yararlı olacağı değerlendirilen üst norm metninin alana dair genel ilkeleri içermesi, alanın dinamikliği ve değişken yapısı dikkate alındığında, günümüz şartları ve hayatın olağan akışına uygun olacaktır. Bunun aksine, sürekli bir gelişim halinde olan BİT ve e-devlet’e dair üst norm metninin kazuistik olarak düzenlenmesi, bu şekilde düzenlenen üst norm metninin kısa bir süre sonra, alana dair sorunlara cevap veremez duruma gelmesine sebep olacaktır. Bu düzenlemenin ayrıntılı olması, tek tek olayların kanun maddelerinde tanımlanması hayatın olağan akışına aykırıdır. Bunun yerine, BİT araçları ve e-devlet alanındaki

kanun metninin bu alandaki gelişimin genel esaslarını belirleyici, genel işlem güvenliğini sağlayıcı düzenlemelerin yer aldığı bir metin olması, bu alandaki eksikliğin giderilmesinde, katkı sağlayacaktır. Bu şekilde, hazırlanacak üst norm metni, hukukun genel ilkelerinden, iyi niyet ve kanunun olaya uygulanması prensibi çerçevesinde, üst norm metninde yer alan esasların öncelikli olarak dikkate alınması, yargılamanın daha hızlı bir şekilde sonuçlandırılması ve doğru karar verilmesini sağlayacaktır. Alana dair ilkelerin yer aldığı üst norm metni dikkate alınarak yapılacak yargılama ve verilecek yargı kararları, zamanla alana dair bir içtihat oluşumunu sağlayacak, içtihatların yargılamalarda emsal değeri olması, alana dair sürekli kanun değişikliği zorunluluğunu ortadan kaldıracaktır.

BİT ve e-devlet alanında yapılacak mevzuat düzenlemelerinin tek bir kanun metni çatısı altında birleştirilerek oluşturulacak olan üst norm metni, diğer kanunlar içinde, BİT ve e-devlet alanında, referans kaynağı olacaktır. BİT ve e-devlet kapsamında, üst çerçeve norm ve buna dair yargı içtihatları, yargı sùjeleri ve yardımcı sùjeler bakımından, kanunların BİT araçları ve e-devlet'e ilişkin kısmının yorumunda esas mevzuat kaynağı olacaktır.

BİT ve e-devlet alanında, üst norm düzenlemesi, mevzuat boşluğunu giderecektir. Ancak, bunun yanı sıra yargılama makamlarının da söz konusu üst normu yorumlayabilecek donanımda olmasına ihtiyaç vardır. BİT ve e-devlet alanı özelliği gereği, en azından üst norm metni ile ilişkili olduğu kısmıyla, yargı makamlarının konuya hâkimiyetlerini gerektirmektedir. Bu kapsamda, alana ilişkin yargılamalarda, yorum yapabilme kapasitesine sahip, kamu davası açmakla görevli iddia makamlarına ihtiyaç vardır. Yine, alanda oluşması muhtemel, hukuka aykırılıkların telafisi kapsamında, bireylerin haklarını savunmakla görevli bilişim alanında uzmanlaşmış avukatlara, bilişim alanında uzmanlaşmış mahkeme çalışanlarına, bilişim alanında maruz kalınabilecek hukuka aykırılıklar konusunda bilinçlendirilmiş ve bu hukuka aykırılıkların giderilmesi noktasında, yargılama sürecinin nasıl harekete geçirileceği noktasında e-devlet ve bilgi teknolojileri alanında bilinçlendirilmiş vatandaşlara ihtiyaç vardır.

Ülkemizde alana dair mevzuat durumuna bakılacak olursa her kanunun BİT ve e-devlet ile ilgili olan maddelerinde değişikliğe gidilmiştir. Henüz, BİT ve e-devlet alanında çerçeve bir kanun metni oluşturulmamıştır. Alana dair tek bir kanun etrafında mevzuat birliği sağlanmamış olmakla birlikte, ülkemizde BİT ve e-devlet

uygulamalarında, önemli başarılar elde edilmiştir. Özellikle, UYAP uygulamasının yargı alanında getirdiği yenilikler ve yargı sujeleri ve vatandaşlara sağladığı kolaylıklar göz önünde bulundurularak ülkemiz Avrupa Birliği ülkeleri nezdinde, bu alanda öncülüğü sebebiyle, birçok ödüle layık görülmüştür. Yargı alanında başarılı bir bilgi teknolojisi uygulaması örneği olan UYAP, yargı ve ilgili idari yapıları arasında entegrasyonun sağlanması anlamında, e-devlet ile entegreli başarılı olmuş bir uygulamadır. Sistemin başarısı ve bu başarının devamı, ilgili idari birimlerin BİT alanında gelişmelere uyumuyla yakından ilgilidir. Yargı alanında, yargılama faaliyeti yapılırken ilgili idari birimden yargılama konusu hakkında, bilgi talep edildiğinde, bunun en kısa şekilde, bilgiyi talep eden yargı sujesine iletilmesi gerekmektedir. Söz konusu bilgi paylaşımı, en kısa sürede, UYAP sayesinde birçok konuda sağlanabilmektedir. Alana dair, idari birimler arasındaki teknik alt yapının yeterliliği kadar, mevzuat anlamında alt yapının da yeterli olması gerekmektedir. Mevzuatın cevaz vermediği bir alanda, teknik anlamda gelişmişlik ve de uygulanabilirlik hayata geçemeyecektir.

BİT ve e-devlet uygulamalarının, mevzuatla uyumlu olması ve güncelliği kadar kanunun yorumlanmasında uygulanacak yöntem de önem arz etmektedir. Alana dair, sürekli mevzuat değişikliği ihtiyacı oluşmaması için BİT ve e-devlet alanına dair üst norm metni düzenlenirken metnin alana dair genel ilkeler çerçevesinde güncelliğini muhafaza etmesi dikkate alınarak düzenlenmesi gerekmektedir. Özellikle, hukuk mahkemelerinde yapılan yargılamalarda, kanun yorumunda, Türk Medeni Kanun'un birinci maddesinde de belirtildiği üzere, kanun metninin anlam ve ruhu, özü, kanunun konuluş amacının ön planda tutulması gerekmektedir. BİT araçları alanında yapılan yargılamalara, ilgili mevzuatın amaçsal yorumunun ön planda tutulması, alana dair yargılamalara daha fazla katkı sağlayacağı ve yargılamaların daha kısa sürede sonuçlandırılabilceği değerlendirilmektedir. Anayasamız ve ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere ilişkin hakların yorum faaliyeti dışında olduğunu belirtmek gerekir.

Bilgi teknolojiler alanında, mevzuat eksikliklerinin giderilmesinde, bilgi teknolojilerinin hayatımızın her alanını etkiliyor olması, alanı düzenleyen kanunların her birinde, alandaki gelişmeler paralelinde, mevzuat eksiklikleri ve dolayısıyla, alana dair mevzuat boşlukları ortaya çıkmaktadır. Düzenlenecek üst norm metninin yargılamalarda, yorum faaliyetinde kanunla ulaşılmak istenen amaç ve bilgi teknolojisi uygulaması ile ortaya çıkan sorunlar birlikte değerlendirilerek kanun yorum

yöntemlerinden, amaçsal yorum yöntemi kullanılarak yapılmasının yararlı olacağı öngörülmektedir. Bu sayede, BİT ve e-devlet alanındaki alandaki gelişmeler paralelinde, kazuistik kanun değişiklikleri yapmak yerine, yargılama faaliyetinde bulunan hâkimlerin alana ilişkin üst norm metnini, metnin konuluş amacına uygun olarak amaçsal yorum ilkeleri çerçevesinde yorumlamaları, yargılama faaliyetinin kısa sürede ve hukuka uygun şekilde sonuçlandırılması sağlanmakla, alana dair adil yargılama da gerçekleştirilmiş olacaktır.

KAYNAKLAR

- Albayrak, M. (2013). *Notlu-Atıflı-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Akbulut, M. (2015). *Yeni Ticaret Kanunu*, www.cottgroup.com, Erişim Tarihi 15.09.2017.
- Akdeniz Y., Altıparmak K. (2008). *İnternet Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır Türkiye’de İnternet İçerik Düzenlemesi ve Sansüre İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme*, İmaj Yayınevi, Ankara, 2008, s. 31-33.
- Akyılmaz B., Sezginer M., Kaya C. (2011). *Türk İdare Hukuku*, 2. Güncellenmiş Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, s.268.
- Arı, M. (2009). *Türk Kamu Yönetiminde E-Devlet Uygulamalarının Örgütsel Yapıya Etkisi ve Bir Model Önerisi*, Doktora Tezi.
- Arklan Ü., Taşdemir E. (2008). *Bilgi Toplumu ve İletişim: Bilginin Yayılması Sürecinde Kitle İletişim Araçları ve İnternet*, Selçuk İletişim Dergisi, Konya, Cilt 5, Sayı 3, s.73
- Arifoğlu A., Körnes A., Yazıcı A., Akgül M.K. ve Ayvalı A. (2002). *E-Devlet Yolunda Türkiye, Türkiye Bilişim Derneği*: Ankara, s.12-22.
- Artuk M. E., Gökçen A., Yenidünya A. C. (2005). *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara.
- Atay, E. E. (2008). *İdare Hukuku*, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, s.408.
- Balcı A., Kırılmaz H. (2009). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Kapsamında E-Devlet Uygulamaları*, Türk idare Dergisi, Ankara, s.47.
- Bakıcı, S. (2008). *Ceza Hukuku Özel Hükümler 1*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Bensghir, T. K. (1996). *Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim*, TODAİE Yayınları, 39, Ankara.
- Başbakanlık (2002). “*Bilgi Toplumuna Doğru: Türkiye Bilişim Şurası Taslak Raporu*”, Türkiye Bilişim Şurası, Ankara, s.212.

- Baştan, S. (2008). “*E-devlet Yapılanması Ekseninde Kamusal Enformasyon ve İletişim Teknoloji Projelerinin Önündeki İtici ve Kısıtlayıcı Etkiler*”, KMÜ İİBF Dergisi, Yıl 10, Sayı 14, Karaman, s.18
- Centel N., Zafer, H. (2005). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Basım Yayım Dağıtım, 3. Bası, İstanbul.
- Civelek Yüksel, D. (2011). *Kişisel Verilerin Korunması ve Bir Kurumsal Yapılanma Önerisi (Uzmanlık Tezi)*, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Yayın No:2821, Ankara.
- Çağlayan, R. (2006). *İdari Yaptırımlar Hukuku*, Asil Yayın, 1. Baskı, Ankara, 2006, s. 132.
- Çelik, L., (2014). Teknolojilerinin Sosyal Yaşam Üzerindeki Etkileri, http://www.pegem.net/Akademi/sempozyumbildiri_detay.aspx?id=8152 Erişim Tarihi 16.09.2014.
- Çelikkol, Ö. (2008). *Kamu Yönetiminde E-devlet Yapılanması ve Türkiye için E-devlet Model Önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2008, s.108-111.
- Çetinkaya, N. (2010). *Türk Kamu Yönetiminde Yapısal Dönüşüm ve E-devlet Uygulamalarının Kamu Hizmetlerine Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, s.70.
- Çevikbaş, R. (2009). *Türkiye’de E-Devlet ve E-İmza Altyapısı Uygulamaları*, Türk İdare Dergisi, s.77.
- Dönmez, D. (2007). *Dünyada ve Türkiye’de e-Devlet*, Yüksek Lisans Tezi, s.7-8
- Demirel, D. (2006). *E-Devlet ve Dünya Örnekleri*, Sayıştay Dergisi Nisan-Haziran, sayı 61, Ankara, s. 89-100
- Demirhan, Y. (2011). *Türk Kamu Yönetiminde E-devlet Politikası ve Yönetimi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, s.51.
- Durnagöl, Y. (2011). *5651 sayılı Kanun Kapsamında İnternet Aktörlerine Getirilen Yükümlülükler ile İdari ve Cezai Yaptırımlar*, TAAD, Cilt 2, Sayı 4, s.398.
- Dülger, M. V. (2007). *İnternet İletişiminin Hukuki Açısından Değerlendirilmesi ve 5651 Sayılı Yasayla Getirilen Düzenleme*, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 81, Sayı 2007/4, İstanbul, s. 6.

- Eren, E. (2003). *Dünyadaki e-Devlet Uygulamaları ve Türkiye’de e-Devlet Çalışmaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, s.110.
- Erturgut, M. (2003). *Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-belge ve E-imza*, Bankacılar Dergisi, 2003, sayı:48.
- Emiral, F. (2014). *Kişisel Verilerin Korunması, Hasta Hakları Açısından Mahremiyetin Önemi*, <http://www.btrisk.com/documents/pdf>, Erişim Tarihi 22.09.2014.
- Ene, S. (2002). *Elektronik ticarete tüketicinin korunması ve bir uygulama*, Pusula Yayıncılık ve İletişim, İstanbul.
- Erdal, M. (2002). “*Elektronik Bilgi Çağında Kamu Yönetimi ve Bir Yerel Yönetim Uygulaması: İstanbul Büyükşehir Belediyesi*”, I. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, 10–11 Mayıs, Kocaeli Üniversitesi, İnternet Adresi: <http://www.umut.org/pdf/ebelediye.pdf>, Erişim Tarihi: 02.03.2017
- Erkan, H. (1998). *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, s.97
- Erturgut, M. (2003), “*Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-belge ve E-imza*”, Bankacılar Dergisi, sayı:48.
- Eryılmaz, M. B. (2000). *Kolluğun Yetkileri Açısından Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile Yeni CMUK Tasarısının Karşılaştırılması ve Yeni Tasarının Düşündürdükleri ...*, Ankara Barosu Dergisi Sayı:1, Ankara Barosu Yayınları, Ankara.
- Erkut, C. (1990). *İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği*, Danıştay Yayınları, Ankara, s.88-89.
- Fountain, J.E. (2005). *Central Issues in the Political Development of the Virtual State. The Network Society and Knowledge Economy, Portugal in the Global Context*, Lisbon, 4-5 Mart 2005, s.2.
- Gölcüklü, F. (1963). *İdari Ceza Hukuku ve Anlamı; İdarenin Cezai Müeyyide Tatbikatı*, AÜSBFD Cilt 18, Sayı 2, Ankara, s.135.
- Gül, H. (2015). “*Kamu Politikası Analizi, Yöntemleri ve Teknikleri*” Yasama Dergisi, 29 (Ocak-Nisan), Ankara, s. 1-13.

- Güleç, S. S. (2007). “*Ceza yargılaması Hukukunda İnsan Haklarının Bir Güvencesi Olarak Halka Açıklık İlkesi*”, Ceza Hukuku Dergisi (CHD) Sayı 5, Ankara, s.73-103.
- Günday, M. (2011). *İdare Hukuku*, Ankara.
- Gürgen, L. (2006). *Adli İdari Yargı Görev Ayırımı*, Lisans projesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara, s.13-14.
- Hakeri, H. (2012). *Tıp hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 5. baskı, Ankara.
- Hakeri H., Ünver Y. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler*, Ankara.
- Kaymaz, Seydi (2009). *Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 82 .
- Kocacık, Faruk (2003). “*Bilgi Toplumu ve Türkiye*”, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt : 27 No:1, Sivas,s.1-10.
- Kasırga, F. (2016). “*Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) Nedir?*”, <http://www.memurlar.net//haber/12117/>, Erişim Tarihi, 18.10.2016.
- Kaya, M. B. (2010). *Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternete Erişimin Engellenmesi*, XII Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, s.127-130
- Kaya Göçmen, Ö. (2012/3). *6352 sayılı Kanun'un Karşılıksız Yararlanma Suçuna Etkileri*, Ankara Barosu Dergisi, Ankara, s. 453.
- Kılınç, D. (2010). *Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnterener Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti*, GÜHFD, C. XIV, S. 2, Ankara, s. 433.
- Korkmaz, İ. (2016). *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme*, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 124,Ankara, s.92-105.
- Kuran, N. H., (2005). *Türkiye İçin E-Devlet Modeli/Devlet Baba'dan E-Devlet'e/Analiz ve Model Önerisi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- İçel, K. (2009). “*Türkiye’de İnternet Ortamında İşlenen Suçlardan ve Kabahatlerden Sorumluluğun Genel Esasları-Erişimin Engellenmesi-İçeriğın Yayından Çıkarılması ve Cevap Hakkı*”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 8, Sayı:16, İstanbul, s.17-28
- İçel K., Ünver Y. (2012). *Kitle İletişim Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul, s.435

- Jones N., George E., Karagöz K., Dülger M. V. ve Mодоđlu G. (2014). “*Türk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi*”, Avrupa Birliği – Avrupa Konseyi Ortak Projesi, “*Bilişim Suçları Eğitim Modülü*”, MATBAM Ajans, Ankara.
- Memiş, T. (2009). *Erişimin Engellenmesi, Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, EÜHFD, C. XII, S.3-4, Erzincan, s.161-176.
- Oğurlu, Y. (2000). *İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma*, Seçkin Yayınevi, Ankara, s.127.
- Oğurlu, Y. (2010). *İdare Hukukunda “E-Devlet” Dönüşümü ve Dijitalleşen Kamu Hizmeti*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- OECD (2003a). *The e-Government Imperative: Main Findings, Policy Brief*, OECD Observer, March 2003.
- Organ A., Karadağ N. C. (2011). *İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret ve Hukuki Alt Yapısı*, Erişim Tarihi 12.09.2014, www.journalagent.com,
- Özen M., Baştürk İ. (2011). *Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Bilişim - İnternet ve Ceza Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, s.42-43.
- Öztürk, S. (2002). *Elektronik Sözleşmeler*, İstanbul Üniveristesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.142.
- Özen, M. (2009). *Kişisel Verilerin Kaydedilmesi, Verilmesi veya Ele Geçirilmesi ve Yok Edilmemesi Suçları*, Kamu Hukuku Arşivi, sayı 1, Ankara, s.22.
- Özgenç, İ. (2005). *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*, Ankara.
- Öztürk, C. (2006). *Delillerde Farklı Bir Sınıflandırma Anlayışı*, Terazi Hukuk Dergisi, Sayı 2, Ankara.
- Öztürk, S. (2002). *Elektronik Sözleşmeler (Kuruluş ve Geçerlik Şartları)*, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.14.
- Sancaktutar, Mutlu (2013). *E-devlet Yeniliklerinin Benimsenme ve Yayınımını Etkileyen Faktörler*, Maltepe Üniveristesi, Yüksek Lisans Tezi, s.23-25.
- Sancak H. Ö., Güleç S. (2014). *Küreselleşme-Bilgi Teknolojileri-Değişim: Türkiye’de Kamu Örgütlerinde Örgüt Yapısı Açısından Bir İnceleme*, iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/10(3), E.T.02.09.2014,
- Soyaslan, D. (2005). *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Yetkin Yayınları, Ankara.

- Söyler, Y. (2009). *E-Devletin Hukuksal Dönüşümü*, Türk İdare Dergisi, Sayı: 465, Ankara, s.151.
- Söyler, Y. (2014). *Kamu Hukuku Açısından Devletin İnterneti Düzenleme Yetkisi*, Savaş Yayınevi, Ankara, s. 165
- Şahin, C. (2009). *Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi-Yargıtay Kararları Çerçevesinde Bir Değerlendirme-Bilişim Hukuku*, Yargıtay Başkanlığı, Ankara.
- Şen, O. N. (2006). *Ceza Hukukunda Bilgisayar Araştırmaları*, Ceza Hukuku Dergisi, (CHD), Sayı 1, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Şen, E. (2012/3). *Hırsızlık Suçları*, Ankara Barosu Dergisi, Ankara, s.323-325.
- Tahirov, A. (2009). *Bilgisayar Destekli Bilgi Sistemleri*, Kafkas Üniversitesi Dergisi no.27, Kars, s.130.
- Tan, T. (2011). *İdare Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Tezcan D., Erdem M. R. ve Önok M. (2006). *Teorik ve Pratik Ceza Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Uçkan Ö., Beceni Y. (2004). *Bilişim Teknolojileri ve Ceza Hukuku, İnternet ve Hukuku*, Derleyen Yeşim M. Atamer, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Willis, S. (2001). *E-devlette son trendler*, Capital.
- Yahyagil, M. (2001). *KOBİ'lerde Bilgisayar Teknolojileri Uygulamaları*, İTO Yayın No:26, İstanbul.
- Yaşar O., Gökcan H. T ve Artuç M. (2014). *Yorumlu-Uygulamalı- Türk Ceza Kanunu*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Yazıcıoğlu, R. Y. (2009). *Hukukumuzda TCK'nın 243. Madde Kapsamında Bilişim Sistemine Girme Eylemi*, Bilişim Hukuku, Yargıtay Başkanlığı, Ankara.
- Yazıcıoğlu, R. Y. (2007). *Yeni Ceza Kanununda Hırsızlık Suçu*, Ceza Hukuku Dergisi, (CHD), Sayı 5. Ankara.
- Yıldız, S. (2007). *Suçta Araç Olarak İnternetin Teknik ve Hukuki Yönden İncelenmesi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.90

- Ankara Barosu (2018).
<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2010-3/2010-3-mernis.pdf>/(13.02.2018).
- İstanbul Barosu (2016). <http://www.istanbulbarosu.org.tr/uegitim/uek.pdf>, İstanbul Barosu Eğitim Kitapçığı/ (24.10.2016).
- WEB. (2016). <http://www.docplayer.biz.tr-1.html>/(24.11.2016).
- WEB. (2019). (<https://www.gecce.com.tr/haber-devrim-finlandiyada-basladi>/(06.01.2019).
- İstanbul Barosu (2016). <http://www.istanbulbarosu.org.tr/>(21.11.2016).
- TBMM (2017). <http://www.tbmm.gov.tr/>(15.02.2017).
- Adalet Bakanlığı (2017). <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/>(30.01.2017).
- WEB. (2014). <http://www.akgul.bilkent.edu.tr/>(21.10.2014).
- Dokuz Eylül Üniversitesi (2014). <http://www.iibf.deu.edu.tr/>(05.10.2014).
- Marmar Üniversitesi (2014). <http://www.e-dergi.marmara.edu.tr/>(08.12.2104).
- Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü (2014). <http://www.kontrol.bumko.gov.tr/> (03.11.2014).
- WEB. (2014). <http://www.acikders.ankara.edu.tr/>(10.10.2014).
- Millî Eğitim Bakanlığı (2014). <http://mebk12.meb.gov.tr/meb/>(16.09.2014).
- WEB. (2014). <https://eortak.dtm.gov.tr/>(13.09.2017).
- WEB.(2017).<http://www.igema.rg.tr,Superonline,İnternetveHukukKonferansı/>(13.09.2017).
- WEB. (2017). http://www.elektronikticaretrehberi.com/e-imza_nedir.php/(15.09.2017)
- WEB (2018). <https://www.kpsbasvuru.nvi.gov.tr/KpsNedir.aspx>-(13.02.2018).
- VatanGazetesi(2018).<http://www.gazetevatan.com/e-devlet-ile-hangi-islemler-yapilabilir-e-devlet-sifresi-nasil-a-1141586-gundem/>(13.02.2018).
- SGK(2018).
http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/saglik/ulusal_kayit_sistemi/ulusal_kyt/ (13.02.2018).

- WEB.(2018). <http://www.ozelliklerinedir.com/anayasa-mahkemesinin-yapisi-gorevleri-ve-ozellikleri-nelerdir/>(12.04.2018).
- MERSİS T.C. Ticaret Bakanlığı (2018). <http://www.mersis.org/mersis-no-nedir-ne-ise-yarar/>(13.02.2018).
- WEB.<http://www.omerciftci.com/2017/11/21/dunyada-e-devlet-uygulamalari/>(25.03.2019)
- Türkiye İstatistik Kurumu (2018). <http://www.tuik.gov.tr/>(14.02.2018).
- TUBİTAK(2018)<https://www.dijitaldonusum.gov.tr/wp-content/uploads/2016/12/TUBITAK-BILGEM-YTE-TurkiyedeEDevletGenelGorunumRaporu2017.pdf>(14.02.2018)
- TUBİTAK(2018).ulakbim.gov.tr/ Sosyoloji Araştırmaları Dergisi / Journal of Sociological Research – (06.01.2019)

EKLER

Ek-1**Mevzuat Listesi**

- 2709 sayılı 1982 Anayasası
- 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
- 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu
- Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılmasına dair 2004/12 sayılı
Başbakanlık Genelgesi
- 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu
- Elektronik İmza Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında
Yönetmelik
- 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve ilgili Yönetmelikler
- Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi Ve Gizliliğinin
Korunması Hakkında Yönetmelik
- Elektronik Haberleşme Güvenliği Yönetmeliği
- Sanal Ortamda Oynatılan Talih Oyunları Hakkında Yönetmelik
- Elektronik Kimlik Bilgisini Haiz Cihazlara Dair Yönetmelik
- Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Gerçek ve Tüzel Kişilerin Elektronik
Haberleşme Hizmeti İçinde Kodlu veya Kriptolu Haberleşme Yapma Usul ve Esasları
Hakkında Yönetmelik
- Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Adalet Bakanlığı Bilgi Sistemlerinin İnternet Üzerinden Gelecek Tehlikelerden
Korunması ve Veri Güvenliğinin Sağlanmasında Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında
Yönetmelik
- İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik
- İnternet Ortamında Yapılan Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında
Yönetmelik
- İnternet Alan Adları Yönetmeliği
- Elektronik İmza ile İlgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ

-Kayıtlı Elektronik Posta Sistemi İle İlgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğ

-Kayıtlı Elektronik Posta Rehberi ve Kayıtlı Elektronik Posta Hesabı Adreslerine İlişkin Tebliğ

-Telekomünikasyon Kurumu Tarafından İşletmecilere Uygulanacak İdari Para Cezaları ile Diğer Müeyyide ve Tedbirler Hakkında Yönetmelik

-E-Devlet Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

-1512 sayılı Noterlik Kanunu

-Noterlik İşlemlerinin Elektronik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmelik

-6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

-6502 sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu

-6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

-7201 sayılı Tebligat Kanunu

-6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu

-5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu

-6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun

-4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu

-5846 sayılı Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu

-5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanunu

-4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu

-213 sayılı Vergi Usul Kanunu

-Siber Suçlar Sözleşmesi

-5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

-5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

*-5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar
Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun*

ÖZGEÇMİŞ

KİMLİK BİLGİLERİ

Adı Soyadı : Ünsal KUDU
Doğum Yeri : İstanbul
Doğum Tarihi : 12.01.1976
E-posta : unsalkudu@yahoo.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : Tirebolu Lisesi
Lisans : İstanbul Üniversitesi/Hukuk Fakültesi
Yüksek Lisans : Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İŞ DENEYİMİ: 2001 yılında İstanbul Barosuna kayıtlı avukat olarak, avukatlık mesleğine başladım. Özel sektörde avukatlık mesleğini icra ettim. 2007–2009 yılları arasında, “Türkiye-Yunanistan Karasuları Sorunu” tez konulu yüksek lisans eğitimimi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalında tamamladım. 2010 tarihinde TPE tarafından düzenlenen Marka Vekilliği sınavında başarılı olarak marka vekili olmaya hak kazandım. 2011 yılında Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında doktora eğitimime başladım. 2016 tarihinde Adalet Bakanlığınca düzenlenen arabuluculuk sınavında başarılı olarak arabulucu olmaya hak kazandım. 2014 yılında İstanbul Hâkimi olarak hâkimlik görevime başladım, halen Bingöl 2. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı olarak bu görevimi sürdürmekteyim.

ARAŞTIRMA ALANLARI : Hukuk, Ceza Hukuku, BİT.

TEZDEN ÜRETİLEN YAYINLAR :(2018) “*Hukuk ve İdare Mahkemeleri Kararları Işığında Bilgi İletişim Teknolojileri ve E-Devlet’e İlişkin Hukuki Düzenlemeler*”

Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies, DENİZLİ.